అభినవసరస్వత్యనుబంధము.

21440
8-1-71

శ్రీ

స్వర్ణకారవ్యవహారము.

శ్రీ కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము
సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్. ఆం. ప్ర.

ఇయ్యది

గుంటూరుజిల్లా పల్నాడు తాలూకా

జానపాడు నామక గ్రామ నివాసియును

నభినవసరస్వతీ పత్రికాధిపతియు నగు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

ప్రకటింపఁబడినది

[illegible] శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర [illegible]

[illegible]

[illegible] ముద్రా [illegible]

పీఠిక.

స్వర్ణకారవ్యవహారమని కొందఱీ గ్రంథమునెడల ననాదరముం జూపుచున్నవారు. పుణ్యజనంమన్యులగు మఱికొందఱచేఁబుణ్యామా పురుషార్థమా యని యేతద్గ్రంథరచన నిరర్థకప్రయోజనముగఁగూడఁ బరిగణింపఁబడుచున్నయది. వీని కన్నింటికింగల కారణములు పరశ్రేయోఽసహనము పండితంమన్యత్వము మొదలగునవి యగుటట్లుండ నవిమర్శకత్వంబ యాదిమంబైయలరారెడిని. శ్లో॥ శక్తోయ స్స్థాపితుంధర్మ్మముపేక్షాం కురుతే నరః। సోఽపిపత్రివనంనామ నరకం ప్రతిపద్యతే॥ యను సూతసంహితోక్తిం బట్టి ధర్మచ్యుతిగలుగునెడల నుపేక్షవహించుట నరకహేతువై యున్నయది. ఇదిధర్మ మిదియధర్మమని కించిద్జ్ఞులమగు మనము నిర్ణయించుకొనవలసిన పనిలేకుండ శ్రుతిస్మృతిపురాణాదులే విడఁదీసియున్నయవి. ప్రతిమనుష్యుఁడును స్వస్వవర్ణోచితధర్మములు చెడకుండఁ గాపాడుకొనుట ముఖ్యకర్తవ్యము. కాని ప్రస్తుతము పలుమంది యందులకు భిన్నముగనే ప్రవర్తించుచున్నవారు. సకలజనులచేతను స్వస్వవర్ణోచితధర్మము లనుష్ఠింపఁజేయ నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుఁడగు ప్రభువునకుఁదప్ప నన్యున కశక్యమైన పని. అనేకు లధర్మమార్గగాములగుట చూచుచుండియు నస్మదాదుల మన్యథాచేయుట కశక్తులమై యున్నవారము. కాని యధర్మమని యనుకొనక కాని ప్రసక్తివచ్చునప్పుడు వాదింపక కాని తద్వాదమే ముదిరినయెడల వ్యవహరింపక కాని యుండము. అందులోఁ దనసంఘమునఁగాని తనగ్రామమునకుఁగాని సంబంధించినప్పు డూరకుండుట సమర్థునకు లక్షణమే కాదు. పలుగ్రామములలోనుండు కమసాలులు బ్రాహ్మణంమన్యులై బ్రాహ్మణులతో వితండవాదములుచేయుచు బ్రాహ్మణధర్మము లనుష్ఠింపఁ బ్రయత్నించుచున్నవారు. అది ప్రాభవవిహీనుల కనివార్యమే యగుఁగాక. అట్టికర్మము మాయూర మాసమక్షములోనే జరుగుట సంభవించినందున నేను సాధ్యమయినంతవఱకిందువిషయమై వ్యవహరించి తుద కీచరిత్ర [illegible] వ్రాయవలసివచ్చెను. ఈచరిత్రయొక్క సంగ్రహ మేమనఁగా [illegible] గారు [illegible]

[illegible] బాహ్యాదర [illegible]

చుచున్నట్లే శూద్రాదులుకూడ స్వకులోచితధర్మములఁ బరిత్యజించి బ్రాహ్మణధర్మము లనుష్ఠింపవలెనని ప్రయత్నించుచున్నవారు. ప్రయత్నింతురుగాక. ఆ బ్రాహ్మణులపై ద్వేషముకూడ వహించుచున్నవారు. ఈరీతి స్వభావముగనే బ్రహ్మద్వేష ముదయించుచున్న యీకాలమున మాయూరి యవరజులకు వైదికులపై వ్యవహారసంబంధమైన ద్వేషముకూడఁ బ్రవృద్ధమగుటఁ దన్మనంబులకుఁ బరితాపముం గలిగించుటకై గ్రామదేవతాప్రతిష్ఠ కమసాలులచేఁ జేయించిరి. వైదికులకును దనకునున్న వ్యావహారికవిరోధముచే బ్రాహ్మణత్వాభిమానము సహితము వదలి మాయూరికరణము తద్భ్రాత్రాదులతో నేకీభవించెను. ఈరీతిఁ గరణము మున్సిబుఁ బెద్దకాపు మొదలగు పలుమంది యేకమయి కమసాలులచే నీ గ్రామదేవతాప్రతిష్ఠ జరిపించుటయు గ్రామదేవతా విగ్రహములు బ్రాహ్మణులచేఁగూడఁ బూజనీయములని పురాణాదులలోఁ జెప్పఁబడుటవలనను దదాచార మనేకస్థలముల నుండుటవలనను నితరత్ర యెట్టులున్నను మద్గ్రామమునఁ దాతలనాఁటినుండియు మేము గ్రామదేవతలఁ బూజించుచుండుటవలనను బ్రాహ్మణేతరులు ప్రతిష్ఠించిన విగ్రహములు బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానర్హములగుటవలనను శాస్త్రవిరుద్ధముగా జరిగిన యీకార్యమునకై పరితాపపడుచుండిన నేను మద్గ్రామస్థులగు కొందఱుబ్రాహ్మణుల ప్రోత్సాహముచే నట్లనాచారపఱచిన కమసాలులను నందులకుఁ దోడ్పడిన శూద్రులను శిక్షింపవలసినదని గురిజాల స్టేషనరి సబ్ మేజస్ట్రేటుకోర్టులో ఫిర్యాదుచేసి తత్ప్రకారము ఋజువుచేసితిని. ముద్దయి లందుపై మత్ప్రభృతిబ్రాహ్మణుల యంకారముతోనే యీపని సలిపితిమని వాదించి యాకోర్టువారి నెట్లు ప్రసన్నులఁ జేసికొని శిక్షితులుగాకయే తద్వ్యవహారమునుండి విము[illegible]

తరువాతఁ దద్దేవతాశిలలు పునఃప్రతిష్ఠితములైనఁగాని బ్రా[illegible]
[illegible]జార్హములుకావుగనుక తత్ప్రతిష్ఠకగు వ్యయమా క[illegible]
చ[illegible]చుచు నెన్నడు నిట్టిపనిచేయకుండ శాశ్వతమైన యు[illegible]
[illegible]చేయవలసినదని నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమునిసి[illegible]
[illegible]ని. [illegible] యచటనే [illegible]ండుమూడువత్సరము

విచారింపఁబడక యుండియుండి తుదకు గుంటూ రడిషనల్ డిస్ట్రిక్టు మున్సిఫు కోర్టునకుఁ డ్రాన్స్ఫరై క్రమముగా విచారింపఁబడెను. విచారణలోఁ బ్రతివాదులు "వాదివర్ణస్థులే బ్రాహ్మణులు కారు కాని మేము బ్రాహ్మణులమే యని వాదించుటయే కాక గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణపూజ్యములు కావనియు వాది మొదలైన బ్రాహ్మణులెల్లరుం దత్ప్రతిష్ఠాకాలమం దుండి యిష్టపడుటచేతనే చేసినారనియు నింకను నేమేమో కొంత పరస్పరవిరోధముతోఁ గూడిన తప్పుసాక్ష్యముం బోగుచేసిరి. అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుగా రాబాలగోపాలము స్పష్టమైన "బ్రాహ్మణులెవ"రను నంశమును జాలదూరము చర్చించి తద్బ్రాహ్మణత్వమును బుట్టుకను బట్టికాక గుణములవలననే నిర్ధారణ చేయుచు జనులందఱుమట్టుకు వాదిసంఘమువారిని బ్రాహ్మణులుగా నెంచుచుఁ బ్రతివాదిసంఘమువారి నట్లెంచక పోవుటయే కాక నీచముగాఁగూడఁ జూచుచున్నారనియు గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణార్చ్యములు కావుగనుక తత్పునఃప్రతిష్ఠ యనవసరమనియు నందువలన వాదికిఁ దత్ప్రతిష్ఠావ్యయ మిప్పింప నక్కఱ లేదనియుఁ దీర్మానించెను. తదుపరి జిల్లాకోర్టులో నపీలు చేయఁగా జడ్జిగారు వాదిసంఘమువారే బ్రాహ్మణులనియుఁ బ్రతివాదిసంఘమువారు సంకీర్ణసంకరులైన రథకారులనియుఁ దీర్మానించుచు గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణపూజ్యములు కావనువిషయములో మట్టుకు క్రిందికోర్టువారితో నేకీభవించి తత్పునఃప్రతిష్ఠావ్యయాదికము నా కీయఁ జేసినవాఁడు కాఁడు. స్వర్ణకారవ్యవహారమనఁగా నిది. ఇక్కార్యము ప్రతివాదులు సంకల్పించినది మొదలు జడ్జికోర్టు తీర్మానముపర్యంతము జరిగిన యావద్వృత్తాంతమును విచారణక్రమము, నుభయవాదుల సాక్ష్యములు నుభయన్యాయస్థానముల తీర్పులు మొదలైనవి చేర్చి స్వర్ణకారవ్యవహారమను పేర నొకచరిత్ర పద్యశైలిలో లిఖించితి. ఇది మతసంబంధమైన వ్యవహారమై బ్రాహ్మణ్యమునుగూర్చి పోరాడఁబడినదగుటవలనఁ బ్రతివాదులు తమరు బ్రాహ్మణులనుటకును నాసంఘమువారు కారనుటకును ననేక గ్రంథాభాసములఁ గనఁబఱచుటయు దద్విషయములన్నియు ననేకశ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసయుక్త్యనుభవహేతుచరిత్రపరిశీలనపురస

రంబుగ ఖండింపవలసివచ్చె. ఇంకను బ్రస్తావానుగుణముగ ననేకధర్మ రహస్యములు దెలుపంబడియె. కనుక నీగ్రంథము కేవలము కమసాలులకును నాకును నడచిన వ్యవహారక్రమమునే తెలుపునదికాక యనేక ధర్మసూక్ష్మములు దెలుపునదికూడ నై యున్నది-ఇందుఁ గేవ లాసత్యముతో నిండియున్న కమసాలుల యొక్కయుఁ దత్సహాయుల యొక్కయు వాక్యములు ఖండింపఁబడుటయే కాక ధర్మవిరుద్ధములైనప్పుడు న్యాయాధికారులతీర్మానములు సైతము విమర్శింపఁబడియున్నయవి. కమసాలులు మేము బ్రాహ్మణులమని ప్రతిగ్రామమందును బ్రతివానితోడను వృథా కలహములాడు నీకాలమునఁ దద్వాదములు శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాస యుక్త్యనుభవహేతుచరిత్రప్రదర్శనపురస్సరంబుగ ఖండింపఁబడియున్న యస్మత్పద్యంబులతోడను వీరు బ్రాహ్మణులు కారనియు సంకీర్ణసంకరులైనరథకారులనియుఁ జేయఁబడిన జడ్జితీర్మానముతోడను గూడియున్న యీగ్రంథము ప్రతిగ్రామమందును బ్రతిమనుజుచేతను నుండువరుసకు లీలమైఁ దత్స్వర్ణకారవాగ్బంధము చేయుటకేకాక యనేకధర్మసూక్ష్మములఁ దెలుపుటకుఁగూడ సాధనమగుచున్నయది. ఇట్టియుపయోగకరమైన యీగ్రంథము సరిగాఁజదువకయుఁ జదివియు నవిమర్శకులును ననూయాగ్రస్తులును నయియు ననాదరముఁజూపు పండితంమన్యులకనేకవందనములాచరించి యన్యవిషయమును ముచ్చటించుచున్నవాఁడను. మఱియు నీగ్రంథమునఁ బ్రధానాంశము స్వర్ణకృద్బ్రాహ్మణ్య ఖండనమైనను బ్రస్తావానుగుణముగ నార్యసామాజికులు బ్రహ్మసామా[illegible] మొదలైన సంఘసంస్కారులమనుకొనువారి వాదములుకూడ [illegible]న్యాలావివాహఖండనాదిరూపమున నిరస్తములైయున్నయవి. చరిత్ర యంతయుఁ బద్యములతో వ్రాసి పద్యస్థవిషయముల ఋజువుచేయుటకుఁ [illegible] జిన్నయక్షరములలో శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాససూత్రభాష్యా [illegible] నిఘంటువులు పెద్దమనుష్యుల యుత్తరములు ధర్మా[illegible] ర్మానములు తత్సముఖమునఁ జెప్పబడిన సాక్ష్యములు మ[illegible] యుదాహరింపఁబడియున్నవి. ఏవిషయము నేది ఋజువుచేయున యావిషయమునకును దానిని బెట్టఁబడిన [illegible]మైనగుర్తు[illegible] జూచుకొని చదువరులిందలియభిప్రాయమును గుర్తెఱుంగుదురు.

శ్రీసోమేశ్వరాయనమః

స్వర్ణకారవ్యవహారము—ప్రథమభాగము.

శ్లో॥ రాజానో ర్థపరాయణాః కపటినో, విప్రా వికర్మస్థితాః
భార్యా భర్తృషుబద్ధవైరనిరతాః, పుత్రాః పితృద్వేషిణః
నిస్సారా పృథివీ నిరౌషధిలతా, నీచా మహత్త్వంగతాః
ఇత్యేవంసముపస్థితేకలియుగే ధర్మో వనాంతంగతః (ఆర్యోక్తిః)

ఉ॥ *అంతయునొక్కటే, మట్టియు, నందఱు నీశుపరావతారులే
వింతప్రపంచనాటకము వేయఁగఁబడ్డది యంతెకాని యా
వంతయుఁ గానరాదుభిద యాత్మవిచారణచేసిచూడఁగా
నింతటిదానికేలా మన కెక్కువతక్కువలంచుఁ బోరుటల్॥ 1

ఉ॥ నాటకవేషధారులకు నాటకకర్తవిధించినట్టి యా
బాటనెవెళ్ళుచుండుటది పథ్యము, జానకివేషమూనుచున్
దాటకచైదముల్ నలిపి తజ్జులసంతసపెట్టుచుంట యె
చ్చోటనుజూచియుండము వసుంధరలోపల నెన్నఁడేనియున్ ॥ 2

ఉ॥ వేషమునిర్ణయించి యటువెన్కను దానికినుండఁదగ్గవా
భాషలుభూష్యలున్ మొదలు ప్రాజ్ఞులుచెప్పిరి యంతెకాని యా
భూషణభాషణంబులనె పూర్వముచెప్పి తదర్హమౌనటుల్
వేషమువేయనౌననుట విన్నదికన్నదికాద యెందునన్ ! 3

ఉ॥ ఇత్తెఱఁగాది వర్ణభిదయేర్పడి యూపయి వర్తనంబు లు
త్పత్తినిజెందియుండుటది తథ్యముగాఁగను, బ్రస్తుతంబునన్

---

* శ్లో॥ మృత్పిండమేకో బహుభాండరూప స్సువర్ణమేకం బహుభూషణాని
గోక్షీరమేకం బహుధేనుజాత మేకఃపరాత్మా బహుదేహవర్తీ
(ఇత్యభియుక్తాః)

(1) వృత్తులుముందుపుట్టి యటువెన్క ను జాతులుపుట్టినట్లుగాఁ
బొత్తములన్ లిఖించుటకుఁబూనిరి బుద్ధిమదగ్ర్యులెందఱో॥ 4

క॥2మనుధర్మశాస్త్రవాక్యము జనులకి విశ్వాస్యమంట, సత్యమఁటయిఁహీ
తనధర్మశాస్త్రవాక్యమె కనుఁ డాంధ్రచరిత్రకారు ఘనమగును క్తిన్

ఉ॥ ఇంతియెకాక వర్ణభిదలేలయటంచు వివాదసల్పుచున్
బంతమువీడఁ బంచములఁ బంక్తినినుంచి భుజించుచుండి రీ
యంతకమేమనందుఁ " గలియైదుసహస్రములేగుమీఁద నా
నంతయువర్ణసంకర " మటన్నది నిశ్చయమైకనంబడన్॥ 5

ఉ॥ ఇట్టివిపెక్కులున్న వవియెందుకుత్రవ్వఁగఁ నేనుఁవ్రాయను
న్నట్టిచరిత్రకున్ వలయునంతయెకావలెనాకు*సీమహా

(1) హిందూదేశకథాసంగ్రహము, ప్రథమభాగము ౬౧ పుట

బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులను నాలుగుజాతులీకాలమునందే యేర్పడినవి వేదమంత్రములరచించినఋషులసంతతివారును వేదాధ్యయనముచేసి యజ్ఞయాగాది క్రతువులుచేయువారును, జేయించువారును, అరణ్యములలోనివసించి పరతత్త్వవిచారముచేయువారను బ్రాహ్మణులయిరి. దస్యులుమొదలగుశత్రువులదండించి రాజ్యములుస్థాపించినవారు క్షత్రియులయిరి. వ్యవసాయము మొదలైనవృత్తులలోనున్నవారును, వాణిజ్యముచేయువారును నగునితరార్యులందఱును వైశ్యులైరి. ఆర్యులవలనోఁ బడిన యనార్యులందఱును శూద్రులుగానెంచఁబడిరి, ఇట్లు మొట్టమొదట గుణకర్మములననుసరించి వర్ణవిభేదమేర్పడినది.

2 ఆంధ్రులచరిత్రము, ప్రథమభాగము ౧౭౬-౧౭౭ పుటలు.

...వృత్తులనుబట్టి కులభేదములేర్పడినవిగాని కులభేదములనుబట్టి వృత్తులేర్పడియుండలేదు.... మనుస్మృతియందుఁజెప్పఁబడినభేదకారణములు కేవలము కల్పితములుగాని స్వాభావికములుగావు గనుక నవి యెంతమాత్రము విశ్వసింపఁదగినవికావు.

* శ్రీప్రౌఢసరస్వతీనిరూఢము.

క॥ ప్రాచీనసదాచార స। మాచారప్రవణతనిట ననియెదనుడి వి
ద్యాచాతుర్యాచితిధీ। సాచివ్యముగాఁగ దీనిఁజదువుఁడు సదయుల్!॥ ౪

ధట్టుల వ్రాఁతలన్నిటికిఁ దగ్గ జవాబిడఁగా నలంపురిన్

చ॥ "కలిమిషులాలమిండఁ" డని క్రాలెడి నానుడి నేఁడు రేఁపు ని
ట్టలముగ బట్టబైలగుచు డంబడరెం బహుభంగులం బ్రచా
రలలితి వర్ణసంకరపు రాణ ధనాధిక రాజకీయకా
శలులగు నాంధ్రవిప్రముఖజాతులనీతుల యీతి పెంపునన్॥ 4

క॥ కొందఱుమా గ్రాజ్యేటు ల। మందాజ్ఞత సంస్కృతాంధ్రమానముగన కం
దందవిధుల నచ్చొత్తిం। పం దలరిరి, వారికొఱకుఁ బట్టితిఁగలమున్ 5

మ॥ స్వసదాచారము లెల్ల మానికొని విప్రవ్రాత మంతోర్వ్యథ దు
ష్టసమాజాంబుధిబ్రుంగి శాస్త్రముల నిచ్ఛాయుక్తిసిద్ధింప రా
జసమంచద్గతి యెట్లుకల్గునొ సుధీసామ్రాజ్యధౌరేయతా
ప్రస్ఫుతింగాంచరు గ్రాజ్యుయేట్లు, తలవోవం బాహువుల్ నిల్చునే 6

మ॥ విడొమ్యారేజుసొసైటి కాంగ్రెసును కాన్ఫ్రెన్సస్సెసన్ సహో
సెడిపన్ బాంబుసు సీవయేజికృతి నిస్సిహిందులాయర్సు హై
కడుకేషన్ గని తేటిహూణకలలం దెంతేని ద్రవ్యంబు జా
తి దుబాయించెడిచెడ్డత్రోవనిడ నేదీ ధర్మకర్మంబిటన్॥ 7

సీ॥ విధవావివాహంబు విధిబోధితంబఁట, స్త్రీవిద్య పూర్వసంభావితమఁట
ఋతుమతీసతి పెండ్లి స్మృతిచోదితంబఁట, స్త్రీస్వతంత్రత శాస్త్రసిద్ధమంట
నౌయాన మాద్యలుచేయుచుండిరఁట, హూణమ్లేచ్ఛదేశాటనము తగునఁట
జాతినీతిభిద దురీతులకిక్కఁట, ఐకమత్యము దానఁ జేకురదఁట
ఇట్టిదుస్స్తోమ లధిపులకెఱుకపఱచి। శాసనంబులకై పోరసాఁగెదరఁట
బ్రాహ్మణబ్రువగ్రాజ్యుయేట్ప్రతతిలోనఁ। గొంద ఱస్మజ్జనులు, వీరిగొనముగనుఁడు 8

క॥ అటువీరియభిప్రాయము। తటుమనసంగీకరింత్రేధర్మప్రభు,ల
క్కట యేమిబుద్ధియిది, వా। రటశాస్త్రజ్ఞులఁబిలచియడుగ, రగు, బలే॥ 9

క॥ గమగచ్ఛటుగోగ్రాజ్యే। ట్లు మహాశాస్త్రజ్ఞులగతి లూలా మాలా
లమరింప రాజాలే వా। నిమదింగై కొందురెగణింపుఁడుధీమల్! 10

బల్లెఁ బ్రతిజ్ఞయొక్కరూపము “ప్రౌఢసరస్వతి” యన్ బుధుండ వ్రాసె ॥6

ఉ॥ జాతిని నీతి నేకముగ సల్పిన నైక్యము హిందువుండలీ
ఖ్యాతిఁ బ్రవృద్ధమౌఁగటి, యహో! మనవర్ణము నాశ్రమంబు వి
ద్యాతతి వావులున్ వరుస లంతము నొందును దాన, గ్రాజ్యుయే
డ్వ్రాతము శాస్త్రభీతి దెగ శ్రాద్ధములన్ విడిపింప నింపగున్ ॥ 20

ఉ॥ “ స్త్రీలకు విద్యనీయఁదగు స్త్రీలయధేచ్ఛత సిద్ధిగాఁదగున్
స్త్రీలకు షోడశాబ్దములఁ జేయఁదగుం గర సంగ్రహంబునున్
స్త్రీలకు, బెక్కు పెండిలులు స్మృత్యుదితంబు ” లటంచు దర్మతిన్
గ్రాలిరి గ్రాజ్యుయేడ్ద్విజులు కాలవిపర్యయ మేమి చెప్పుదున్ ॥ 21

క॥ పేదయు బెల్లము నేకం । బై డంబడరినవిధంబు నమ్మయుఁ బెండ్లా
మోడక యొండైనకరణిఁ । బ్రోడలు గ్రాజ్యేట్లుగనిరి పుంస్త్రీవిభిదల్ 22

పృథ్వి॥ స్వమాతృపితృదూషణాస్పదత భూసుర గ్రాజ్యుయే
ట్సమాజ మిటు సంచరించ నృపగౌరవంబింక నే
క్రమానఁ గనుగొందు, రౌర యిదిగాన లేరన్న! పూ
ర్వమౌనివిధినిగ్రహోగ్రహులకేడ జ్ఞానస్థితుల్ 25

క॥ దుర్గతి నీ గ్రాజ్యేటుల । నర్గళతఁ గురాను బైబిలాద్యాచారో
న్నిర్గతులైనఁ ద్రిశంకు । స్వర్గమొకదవీరికింక వలయు నవనిలోన్ ॥ 26

ఉ॥ తాము కులాదినిష్ఠలను దత్తజలాంజలులౌటచాలదా
యేమిటు గ్రాజ్యుయేట్లగుణ మిట్లు, పురోహితముఖ్యవిప్రులన్
వేమరుఁ గూటికిం బిలచి వేడిఫెమేషనుభీతిజూపు, టౌ
రా! మతిరాజు లేకనరొ భ్రష్టనవీనకృతిప్రకాండముల్ 27

ఉ॥ బొంబయి యాంధ్రపత్రిక “విభూతికరం” బని రండపెండ్లి నా
లంబనఁ జేసి స్త్రీవిషయలంపటతం బళి! గ్రాజ్యుయేటు వ్యా
సంబుల భర్తృయుక్తసరసంబుగ నట్టివకొన్ని యస్నెముల్
కుంబిన వేడ్క నెల్లపుడు వ్రాసెడిఁ గంటిరె, యిద్దియద్దియే 29

తే॥ మఱియు నీ నూత్నమతములమార్పుకొఱకు

ఉ॥ వీనిన గ్రాడ్యుయేటు లతివిస్మయచర్యలనైక్యమాట లో
కానవ రాజ్యపద్ధతికిఁ గశ్మలముల్ ఘటియించు నంచు దు
ర్మానవిహారభంగముగ రాజులు శాసనపఙ్క్తి శాంతి నెం
తేనొ నరింతు, రద్దియును డెల్హికిఁ దే, రిదియేమి శాస్త్రమో॥ 31

శా॥ మీయుద్యోగధనాలు నిత్యములె? యేమీ గ్రాడ్యుయేట్లూ! మహా
న్యాయోపాయత "జైలునందిడుదు" మంద్రా? బోఁపలఙ్ శ్రాద్ధజ
గ్ధ్యాయత్తేతరులైనయంత, నివియేనా యైకమత్యస్ఫుర
ద్వ్యాయామంబులు? బోడబాఁపలను ద్రెంపంబల్కుటల్ చుల్కయే? 32

క॥ మ్యారేజాష్టరుప్ఫ్యాబ। ట్రీ రామాయణమునిటఁ గడించి మఱఁటిమిఙ్
వేరచియించిరి మదరా। శీరస వాల్మీకిజాతి సిద్ధులు? గంద్రే? 33

క॥ తమ కెదియవసరమో శ్రుతి। సుమహితులుగ దానిఁ గొంద్రుసూ వాదముకై
గమనింపుఁడు, వేదము శా। స్త్రము సీ గ్రాడ్యేట్లు మానధనులై కంద్రే? 34

సీ॥ ఇంగ్లీషుసంస్కృత మెఱిఁగినవారలు దెలియుఁడీ గ్రాడ్యుయేటుల తెలువులు
"డ్యూరింగుఋతు"వను సార్ధ మొకటి వివాహకాలమున నె వఱలునంట
సెక్స్టువియల్ డిస్చార్జిమీనింగు సంస్కృతభాషను రజసినాఁ బరఁగునంట
"చంద్రగంధర్వవైశ్వానరాంతము పతిఋత్వంత"మని శాస్త్రతత్త్వమంట
అగ్ని సంతతి సంపదలనరినట్టి। చెలిని వరునకుఁ బెండ్లికై చేర్చునంట
ఇదియగృహ్యార్థ మాటవీర లెఱిఁగినదియ। మ్యారేజాష్టరుప్ఫ్యాబర్టి మానమునను 35

సీ॥ విధవాఋతుమతీ వివిధవివాహాల ధర్మముగూడఁ బెట్టిరి గ్రాడ్యుయేట్లు
స్త్రీస్వతంత్రతఁ గలాభాస్వరతను నర్ధరతిజాడఁ బట్టిరి గ్రాడ్యుయేట్లు
చంద్రగంధర్వవైశ్వానరకామపుత్రతఁ గూడఁ బుట్టిరి గ్రాడ్యుయేట్లు
దేశాంతరవిహారదుస్థితి స్వర్గమార్గమునూడఁ గొట్టిరి గ్రాడ్యుయేట్లు
వేదశాస్త్రపురాణపహాణాది గీర్వా। శేషభాషాంతరీకరణాకలితత
లలిఁ జతుర్విధపురుషార్థములఁ ధరించి। ప్రాజ్యసామ్రాజ్యపతులైరి గ్రాడ్యుయేట్లు 36

క॥ పారస్కరహరిహరనాత। మేరూఢిఁ జతుర్థరాత్రిమిథునకృతికి ధీ
సారార్థము విప్రులకు స। మీరితమగు కతన గ్రాడ్యుయేటులకొదవుఙ్ 37

ప్రతిష్ఠాపనమెచేయఁ బాటుపడెడి

క॥ మానవసూత్రంబెట్టుల మానంబగు? నేమివిధిగ మఱియు మనుస్మృ
త్యానయనము ధర్మస్థితి నూనును గలి, గ్రాజ్యుయేడనూ నాకాంక్షన్ 38

క॥ బౌధాయనముల్ సూప్ర్యరియ్యై ధారుణి గ్రాజ్యుయేట్లకలరెడి వికటా
సాధారణతత్త్వజ్ఞా నాధారము గాఁగఁ, జూడుఁడా తత్త్వజ్ఞుల్ ! 39

చ॥ కులములు గోత్రపంక్తు లనుకూలముఁ జేయుచు లోకమెల్ల నా
కులములనార్చి "వావు"లను క్రూరపథంబులుమాపి శ్రాద్ధపీ
డలఁదొలఁగించి దీక్షలవిడంబితచర్యల వేదదేవశృం
ఖలములనూడఁగొట్టెదరు గ్రాజుయెటుల్వరమోపకారులై 40

క॥ "సోషల్ రిఫారు"మని యిం గ్లీషుఁ జదివినట్టివిప్రకీర్తులిటం గాం
తైషణసమ్భృతచర్యల నీపల్లజ్జ నెడదనిడ నెంచరయారే 41

క॥ కాస్మోపొలిటన్ క్లబ్బున బిస్మిల్లాలగుచు ధర్మవిరహితులగు వి
ప్రస్మయయు గ్రాజ్యేటు లపస్మారముగొనిరి బుద్ధిబలము దలఁగఁగన్ 42

క॥ ఇట్టిసమాజంబులు బలుపట్టుగ సమజంబులగతిబరఁగఁగ ధర్మం
బెట్టగుఁ దుదముట్టక, మన పుట్టుకలకుఁ గారణంబుఁ బొడఁగనుఁడార్యుల్ ! 43

ఉ॥ ఎవ్వఁడ నెట్లువచ్చితిని, యెచ్చటనుండి యిదేమి దృశ్యమా
టెవ్విధి నైహికంబరయ నెచ్చటికింకను నేఁగఁగావలెన్
దవ్వదియెంత యేపథము దానినిజూపెడివారలెవ్వరం
చివ్వడువుంగనాక వృథ నేగుచునుండిరి గ్రాజ్యుయేడ్ద్విజుల్ 45

శా॥ స్త్రీవిద్యాదికకర్మలంబడినవారిన్ లెక్కసేయంగ నా
రా వేలుంరదురు గ్రాజ్యుయేణ్ముఖులు దుర్వారార్థసామర్థ్యసం
భావస్థైర్యత, నేనిటొక్కఁడను, నావారెవ్వరేనుందురో
నావాదంబును నిల్వఁద్రొక్కుటకు శ్రీనారాయణుండేనొకో? 46

ఉ॥ ఒక్కఁడనంచు నేభయమునొందను, భూమికి నాథుఁ డొక్కఁడే
పెక్కురుగారు, దద్విధిగ విశ్వసృజిస్థితినాశుఁ డొక్కఁడే
నిక్కము, సత్యపద్ధతికి నెమ్మి సహాయము దేల, బేలలై
తిక్కతనాననన్నటులఁ దెల్విని బూనిరి గ్రాజ్యుయేడ్ద్విజుల్ 4

ప్రాజ్ఞులైనట్టి మల్లాది రామకృష్ణ

చ॥ "ఇక్కవితాచమత్కృతుల నీశ్వరసంస్తుతిభవ్యకావ్యమం
దక్కట వేదదేవవిషయామలఫక్కిక నేర్చి కూర్పరా
దోక్కా"యటంచుఁగొందఱు మనోంబుజముల్ గమలింత్రు కాంత్రైనా
కెన్కవ వేదశాస్త్రమతమే స్థిరమౌటను దీనినూనితిన్ 48

సీ॥ వేదశాస్త్రపురాణవిహితాచరణలేక ధర్మంబుగాదు నే కర్మఠునకు
విద్యావినయనయవృతస్పృహత్వము లేక యర్థంబువోసఁగు నే వ్యర్థగతికి
రూపయౌవనధనరూఢాంగములు లేక కామ మొప్పారు నే పామరునకు
షరససాధనచతుష్టయసంపదలు లేక మోక్షంబుదొరకు నే రూక్షమతికి
వీనిలోపల నాద్యంతమూనలేక మధ్యమునఁజిక్కియెద్దు రమేధ్యభుజాలు
గ్రాజ్యుయేట్పదవులె శాశ్వతేజ్యములుగ నైకమత్యార్థతత్వంబు నరయలేక 49

శా॥ తత్వజ్ఞానముఁబొంటె ధర్మములసంధన్ గ్రాజ్యుయేట్ప్రాప్తిధ్భో
క్తృత్వాదిన్ విడిపింప సంఘమున నర్థింబల్కి యన్యోన్యచో
రత్వప్రక్రియఁగూళ్లకేగిరఁట, యౌరా "బ్రాహ్మణానామనే
కత్వ"న్యాయము సార్థకంపడఁగ నిక్కర్మ్యాలుదుర్యాజకుల్ 50

క॥ వేదగురునృపాచార స్సమాదరణము లేనివారి కలరు నెమానం
బేదాటినైనఁ బ్రాహ్మ్యాద్యాదాతిక్రమణ తగు నె గ్రాజ్యేటులకున్ 52

క॥ బంధురధీసింధువులను, బంధాంతము గాఁగదీని పరమార్థము పు
ష్పంధయసమసంధ సురసముం ధరియింపఁజదివి గొనముసగను గొనుఁడీ 54

క॥ మెదలితిరా గ్రాజ్యేట్లుగఁ బొదలితిరాజాతినీతిఁ బూర్ణము సేయన్
బ్రిదిలితిరాకూటమునుం,డి దయామయులార! కరుణనిల్పుఁడు మాపైన్ 55

శా॥ గ్రాజ్యేట్లుటులసంస్కృతోద్ధతిని నగ్రత్వంబునూనంగ ము
త్పాత్రిజ్యత్వంబువహింతురేని తమశాస్త్రార్థంబు మాతోడ వి
ద్వజ్యేష్ఠత్వముఁబొంటె నల్పుటకు నిల్వన్ రండు మీమీపదా
ర్థగజ్యోత్స్నల్ దశదిక్కులంబఱప, వ్యర్థప్రజ్ఞ లిశ్లేటికిన్ 56

సోమయాజులు గుంటూరుసీమయందు 8

సీ॥ సంస్కృతశాస్త్రవచఃప్రౌఢిఁ బ్రౌఢసరస్వతీపదవి దర్పంగను గని
యార్యసమాజి దయానందు వాదాన నుంకించుసద్యశోయుక్తిని మని
బ్రహ్మవిద్యాపత్రపతివిజృంభణము నల్లనఁ జల్లపఱచెడులాగును గొని
కోమటిమున్నీభుకోలాహలము వైదికాచారవిషయాన నార్పఁగఁజని
వేదశాస్త్రపురాణవివాదగరిమ మఱి ధియాసఫిశ్బ్రహ్మసమాజగులను
జఱచి శ్రీకుమారస్వామిశాస్త్రియనఁగ నిట నలంపురి ధర్మకర్మహానిలతు 57
శా॥ ఇంగ్లీ షర్వము దెన్గు సంస్కృతము నా హిందీమరాటుల్ గణిం
పం గ్లానింబడి తేటి సద్గురుకృపామాత్రాశ్రమైకాప్తి నే
నాంగ్లో సాక్సను లాటినుల్ స్వమహిమోద్యచ్ఛక్తి సాధించి పే
ర్మిం గ్లౌసామ్యము నుర్వి విప్రకులవార్ధింగంటి, నట్ వింటిరే 58
శా॥ టీగ్రాజ్యేటులఁజూచి కోమటులు నట్లే కంసలుల్ రెడ్లు గ్రా
మగ్రీవుల్ మఱి సాలెజాండ్రలును నెవ్వారెవ్వరో వేదము
ష్టిగ్రాహంబున నార బ్రాహ్మణులకంటెన్ దొడ్డవారౌటకై
వ్యగ్రోత్సాహతనోటు దుశ్చరణకృత్యంబుల్ ప్రపంచింతురా 59
క॥ ఈవాదముఖండించుటకై వినుఁ డీభారతమునఁగా దిఁక నింగ్లం
డో వేల్సో పోవఁయును, గావున సన్మార్గమరయు గ్రాజ్యేణిమిత్రా! 51
మ॥ ఇది మీ బోధమువ్రాసినాఁడనుసుడీ యేగ్రాజుయేట్లూ! గుణా
స్పదులై యింతట సంఘసంస్కరణలంజాలించి సద్బుద్ధి శా .
చదయా మైత్రులఁ జిత్తమందు సుకృతిన్ సాధింపఁగీలించి భూ
విదితంబై తగు వేదశాస్త్రమతమున్ విద్వద్గతిం గాంచుఁడీ 52
క॥ మంగళములు గ్రాజ్యేటులకుం గలుగుత మంచిత్రోవ గొని పూర్వాచా
రేంగితము తెలంగ నడచు,చుం గురుదేవకరుణను విశుద్ధివడయుతన్ 53

శ్లో॥ మ్యాకశజ్ఞాప్తురుపుయ్యాబర్ట్ ఖాండనంతను వే సుధీః
శ్రీకుమారస్వామిశాస్త్రీ త్వాం ప్రౌఢసరస్వతీ
అథ కథావిధి మవధారయంతు సుధియో యత్రైకేచన పరేజ్యాశీలలాలసాః

క॥ కావున నావలికథఁగ్

ప్రాగ్జ్యాయేదభిధాననిధానాః క్షితిదితిసుతానా మృతుమతీసతీపరిణయనం నయాభినయవతయా బంహిష్ఠయా వాచా తత ముదితవంతః ప్రత్యవతిష్ఠంతే.....మ్యారేజాఫ్టరుప్యూబర్టీ నామకేన పుస్తకేన,తత్ర*“సోమః ప్రథమోవివిద”ఇతి మంత్రస్థవిద్యారణ్యభాష్యమేవగృహీత్వా “మనుజాయభర్త్రే ధనపుత్రైస్సహితా మిమా మగ్నిః ప్రాయచ్ఛ”దితివాక్యాత్ “రజస్యగ్ని”రి త్యత్రవచనస్యచ, Menstrul. discharge, ఇత్యర్థం కృత్వా యథాకథంచిదపి స్వమతం పిసాధయిషంతశ్చ-తత్ర యద్యాచార్యభాష్యస్యాశయో ఋతుమతీవివాహపరస్స్య“న్నగ్ని ర్ధనపుత్రైస్సహితా మదా”దిత్యభవిష్య త్తదా పురుషస్య వివాహోనావశ్యం భావేన సంస్కారా న్నావదిష్యత్ - ప్రథమే వివాహ ఏవ పుత్ర ఉపస్థితే పున్నామనరకనివృత్త్యుద్దేశక ఋణమేవ నాసేత్స్యత్- తథా సంస్కారపరిగణనే గర్భాధానపార్థక్యమపి నాభిప్రైష్యత్-అపిచ,రజస్వలాందత్వా రౌరవ మిత్యా ద్యర్థవాదఏ”వే త్యేతేషాం మనీషా నవైవిదుషాం.....మీయతే- తథాచేద్బహుసూత్రమంత్ర,భాష్యవ్యాకోపప్రసంగః-అర్థవాదస్యానైకత్వం, తస్య...బహుధా శాస్త్రైరభిహితత్వాత్- కోసా వమీషా మర్థవాదో ష్యత్ర? “శాస్త్రంచాత్ర ప్రవృత్తం స త్ప్రవృత్తింకురుతేద్విధా విధానేన నిషేధేన శృంగగ్రాహికయాస్తుత” దితి- “సత్యేకస్మిన్నపిబాధకే సాధకసహస్రస్యా ప్యకించిత్కరత్వా” దిత్యాదిన్యాయేన బహువ్యభిచారదర్శనా దేతేషాంమతం నవిద్వన్మనీషితం, శిష్టాచారోరరీకృత న్యాయమార్గదుష్టత్వాత్-క్వచి దుదీచీనేషు శిష్టాచారపారంపరీణో ప్యాంధ్రాదిపంచద్రావిడే ష్వననుభూయమానత్వాచ్చ- తత్తేషామేవ దత్తసూత్రమంత్ర భాష్యాణాం తుష్యతు దుర్జన,న్యాయే నాంగీకృత్య విఖండయంతః పండితమండలీ మభిమండయామో యథార్థసంభావ

......*“సోమః ప్రథమోవివిదే, గంధర్వోవివిద ఉత్తరః, తృతీయోగ్నిష్టేపతిస్తురీయస్తే మనుష్యజాః” ఇతిమంత్ర......అర్థః సోమః ప్రథమః త్వాం వివిదే లబ్ధవాన్ తతః ఉత్తరో గంధర్వో విశ్వావసుః వివిదే,తృతీయ స్త్వగ్ని స్తేపతిః,మనుష్యజాత స్త్వహంతే తురీయః పతి రితి.

“సోమో దదద్గంధర్వాయ గంధర్వో దదదగ్నయే, రయించ పుత్రాగ్ంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్య మథో ఇమా”మితిమంత్ర......అర్థః-సోమః గంధర్వాయ, అదదత్...గంధర్వః,అగ్నయే,అదదత్-అగ్నిః,అథో,అథ,రయించ పుత్రాంశ్చ,ఇమాం త్వాంచ మహ్య మదదాత్...

బోవుద, మేనునిన, నాదిపురుషుఃషు స్వేచ్ఛా

నేన......రజోదర్శనానంతర వివాహవిధిస్తు క్షత్రియ......శూద్రాదీనామేవేతి ప్రకృత్య కించి త్తత్తదవసరఏవ నిరసన మతిసంగృహ్య క్రియతే, తథాహి......

(4) సూ 2-1-10 "అగ్నేరుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాంత" ఇతి "సోమః ప్రథమో వివిద" ఇతిమంత్రభాష్యే కన్యాయాః హ్లాదకత్వ మోహనత్వ తేజస్త్వవర్ణన రూప సోమగంధర్వాగ్ని నామగ్రహణపరమేవ, నైవకన్యాయాః పూర్వపతిపరిగణనపరం తత్ర రూపకాలంకారస్య ప్రమేయత్వాత్, తథాహి, "నహి వేదే సర్వేశబ్దా రూఢా" ఇత్యారభ్య "తాస్తా హ్లాదిన్యో మోహిన్య స్తేజస్విన్యః కలా స్సోమగంధర్వాగ్ని రూపిణ్యః స్త్రీ ష్వావేశవమధీ" త్యాది నిరుక్తవచః ప్రామాణ్యస్య సిద్ధత్వాత్, సోమస్య హ్లాదకత్వం గంధర్వస్య "గంధమామోద మర్వ" తీతి వ్యుత్పత్త్యర్థధాతో రచి "గంధస్యా ర్వో గంధర్వ" ఇతి షష్ఠీతత్పురుషసమాసే కృతే శకంధ్వాదిగణస్యాకృతిత్వా త్పర రూపం మోహనత్వ మగ్నే స్తేజోవత్వం సుప్రసిద్ధమేవేతి, యత్కించిత్ "తుష్యతు దుర్జన" న్యాయగ్రహణేనాపి ప్రకృతే నకించిదపి ఫలం భవద్రజోవతీవివాహవాదబలపరమిత్యలం,

(5) సూ 2-1-11 "అథాస్యైదక్షిణే" నేతి "గృభ్ణామిత" ఇతిమంత్రభాష్యే కన్యాహ స్తంగృహీత్వా వరవచనపరం "మహ్యం త్వా పూర్వోక్త సోమగంధర్వాగ్నయో న్యేదేవా గార్హపత్యార్థం భోగార్థం హాదు" రిత్యేవ- గార్హపత్యకృత్యే కింభ వన్మతరుత్తమ త్యభీష్టా

(8) సూ 3-8-9* "తయోశ్శయ్యామంతరేణ" ఇతి "ఉదీర్ష్వాతో విశ్వావసు" రితి మంత్రభాష్యే దండరూపగంధర్వేణసహోపనయసంభాషణం-తత్తు వివాహసమయే తత్తద్గృహ్యాదిషు మోదసంపాదకమితి నజానీషే? తదప్యత్రాధికశయ్యాయాం ... స్త్రీష్వాసుమంగలీషూపస్థితాసు బహుసంబంధిబాంధవేషుచ సత్సుకిల? నత్వేకాంతే. తథా సత్రా ప్యదృష్టచరత్వా త్తదానీం కథంకారంభో స్సమావేశనం సిధ్యతి?

(9) సూ 3-8-10 "ఉత్తరాభ్యాం యథాలింగ" మితి "అపశ్యం" త్వేతి మంత్ర భాష్యే వధ్వా వరంప్రతి "మాంగృహీత్వా పుత్రా ద్యైశ్వర్యవాన్భ" వేతి "సమంజ

* 8 "తయోశ్శయ్యామంతరేణ దండో గంధలిప్తో వాససాసూత్రేణవా పరివీత స్త" ఇతిసూత్రం- తదర్థః-తయోర్ద్వయోరితస్థయోర్దంపత్యో శ్శయ్యామంతరేణ శయ్యాయా మధ్యభాగే, దండః గంధలిప్తః, చందనాదిలిప్తస్సన్ వాససా సూత్రేణవా పరివీత స్థతి, స్థాపయితవ్యః...

భావనతోడఁ గ్రమంబుగఁ.

త్యితిమంత్రభాష్యే "పరస్పరప్రేమాస్పదభాషణం సరస్వతీకారయః" త్యిత్యేవ, నభవదభ్యుపేతాసభ్యవ్యవహారపరం

తత్రైవ "వోత్తరా త్రిస్రోజపి" త్యేతి "ప్రజాపత" ఇతి మంత్రభాష్యే జపోఽభిప్రేతః సర్వా వివాహసిద్ధి సంపాదక దేవతా ధ్యానపివధూవరౌ ప్రార్థయేతే, అన్యోన్యదర్శనోత్తర భావిసంయోగార్థ స్పర్శనాద్యానందసంపదృద్ధ్యై నైవ భవదధిగతగతిసిద్ధ్యై

తత్రైవ "శేపగం సమావేశన" ఇత్యారోహోరు" మితిమంత్రభాష్యే "ప్రహరామశేప" ఇతిమంత్రవాక్యం తూష్ణీంగృహీత్వా "మేఢ్రో మేహనశేపసీ" త్యమరంసంస్మృత్య గ్రాహ్యయేట స్త్రాపరిసూత్రస్థ లింగశబ్దేనసాకం యథాభిమతం పంటింగర్థం నిష్కంటకతమోచ్చావచంకృతవంతః కచ్చిత్ ' అలమనేనాజ్ఞాన విజృంభణేనానాచారసమాచార నిబంధనప్రబంధాలంభనేన, ఇత్థమేవఖలుభవంతో విధవావివాహాది శాస్త్రార్థంసర్వంత ఉజ్జృంభంతే- "భాషితంయథాభిజనం జనస్యకర్మాపివై యథావృత్తి వృత్తిరపియథాజ్ఞానం"......"అస్వర్గ్యం లోకవిద్విష్టం ధర్మమప్యాచరేన్న" త్వితిమనువచనమపి నాశ్రుణోః? "శ్రుణుతాయంతు శేపగ" మితిగర్భాధానకాలపరః-తథానచేత్పతుద్వయావలంబనం సూత్రమంత్రభాష్యకారయోస్తదుపష్టంభకానాం వచనానాం గతిరపి క్వ? (1) "సర్వాణ్యుపగమనాని మంత్రవంతి భవంతి (2) యచ్చాదౌ యచ్ఛ్రాద్ధే వితి శాలికిః (3) రాగప్రాప్తేఽరాగప్రాప్తఇతి (4) ఏతచ్చ రాగప్రాప్తసమావేశనాశ్రితం వివాహకర్మార్థం క్రమజపయోర్విధానం (5) సమావేశనకాలః (6) బోధాయనస్తు వికల్పంసమావేశనం§" ఇత్యాదీనామన్యేషాంచ వక్ష్యమాణానాం- అనేనైవ భవద్భృతుమతీవివాహవిస్తరస్తు నిరస్తో స్తవ్యస్తగ్రస్తతయా, కథమితిచేత్పునశ్శృణుత, "అథోవైనా మభిమంత్రయే" తేత్యత్రత్యసమావేశనమన్యేన కథంకారం? "యదాతుమలవద్వా" సేత్యాదివాక్యైః కాలాంతరభావిసమావేశనరూపవ్యా

§ రాగప్రాప్తమరాగప్రాప్తమితి సమావేశనం ద్వివిధం, తత్ర వివాహశేషహోమానంతరక్రియమాణస్య, అరాగప్రాప్తస్య సమావేశనస్య, ఉత్సర్గశాస్త్రత స్సామాన్యతో జపాంగత్వమేవ- రాగప్రాప్తస్యతు ఋతుకాలికస్య సమావేశనస్య, అపవాదశాస్త్రతో గర్భాధానార్థమి త్యన్యత్రవిస్తరః

హారదత్తసుదర్శనార్యభాష్యద్వయమావేక్ష్యయథామతిప్రకాశం
వ్యలిఖద్గురుమూర్తిశ్శాస్త్ర్యభిఖ్యోవిపృతింప్రేధసరస్వతయావాచాం

గావించెఁ బ్రపంచసృష్టి కమ్మఁ జిత్రముగన్॥ 9

పారస్య బలీయస్త్వా త్తథోత్సర్గశాస్త్రస్య వివాహశేషహోమానంతర క్రియమాణస్య జపరూపసమావేశనపక్షస్య కాలాంతరద్యోతక "శేషగ్ంసమావేశన" ఇత్యభిమంత్రణ రూపవాదశాస్త్రస్యచపరస్పరగందండాపూపాయితత్వాద్భవదభిలషితం ముషితనిర్విశేషం

(10) సూ 3-8-12,13 "ఆగ్నోహోరు" మితి "యదామలవద్వా" సేతిచ రజసః ప్రాదుర్భావాదితి మంత్రభాష్యేణగర్భాధాన పరతావసీయతఏవ, యదిచతుర్థీ సంవేశన మృతుసంవేశనంచ యుగపత్ప్రాప్యేతే త"దాగ్నోహోరు" మిత్యాదినా- తస్మా"త్సంవత్సరే ప్రాప్తేదశమ" ఇత్యాదివక్ష్యమాణత్వాత్ దశమేవర్షే తూపస్థా యాం కన్యాయా రోమశత్వం నసంఘటతే, తతో మైథునంనిషిద్ధ" మిత్యాద్యలం భవత్కలివిద్యావద్యప్రలపనేన,

(a) ఇతోఽధికభవత్ప్రథమానుబంధే ప్రలపితబోధాయనవచనానినభవదనుగ్రాహకాణి, సమూహతా మన్యదేహం,

(b) తథాశ్వలాయనాద్యర్షి వచనానివా నకామ ప్యుపపత్తి మనుసందధతే భవద్ద్వితీయానుబంధే,

(c) తథైవ భవత్తృతీయానుబంధేచ బోధాయనాది లఘువిష్ణ్వంతానివావాక్యాని నసుతరాం భవదిష్టాధాయకా న్యపిత్వరిష్టాధాయకాని

అన్యదపి కించిదుక్త్వా లేఖినీం విశ్రమయామః

అత్రికశ్యపౌ॥ పితుర్గేహేచయాకన్యా రజఃపశ్య త్యసంస్కృతా సాకన్యా వృషలీ జ్ఞేయా తత్పతి ర్వృషలీపతిః॥ యస్తుతాముద్వహేత్కన్యాం బ్రాహ్మణో జ్ఞానదుర్బలః అశ్రాద్ధేయ మపాంక్తేయం తంవిద్యా ద్వృషలీపతిం॥ మనుః॥ ఉత్కృష్టా యానురూపాయ వరాయ సదృశాయచ అప్రాప్తవయసంకన్యాం దద్యాదేవ యథావిధి॥ స్మృత్యంతరే- ప్రాప్తేచదశమేవర్షే వివాహ్యా కన్యకాబుధైః ప్రదాతవ్యా ప్రయత్నేన నదోషః కాలదోషతః॥...... మాతాచైవ పితాచైవ జ్యేష్ఠభ్రాతా తథైవచ। త్రయస్తేనరకంయాంతి దృష్ట్వాకన్యాం రజస్వలాం॥ హేమాద్రౌ ప్రాయశ్చిత్తకాండే మార్కండేయః యాకన్యాపితృవేశ్మస్థా యదిపుష్పవతీభవేత్ అసంస్కృతాపరిత్యాజ్యా నపశ్యేత్తాం కదాచన॥ వివాహేచ నయోగ్యాసా లోకద్వయవిగర్హితా। ఏనాంపరిణయన్విప్రో నయోగ్యో హవ్యకవ్యయోః॥ నతస్యాంజనయేత్పుత్రం కానీన స్సహికథ్యతే మాతా పితాచ పుత్రశ్చ త్రయస్తే వృషలాస్మృతాః॥ యదాపుష్పవతీకన్యా తదై

♦ తే॥ అట్లు కావించు సృష్టియం దతని యొక్క
వదన బాహూరు పదముల వలన నుండి
బ్రాహ్మణ క్షత్ర విట్ఛూద్ర వర్ణ జనులు
వరుస దప్పక ప్రభవించి వరలి రపుడు॥ 10

స్తమగ్నాతి నతత్ర దోష స్తస్యాస్తి గేహస్థాచే త్సదోషభాక్॥ గౌత ౨౨॥ యదారహః
ఏవతీ ద్విజస్త్రా ముద్వహేద్యది! కాలాంతరేపి వాజ్ఞాతా తదా చైవ పరిత్యజేత్। య
ధాత్మ నశ్శుద్ధిం తదా చాంద్రాయణం చరేత్ కామాతుర స్తదావర్తే త్స చండాల
ాభవేత్॥ పుత్రోత్పత్తిర్యది భవే త్తథా పతిత ఏవసః॥ ఇత్యా ద్యలంకపురుతఖలు?
వ్యపిసిద్ధం। లోకవిరుద్ధం నాచరణీయం నాదరణీయం, ఉక్తోహి ధర్మవ్యతి
సః, యా న్యనవద్యాని కర్మాణి తాని సేవితవ్యాని నో ఇతరాణి యాన్య
త్మకగం సుచరితాని తాని త్వయోపాస్యానీతి, ఏతాదృశాంశివాక్యాన్యపేక్ష్యవాఽ
దృత్యవా యద్భవ ద్భవాదృశ ప్రతారకైః కోపన్యసనం అజ్ఞాతసంస్కృతవిలసనంకృత
స్వద్వార ప్రహసనం, అశక్తదౌర్జన్యయుక్తి వికసనం స్త్రీపరవ్యసన పతితేరాం జరీజృం
తాం, పునఃపున రనాచారవిచారమారంభంతాం, భవ ద్గవాదాదికానాదివాదస్త్వన
వాద స్సుతరాం వ్యర్థవాద ఏవేత్యల మత్యంతానంత జల్పనకల్పనే నోంనమశ్శివాయ,

శ్లో॥ మంగళంగ్రాజ్యయేదంగ సంగదోషవిభంగినే
సంఘసంస్కారణోల్లంఘనం ఘనం ఘటతే యతః

♦ సాయణాచార్య ప్రణీత భాష్యోపేత పురుష సూక్తమ్-పష్ఠమపత్రమ్
బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీ ద్బాహూ రాజన్యః కృతః
ఊరూతదస్య యద్వైశ్యః పద్భ్యాంశూద్రో అజాయత

......అస్య ప్రజాపతే ర్బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణత్వజాతివిశిష్టః పురుషో ముఖమా
సీన్ముఖాదుత్పన్న ఇత్యర్థః- యోఽయం రాజన్యః క్షత్రియత్వజాతివిశిష్టః స బాహూ
కృతో బాహుత్వేన నిష్పాదితో బాహుభ్యా ముత్పాదిత ఇత్యర్థః- తత్తదానీ మస్య ప్ర
జాపతే ర్యద్యావూరూ తద్రూపో వైశ్యః సంపన్న ఊరుభ్యా ముత్పాదిత ఇత్యర్థః, తథా
స్య పద్భ్యాం పాదాభ్యాం శూద్రః శూద్రత్వజాతిమాన్పురుషోఽజాయత

శ్రీ భాగవతము. తృతీయస్కంధము. 188 వ పుట.

॥ ధరణీదివిజులు శ్రుతులును, నరవర! యమ్మేటి ముఖమునం బొడముట భూ
సురుం డఖిలవర్ణములకుం గురుండుం ముఖ్యుండునయ్యె గుణరత్ననిధీ! 216

◆ ఉ॥ వారికి యాజనాదిక మవారిగ వృత్తి విధింపఁగాఁ బడెన్
◆ వారలనుండియే యితరవర్ణశతంబు ప్రభూతమై బహి

క॥ ధర బ్రాహ్మణాదికము దన్ముఖ సాధులఁబొందకుండఁ గైకొని కావన్
బురుషోత్తము బాహువులన్ నరనాథకులంబు పుట్టె నయతత్త్వనిధీ! 217

క॥ గణుతింపఁగఁ గృషిగోరక్షణవాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగ నా
గుణనిధి యూరువులందున్ బ్రణుతింపఁగఁ వైశ్యజాతి ప్రభవంబయ్యెన్ 218

తే॥ తివిరి సేవకధర్ములై దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతు లుదయమైరి

◆ మాధవీయయుక్త పరాశరస్మృతిఆచారకాండ

ప్రథమాధ్యాయము యాజనప్రకరణము.

......యాజనేతు విధిశ్శ్రూయతే, ద్రవ్యమార్జయన్ బ్రాహ్మణః ప్రతిగృహ్ణీయాద్యాజయేదధ్యాపయేద్వా......జీవనోపాయత్వేన యాజనస్య ప్రాప్తత్వాత్తద్ధేతుత్వంచ మార్కండేయపురాణే దర్శితం- యాజనాధ్యాపనే శుద్ధే తథా శుద్ధప్రతిగ్రహః ఏషా సమ్యక్సమాఖ్యాతా త్రితయం తస్య జీవికేతి॥......బ్రాహ్మణస్య యాజనాదినా వైశ్యస్య కృష్యాదినేతి నియమః......సర్వథాప్యస్తి బ్రాహ్మణానాం జీవనహేతు ర్యాజనం......

వైశ్యధర్మప్రకరణమ్

మూ॥ ౬౧॥ లాభకర్మ తథారత్నం గవాంచ పరిపాలనమ్
కృషికర్మచ వాణిజ్యం వైశ్యవృత్తి రుదాహృతా

శూద్రధర్మప్రకరణమ్

మూ॥ ౬౨॥ శూద్రస్య ద్విజశుశ్రూషా పరమోధర్మ ఉచ్యతే
అన్యథా కురుతే కించి త్తద్భవే త్తస్య నిష్ఫలమ్

మూ॥ ౬౩॥ లవణం మధు తైలంచ దధి తక్రం ఘృతం పయః
నదుష్యే చ్ఛూద్రజాతీనాం కుర్యా త్సర్వేషు విక్రయమ్

అ॥ శూద్రస్తు యదా ద్విజశుశ్రూషయా జీవితుం నశక్నోతి తదా కిం కుర్యాదిత్యత ఆహ॥ లవణమితి॥ యది శుశ్రూషయా జీవితుం నశక్నోతి జీవనాయ లవణాదివిక్రయం కుర్యాత్ - నతు లవణాదీని విక్రీయమాణాని విక్రేతు ర్దోషమావహంతి......

మూ॥ ౬౪॥ వేదాక్షరవిచారేణ శూద్రః పతతి తత్క్షణాత్।

◆ ప్రతిలోమానులోమజాతి నిరూపణప్రకరణమ్

ష్కారమునూని* శిల్పములు స్వప్రియవృత్తులుగాఁగమీఱె నీ
తీరు జనం బనంతమయి తేజరిలెఁ భువి భూరిభారమై॥ 11

చ॥ తమతమవర్ణధర్మములఁ దప్పక పూర్వికు లాచరించి ర
శ్రిమమున, ప్రస్తుతంబునను సర్వమునుం దలక్రిందులయ్యె,న
క్రమముప్రవృద్ధమయ్యె,నిటు కాలము సర్వము మాఱిపోయి సే
మమె కడుదూరమైచనియె మంచిపథంబుననుండువారికిఁ॥ 12

తే॥ "వలదుకుయ్యో మొఱోమఱుంకువల" దటంచు, బ్రాహ్మణుల్ బ్రాహ్మ్యము
స్వీడఁ బాలుపడిరి, "మాకుఁగావలెఁగావలెమా"కటంచు, నన్యజనమం
దుకై పాకులాడఁదొడఁగె॥ 13

మ॥ అదియట్లుంటనె చాలమందియును బ్రహ్మద్వేషభూయిష్ఠులై
పదరెఁ సాగి రగౌరవంపునుడు, లావాక్యాగులందుఁ మఱిఁ
ముదరంజొచ్చెను గొంతమందికదియేమో, పెక్కు రవ్వారలే
కద మాగ్రామమునందుఁ బెద్దతలలై ప్రాల్బుద్ధిమంతుల్ కనఁ॥ 14

......యాజ్ఞవల్క్యః॥ సవర్ణేభ్య స్సవర్ణాసు జాయంతేహి సజాతయః। ...... సజాతయో మాతాపితృసమానజాతీయాః॥ బ్రాహ్మణదంపతిభ్యాముత్పన్నో జాత్యా బ్రాహ్మణోభవేత్- ఏవం క్షత్రియాదిష్వపి...... తేషుచజాతివిశేషే షూత్తమాధమభావం వివినక్తి దేవలః॥ తేషాం సవర్ణజాశ్శ్రేష్ఠా స్తేభ్యోన్య గనులోమజాః అంతరాళా బహిర్వర్ణాః పతితాః ప్రతిలోమజా ఇతి॥ విజాతీయా న్మిథునా దుత్పన్నా అంతరాళాః- తేచ ద్వివిధాః- అనులోమజాః ప్రతిలోమజాశ్చ, తత్రానులోమజా స్స్వవర్ణేభ్యో హీనా అపి న వర్ణబాహ్యాః మాతృసమా న ప్రతిలోమజాస్తు వర్ణబాహ్యత్వాత్ పతితా అధమాః......విప్రాన్మూర్ధావసిక్తాఇ త్యానులోమ్యేన వర్ణసంకరజా దర్శితాః- బ్రాహ్మణ్యాంక్షత్రియాత్సూతఇతి ప్రాతిలోమ్యేన వర్ణసంకరజా దర్శితాః- మాహిష్యేణ కరణ్యాంతు రథకారః ప్రజాయతఇతి సంకీర్ణసంకరజా దర్శితాః......ఉక్తత్రైవిధ్యే వర్ణసంకరం చాశ్రిత్యోత్పద్యమానా వర్ణాభాసా షష్టిర్భవంతి- సంకీర్ణసంకరమాశ్రిత్యోత్పద్యమానా జాత్యాభాసా అనంతాః॥

* శబ్దరత్నాకరము 1046 వ పుట.

శిల్పము. సం. వి. అ. న. 1 చిత్తరువువ్రాయుట లోనగు శిల్పులపని. 2 నృత్తగీతవాద్యాది చతుష్షష్టి బాహ్యక్రియలు....

1912 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి, అభినవసరస్వతి.

తే॥ బ్రాహ్మ్యమెన్నుదలనొప్పి బ్రాహ్మణులకు, నొందఁజూచుచునున్నవారొరులుదాని
బ్రాహ్మణుండయి పుట్టుటె ప్రథమకష్ట,మది వైదికుఁడై పుట్టుటథమమిపుడు

ఉ॥ వైదికుఁడయ్యుఁ గాలమునుబట్టి యొకించుక లౌకికప్రభన్
బోఁదొడఁగంగఁ గొందఱకుఁ బుట్టెనసూయ మదగ్రజన్ముపై
భేదములం గురించియిటు పెద్దపెఱుంగఁ గ్రమక్రమమ్ముగన్
వాదములాడఁ జొచ్చి రిరువాగునఁ గొంతజనంబు తోడుగాన్ ॥ 15
మ॥ మును పేముక్కిడిగాఁగఁ బైని బడి సెమ్ముంగల్గిన ట్లింత నీ
యనయవ్యూహము నైజమై వెలయు బ్రహ్మద్వేష మత్యంతమై
తనరం దానికిఁ దోడుగాఁగఁ గలిగెం ద్వాష్టాప్రిశిసఖ్యంబునున్
గనుగో నెట్టిరి కట్టివారిపయినే కల్గుంగదా కూరుముల్ 16
క॥ ఈమాడ్కి మామకీయగ్రామస్థితులుండియుండి కడకొకపట్టి దు
ష్ప్రామాణ్యమైన కార్యము కామించి యొనర్చిరకట కలిమహిమమునన్
◆ ఉ॥ ఏగురమేముగూడికొని యీశుప్రతిష్ఠయొనర్చి పూజలన్
బాగుగఁ జేసి సంతసిలుభాగ్యము నేటికిఁ గల్గెఁగాని ము
న్నే గుడియుం బ్రసిద్ధమయి యుండలరారదు, గ్రామశక్తులే
మాగురుపూజలందుకొని మన్నుచునుండినయట్టి దేవతల్ 18

◆ శివప్రతిష్ఠాహ్వానపత్రిక.

క॥ పదివేలనుస్క్రియలన్ బదఁపడియొనరించి మిగులఁ బ్రముదముగ దురన్
దదనంతరమున నెదకతి విదితంబుగ వ్రాయువార్త విధమేమనినన్॥
క॥ త్యాజ్యాదిక విరహితమై యిజ్యాదిసుఖేటవృత్తి నెన్నఁ దగినదౌ
యీ జ్యేష్ఠబహుళపంచమిఁ బూజ్యంబగు సింహలగ్నమున మాయూరన్
క॥ మేము వినిర్మించిన యా। శ్రీమన్నూత్నాలయమున శివునిప్రతిష్ఠన్
గావించి సలుపుటకున్నై, నేమించిరి వేదవిదులు నిజముగఁ గానన్
క॥ శివి సతీసుతయుతముగ నావేళకు నరుగుదెంచి యత్యనురక్తిన్
సేవించియాయుమేశుని సోవలెఁ గైకొంచుమాదుపూజ లొకింతన్

సాధారణసంవత్సరజ్యేష్ఠశు ౧౧
భానువాసరము

విధేయులు
జానపాటి వెంకటప్పయ్య
ఈ॥ పట్టాభిరామశాస్త్రి
ఈ॥ చినప్పయ్య
ఈ॥ పురుషోత్తం
పప్పు సీతారామశాస్త్రి

ఆ॥ అందు, పాతపాటియమ్మయన్ పేరునఁ
దనరు నొక్క దేవతాలలామ
ఇంకనొక్కయామె యొసఁగుఁబోలేరమ్మ!
యనెడిఖ్యాతమైనయాఖ్యగలిగి 19

సీ॥ బాగుగా వేయంగఁబడినట్టిమోకాండు
లలిని దిరుగఁదగ్గలావుగలిగి
చేకొద్దివిసరినచిన్నిరాతికిఁగూడ
గోచరింపనియట్టి కొనలుగలిగి
దశదిశల్ వ్యాపించి దట్టమైకన్పట్టు
నురుతరశాఖాళిభరముగలిగి
వేజనంబులకేని విశ్రామహేతువై
నీరంధ్రమైనట్టి నీడగలిగి
తే॥ గీ॥ పెక్కుజాతులపులుఁగులుం బ్రీతినెపుడు
కోరివసియింపఁదగినన్ని గూళ్లుగలిగి
పాతపాటమ్మగుడికిలోపల నొకండు
వెలసియుండెననాదిగా వేఁపమ్రాను 20

సీ॥ నికటపుంబెదబావి నీటకేతెంచెడి
మానవుల్ నిలుచుంట దీనిక్రింద
సామాన్యజనులెల్ల సందడుల్ సేయుచు
తీరికూర్చుండుట దీనిక్రింద
చుట్టుప్రక్కలయిండ్లశూద్రాదిపశుతతుల్
తిన్నగాఁబడుకొంట దీనిక్రింద
బ్రాహ్మణాదిజనంబు పారలౌకికవిధుల్
తీర్చియేగుచునుంట దీనిక్రింద
తే॥ గీ॥ జాతరల్ సాగునప్డెల్లజనులుగూడి
దేవతం గొల్చుచుండుట దీనిక్రింద

నిన్ని విధముల మాయూరి యెల్లజనుల
కుపకరించుచు నీవృక్ష ముండెఁ జిరము 21

మ॥ ముదముం గూర్చుచు నుండియుండియిటు, పెన్మాలంబుతోఁ గూడనా
పెదనింబద్రుమ సేలఁ గూలి గుడి నిర్భేదంబు గావించుచున్
బదుగుర్గూడి పొనర్పఁ జేసి మరలం బ్రాసాదనిర్మాణమున్
మది సంప్రోక్షణకుం బ్రయత్నపరులై మంత్రంబు గావించుచున్ 22

ఉ॥ "ఉండెను వాఁగునావలను నొండొక దేవత, దానికొల్పులన్
బండికిఁ బోవ రామిఁ గడు బాధగనున్నది, కాన నూరిలోఁ
గొండొక చోట నిల్పుదము, కోరియ యుంటి మొకండు సల్పఁగన్
కొండవదీప్రతిష్ఠ" యని ప్రీతి నొనర్చిరి తత్ప్రయత్నముల్ 23

వ॥ ఇట్లొనర్చుచు

చ॥ "వెనుకటి దేవతాశిలల విగ్రహరూపమె లేకయుండెఁ గా
వున నవవిగ్రహమ్ములకుఁ బోవలె దుగ్గి" కటంచుఁ బోయి యా
పనినెఱవేర్చి యాజకుని బ్రాహ్మణుఁ జేయుటకున్ సహింప కొ
క్కని రథకారుఁ దెచ్చుటకుఁగా జతనంబులు సేయుచున్నెడన్ 25

ఉ॥ అప్పని మత్సహోదరుని యాత్మకు నిష్టముగాక యున్కిఁ దాఁ
జెప్పిన శత్రుభావమునఁ జేకొనరంచుఁ దలంచి చప్పునన్
బప్పసుదర్శనాఖ్యబుధుపాలికి నేగి యుదంతమంతయున్
విప్పి వచించి యాబుధుని వేగము పంపఁగ వారి మ్రోలకున్ 26

క॥ ఆపండితుండు కరణము
ప్రాపున నున్నట్టి కాపువారిని గని తాఁ
గోపంబు రానియటు వివి
ధోపాయములన్ వచించె "నుడుగుం" డనుచున్ 27

వ॥ ఇదియునుం గాక

చ॥ కరణముగారి యింటను నొకానొకరుండుట సంభవించి యా
పురుషుఁ "డిసీ" యనం బెదరి పూనిక మాసి కొనంగ నయ్యె, నే

నరునకుఁగూడనింద్యమయి న్యాయముదప్పినయట్టికార్య మా
సరసునకెట్టునిష్టమగు, సభ్యుఁడతండు, యథార్థవాదియున్ 29

ఉ॥ తంగెడరామకృష్ణకవి తత్క్షణ మప్పనినుండి వారి ని
ర్భంగిమరల్చి చెప్పిచని "వర్తిలునుక్కరుఁ డల్ల తొండపిన్
లైంగుఁడు బ్రాహ్మణుండును గలావిదుఁ డాగమవేత్త" యంచు,నా
సంగతివిన్నమీఁద నటుసల్పిరి తోడ్కొనిరా బ్రయత్నముల్ 30

ఉ॥ అప్పుడు మత్పితృవ్యునకు నాత్మజుఁడైన చినప్పయాఖ్యతోఁ
జెప్పి సహాయుఁగాఁగఁగొని శీఘ్రముతొండపి కేగి యాద్విజున్
గొప్పగఁదోడితెచ్చుటయు నూతన విగ్రహసంస్థ యాబుధుం
డొప్పినరీతిఁ జేసి తమయూరికిఁదాఁ జనె నొందిసత్కృతుల్ 31

క॥ అంతయుసక్రమముగ నే। సాంతంబుంబొందెఁగాని చతురుఁడొకండీ
యంతరముననొనరించెన్। సుంతయకృత్యంబు, దానిఁ జొప్పెమనినన్

ఉ॥ "బ్రహ్మకులంబుమాది,, యనుభ్రాంతివసించెడిస్వర్ణకారుఁ డా
బ్రహ్మము గిన్నెలాన్వయుఁడు పన్నిన ప్రప్రథమంపుఁ గుట్రచే
బ్రాహ్మణయాజనంబునకు భంగమువాటిలకున్కిఁ గ్రూరమా
జిహ్మగమట్లు మర్వకయ చిత్తమునం బగఁబూనియుండఁగన్ 33

చ॥ పిలువఁగనయ్యె నాతనినె విగ్రహఘట్టనమాచరింపఁగన్
"సలిపెద నాకుఁగాఁదగిన సత్కృతియయ్యెడిఁబో"నటంచు నా
ఖలుఁడువచించె, "చూచెదము కార్యముసాఁగఁగసి"మ్మటంచు న
న్నలుగురుపల్క, రప్పు బహునాయకమాట నెవం డొసంగెడున్ 34

ఆ॥ అంతమీఁద నాతఁ "డదుదెంతు నరుదెంతు"
ననుచు నేగి రాక యట్టియుండ
దూరదృష్టిలేని మోటుకులైన మా
వారు మరలఁ బిల్వఁగోరలైది 35

వ॥ అదిగనిపల్కె యాజకుఁ "డహో! యిది యేమిటి, యంత్రయు క్రమా
నది మటి హేమపు॥బంక, యయ్యది యేరుహరింత్రో, కావున్

గుదురుగఘట్టితంబగుటగూడనువిగ్రహ"మంచు మాటికిన్
సదయతఁజాటెఁగాని యటుసల్పక యేచని రెల్లవారలున్ 36

క॥ అయ్యోడనటు వేగిన బ్రాహ్మయ్యకు దయయుదయమై తనంతటఁదానే
"అయ్యా! బిగియుంతమురండయ్యోడ"కనికొన్ని దినములరిగినమీఁదన్

ఉ॥ కాపుఁదోడికొంచుఁజని ఘట్టనసేయక యున్నవున్నటుల్
లేపెనువిగ్రహంబులను రేకులయున్కి పరీక్ష సేయఁగన్
జూపడవయ్యెయంత్రములు, చూపఁఅయ్యాగ్రహమందుచుండఁగన్
"బాపఁడుఁతీసి"రన్నటుల బ్రహ్మముతేల్చె స్వయుక్తిచాతురిన్ 38

ఆ॥ అందుమీఁద మూర్ఖులైనట్టియవరజుల్
"యాజకుఁడు చినప్పయయును గలిసి
తీసి"రనుచు మిగులఁ దిట్లుసాగించిరి
యచ్చటచట దౌష్ట్యమతిశయిల్ల 39

తే॥ పండితారాధ్యమతమునం బ్రబలియున్న
యట్టిముదిగొండవంశ మయ్యాజకునిది
వీరభద్రయ్యయను పేర వెలయువాఁడు
పెద్దమానిసి యిటువంటిసుద్దియున్నె 40

చ॥ కరణము గ్రామమున్సిభును గాపులు తక్కుజనంబు లెందఱో
యరిగిరి దేవుపెండిలికి నందఱు పెత్తనగాండ్రె. యాటచే
నరిగిచినప్పయాఖ్యుఁడును నయ్యయి కార్యభరంబుపూనియున్
దిరిగెను, నాతఁడే యెటులఁదీసెడి? నన్యులుతీయరెట్టులన్? 41

ఆ॥ అరయ గ్రామబాహ్యమందు నాగుడులుంట
ఒకటఁదలుపులున్న నొకట లేవు
ఎవరునున్ హరింపకే యూరకుంటకు
నంత ధర్మకాలమా? గణింప॥ 42

ఉ॥ విగ్రహముల్ బిగింపకయ వేగమయేగుటయేల తా మొదల్
నిగ్రహముంద్యజించి కడునేర్పునవచ్చుటయేల క్రమ్మఱన్

విగ్రహ మున్నదున్నటులఁ బెట్టిబిగింపక యెత్తుకేల? యీ
వ్యగ్రతచూడ నంతయును బ్రహ్మమయంబ యటంచుఁదోఁచెడిన్

*చ॥ అతివినయాన్వితంబులగు నాతని మాటలకున్ భ్రమించి మూ
ర్ఖత మహీదేవయుగ్మము నె కమ్మమహాప్రజ తిట్టిపోయెఁగన్
మతిరహితోక్తులం గనలమానిరిమామకు లేమనాక, దు
ష్కృత మొనరించియున్నఁగద చింతిలి రోసము దెచ్చికొంటకున్

§ఉ॥ తిట్టుట మానుమాటయిడ దెబ్బలుగొట్టుట మాను గ్రామమున్
గట్టిన నాఁటినుండియును గమ్మకులస్థుల కుగ్గుపాలతోఁ

---

* అతివినయం ధూర్తలక్షణం.

§ (1) డిక్రిని అమలునెరవేర్చునిమిత్తము మనిషినిపట్టుకోవడమునకు వారంటు. సివిల్ ప్రొసీజరుకోడుయొక్క 232 డో శెక్షను నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమున్సబుకోర్టు ఆన 1900 సంవత్సరపు 26 నవంబరు సివిల్ వ్యాజ్యము.

వాది. యక్కలపిచ్చయ్య సా॥ గుండ్లపల్లి,ప్రతివాది. వున్నంచంద్రయ్య సా॥జానపాడు, ... ఆన 1901 సంవత్సరం ది 10 నవంబరు తేదీన పగలు 8 గంటలకు జానపాడు గ్రామములో ప్రతివాది కరణం యింట్లోయుండగా వాది కనుపర్చినాడు. నేను సదరు ప్రతివాదిని పట్టుకున్నాను. పట్టుకోవడముతో నామీదతిరుగబడి తనచేతిలోయున్న కర్రతో కొట్టవచ్చినాడు. నేను కొట్టవచ్చినకర్రనుపట్టుకున్నాను. ఆకర్రనువదిలినెట్టి నన్నునెట్టి వుడాయించి పరిగెత్తినాడు. అప్పట్లో గ్రామమునసపు కరణంగారు చూచుచుండిన్ని నేను రిపోర్టుయివ్వమంటే యివ్వక నిరాకరించి ప్రతివాదికి కుమ్మక్కుగా మాట్లాడినారు... ప్రతివాదికొట్టవచ్చినకర్రను యిందుతో దాఖలుచేసుకున్నాను...

18-11-1901 (Sd) K. V. Narasimha Rao,

Process server.

☞ షరా:—ఈపైదోషికి గురిజాల సబ్ మేజస్ట్రేటుకోర్టువారిచే 15 దినములు శిక్షవిధింపఁబడినది.

బెట్టిన, దద్ది యొక్కొకరి పేరు ప్రయోగము చేసినప్పుడ
ట్టిట్టులు చేయు, నెక్కడ యెడ నేమియుం జేయకె పోవుచుండెదుర్ 45

(2) మ... గురిజాల స్టేషనరి సబు మేజస్ట్రీటుకోర్టు వారిసముఖమునకు.

ఫిర్యాది.	ముద్దయిలు.
నందా... నరసింహ్వాము సా॥ జానపాడు.	I. వున్నము చినవీరన్న. II. జానపాటి శీతారాముడు, III. జానపాటి రంగయ్య. సా॥ జానపాడు.

448-323 సెక్షన్ ప్రకారము వ్రాయించి దాఖల్ చేసుకున్న చార్జీ...
నేరము జరిగిన తేది—28-1-03......

సదరు తేది సాయంత్రము $6\frac{1}{2}$ గంటలప్పుడు ముద్దయిలు శివద్రవ్యమును అపహరించినట్టు తమను నేను అన్నానని నాయింటికి......వచ్చి నన్ను 1 టో ముద్దయి జుట్టుపట్టివంగతీసేసరికి 2-3 ముద్దయిలు గుద్దినారు......1 టో ముద్దయి కమ్మకులస్తుడున్ను 2-3 ముద్దయిలు అన్నదమ్ములున్ను 3 వ ముద్దయి కరణమున్ను అయియున్నాడు. ఆరోజు ఉదయమున నీరుకట్టుగింజలవిషయములో నేను 1టో ముద్దయి వివాదలుపడుతూవుంటే పయిగా 2-3 ముద్దయిలు కుమ్మక్కుగావచ్చె......సదరు 1 టో ముద్దయి మిగులప్రసంగములుతిట్టుతూవుండేసరికి పయిగా 2-3 ముద్దయిలు నన్ను కొట్టినారు......

☞ షరా:—ఈకేసు విచారించి చార్జీ చేసినతర్వాత కాశిరాజు గోపాలకృష్ణయ్యగారి ద్వారమున ఫిర్యాదికి ఖర్చులిచ్చి రాజీపడుచుకొన్నారు.

(3) ......తీర్పు.

ఫిర్యాది.	ముద్దయిలు	
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి-జానపాడు	కాటూరు నారాయుడు. వడ్లవెల్లి కోటయ్య	జానపాడు

నేరము—తిట్టువలెననితిట్టుట, గుణ్ణము నక్రమముగాఁబట్టికొనుట, ఇం॥ పి॥ కో 504 వ సెక్షనుక్రింద, 1871, 1 ఆక్టు 21 సె॥ క్రింద శిక్షింపఁదగినది.

ఎట్లుకనుగొనఁబడినది—నేరస్థులని.

శిక్ష—ముద్దయి లొక్కొకరు, రు 15 లు జరిమానా యీవలసినదనియు, లేనియెడల 15 దినము లొక్కొకరు కఠినశిక్షయనుభవింపవలసినదనియు, కోర్టుఫీజాక్టుక్రింద ముద్దయిలిద్దరు రు 2-8-0 లు సమానభాగములుగా ఫిర్యాదికీవలెననియు......

గురజాల
31—1—13

(Sd) పి. యమ్. సోమయాజులు,
స్టేషన్ మేజస్ట్రీటు

మత్తకోకిల॥ అప్రతిష్ఠకుమూలమైయిటు లాప్రతిష్ఠ సమాప్తికా
విప్రవర్యులమీఁదిద్వేషము వేర్లుపెట్టెఁ బ్రవృద్ధమై
యీప్రకారమయొక్క వత్సర మేగుపై దురదృష్టతన్
స్వప్రతాపముఁజూపెగత్తర జానపాటఁ బ్రవేశమై 46

ఆ॥ అప్పు డొడలు పెరిఁగెనఁట కొంతమందికి
అమ్మవారు పూనెనంట లెస్స
యంత్రహారణమైనయ క్కారణంబునఁ
దొలఁగెసత్తయనుచుఁ బలికిరంట 47

చ॥ కుడియఁగ గ్రామమందు బలుమంది ప్రజల్ కలరాగుణంబునన్
గడగడలాడఁగం దొడఁగి గ్రామణియున్ మునిసీభు కాపులున్
ముడుపులుకట్టి శక్తులకు మ్రొక్కి యొకింతశమించినంతనే
తడయకజాతరల్ సలుపఁ దామెదలోనఁదలంచి యంతటన్ 48

ఉ॥ "మేలొనగూడఁగం బ్రజకు మేమొనరించెదమిప్డు కొల్పులన్
జాలధనంబు కావలెను జాగొనరింపకయిం డటంచుఁ జం
దాలువసూలుచేసి యొకతక్కుఁ దోడ్కొనివచ్చి రప్డు యం
త్రాలను వేయఁగన్ మరలఁ దద్దుఁడొకండును లేకయుండుటన్ 49

ఉ॥ వచ్చినతక్కలాడు నొకవాసరమందట రాజవీధిఁ దో
డ్తెచ్చినవారలై చదురుదీర్చెడిపట్టున నేను నెందుకో
యచ్చటఁబోఁదటస్థమయి యందఱుకోరికేఁగూరుచుండియున్
దచ్చరితంబు సర్వమును దాలిమితోడ నాలకించితిన్ 50

చ॥ అరెరె "యేమిటీసుకొనె" దంచుఁగలాడునినందఱప్పుడా
తఁడసిగభూము లేమొదలు, దానికినొప్పమినూఱులాఱులే
యడిగెను, మాయు దారులకు నయ్యదియున్ భరమై పదింటికే
యొడఁబడ వేఁడి, రప్పుడొకయుక్తియు బల్కఁగఁదోపకుంటి నేన్ 51

మ॥ ఎఱుఁగన్ రామిసిగాదు బ్రాహ్మణ్యమె మహిన్ హెచ్చైనవర్ణంబటం
చెఱుఁగన్ రాసధికాదు తక్షకకులం బేదానికిం దక్కువం

చెప్పుకైకూడ మదీయవర్ణజనులం దీరీతి ద్వేషించి యా
నరుఁ బూజింపఁగనున్న వారియెడలన్ నానాల్క యేమాడెడిన్ 52

ఉ॥ చూపితివ్యంగ్యపున్ నుడుల నుంతయు నిష్టము లేని భావమున్
నాపలుకుల్ గ్రహింపఁగల నాథుఁడు లేఁడట; నింతకన్న నున్
గోపవిఘూర్ణితాత్ములయి కొట్టుట కేనియు జంకకుండు నా
పాపులలోన నేమియని బైటికి రాఁగలవాఁడ నయ్యెదన్ 53

చ॥ ఇదియునుగాక యంత్రములె యాతఁడు స్థాపనఁ జేయునన్నటుల్
పదుగురునోళ్ళనుండియును బల్కఁగఁబడ్డది కాని, యయ్యెడన్
విదితముకాదొకింతయును విగ్రహసంస్థయుఁ జేయునంచు నా
కెద కదియే మెఱుఁగఁబడ నేమివచింతునొ యెట్టులుండునో 54

మ॥ ధరణిన్ నేర్చిరి శాబరాదికములౌ తంత్రాల్ ద్విజన్మేతరుల్
మెఱయంగూర్చుచు వానిబీజములచే మైలైనయంత్రంబులన్
దిరుగం జొచ్చిరి, కొంతమందిజను లీధీచుత్కమంత్రంబులన్
బరమోత్కృష్టతఁ జూచుచుండిరి మహామంత్రానభిజ్ఞాత్మతన్ 55

తే॥ అట్టులే యాతఁ డెవ్వేని యంత్రములను
స్థాపనము జేయు విగ్రహాధఃప్రదేశ
మందటంచును నెంచితి నంతె కాని
యప్రతిష్ఠకు సిద్ధమా నంచెఱుఁగ. 56

మ॥ "ప్రతిమందీయక యంత్రసంస్థ యొటులం బ్రాప్తించు" నంచందురే?
క్షితిఁ బెక్కండ్రిటు చేయుచుంట కలదే, సిద్ధాంతమీమాట, "యీ
కృతిశాస్త్రోక్తము?" యన్న; తక్కునకీకృత్యం బదే శాస్త్రసం
తతియందున్నదియో వచింపవలెగా? తత్ప్రచ్ఛకుల్ ముందుగన్ 57

తే॥ అచటమాయానుకరణముననుజుఁడైన
సీతయామహ్వాయుఁ డొక్కింత నీతియుతుఁడు
కక్షయున్నను బాడితపక్షపాతి
కానఁ నాపైని స్నేహంబుగలిగియుండు 58

క॥ అదికారణముగ నాతనిఁ
గదిసి రహస్యముగ నేను "గమసాలెలక
న్న దొరకకుండిరె, నీవి
య్యదియొప్పితె బ్రాహ్మణుండవయ్యు" నటన్నన్ 59

తే॥ "క్షుద్రజాతులు చను దెంచి రౌద్రముగను
జేయుచుండెడి పశుహింస చేఁ జెలంగు
గ్రామదేవతతో మన కేమికార్య
మద్ది నీచులు పోయెడి యాలయంబు 60

చ॥ కనుకను నెవ్వఁడేసలుపుఁగాక, తదిష్టము, వాండ్రగోలతో
మనకిపుడేల" యంచుఁ గడుమంచిగ నుత్తరమున్ వచించినన్
మనమున నేదితోఁప కటు మౌనము దాల్చితి, నిన్ని హేతువుల్
కనఁబడు నప్డు "కూడ" దని ఖండితవాదము చేయకుంటకున్ 61

తే॥ అంతఁ దప్పించుకొని యెట్లొ యచ్చోటునుండి
యివలఁబడఁగల్గియొక్కింత యెడకు, నాదు
భ్రాతకును మఱికొందఱు బ్రాహ్మణులకుఁ
జెప్పితిని జూచివచ్చిన చిత్రమెల్ల 62

ఉ॥ భ్రాత వచించె నందుపయి బాగుగఁ జర్చయొనర్చి తెల్పుచున్
"సీతయు నమ్రభావమునఁ జేతులు మోడ్చి వచించినంతనే
యాతని మాట నమ్మితివి, యయ్యది పోలునె? గ్రామదేవతల్
మాతలు కారె యెల్లరకు, మాన్యులు గారొకొ బ్రాహ్మణాళికిన్ 63

క॥ కొలుపులలోపల బ్రాహ్మణు
లల పోలేరమ్మ గుడికి నరిగి సపర్యల్
సలుపుచునుండుట లెఱుఁగవె
కులహీనులె కొలుతురనుటకున్ భ్రమియంగన్ 64

చ॥ నిశిసమయంబునం జరుగు నీచపు ఛాగవధాదికంబు, లా
పశువధతోడ నేమిపని బ్రాహ్మణజాతికి, వారలేగుచో
విశదముగానె యుండు, నవి వేకుల మామకు లాదినుండి యీ
దృశమగు పూజనంబునకు దేవతసన్నిధి కేగుచుంటకున్ ౬.

చ॥ కడఁగినదిట్టిమష్కృతికిఁ గమ్మమహాప్రజ, వారికిం దగన్
నుడువఁగలేక త్రొక్కెనిటు నూతనపద్ధతి, తానెముందుగా
బుడిబుడిఁగొంచుఁబోవఁడొకొ పూర్వమునందు బజంత్రిమేళపుం
గడబిడతోడఁబోనమును, గాదనిసీతయ యిట్లుచెప్పఁగన్ 66

చ॥ "వల"దనిచెప్పిచూత,మదివార్విని రేన్ గడుమంచిదేయగున్
దెలిపినమీఁదఁగూడఁ దమద్వేషము నీవిధిఁదీర్చికొంటకున్
దలఁచి వినూత్నయంత్రములస్థాపన బత్తునిచేతనే యటుల్
సలుపఁగఁజేసినం గుడులచక్కికిఁబోవుట మానికోఁదగున్ 67

చ॥ కొలువులు గేపె, బోనములుకొంచుఁ జనంగమదిందలంపనే
నలుకులుముగ్గులున్ సహిత మస్మదగారమునందుఁ జేయ, మీ
పలుకులు నచ్చినన్ నిలుఁడు బ్రాహ్మణులందఱు, నచ్చకుండినన్
వలసినరీతిఁగం జనఁగవచ్చును, నామతమిద్ది యూఢిగన్" 68

ఆ॥ ఖండితముగ నిట్లుకావించు మాయన్న
యాప్రసంగ మందఱాలకించి
సంశయములువీడి చననయ్యె నిండ్లకుఁ
దాము నిల్లె చేయఁదలచి మదిని 69

ఉ॥ ఒప్పిపదింటికేయచట నుత్తరపుంగ్రియచూచికొంచు నా
గొప్పకలాదుఁ డుండుటయుఁ గూడిరిరాత్రికి బ్రహ్మమాది మా
యప్పలుకొంతమంది,యపు డాయన యెవ్వియొ కొన్నిముచ్చటల్
చెప్పుచుఁగూరుచుండుతఱి చేసిరివారొకప్రశ్న మాతనిన్ 70

క॥ "ముందఱమీర్చేసెడిపని
యందమదెట్టిదియొ వినఁగ నభిమతమయ్యెన్
సందియమందక చెప్పఁడ
మందానందంబుగలుగ మాకందఱకున్" 71

ఉ॥ ఈవిధిఁజేయుప్రశ్నమున కిట్టులనాతఁడిడెంజవాబుదా
నావల, "యంత్రముల్ సలిపి యయ్యవి స్థాపనచేయుమాత్రమే
నావిధియంతకెక్కువగ నాకెదియుం దెలియంగరాదు,మీ
భావమదేమొ,యెందుకనిప్రశ్నముఁజేసితిరో వచింపుఁడీ" 72

చ॥ అనుటయు వారలిట్లనిరి,“యయ్యదిచాలదుకీర్తి రాకన్
మనకుల మెట్లొ వృద్ధియగుమార్గ మొకండుతటస్థమయ్యెఁ,గా
వున మన మిప్డెపోవలయుఁ బోయెడిపోకడయెల్ల,నందుకై
యొనరుపనొఁ బ్రతిష్ఠయును,నొప్పఁడు మీరలుకూడదానికిన్ 73

చ॥ ఎదితెలియంగరావలెను,నేరు పరీక్షయొనర్చువారునిన్
జదివియెదోయొకండు వర్ణసన్ మునుభూమిసురప్రతిష్ఠయం
దెదియెదియాచరించిరో యదేయొనరింపఁ బ్రతిష్ఠకాదొకో
పసుగురమున్ సహాయముగవర్తుల నేమిభయంబు నీకిఁకన్ 74

క॥ వెనుకటిసంప్రోక్షణమే
మనచేనొనరింపనున్న మధ్య నెవండో
యనఘుండుపుల్ల వేసెను
బొనరింపఁగఁ జేసిరంత భూమిసురునిచేన్ 75

తే॥ వారువేసినయంత్ర మేతీరుగాను
మనయదృష్టమువలననే మాయమయ్యె
పిలిచిరీసారిమన నె,యిప్డెకద మనదు
నాటసాగించుకొనుటకు నవసరంబు 76

క॥ “ఇల మేమెబ్రాహ్మణుల”ని
బలిమిన్ వాదించి భంగపఱతురుగానన్
సలిపిప్రతిష్ఠాకృత్యము
తలవంపులుచేయవలయుఁ దద్విప్రులకున్ ” 77

ఆ॥ ఇటులనూఱిపోసి యేమేమొ, చివరకు
మెడలువిఱిచి యెట్లొ యొడఁబడంగఁ
జేసిరపుడు రాత్రి చెఱిసగమగువేళ
కల్పవిద్యుఁడైన యక్కలాదు 78

ఉ॥ చేసి తదాలయంబునకుఁ జేరిచినూతసినర్ధరాత్రియే
బాసటగన్ మెలంగ నటుపైని బురశ్చరణాదికం బెదో
చేసెడివానిచందమునఁ జేరుదురాకలపేరుఁబూసి యూ
పూసలుద్రిప్పికొంచు రవిపొడ్చెడిదాఁకవసించె నాతఁడున్ 79

ఉ॥ "సత్తుతొలంగి శోభయును జాలకయున్నదియమ్మవారు, బల్
వేత్తయితంపు, గాన సలిపించుటబాగు పునఃప్రతిష్ఠ"యం
చత్తఱి మాదుసంవసథమందలి యాకమసాలెలేగి యా
పెత్తనగాండ్రతో నుడువఁ బ్రీతిస"మంచి"దటంచుఁబల్కుడున్ 80

తే॥ వెల్లియచ్చుటినుండి వే విగ్రహములఁ
బెద్దబావిజలంబులోఁ బెట్టిసరిగఁ
దిరుగఁజొచ్చిరి యందఱు తెలుకగాఁగ
నూర నాయూయికార్యంబు లొనరుచుటకు 81

చ॥ సకలజనుల్ ప్రబుద్ధులయి సాఁగిరి వీధుల సంచరింపఁగన్
బ్రకటితమయ్యె గ్రామమున బాగుగ "సౌనుబ్రతిష్ఠ"యంచు,సం
చకితమనస్కులై ద్విజు లసమ్మతిఁజాటిరి నాల్గువైపులన్
వికటముగం బ్రసంగములు వేమఱుసల్పిరి కాఁపులెల్లెడన్॥ 82

క॥ ఈమాదిరినుండు నెడన్
ధీమంతులుకొంతమంది తేలి మదీయ
గ్రామసభాపతియగు నా
రామయధామంబు ముందరం గూడిరొగిన్ 83

ఉ॥ ఆయెడఁ బెద్దకాఁపునకు నాగమనంబుతటస్థమైన నా
ధీయుతుఁగాంచియిట్లనియె దిట్ట మదీయసహాయు డుండు "నీ
వే యిటుసల్పఁబూనితొకొ యెవ్వఁడొ యల్పుఁడుచేయఁదగ్గ యీ
హేయపుఁగార్యముల్ వినిననేమనియందురు నీదుబంధుగుల్ 84

సీ॥ బ్రాహ్మణసంతృప్తి బహురీతిఁగావించి
సన్నుతుల్ గాంచె నిన్ గన్నతండ్రి
బ్రాహ్మణుం బాడఁగన్న భక్తివిశ్వాసముల్
దద్దఁజూపించె నీపెద్దతండ్రి
బ్రాహ్మణముఖముగా బహుపురాణంబులఁ
దావినె నీపెదతండ్రికొడుకు
బ్రాహ్మణుచే నడ్గఁబడి యథాశక్తిమై
నిచ్చెడివాఁడవే యీవుకూడ

అట్టిసీకిప్పు డేలొకో యకటయిట్లు
బ్రాహ్మణద్వేషమేర్పడె బహుళముగను
గాకయుండిన నీరీతిగం గలాదు
చేఁ బ్రతిష్ఠలుచేయింప సిద్ధమగుదె ? 85

తే॥ భువి ద్విజాతులతర్వాతఁ బూజ్యమైన
కమ్మవంగడమున జన్మగాంచినావు
ఊరిలోఁ బెద్దకాఁపువైయుండినావు
కానికార్యముచేయింపఁ గడఁగినావు 86

క॥ మాకుఁ మీకుఁ బార్టీ
యేకాలమునుండియొ కల,దింపులకై మీ
రీ కమసాలెలచేతన్
బీకింతురె? ద్విజులునిల్పఁ బెట్టిన ప్రతిమల్ 87

ఉ॥ కమ్మలు లేరొకో యచటఁ? గతులు లేవొకొ బ్రాహ్మణాళితో
సమ్మతిచేయుచుండిరొకొ సల్పఁగ నిట్టిపనింద్యకార్యముల్
కమ్మకులానకంతటికిఁ గట్టితిరీరపకీర్తి, కమ్మలే
కిమ్మననీరుమి మ్మొచటికిఁజనినం గనుఁ డింకమీఁదటన్ 88

ఆ॥ బ్రాహ్మణులకుమీకుఁ బగయున్న వ్యవహార
సరణిలోనఁ జూపఁజనునుగాని
బ్రహ్మకర్మనిట్లు పరులచేఁ జేయింప
బ్రాహ్మణులు జయింపఁబడిరియొకొ 89

క॥ మనధర్మశాస్త్రమునకీ
పనికూడనిదగుటటుండఁ బ్రభుశాసనమున్
గనుగొనినంగూడనిదే
యనుమానమువలదు "నేర"మనుటకు నింకన్ 90

క॥ ఉండినకర్మంబుండఁగ
వెండియుపాకర్మమొండు వెంటఁబడెదున్
గొండొకవడి యోచించుకొ
నుండందఱుఁగూడి యొకట, నుడివితిఁగానన్" 91

క॥ అనవుడు "మా వాండ్రతనిన్
గొనివచ్చి మతేనో మిఱుకుకొనుచున్నా"రం
చనుచును నటనుండక యిఁకఁ
జనియెన్ మెలమెల్లనతఁడు స్వస్థలమునకున్ 92

ఉ॥ నాకగపడ్డవారలకు "నాయకుకా" దని యెంత చెప్పినన్
జేకొన కమ్మృదూక్తులను "శిల్పి ప్రతిష్ఠయొనర్ప నర్హుఁ"డం
చాకమసాలె వర్ణము నె యాదృతినై నుతియింపఁబూని య
స్తోకవితండవాదములతో నెదిరింపఁగఁబూని రయ్యెడన్ 93

చ॥ అచట జలాధివాసమఁట, యంత నెదో యధివాసమంట, యా
కుచరితు లాచరించుచును గు.పయియుండిరి, రంగవల్లికల్
రచితములై యెసంగె గృహరాజములందును, బిండివంటలున్
బచనముసేయఁగాఁబడియెఁ బల్వురయిండ్ల నివేదనార్థమై 94

ఉ॥ బోనములిచ్చివచ్చుటకు భూసురులేరుఁ దలంపరైరి, యా
పూనికఁజూచి వైశ్యులును బోవిరమించిరి, "వీరలేరునున్
బోనపుఁ డెట్టులన్ మనము పోవుద"మంచు విశంకితాత్ములై
మానిరి తాముకూడ నెటో మాకరణాల్ భయమంది యాంక్షకున్

ఉ॥ మానినవారుమానవలెను మానియెయుండక యిండ్లవెల్పలన్
లోన నలంకరించి పెసలున్ మినుముల్ ఘృతముఖ్యవస్తువుల్
దేనియమించి యప్పము లుదీర్ణముగన్ సలిపించుచుండి, రే
రే నరుదేరరంచు మదినెంతయు సంశయమందకుండఁగన్ 96

క॥ ఆతఁడుఁ*గరణముతిమ్మఁడు
సీతారామయ్యగృహంబు చెంతకు మరలన్

---

* అస్మద్విరచిత చెన్నకృష్ణచారిత్రము 8 దవపద్యము.

సీ॥ అకలంకహృదయుండు సకలగుణాభిరాముఁడు వెంకటప్పందు మొదటివాఁడు
కరణికమొనరించి ఘనుఁడునాఁబడిమించురంగయాఖ్యుండు తర్వాతవాఁడు
ప్రాంతపూఁతలలోన ఖ్యాతుఁడౌనరసింహరావగుఁ దదనంతరంబువాఁడు
నాలవవాఁడు సంచాలితశత్రుహృత్స్థలుఁడు సీతారామసచివవరుఁడు
బలమునందల భీమునిపాటివాఁగఁ జెలఁగు చినవెంకటప్పయ్య చిన్నవాఁడు
గాఁగఁ దనయుల నేవురఁ గరముప్రీతి। సాఁకెనీ చెన్నకృష్ణయ్య జానపాట

బోతినినే నాతనిమది
యేతీరున నున్న యదియొ యిప్పుడటంచున్ 97

తే॥ పోయికూర్చుండి యొక్కింత, యాయుదారు
కడకు నరుదెంచి పోయెడి ఘనుల నెల్లఁ
బిలిచి "యగసాలెయనఁగు లేకొలువుఁడింక"
ననుచు నేమేమొ యాక్షేపమాచరింప 98

ఉ॥ సారెకు స్వర్ణకారజనసంస్తవముం బొనరింపఁ బూని య
వ్వారలపక్షమూనినటు వారికిదోఁచెడిలాగు, వారి నే
కేరడమాడినట్లు మదికిం బొడఁగట్టెడిలాగు నాకు, నీ
తీరున సీతయాహ్వయుఁడు ధీరతమైఁ జరియించె నయ్యెడన్ 99

ఉ॥ "భూసురులేగ నప్పు డటుపోయినఁ బిమ్మట వారు యుష్మదా
వాసపుఁ గార్యముల్ జరుపవత్తురె" యం చెపరేని ప్రశ్నమున్
జేసిన సీతయాహ్వయుఁడు చెప్పిన దుత్తర మేదొ దేవతా
భ్యాసముఁ జేరువాసి వలె నయ్యయి చేతలఁ దానటించెఁగా 100

క॥ రూఢిగ మాయూర్కరణాల్
గాఢముగన్ మందలింపఁగడఁగక యీదృక్
ప్రౌఢిమగలవారగుట నె
మూఢజనుల్ గలము తాకు మొనగాండ్రగుటల్ 101

క॥ వారల ననువర్తింపక
యేరీతినొయుండు నెడల నేగుదు రవలన్
వారే లేకుండినఁ దమ
నేరుపొకింతయును సాఁగ నేరద యూరన్ 102

ఉ॥ అక్కడఁ బెద్దబావిదరి నందఱుఁ గూడి సువర్ణఘాతకుల్
చక్కని విగ్రహంబులకుఁ జందనకుంకమసౌరభాదులన్
మిక్కిలి పూసి యొప్పనగు మేల్వసనంబులు కట్టి బండిపైఁ
బెక్కురు పట్టి పెట్టి యటఁ బెద్దలు కొందఱు కూరుచుండియున్

ఉ॥ "బాగుగనున్న దిప్పు" డని పల్మరు పొంగుచు నాత్మలందు నూ
రేగఁగఁ దీయునప్పటికి హేళి యనిష్టతఁ జండుఁడయ్యెనో

నాఁగ ఖమధ్యఁజేరి కిరణంబులతీక్ష్ణ్యము నెల్లఁజూపఁగన్
సాగెను, కాల్యకృత్యములుసల్పి భుజింపఁగ లేచి రగ్రజుల్ 104

మ॥ బహువాద్యంబులు మ్రోయదిక్కులదురన్ బాజారుబాజారునన్
గృహముల్ గల్గినచోటనెల్ల నిలువం బెట్టించుచుం బాడి త్రు
ప్రహితార్థంబుగ నృత్యముల్ సలుపుచున్ గ్రామంబునందంతటన్
బ్రహరార్థంబుచరించి రుత్సవముతో బత్తుల్ ప్రమోదంబునన్॥

చ॥ "పరిభవకారి నూతనిది బ్రాహ్మణజాతిక" టంచు నెంచి యే
జరిపిరి నారలామహము, సత్యముగానది మాదుజాతికిన్
బరిభవకారియేయగుచుఁ బాగుగనుత్సవవేళ వీథికిన్
మురియుచు రాగ లజ్జయయి మూలలయందె వసింపఁగాఁబడెన్ ॥106

ఉ॥ భాసురకీర్తియైన యొకపాటివకీలు మదీయబాంధవుం
డాసమయానవచ్చుటయు నాతనిఁగూడి మదగ్రజుండు నేఁ
జేసితిమప్డు భోజనము, చేసెడిపట్టున నార్యకర్ణసం
త్రాసకరంబులైన పలుతప్పెటచప్పుడు లాలకించుచున్॥ 107

ఉ॥ "ఎక్కడిదింతపాడురొద?" యిట్టులఁ దప్పెట బద్దలయ్యెనున్?
దిక్కులుపిక్కటిల్లగ నుదీర్ణమనుష్యగళస్వనంబులున్
మిక్కిలియూచునున్న యవి మీనిలయంబులపజ్జనే మఱిం
తెక్కువసే" పటంచు నతఁడీవిధిఁ బ్రశ్నముసేయ మమ్ములన్॥

ఉ॥ ఉన్నచరిత్రమంతయును నయ్యనఁజెప్పినవారమైతి మే
మన్నుడువుల్ వినంబడినయంతనె యాతఁడు విస్మితాత్ముఁడై
"యెన్నడుఁజూడ మిట్టిపని, యియ్యది యెంతయొగొప్పతప్పు, మీర్
క్రన్నననేగి చార్జియిడఁ గార్యముసర్వము చక్కనయ్యెడున్"॥ 109

క॥ అని యేమేమోసంగతు
లనుకూలముగన్ వచింప నందఱముఁ భో
జనముం జేసితి, మంతటఁ
జనిమారేగించుకొనుచుఁ జయ్యనబత్తుల్॥ 110

మ॥ చనిపోలేరమపాతపాటమలకున్ సంప్రోక్షణంబన్నపే
ర నమాంగల్యపుగృత్యముల్ సలిపి యూరం దార ప్రఖ్యాతినిన్
గొనగంజాలిరి, యంత భోనములనుం గొంపోవగన్ వేళగా
గనరారందుకు మందుకేన్ ద్విజుల నొక్కండేని, కోమట్లనున్ ॥ 111

చ॥ వరకులజాతులైన యొకబ్రాహ్మణవైశ్యులుదప్ప భక్తిమై
నరిగిరిచాలమంది వృషలాదులు లొకొక్కరుభోనమూని, మా
కరణముగారు "వత్తు" మని కాపుల సంతసపెట్టిపెట్టి కు
మ్మరికిడేదండములమ్ములోక మానెడొతవ్వోడొ వండిపెట్టగన్॥

క॥ ఈవిధిగ గమసాలెలచే। గావింపంబడఁబ్రతిష్ఠ గష్టంబయ్యెన్
భూవిబుధులకందఱకున్। బోనీల్గాకుంట శక్తిపూజనమునకున్ ॥ 113

చ॥ తదుపరి నర్సరాట్పురికిఁ దానొకరెండుదినంబులేగుపై
నెదియొస్వకార్యముండెచని యిచ్చటిప్లీడరు చెప్పినట్టి య
య్యది మది నమ్మఁజాలకయ యచ్చటిపెద్దవకీలుమొఱ్ఱిలనే
తుదవఱకున్ మదగ్రజుఁడు తుందుడుకంతయు విప్పిచెప్పినన్॥ 114

చ॥ "నిజముగనిద్ది పెద్దదగునేరమె, మీయధికారిముందరన్
విజయముకాదుమీ, కతఁడు వేలకువేల్తినె, మీదుశాత్రవ
ప్రజ బలవంతమైనయది, పాఱఁగనై చెద రెన్నియైనను
గజిబిజియైచనుందుదకుఁ గార్యముమీయది వెంకటప్పయా! ॥ 115

క॥ అందుననే మేమందఱ। మెందేన్ గురిజాలప్రక్క కేగకయుంటల్
వందలువదలంగల వరి।బృందమునకు మీరు చార్జిపెట్టినయెడలన్"॥

a సీ॥ విద్వత్కవీశ్ముఖవివిధార్యసన్మాన
కరణసంపాదితఘనయశుండు

a తిరుపతివెంకటేశ్వరుల గుంటూరుసీమ ఉత్తరరంగము

క॥ ఉరుకీర్తి నరసరాట్పుర।వరవాసుఁడు పంగనామువంశ్యుఁడు సుగుణో
ద్ధురుఁడు నరసింగరావ।ప్పారమునకున్ మమ్మును స్వయముగఁదాఁ బిలిచెన్ 118

అన్నవస్త్రప్రదానాద్యదృతానేక
బాడబవిద్యార్థిబాలకులకు
ఇంగ్లీషువారు నెంతే మెచ్చు మాట్లాడు
హూణభాషాప్రౌఢి నొప్పుజాణ
వాదనైపుణి నెంతవ్యవహారమైనను
గెలిపింపఁజాలిన బలువకీలు

గీ॥ పంగనామాల శ్రీ నరసింగరావు
తత్త్వమీరీతినుడువ మద్భ్రాతయంతఁ
"జూఁత" మనియనుకొంచు స్వచేతమందు
పచ్చిమాగ్రామమున కొకవారమునకు॥ 117

తే॥ వచ్చి ప్లీడరునుడివినవార్తయెల్ల
నాకువినిపించి తా మున్న నేకములగు
వ్యాజ్యములలోనఁ దిరిగినవాఁడగుటను
"బూర్వపుంబగదీర్చికోఁబూనె" ననుచు॥

చ॥ తలఁచి విమర్శకుం డెదియొదారికి లాగఁగలాఁడటంచు నా
వలననె చార్జిచర్య జరుపంబడు టుత్తమమన్న భావము
న్దెలుపుట యేవిలంబముగ నేనును దానికిసిద్ధమైతి, నీ
వలిపినయట్టిపాడుపని సహ్యాముగామిని నంతరాత్మకున్॥ 118

క॥ ఇరువురముం గురిజాలకు। మఱుదినమున వెళ్లి నచట మాట్లాడుటకే
సరియైనయట్టిప్లీడరు। కలవై పని సుంత యేని కాకుండుటయున్॥

కా॥ "ఊరేగింపానరించి తెచ్చితిమి మీమోహమ్మహో యనన్, నేఁడు నిం
పారంబం పెదమట్లె" యంచు నరసింహారావులోనైన యా
ధీయుల్ పల్కఁదొడంగి రెట్లొ యలసద్ధీమంతులన్ మాన్చి కా
ర్యారంభంబునఁజేసి యేగితిమి మే మానాఁడు గుంటూరికిన్॥ 128

ఆ॥ వె॥ జానపాటపూఁకుఁ "జార్జినినిం"డంచు
నాడియంద చెప్పి యరిగినతఁడు
లావరి చిలుకూరు లక్ష్మినారాయణ
దా చెపలివసింపఁ దడయకరిగి॥ 120

క॥ వ్రాయించినరిగఁ జార్జి। యాయ్మన ద్వారమున వెళ్ళి యయ్యాదిదాఖల్
చేయఁగ నెంచిన రాసీఁ। డాయెనునధికారియతనినంతికమునకున్॥ 121

సీ॥ ఏదియోయొక నెపంబిడి త్రోసివేయక
తిన్నగాఁ జార్జినిదీసికొనఁడు
పైవేటుప్లీడర్లుపట్టువకాల్తులన్
స్థిరబుద్ధి దాఖలుచేసికొనఁడు
దండిప్లీడరునేని దాలత్యపెట్టక
క్రాసుచేసిననుమల్ వ్రాసికొనఁడు
కోర్టునకరుదెంచు పార్టీలనెల్లరం
బువ్వఁదిట్టగ నోరుమూసికొనఁడు
గీ॥ ఇన్నికళలుగలిగియున్న మేజస్ట్రేటు
పల్లెసాటిజనుల భాగ్యగరిమ
రాఁ దటస్థమయి బిరాన ట్రాన్స్ఫరుగాక
యొక్కనాలుగేడు లుండనయ్యె॥ 122

మ॥ అపుడేయొక్కటి కోర్టులేనిదినమై యందందు వెళ్ళించి యా
విపరీతాత్మనిదృష్టియందుఁబడఁగన్ "పిల్లాడుహా" మ్మం చెదో
నెపమ్ముంబెట్టిమరల్చి నొండహామునన్, నేనంతమర్నాఁడుపో
యిపడన్ ముందర నేదియోవెదకెఁగా యేమందునాదోసమున్॥ 123

క॥ వెదకి యదియేటొ చెప్పఁగ। నదియదినేదిద్దికొనుచు నాజార్జినిన్
దుదకెట్లొ పెట్టఁగలిగితి। వదల కతనికన్న మొండివాడనగుటచే॥

చ॥ అదియదియన్నియుంగలిసి యయ్యెనుజార్జియొసంగునాఁటికిన్
బదియయిదుందినంబులిటు, పల్వురెఱింగినకొట్టుతిట్టువం
టిది యిది కాకయుండుటను నిల్కడయయ్యెనునింతకాలమున్
దుద కిది యొక్కహేతువయి తోడ్పడెమాయధికారిగారికిన్॥ 125

చ॥ అయియయియన్నియుం దుదకు వ్యర్థమయయ్యెనుచార్జి, యేమనన్
స్వాయముగనే విమర్శనముసల్పక యాతఁడు పిడ్గురేలకున్
రయముగఁజేసెఁదారిఫరు"రమ్మటన్యాయముకల్గకున్న నే
న యిదివిమర్శచేతు"ననినాదగుకన్నులనీళ్లు తుడ్చుచున్॥ 126

ఉ॥ పోయితినంతనేమగునొ పూన్కియటంచును,పిడ్గురాళ్లలో
నాయకుఁడప్పు స్టేసనున నాయఁడుగారొకరుండఁ గమ్మమా
నాయనలేగిపిల్చుటయు న్యాయము తెల్పుటకేగుడెంచెఁదా
నాయనగారు, ప్రప్రథమ మయ్యెనుగోష్ఠియొకండు వారికిన్॥ 127

క॥ కృపలేక తఱిగికోళ్ళన్
గపటాత్మత మెసవి త్రావి కల్లున్ సారాయ్
త్రపవిడిమాయుర్కమ్మలు
కుపథమునందిరుగుచుండ్రుగోష్ఠియటంచున్॥

క॥ ఆగోష్ఠులకనుకూలురు। రాగనె యాహూతిసలిపి రయమునదమకున్
లోఁగొనియెదరెంతటియు। ద్యోగినినేన్ న్యాయమెట్టులుండెడినింకన్॥

ఉ॥ కేసువిమర్శకుంగడఁగి క్రిందికివీఁదికిఁజేసి ష్టేషనా
ఫీసరుగారుపోవుటయుఁ బెట్టితినేను బిటీషనొండు"వి
శ్వాసిరిన్యాయమార్గమును గ్రమ్మఱ సొంతగ మీఁదివిమర్శకున్
దీసికొనుం"డటంచుఁ బయిధీరునకున్ మదిఁ దత్తరంబునన్॥ 130

తే॥ ఆపిటీషనుజూచి ధర్మాధికారి
యప్పుడిడి పైలులో "నింకదప్ప"దనుచు

ముందుగా న్యాయపక్షమే పూని కేసు
చాలవఱకు విచారించి చార్జిచేసె 131

క॥ "పండితుఁడవీవు, నీసరి
దండిమగల్ లేరుచూడఁ దక్షులలో"నం
చొండొక స్తోత్రము చేయుచు
నుండంగన్ మొదలువెట్టె నొక్కొక్కయెడన్ 132

క॥ నాదియు బ్రాహ్మణవర్ణమె
యేదేన్ దేల్పంగవలయు నిందె"యటంచున్
నాదగు పక్షముఁ బూనిన
మాదిరి మాట్లాడె మధ్యమధ్యను నాతోన్ 133

చ॥ ఇదిసకలంబు ముద్దయిలకెక్కువభీతిజనించి యేగియో
కుదురుచుకోఁ బ్రయత్నపడు కోసముగాని కనంగ నాదుపై
నొదవు కృపావిశేషమయియుండదు, వంచకులిట్టు లేకదా
మెదలుట లోకమందుఁ దమమిత్రతఁ జూపుచుఁ గొన్ని ఘస్రముల్

ఉ॥ ముద్దయిలందఱుం దమది మూర్ఖత సుంతయుఁ గాదటంచు మే
మద్దెసనుండి చూడఁ దమయాపనికిష్టులమైతిమంచు నీ
విద్దె కలాదులున్ సలుప వేమఱుచూచుచునుంటిమంచుఁ దా
మొద్దికఁ జెప్పికొంచు నపు డిందుకుఁ దెచ్చిరి కొంతసాక్ష్యమున్ 135

క॥ కమసాలెలుకొందఱు సా। క్ష్యము చెప్పిరి వారికద్ది క్రమమగుఁగా క
క్రమముగ వచ్చిరి కొందఱు। కమసాలెలపక్షమూని గ్రామణిముఖ్యుల్

చ॥ ధరణిసురుండు తానగుచుఁ దక్షకవర్ణజు లప్పురిస్థలన్
జరుపుటకున్ సహాయమును జాలనొనర్చినయట్టి ప్రౌఢు మా
కరణముగారి ముద్దయిని గానటుఁ జేర్చుట యుక్తమైనన్
బారపడి విడ్చితిం దుదకు బోనము దాఁ గొనిపోఁడటన్న ధీన్ 137

చ॥ విసిచిననాకుఁ బాచితము వెంటనె చేసె, నదెద్దియంచనన్
నసివసిసాక్ష్యముల్ నుడువవచ్చెను బంధులఁగూడి "నీకునీ
నడవసికూడ"దంచును ఘనంబుగ నెందఱుబోధ చేసినన్
వినుపఁడు తానుబట్టిన వినింద్యపుఁబట్టుదలన్ మనంబునన్ 1?8

క॥ "మునిసీఫుల్ ముద్దయిగా
నొనరించితి కీను కానమొప్పితి సాక్ష్యం
బున"కనుచును నేమేమో
యనుకూలతనన్నుఁ గూర్చి యతఁడువచించెన్ 139

ఉ॥ ఇష్టకటాక్షగ్రామమయి యెవ్వియొవైరములుంటఁ జేసి యీ
కొద్దిపనింబొనర్చుటకుఁ గోర్టున కెక్కను నీతఁడిట్టులన్
పెద్దమనుష్యుఁ డుత్తముఁడు పేత్తయుఁ దంగెడ వీరయాహ్వయుం
డద్దిర సాక్ష్యముంబలుక నాయనకున్ మనసెట్టులొప్పెనో 140

ఉ॥ ఉత్తరసాక్ష్యమందుఁ దమకున్నయపాండితిఁజూపి యెవ్వియో
బత్తులు వాదముల్ సలుప "బాగుగ లేదిది"యంచు నెంతయో
మొత్తుకొనంగనే నపుడు మోసము చేసెను "గోర్టుపక్షమై
పత్తురు ప్రాజ్ఞలోకు"లనిపల్కులు నాయధికారిచెప్పఁచున్ 141

క॥ శ్రీనాభివంశపంకజ! భానుండగు రామమూర్తిపంతులుగారిన్
నేనందుఁ గోరసాక్ష్యము! "నానధికవ్యయముకోర్టు"కనియుడిగించెన్

తే॥ అందుపై నేను దాదెపల్యంజనేయ
శాస్త్రిగారినిగోరిన సమ్మతింపఁ
కెవరొ వత్తురువత్తురం చెన్నొదినము
లచటఁ బడవేసియుంచె మమ్మకటయతఁడు 143

ఉ॥ బాగుగనేర్చి హూణకలఁ బండితులై సురభాష నున్నతో
ద్యోగము నేయుచుండిన మహాహాన్నతులేయరుదేర సాక్షులై

సాఁగదు స్వప్రతాపమని సాకు నెదో కలిపించి వారిదౌ
యాగమునంబు నొప్పకయ యాతఁడు దుష్ప్రథముల్ విధించెఁగా 144

చ॥ గడపఁగ నేమొ చెప్పుచును గాలమునీవిధ ముద్దయిల్ భయం
పడి పదిమందిగూడి పలుపాట్లకులోనయి వర్తమానముల్
నడిపిరి యయ్యగారికిఁ, గనంబడెనెద్దియొలాభ, మందుపై
విడుదలచేసనందఱిని వేగము కేసును గొట్టివేయుచున్ 145

ఉ॥ "మీకరణాలెచేసిరిసుమీ యిటు బ్రాహ్మణులయ్యుఁదాము, నే
నేకరణిన్ విధింతునిఁక నియ్యది నీకుహితంబుగాను, కై
కోకిదియాత్మలోన సివిలుకోర్టున నీగిఁ గల్గు న్యాయ"మం
చాకులపాటునన్ మరలనాదృతిచూపియె పంపెనాపయిన్ 146

---

a ముద్దయిలు

I. వోలేటి లక్ష్మయ్య
II. నందిగామ కాశీపతి
III. సిరిపురపు భిక్షాపతి
IV. నందిగామ చినబ్రహ్మయ్య
V. జుజ్జూరి మల్లయ్య
VI. వున్నము చినవీరయ్య
VII. వున్నం చంద్రయ్య
VIII. బొగ్గవరపు శేషయ్య
IX. కాటూరు నారాయుడు
X కూరపాటి ల చన్న

ఫిర్యాదితరఫు సాక్షులు.

1. జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి
2. ముదిగొండ భద్రయ్య
3. జానపాటి రామయ్య
4. జానపాటి అచ్యుతరామయ్య
5. నందా నరసింహము
6. రాంపల్లి మహాదేవశాస్త్రి
7. పట్లూల వీరాస్వామి

ముద్దయితరఫు సాక్షులు.

1. జానపాటి రంగయ్య
2. జానపాటి జానికిరామయ్య
3. ఏలూరు సర్వయ్య
4. వెల్లటూరు శేషావధానులు
5. సిరికొండ దశరథయ్య
6. తంగెడ వీరయ్య
7. వంటల వెంకయ్య

ఆ॥ *a* యాజనాధికారమగసాలె జాతికిఁ
"గలదు లేద"టంచుఁ గట్టిచేయఁ
గాద యిది మదీయకార్యంబు కావునఁ
దద్విమర్శ చేయఁ దలఁపలేదు" 147

క॥ అని యేమొ వ్రాసి వెంటనె। కనఁబఱచెం దనదు తెలివి "కమసాలెలకీ
పనియందర్హతకల"దని।"యనిరెవరో సాక్షు"లనుచు,హా యేమందున్

తే॥ చాలచోట్లఁ బ్రతిష్ఠలన్ సలిపిరంట
కాని మాదినపాటిలోఁ గరణమయ్య
యొకఁడు తేలెను సాక్షియై యుర్విపైకి
నదిశిలాక్షరమయ్యె ధర్మాధిపతికి॥ 149

ఉ॥ *b* మాదినపాటిబ్రాహ్మణులు మాదిప్రతిష్ఠకు నొప్పికొంచుఁదా
మా దెస కేగి బోనములనర్పణ జేసిరటన్న దెంతయున్
గాదు నిజంబు,వీరయయు గ్రామణితమ్ముఁడు సీతయాఖ్యచే
బాధితుఁడై యటుల్ పలికెఁ బాపము బంధుజనప్రియంబుగన్ ।150

---

a పై కేసుయొక్క తీర్పు. ఇంగ్లీషుకు సరియైన తెనుఁగు

(15) సివిల్ కోర్టుయొక్క యధికారములోవుండు పార్టీలహక్కును స్థిరపరచుటయు నునది యీకోర్టువారివిధికాదు, కావున నాయంశమును విచారించఁదలఁపలేదు.

(17) 4-5-6-7 ముద్దయితరఫుసాక్షులవల్లఁ గమసాలెలు ప్రతిష్ఠలుచేయుటకర్హులని యుఁ జాలగ్రామములలోను దాచెపల్లిమాదినపాడు గ్రామములలోను జేయించిర నియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. అందులో మాదినపాడుగ్రామములోఁ గొలదికాలములో జరిగినట్లు తెలియుచున్నది.

b తంగెడ వీరయ్య సాక్ష్యము.

ఇప్పటికి 10 సంవత్సరాలక్రిందట నాగ్రామములోవుండె మాదెమ్మదేవతను నాగ్రామములోని యావత్తుమంది పెద్దఅగ్రహారంకాపరస్తుడయిన వకవిశ్వబ్రాహ్మణివల్ల ప్రతిష్టచేయించినారు సదరుదేవతకు బ్రాహ్మణులు బోనముయిస్తారు......బ్రాహ్మణులుకూడా విశ్వబ్రాహ్మణులవల్ల ప్రతిష్టచేయుటకు యిష్టపడినారు......ప్రతిష్టకాలమందు బ్రాహ్మణులుకూడా వచ్చియుండిరి...జానపాడుకరణం రంగయ్య నాకు బంధువుకాడు......

చ॥ తమకునుమాకునుంగలుగు దారుణపుంబగ మాదుగ్రామణుల్
శ్రమకలిగింత్రుగాక కడుసాఖ్యముపల్కఁగ,నింతమాత్రనే
విమనస్కుఁడై యిటుల్ పలుకు వీరయయోగ్యత యేమనన్వలెఁ
దమకరణాలెపల్క "రిడిశ"ప్పనియెందఱో నిందసేయుచున్ 151
క॥ తనపితనుడియన్న"తముకా"దనుసుందరరామయాఖ్యుఁడనునేమో కా
తనకున్ మాకరణాలకు ఘనబంధుతయుండియుంటి కల్లయటంచున్
* క॥ మాదినపాటిద్విజాతులు
మాదమసంప్రోక్షణంబుమాకేటి యెఱుఁగర్
"కా దెఱుగుదు" రనియే యనుఁ
డాదేవతగొల్వరంట యవ్వారెపుడేన్ 153
క॥ పెదయగ్రహారమందఁట
చదివినకమసాలెయుంట సంప్రోక్షణమున్
గుదురుగఁజేయుంచునఁట
య్యది యెంతయథార్థమగునొ యరయుఁడు ప్రాజ్ఞుల్ ! 154
క॥ ఉన్నవి నలుబదికొంపలు
ఎన్నడునట బత్తులుండు టెఱుఁగర యెవరే

---

*బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారి దివ్యసముఖమునకు.

విన్నపములు. పల్లిలక్ష్మీనారాయణ కృతనమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయుచున్నది.

అయ్యా! నాకు 50 సంవత్సరములవయస్సు వున్నది. నేనెఱిగినతర్వాత మాగ్రామములో ఏదేవతకుగాని కమసాలలచే ప్రతిష్టచేయించబడియుండలేదు. మాగ్రామములో మా -నునొక దేవత వున్నమాట వాస్తవము.ఆదేవతకు కొలుపులలోగాని యితరసమయ- -ములందు శూద్రాదులు బోనములుచెల్లించి కొలుచుటయె తప్ప బ్రాహ్మణులు కొ- బ్రాహ్మణులు తమయిండ్లలో తామె దేవతపేరుజెప్పి నై- పెటుచుందురు. ఇంతేసంగతులు చిత్తగించవలయును.

నన్నుకగన్నకలాదనె
క్రన్ననవీరయ్యగారు కల్పించిరిగా

ఉ॥ వీరయగారికింజతగ వెంకయగారొక రేగుదెంచె "మా
యూర నెదొ ప్రతిష్ఠ యయియుండెను బత్తులనుండి" యంచు, నా
పేరెవ రేని నెప్పుడును విన్నది కన్నది కూడఁగాదు, మా
వారికి నెట్టులో దొరకె, వాసిగడించె వచించి సాక్ష్యముల్ 156

* ఉ॥ దాచెపలిం బ్రసిద్ధుఁడు కదా యరయంగను బిచ్చిరెడ్డి తాఁ
జూచిన నింకనుంగలరు సువ్రితులెందఱొ, యుందఱుండ నే

---

* దాచేపల్లి పురవర్ణన.

చ॥ వరదాచేపలివంశ నాయక మహావారాశికిన్ నిండుచం
దురుఁడౌ వెంకటసుబ్బయాఖ్యుఁ డెపుడుం దోట్పాటుగానుండఁగాఁ
బరభీముండగు పేరిరెడ్డి యెదుటన్ భాసిల్లఁ గోలాకులాం
బుజహాదిత్యుఁడు పిచ్చిరెడ్డి నిరతంబున్ సల్పు దీనన్ సభన్॥ 66

వేంకటసుబ్బయమంత్రిఁగ। శంకరహితుఁబొగడ నేను లావరినట వే...... 67

ఉ॥సంకటమొందునప్పుడును...పంకవిదిగ్ధ దేహులను బాయక యుండి మెలంగునప్పుడున్
బొంకక యుండు నీతఁడు......... 68

క॥ సత్యహరిశ్చంద్రుండని। నిత్యము బుధవర్యులెన్న నేర్పరియగుచున్
బ్రాత్యుల కతిదూరుండై। కృత్యము సలుపుచు నితండు కుంభిని నిలిచెన్ 69

తే॥ ఇట్టికరణంబుతోఁ గూడి రట్టులేక । పిచ్చిరెడ్డియు సల్పెడిఁ బెద్దసభను......70
దుష్టజననిగ్రహంబును । శిష్టజనానుగ్రహంబు సేయఁగ నితనిన్....విధించె......71

వాడ్క లెక్టరు మొదల్ హేమాహెమీలకు సన్నైలొనర్చితా సైయనఁబడె
డిస్ట్రిక్టుబోర్డులో [illegible] మెంబరు తానయి మెప్పువడసె
క జనుల నిలు పేదసాలలఁ దాసరయుచుఁ గబళముల్ వేయించి ఘనతగాంచె
స [illegible] లోఁగూడ "సత్సవ్రతుం"డని ఖ్యాతిఁబొందితాఁ గడుఁజెలంగ
గా [illegible] చేర్పించి [illegible] సెయగుచు। జనులకారోగ్యమిడి చాలఁ [illegible]
[illegible] పాలి। పిడు... గునట్టి యాపి...

నీచునిసాక్ష్యమో మనము నిశ్చయమం చెటునమ్మనౌనొ మీ
రోచనసేయుఁడీ చదువరుల్ కడుబాగుగ మానసంబులన్ 157

ఉ॥ ఈతఁడెవోయకార్య మిహిహీయన నెల్లరు చేసెనంత యా
హేతువుచేత బ్రాహ్మణు లనిష్టత నీతని యింటఁ బెండ్లిరా
నాతటి నేగకుండిరఁట, యప్పుకలాదులు వచ్చి కార్యమే
రీతినొ వెళ్లబుచ్చిరఁట ప్రీతియుఁ దప్పటినుండి వారిపైన్ 158

ఉ॥ ఇట్టిఘనుండితండగుట నీతని పేరు సమస్తదిక్కులం
దట్టచరించి సత్పురుషసంగముదాల్చి యజస్ర మీశనిన్
జుట్టివసించెనాఁగ రణశూరుఁడు దుష్కృతదూరుఁడైన తోఁ
బుట్టువు పేరిరెడ్డియును బూర్వజు బ్రోలవసించు నెప్పుడున్॥ 73

చ॥ ......కవిజనసంచయంబునకు గౌరవమొప్పఁగఁజేయ నేర్చియున్
భువిమనెఁ బేరిరెడ్డియుటఁ బూర్వజు నానతిమీఱకే రహిన్॥ 74

By command of His Excellency the Viceroy and Governor-General in Council this certificate is presented in the name of his most Gracious Majesty King Edward VII; Emperor of India, to M.R.Ry. Kola Pitchireddi Garu, son of Narisireddi Garu .. recognition of his services as a Headman and as Chairman of he Dachepalli Union.

Madras
1st anuary 1903

(Sd) ....
Chief Secretary to the
Government of Madras.

(True Copy)

......George V., Emperor of India, on the occas--n
Majesty' Coronation Durbar at Dehli to M. R. Ry. -o..
son of China Narisireddi Garu; in recognitio..
Local Boards.

Sd Hon. V. ART.

True Cop

ఉ॥ అందున నేగుడెం చెరితం, డయ్యది సత్యమైనం బెద్దలే
యెందుకు రాకయుండ్రు, నిజమేయగుంగావుత, నేరొం చేసినార్
పందలకొంచు నందటికిం బథ్యముగాదద, యట్లచూచినన్
గొంద అసుల్ హరింతు రదికూడం బరిగ్రహయోగ్యమే కదా 159

*ఆ॥ ఈయన నామధేయుం డిటుపల్కుతర్వాత
సత్యమరయంగోరి జాబువ్రాయ
జరుగలేదనుచట సంప్రోక్షణంబచుం
బ్రీతి నిడెజవాబు పిచ్చిరెడ్డి 160

ఉ॥ "ఆయెం బ్రతిష్ఠ దా చెపలి నాయెను మాదివపాటిలోన"నం
చీయుభయుల్ వచించినది యెంతయథార్థము తెల్పునాండ మా
వ్రాయసకాండ్రు "బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి యిష్టముతోడ" నంచు నే
మో యనుకూలతం బలికియుండిన సాక్ష్యమొకింత చూడనొ 161

స్వర్ణకారులచేత సంప్రోక్షణాబులం
జేయింతమని మున్ను చెప్ప లేదు
"అతనికి కార్యంబు నాచరించుటలోన
సర్వాతకలదె"యం చనుగ లేదు
తనిఁదోడ్తేఁబోవు నవసరంబునఁగూడ
నడిగియభీష్టంబు పడయలేదు
[illegible]చిన యావల నైనను
బిలిచియాసంగతి దెలుపలేదు

[illegible] నపాటి పట్టా [illegible] శాస్త్రులు — సముఖమున
[illegible] రెడ్డి ద[illegible] పెట్టి [illegible] సుకున్నది
[illegible] మంలోవున్న [illegible] పూరంము యొపండు [illegible]
[illegible] తెలియదు. [illegible] లమయినందున [illegible]
[illegible] క్రిందట తెపి [illegible] యం[illegible]
[illegible] గోతె [illegible] [illegible] వజెటి [illegible] నాయి [illegible]
[illegible] లేదు.
[illegible] చవలెను [illegible]

సర్వమైపోవుచుండెడి సమయమందు
గ్రుడ్డులాటలకేగుటల్ కూడవనుచు
మంచిమాటలచే నుందలించినట్టి
బ్రాహ్మణుల్ దీనికిఁక నిష్టపడుటయెట్లు॥ 162

క॥ ఎందుకని యొప్పికొందుమొ!
యెందులకని యప్రతిష్ఠకేగుదుమో మే
మందఱు, మిడియాలించిన
మందునకేఁ నమ్మకంబు మదిఁగలుగునొకో॥ 163

క॥ కులమునకధికుండౌ మో
యలఘుకలాకలితుఁడని యాంరథకారుఁ
బిలిపించి యప్రతిష్ఠలు
సలిపించుటకిష్టపడుట సకలమహీసురుల్॥ 164

సీ॥ చాలకాలమునుండి సంవర్ధితంబైన
యస్మదగ్రజుమీఁదిఁ యాగ్రహంబు
వశులైమెలంగని వైదికజనులపై
నావిర్భవించు నీపార్ష్యాతిశయము
మునినీభుఁబెదకాఁపు మొదలౌజఘన్యజుల్
తననుండి విడిపోదురను భయంబు
ఆజన్మసిద్ధమై యులరారుచుండెడి
యక్రమారంభ నిజాభిరుచియు
నిన్నియుంజేయనిది చాలహీనమనుచు
మదికిఁదోఁపక సాక్షియై మాకర్ణ...
...ట్టునకు నక్కి ముద్దయిల్ కోగిన
పలికెఁ ... బిసతంత్రడితో ... కూడి ... ము...

ముద్దయిలం...2వ సాక్షి జానపా... ... కై పియాంతు,
... ష్టిష్టచేసినది నా... యిష్ట... ...లె పాశ్శికినూ...

* ఉ॥ మూడవసాక్షి వర్తకుండు, మున్నిభు గ్రామశ్రీ పెద్దకాఁపునుఁ
గూడి "వచింపుసాక్ష్య" మనిగుర్తిల్లుచుమంగనె భీతినంది యీ
పాడునుడుల్ వచించుటకుఁ బాల్పడె, తాను బ్రతిష్ఠయా నెడ
న్వోఁడట, యిష్టమేయఁట, కనుండు తదుక్తుల నేమియర్థమో॥ 166
ఉ॥ గడ్డియుఁ గంపయుందిని విగర్హ్యపు వృత్తిగడించి యర్థముల్
వడ్డికినిచ్చిబీదల దివాలనిపించుమనుగాని యూరిలో
హెద్దుల బాకిమాత్రిమునుఁ గేవిడుచుండెద, పెక్కులేల, పైఁ
బెడ్డలు వేయువారలకె పెట్టెడుసీతఁడువంకదండముల్॥ 167
తే॥ అంతియే కాని యరయంగ సుంత యేని

కూలుకూడా 1టో ముద్దాయితో ప్రతిష్టలుచేయించను వొప్పుకున్నారు ప్రతిష్టకాలమందు నేను వుండినాను......నా రెండవకుమారుడు నా గ్రామంలో చదువులబడి వుంచినాను. 6వ ముద్దాయితాలూకు కొమారులు బడికిచదవనువస్తారు......1డి ఫెన్ను సాక్షి రంగయ్య నా అన్నకొమారుడు, శీతారామయ్య, నరశింహయ్య నాకు అన్నకొమారులు. కమ్మరవానికి బియ్యముయిచ్చి బోనము యివ్వమని చెప్పినారు.

* 8వ సాక్షి యేలూరు సర్వయ్య కైఫియ్యతు.

...కోమటి......నా గ్రామంలో పోలేరమ్మ పాతపాలెమ్మ దేవతలువున్నవి సదరీ దేవతలు యిప్పటికి రెండు నెలలకిందట పునహ ప్రతిష్టచేయించబడినవి. 1టో ముద్దాయి ప్రతిష్టలు చేసినాడు. ప్రతిష్టలకుగాను గ్రామంలో యావత్తుమంది చందా వేసుకున్నమాట నిజము. ప్రతిష్టలుచెయ్యను నా గ్రామంలోవుండేవాండ్లు యావత్తుమంది వొప్పుకున్నాము......1-5 సాక్షులు 1టో ముద్దాయి ప్రతిష్ట చెయ్యను వొప్పుకొన్నారు. 1టో ముద్దాయి ప్రతిష్టచేసినపుడు నేను పోలేదు......నాకొమారునిమీద వచ్చిన తప్పుస్రుష్టికేసులో 6వ ముద్దాయి 5వ ముద్దాయితండ్రి 8వ ముద్దాయితం...
.....సాక్షులుగావచ్చినారు. 6వ ముద్దాయిమీద వచ్చినకేసులో నేను సాక్షి...
చ్చియుంటిని. 6వ ముద్దాయి నాకు బాకీయుండేమాటనిజము......నేను బోనముచె...
చ... యితరులు యెవరెవరు బోనము చెల్లించినది నాకు తెలియదు. నా గ్రామం...
ముద్దాయి......1టో ముద్దాయివల్ల ప్రతిష్ట చేశినందుకు నా...
లేదు......

చిన్న పెద్దవి వేకంబుసున్న యచట
అతఁడు కాఁపులఁగరణాలనందఱవిడి
నిజముపల్కుట కేరీతినిల్వఁగలఁడు! 168

తే॥ వారికాతఁడు నతనికిఁ వారలెప్పుడు
సాక్ష్యములకేగుచుండెడిసరణిజూచి
యతనిసాక్ష్యపుయాథార్థ్యమరయభార
మీరలేవహింపుఁడో యిద్ధమతులు! 169

సీ॥ పసిపూర్తిమాటాడిపలుకెంచుటెతప్ప
సంతతాశ్రయణంబుసల్పఁబోను
తీరియున్ననుసాదుద్వారసీమనెతప్ప
నరకవీధులఁగూరుచుండఁబోను
ఉండినయాథార్థ్యముచ్చరించుటెతప్పఁ
బహుప్రీతికినృతంబుఁబల్కఁబోను
రసికుఁడైవినఁగోరిరా వచించుటెతప్పఁ
జేరిమూర్ఖులకేన్ని చెప్పఁబోను
జుట్లజుట్లకుముడివెట్టిచూడఁబోను
నెశకియెవిరెయె(యభాండముల్)వేయబోను
అరయనిక నెట్టిలేలూరినరసయాహ్వా
యుఁడుమదిష్టప్రకారంబు నుడువఁగలఁడు

కారణమేదో యుండవలెఁగావున వ్రాసెను "వీరిసాక్ష్యమీ
ధోరణినున్న" దంచుఁగడుదూఁకుడుమైనధికారి, నేరమే
తీరునఁబోవనో యదెతీరునఁబోయెనుసశ్చయాన, కే
షోరముచేయఁగాబడదు? కుత్సితమైనథనాశ యున్న చోఁ 7

మాకులెక్కఁజూచి మైలేజిలిం"డంచు
స్మదీయసాక్షులందఱపుడు
పోయియడిగిరతనిఁ బోలీసుకేసాట

నదరఁగొట్టిపంపె నతఁడువారి

ఉ॥ పూర్ణయగారిసన్నిధికిఁబోయి వకాల్తునొసంగిరంత, సం
పూర్ణకృపామతిం గదలిపోయి కలెక్టరుతోవచించె,నా
కర్ణనచేసియాఘనుఁడు గ్రక్కునవ్రాసెనుగ్రిందికోర్టు కా
దుర్ణయుఁడిన్నిమైనతుద దూఁకుడణంగి యిడెన్ వ్యయంబులన్

తే॥ కోర్టులో ధర్మశాస్త్రముల్ కొన్నినావి
దాఖలైయుండ నిప్పింపఁదలఁపఁడయ్యె
తిరిగితిరిగియు వేసారితిం దదర్థ
మింతకన్నను దౌర్భాగ్య మేమి కలదు 174

చ॥ జరిపితినోయతండు గురిజాలవసించెడికాపుమన్ల శ్రీ
హరికరుణావిశేషమున నావలనేగుటసంభవించి స
త్పురుషుఁడొకండురాఁ జనినతోడనెయిచ్చెను ధర్మశాస్త్రముల్
సరసుఁడతండు వైశ్యకులచంద్రుఁడు వెంకటరామసెట్టిసూ 175

ఉ॥ ఆవిధిఁగేసుకొట్టుపడి యామహనీయునిబారినుంచి నే
నేవిధిగానొతప్పుకొని యింటికిఁజేరుదు నూరిలోని మా
యావిదులాచరించుపరియాచకమెక్కువమైమదానను
బీవలవెళ్లఁబెట్టుటకు బ్రీజనియించె నిఁకేమిచేయుదున్ 176

ఉ॥ "మాయది బ్రాహ్మణత్వమన, మాది ప్రతిష్ఠయొనర్చుకార్యమున్
మాయది సృష్టికార్యము,సమస్తముమాయది"యన్ బ్రసంగముల
చేయనుపక్రమించి పనిచేయుటమానిరి బ్రాహ్మణాళి, "క
ర్యో" యని వార * లర్జియిడిరొక్కటిపై యధికారిసన్నిధిన్ 177

---

* మహారాజరా జశ్రీపల్నాడుతాలూకా తహశ్శీలుదార్లువారి సముఖమునకు
యిలాకా జానపాటికాపురస్తుడు జానపాటి రామయ్యవ్రాసుకొ
అయ్యా
... లో వ్యవసాయకులందరికి చక్కగాపనులుజరుగగల దుకు వ...
... యేర్పడి యు96-81ట్లువున్నది. భుక్తపరచుకుం...
... టూ వద్రంగం కమ్మరం ... లుచే ...

చ॥ ఇంకం బ్రతిదేవతావసతి నేము ప్రవేశముచేసి పూజనా
దిక మొనరింతు”మంచు“మముధిక్కృతియెవ్వరుచేతు”రంచునుగ్ర
వికటపుభాషణంబులను వేము పల్కంగసాగిరెవ్వియో
యొకడనియావచింప నిటనుండుకలాదుల దుష్ప్రసంగముల్ 179

8 గ్రామములో అనాదిగనుండు పార్టివిరోధములచేత కర్ణం రంగయ్య ఆయన తమ్ములు, మున్నం చినవీరయ్య మొదలగు ఇంకాకొందరు మాకిట్లాన్నుకూడా కొంతన ష్టముకలుగవలెనని యిబ్బందిపడవలెనని నావగయిరా బ్రాహ్మణులకు పనులుచాయవద్దని ప్రోత్సాహపెట్టుచున్నారు.

9 వడ్లకంమ్మర్లు చాకిరియినాములు అనుభవింపుచు వ్యవసాయకులవల్ల మామూలుగా వేరే మేరలుపుచ్చుకుంటూ యితరకార్యములమీద యిట్లా వ్యవసాయకుల యిబ్బందిపెట్టడము చాలా అక్రమము.

10 యిప్పటిషుమారు 16 సంవత్సరంలక్రిందట రయితుల్లో కొందరిని యిబ్బంది పర్చగా వారపుడు కొత్తగా సదరునందిగామసుబ్బన్నను యేర్పరచుకొన్నారు. సదరు సుబ్బన్న వడ్లకంమ్మరపనులురెండున్ను చాయగలడు.

11 కాబట్టి వడ్లకమ్మరచాకిరి యినాములు అనుభవించుచు యింకా వేరే మేరలు చక్కగా పుచ్చుకొనుచు మధ్య మధ్య వ్యవసాయకుల వృధాగా ఆయాస పర్చుచున్నందుకు వడ్లకంమ్మర్లుఅయిన్ని 1 శిరిపురపుభిక్షాపతి 2 నందిగామ చిన్నబ్రహ్మం 3 శిరిపురపు కోటయ్య 4 నందిగామ వీరయ్య 5 నందిగామ అంన్నమ్మతరపు ఆమె తమ్ముడు స్వర్ణాఅప్పయ్య 6 శిరపురపువీరయ్యలను విచారించి పింమ్మట వారిట్లాజరి గించుచున్నందుకు సాక్షులవిచారించి వారివద్దనుండి చాకిరీయినాము అంత్తగాని కొంత గాని తీసి గ్రామచాకిరియినాము అనుభవములేకుండా చాకిరిచేయుచున్న సుబ్బన్నకు గాని లేదా మరివకరికిగాని యిప్పించి వ్యవసాయకులకు పనిపాటలు చక్కగాజరుగు లాగు రేర్పరచగలందులకు తమ్మఘనమును మిక్కిలిప్రార్థిస్తూ వున్నాను. దివ్యచిత్తము నకు తెలవలయును.

ది 30-11-06 సం॥

జానపాటి రామయ్యవ్రాలు

ఉ॥ పాపయపాలెమందునొక పాడువివాదముసంభవించి ఘో
రాపదగల్గె బ్రాహ్మణుల కప్పుడె బత్తులమూలకంబుగా
నీపగిదిన్ వివాదయుగి నేర్పడఁగంజయమాత్మపక్షముం
దాపనశక్యమై చెలఁగెనక్కట వైరిజనప్రగల్భముల్ 180
చ॥ బలవదపాయహేతువగు పాపయపాలెపువార్తయేమనన్
గలదొకదేవళం బదియొకానొకబత్తుఁడు ద్రవ్యమిచ్చి తాఁ
దొలుతసృజింపఁ జేసెనఁట, ధూర్వహులచ్చటభూమిదేవులున్
గలరు, తదర్చకుండుగ నొకానొకనంబి విధింపఁగాఁబడెన్ 181
క॥ గుడికట్టించినయాతని కొడుకునకున్ భూమిసురులకుం బడ కొక్క
ప్పుడు స్వామికి నైవేద్యము పడిపోయెడినంతస్థితియె పట్టెనఁటచటన్ ।
చ॥ భయపడకక్కలాదుఁ డటుపైని రమేశుగుడిం బ్రవిష్టుఁడై
స్వయమని వేదనాదికముసల్పుచు నందొకధర్మకర్త తా
న్రయమున నేగిచార్జియిడ నాది తదాలయమంచుఁ జెప్పచున్
జయమునుగాంచె వర్థకి ప్రసన్నుఁడుకా నధికారి యెట్టులో 183
ఆ॥ అంతవారిమీఁద నాయూరిబ్రాహ్మణుల్
దండి వైరమూని యుండనయ్యె
దిటముచెడక యతఁడు దేవతాకార్యంబు
లను గ్రమముగ జరుపుకొనుచునుండె 184
క॥ జరుగగనిటుకొన్నిదినా లరుదెంచెనునుట్లపండు వపుడాకరణాల్
మఱియొక దేవుని యుత్సవ మురుతరముగనాచరించి రూరంతటనున్
చ॥ ఒనఁగుచు హారతుల్ మనుజు లుండిరి స్వామిని జుట్టుముట్టి య
ట్టిసమయమందు బత్తులును దీవిమెయిం దమదేవునుత్సవ
మ్ముసలుప వీథిఁదీయుచు సమూహముగాఁబదిమందికూడి రే
రసికుఁడు కూడ సన్నిధికిరాఁ దగ సాలెల దేవుఁ డంచ ఘో

చ॥ జనులుతమంతఁదామయుట సన్నిధికేగకయున్న బత్తులే
చని శఠగోపమిచ్చుటకు సాహసముంబొనరించిరంట, అ
ట్లొనరించుటేరికిష్టమయియుండక దెబ్బలుకొట్టిరంట, వా
రినటుకొట్టుటం ద్విజులప్రేరణయున్నదియంట పూర్తిగన్ 187

క॥ అంతటఁబోనీయక ద్విజు లంతఃక్రోధములతోడనరిగితదోకః
ప్రాంతంబున కచటిగరుత్మంతునివాహనము దెచ్చి తమగుడిలోనన్

ఉ॥ పెట్టి స్వకీయదార్ఢ్యమున భీతిలఁజేయఁగలాదవర్యు నా
దట్టుఁడుపోయిచార్జియిడె, ధర్మసభాపతి"యద్దిచౌర్య,,మన్
పట్టుదలం గరంబుచలపట్టివిధించెను శిక్ష వారికిన్
రట్టడికార్యముల్ సలుపరా దెవరైనను నేమి యావిధిన్ 189

ఆ॥ వడినపీలుచేసి వారుతర్వాతను
విగతదోషులగుచు విలసిలినను
కర్మవశత ముందు కారాగృహంబునఁ
గుందవలసివచ్చెఁ గొన్నినాళ్లు 190

క॥ ఇవియిటులగుటనెబత్తుల యవినయసంభాషణంబు లధికంబయ్యెన్
దవిలియవివిన్నకొలఁదినినసనిసురుల్ క్రోధమూర్ఛనందిరి పెలుచన్

క॥ కోపముముదిరినకొలఁదిని బాపలుచనుదెంచి నాదుపాలికిఁ బెక్కం
"డ్రేపణగింపఁగవలెనీ పాపిష్ఠుల"కనుచు నేమొ పరిపరిగతులన్ 192

తే॥ ఎంతయోనాకురోషమెక్కించువారు
"సివిలునకుఁబోవలె"నంచుఁజెప్పువారు
"చేతురందఱుదీసికిం జేతనైన
యంతవఱకు సహాయ" మంచనెడివారు 193

శా॥ ఐరి ట్లందఱిపేళ్లు విస్మృతములై పోయె, కొల్లావసిశ్రీ
సూరయ్యాఖ్యుఁడుమాత్ర మిప్పటికెదన్ శోభించుచున్నాఁడు, మా
యూరన్ వైశ్యులకాయిబాను, ద్రవిణంబుంగోన్ విశేషంబుగా
నారూప్యంబులనీయఁజేతుఁబడి"యంచంపెన్ ఘనోదంతమున్ 194

ఉ॥ ఈనుడివిన్న మీఁదనె మఱింతయెడందకునూతచిక్కె నే
బూనితివ్యాజ్యమాడఁగను, పూని మొదల్ జమచేయఁగావలెన్
గానఁదదర్థమావ్యయము కామితముం బ్రతివానిఁగూర్చియున్
నేనువచింపఁజాలక యనింద్యపుమార్గమొకండు ద్రొక్కితిన్ 195

చ॥ (a) ప్రకటనపత్రికాశతముపంచుచు యా యనవద్యమార్గమా
నొకరునువానిఁజూచి యిడియుండినవారలు లేరు రూకయే
నీకమనసూరయాహ్వయున కేనె స్వయంబుగఁ బత్రమీయఁగా
సకలముపారమున్ సలిపి సన్నుతిచేసెనుబెక్కుభంగులన్ 196

(a) శ్రీరామాయనమః

సుజనులారా!

బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర వర్ణములు ప్రధానవర్ణములనియును తదితరములయిన సర్వవర్ణములును సంకరములనియును నెల్లరులకుం దెల్లమేకదా. అందులో, అగసాలెవాండ్రును వడ్ల కమ్మర కంచర కాసెవాండ్రును సంకీర్ణసంకరులగు రథకారజాతివారైయున్నారు. వారు తమలోఁ దమరెంత యెక్కువజాతివారమని యనుకొనుచున్నను నితరు లందఱిచేతను హీనజాతిసన్మానమునే వడయుచున్నారు. ఇట్లుండఁ గలిప్రేరితులయి మాయూరఁ గొందఱుచతుర్థులు బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠితములఁ బూజించు నధికారము తమకులేదనియో యేమొ వీరిచే గ్రామదేవతలకుఁబునస్సంప్రోక్షణఁజేయించిరి. అందుఁమీఁదఁ దద్రథకార చతుర్థసముదాయముపై గురుజాల సబుమేజస్ట్రీటుకోర్టులో నేను ఫిర్యాదుచేయగాఁ గోర్టువారు క్రమముగా విచారించి కేసు చార్జిచేయుటయు ముద్దయిలకు భారముతోఁచి పైవెచ్చములుకాకయే జుట్టుకు రు 30 ల చొప్పునఁ జందావేసికొని రు 300 లు కృష్ణార్పణము చేసినందునఁ గేసు త్రోసివేయఁబడినది. ఈ కేసు సివిలుసూటునుకారణముచేఁగొట్టువడుటయు సత్తెనపల్లితాలూకా పాపయపాలె

ఉ॥ అంతియెకాని దమ్మిడియు నాతఁడొసంగినకిల్బిషానఁబోఁ
డంతటఁబోయినన్ వరమె యాఱు నెలల్ గొనిమాసపత్రికన్
సుంతయునీయకే యెదియొశుష్కహితంబులు చెప్పిపుచ్చె, ఈ
ప్రాంతమునంగలారె యిటువంటివదాన్యులు పుణ్యమూర్తులున్ 197

ముందుండెడి బంగారు వెంకటప్ప యను నగసాలె తెచ్చినచార్జీలోఁ దరువాత నప్పీలులో నిర్దోషులయినను బ్రథమమందాయూరినియోగి బాలకులు కొందఱు మ॥ సత్తెనపల్లి సబుమేజస్ట్రీటు కోర్టువారిచే శిక్షితులగుటయు నీరెండుకారణములనుబట్టి రథకారులీయిరువురు మేజస్ట్రీటులు తమకు బ్రహ్మత్వమును స్థిరీకరింపజేసిరను నుల్లాసముతో నల్లాకెక్కుచున్నవారు. ఇట్లల్లాకెక్కి యగ్రకులముంగూర్చి దుష్ప్రసంగములు చేయుచున్న యీహీనజాతివిషయమై యుపేక్షించి యూరకొంట యుచితంబుకాదని కొందఱుబుద్ధిమంతులప్పుడప్పు డెచ్చరించుచుండుటచేత నేమి ప్రకృత మేను దెనుగించుచున్న శంకరవిజయమం దీలాగుననే ప్రబలించిన దుర్మతములను బూర్వము శంకరాచార్య ప్రభృతులు పోకార్చిన గాథలయుద్బోధవల్లనేమి నాకీజాతిపైనున్న క్రోధము కించదవశిష్టమై నశించినప్పటికి మరల యథాపూర్వమై యీవ్యవహార మింతటితోఁ బోనీయక ధర్మాధికారుల మ్రోల సాధ్యమయినంతవఱకు పెనగులాడఁ బ్రేరేపించుచున్నయది. క్రిమినల్ చర్యలోఁ గనుక రు 20 లు ఖర్చుపెట్టు ముద్దయిలకు రు 400 లు వదిలించితిని గాని సివిల్ చర్యలోఁ దరువాతిసంగతి యేమొకాని మొదలు చేతినుంచి ఖర్చుపెట్టుచుండవలెఁగదా వ్యాజ్యవృత్తము వేయుటకే రు 25 లగుచు నేను శ్రీమంతుఁడఁగాని హేతువుచే నిందువిషయమై కొంతచందాధనము పోగుచేయుట యావశ్యకమైయున్నయది. గొప్పగొప్పస్థలములలోనే యస్మద్విద్యాతిశయముంజూపి బహుమతులందు సామర్థ్యమీశ్వరుఁ డిచ్చియున్నందున నీనెపముతోనే నందిగామ కాశీపతి వగయిరాలవలె విత్తమార్జించి కుటుంబభరణము చేసికొనవలసిన యవసర మెంతమాత్రమును లేదు. ముందుముందీ వ్యాజ్యపుఖర్చు లీష్టుకూడఁ బ్రచురింపఁబడఁగలదు. కావున బుద్ధిమంతులగు రథకారేతర సర్వవర్ణజనులును నగ్రవర్ణోచితములగు షట్కర్మలలో నంతర్భూతమగు యాజనమందీ హీనజాతి కధికారములేదను నంశమును స్థిరపఱచుటకు నాకు సహాయులయి చందాదారులుగాఁ జేరుచుందురుగాత.

ఇట్లు,

7—5—07

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,

జానపాడు, పల్నాడుతాలూకా, గుంటూరుజిల్లా.

ఆ॥ అటుల రెచ్చఁబెట్టి యావ్యాజ్యపుంగోతి
కనిపి రెండఱో మహానుభావు
"ఉరుకుమురుకు"మనెడి నరులెకానిధరిత్రిఁ
గూడనురుకునట్టికొడుకుగలఁడె 198

క॥ కరపత్రములంగొల్లగఁ।దొరతొరనూరూరఁబంచిశోఁకముడియుటల్
పరువనిపింపక దిగితిని।జిరకాలమునకును దెగని చెడువ్యాజ్యమునన్॥

తే॥ ఎవరొ చేసిరి సాహాయ్య మింతో యంతో
చాలుఁజాలును నదె నూఱువేలునాకు
పరులపిల్లల బావిలోపలనుదిఁపి
యిటుతమాషాలెచూతురా యెల్లవారు॥ 200

చ॥ అరిగితినర్సరాట్పురికినంతట, పూర్ణయగారు శ్రద్ధమై
సరిగలిఖించి (a) ప్లైంటు తనసన్నిధికంపఁగ నంజనేయశా

(a) అ-నెం 984-07 రు

మహారాజరాజశ్రీ నరసరావుపేట డిస్ట్రిక్టుమునసబు
కోర్టువారిసముఖమునకు.

వాది-జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి-ప్రతివాదులు-వోలేటిలక్ష్మయ్య॥ వ సివిల్
ప్రో॥ 50 శెక్షన్ ప్రకారము వాదితరఫు దాఖల్ చేయఁబడిన ప్లెయింటు-

3. పల్నాడు తాలూకా జానపాడు గ్రామములోఁ బ్రోలేలమ్మ పాతపాటమ్మల యాలయములు రెండున్నవి. ఆయాలయములలో మూలవిరాడ్విగ్రహములు చిరకాలము క్రింద బ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడి తత్కారణముచే నన్ని వర్ణములవారిచేతను సేవించుటకు యోగ్యములై యట్లు సేవింపఁ బడుచుండెను. తద్విగ్రహములు శిథిలములై పూజానర్హములై యుండఁగానిప్పటికి షుమారు 4 యేండ్లక్రిందట వాదివగయిరా బ్రాహ్మణులును వైశ్యాదులును దదాలయములలో శాస్త్రప్రకారముగాఁ దిరిగి విరాడ్విగ్రహముల బ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేసియున్నారు. అందువలనఁజతుర్వర్ణములవారిచేతను సేవింపఁబడుచుండెను. ఐతే 1906 సంవత్సరము జులై 22 వ తేదీని ప్రతివాదులుకొందఱుఁ జతుర్థాదులను దోడ్పాటు చేసికొని తదాలయములోని దేవతలకుఁ దిరిగి సంప్రోక్షణలను నెపముతో నమాంగల్యములుజరిపి యిందుమూలముగా బ్రా క్షత్రియ వైశ్యవర్ణములకుఁ దదాలయము లసేవ్యములుగాఁజేసి సదరు 3 - నష్టముగలిగించిరి.

స్త్రీ రహిసి దిద్దుఁబాటులను జేసిమరల్చెను, అందుమీఁదటన్
మఱియొకప్లీడరుంగనె, క్రమంబుగ దాఖలుచేయఁగాఁబడెన్ ॥ 201

---

4. అటుపైని వాదిగ్రామములోని బ్రాహ్మణబృందముతరఫున గురిజాల స్టేషనరి సబ్ మేజస్ట్రీటుకోర్టులోఁ బ్రతివాదులు వగయిరాలమీఁదఁ జార్జీదాఖలు చేయఁగాఁ జార్జిచేయఁబడి కొన్నికారణములచే సివిల్ తగాదాయని ముద్దయిలు విడుదలచేయబడిరి.

5. ప్రతివాదులు ద్విజాతులలోఁజేరని యగసాల వడ్రకంచర కమ్మర కాసె వృత్తులు గలవారిలోని వారు. సంకీర్ణ సంకరజాతివారైనందున యాజనాది కర్మల కధికారములేదు. ప్రతివాదులు జరిపిన యశాస్త్రీయచర్యవలనఁగలిగిన నష్టమును నివర్తి చేయుటకుఁ బరిహారముఁ బొందుటకు దావా తేఁబడినది.

6. వ్యాజ్యకారణము. ప్రతివాదులు సంప్రోక్షణఁజేయుటమూలముగా బ్రాహ్మణాదులు సదరు దేవాలయములయందుఁ బూజలు బోనములు చేయకుండఁ జెల్లించకుండ Profane చేయఁబడిన 1906 వ సం॥ జూలయి 22 వ తేదీని సదరు దేవాలయములును 2-3-4-5 ప్రతివాదులును నుండిన తమకోర్టిలాకా జానపాటిలోఁగలిగినది.

7. దావావివరము ప్రతివాదులక్రమముగాజరిగించిన 4వ పేరాదాఖలా చర్య వలన వాదివగయిరాలకయిన నష్టము(అనఁగాఁదిరిగి 2 ఆలయములయందుఁ బ్రతిష్టనకగు ఖర్చులు) రు 190-0-0 లును దావా దేవాలయములలోఁ బ్రతివాదులు సంప్రోక్షణ వగయిరాలు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని చేయించకుండ శాశ్వతమయిన యింజక్షన్ పరిహారమునకుఁ గిమ్మతు రు10-0-0లును వెరసి 200-0-0లు సదరు రు200-0-0 లకుఁ గ్రమమైన స్టాంపుడ్యూటి దాఖలుచేయఁబడినది.

కాఁబట్టివిమర్శించి

(a) దావా దేవాలయములయందు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాదులకు వాదివగయిరా బ్రాహ్మణులకే హక్కుగలదని నిర్ధారణఁజేయించుటకును ప్రతివాదులు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని ప్రతిష్టలు చేయించుటకు హక్కుగలవారుకారని తీర్మానించుచు వాదికి 8వ పేరా దాఖలాయయినసష్టము రు 190-0-0 లు ప్రతివాదులనుండి వాదికిప్పించుటకును దావా దేవాలయములలోఁ బ్రతివాదులు సంప్రోక్షణ వగయిరాలు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని చేయించకుండ శాశ్వతమైన యింజక్షన్ దయచేయించుటకును.

(b) ఈదావాఖర్చులిప్పించుటకును

(c) ఇంకనుగోర్టువారికి యుక్తమనియును న్యాయమనియునుదోచెడి సకలేతర పరిహారములుం దయచేయించుటకును సదరుప్రకారము వాదికి బ్రతివాదులమీఁద డిక్రీ దయచేయించవలయునని వాది మిక్కిలి ప్రార్థించుచున్నాఁడు.

షరా:—గ్రామములోని బ్రాహ్మణ బృందము తరఫున వాది యొక్కఁడే యీదావా తెచ్చుటకు బర్మిషన్ పిటీషన్ దీనితో దాఖలుచేయుటయైనది. 24-9-07

తే॥ +"జానపాటిని వసియించు సకలవిప్ర
జనులతరఫున దావానుసలుపనయ్యెఁ
గాన నుండిన నాక్షేపకారణములు
చెప్పఁదగు"నంచుఁ బ్రచురమ్ముసేయఁబడియె ॥ 202

ఆ॥ చేయఁబడకమున్నె శ్రీవిరూపాక్షపీ
ఠాధిపతులచెంత కరిగినేను
ఆఱునెలలదాఁక నానిజాందేశంబు
నంద తిరుగుచుంటి నచ్చటచట ॥ 203

ఉ॥ మున్ను జిలాగెజెట్టునను ముద్రితముంబొనరింపఁ గర్చుకా
నున్నది యెంతయో తెలియకుండుటఁజేసి యొకండొ రెండొ యా
నన్నతలంపుతోడ నపు డంతయె నేనిడి వెళ్ళిపోయితిం
జన్నయనంతరంబునను జాలకపోయెను రెండురాప్యముల్ ॥ 204

+గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు గెజెట్ 1908 సం॥ జనవరినెల 2 తేది గురువారము
నోటీసు. ఆర్జి నెం. 984/1907.

వాది జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిర్లు. ప్రతివాదులు వోలేటిలక్ష్మయ్య వగైరా.

పల్నాడుతాలూకా జానపాటిలో పోలేరమ్మ, పాతపాటమ్మ అను దేవతల విగ్రహముల ప్రతిష్ఠాదులకు తానువగైరా బ్రాహ్మణులకే హక్కుకలదనియు, ప్రతివాదులకు తాముగాని తమజాతివారితోగాని ప్రతిష్టలుచేయించుటకు హక్కు లేదనియు, తీర్మానించుటకును తనకు పునస్సంప్రోక్షణమూల్యము రు 190 లు యిప్పించుటకును దదాలయములలో ప్రతివాదులు సంప్రోక్షణాదికమును దాముగాని తమ జాతివారితోగానిచేయించకుండ శాశ్వతమైన యింజెక్షన్ జేయించుటకును +ఉండుటచే నిట్టివాఱందరితరఫున ధానెక్కడే దావా తెచ్చుటకు బర్మిషనిప్పించుడని యీవాదిచే పిటిషన్ దాఖల్ చేయబడెగాన జానపాటిలోని బ్రహ్మ క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రుల కాక్షేపణములున్నయెడల ది 14-12-07 తేదినాటికి నర్సారావుపేటడిస్ట్రిక్టుమునసబ్ కోర్టులో ఖుద్దునగాని క్రమమైన యధికారముపొందినవారిద్వారాగాని యట్టియాక్షేపణములు తెలియపర్చుకొనవచ్చునని యేతన్మూలముగా తెలియజేయడమైనది.

పులిపాక పూర్ణయ్యగారు.
కొండుభొట్ల గోపాలకృష్ణయ్యగారు.
తాడేపల్లి ఆంజనేయశాస్త్రిగారు.

చ॥ A "ఇరువదియొక్క రొప్యముల నిందుకుఁ గర్చువిధించి"రంచు ను
త్తరములువచ్చె, పంపితిని, తద్ద్రవిణంబటఁ జేరి దానిలో
న్నరిగఁ బ్రకాశితంబగు దినంబునకుం గతియించి వాయిదా
మరలఁ బ్రకాశ్యమయ్యెనఁట మామకవార్త జిలాగెజెట్టునన్॥ 205
సీ॥ B "క్రమ్మఱగెజెటునం బ్రచురంబుసేయ ని
ర్వదియొక్కరూపికల్ పనుపు"మనుచు
C "బత్తులు నీపైని బ్రబలమౌ పిర్యాదు
నాచరింపఁగ సిద్ధమైరి"యనుచు

జానపాటి వెంకటప్పయ్య ఆశీర్వచనములు. 12-12-07

A...దేశాభిమానిలోను, జిల్లా గెజిటిలోను,ఇంకా ప్రచురముచాయలేదు, అందుకు రు 21 లు అగునట, పంపుమన్నారు. యెవరు పంపలేదు. "లంజబిడ్డకు తండ్రియెవ"డన్నట్టు వున్నది...ఇదట్లుండగా క్రిమినల్ చార్జి నీమీద దాఖలుకాబోవుచున్నది. నీవు నాకు పైకముపంపిస్తాననికూడ పంపలేదు. మ॥ పూర్ణయ్యపంతులు గారికి కర్చులనిమిత్తం పయికము పంపుతామని పంపలేదు. కర్చులు పెట్టేవారు యిక్కడ యెవరులేరు. గనుక తక్షణం మ॥ పూర్ణయ్యపంతులుగారి పేరగాని, గోపాలకృష్ణయ్యగారి పేరగాని ఖర్చు దేశాభిమాని జిల్లా గెజిటినిమిత్తం 25 రూపాయలు పంపవలసినది. జరూరు. మేజస్ట్రీటుసమక్షం అక్కడికేవచ్చునట, యింతేవిశేషాలు, గ్రహించవలెను.

B వి. మేళ్ళచెర్వు కామయ్య నమస్కారములు......

మీదావాలో 1-5 ప్రతివాదులకు తిరిగి నోటీసుకు వుత్తర్వుచేస్తాననున్నా, దేశాభిమాని, జిల్లా గెజిటీలలో వేయుటకున్నూ, ది 17-3-1908 తేదికి వాయిదావేసినారు. ఇదివరలో వేయించినది వకవాయిదాకు సొమ్ముపంపవలశినది. వాయిదాగతించినపిమ్మట పంపబడినది. అందువల్ల అదిపనికిరాలేదు. తిరిగివేయించమని వుత్తరువుఅయినది. సొమ్ముపంపవలెను......పూర్ణయ్యగారికిపంపినపైకము ముట్టినది.

సహోదరా! ది 19-12-07 మల్లవోలు.

C...యింతేగాక నీమీద నర్సారావుపేట హెడ్డశిస్టాంటు కలెక్టరువారివద్దకాశిపతివగైరాలు చార్జిదాఖలుచేసినట్టు యీరోజు విన్నాను. నిన్న పేటలో వెంకటప్పయ్య కనుపించినాడుగాని నాతో చప్పలేదు. ఆయనకు తెలిసినయడల తప్పీలుసంగతు

\+ "ఎన్ని కార్యములున్న నిప్డీవు రాకున్న
దావా నిజంబుగం బోవు"ననుచు
"ఇంతపర్యంతంబు నితరదేశంబున
నివసించు టది యేటి నీతి"యనుచు

నన్నుఁగూర్చియిట్టు లెన్ని యో యుత్తరాల్
బంధుజనులఁచేతఁ బంపఁబడఁగ
నెట్టకేలకప్పు డే నిర్గతుండనై
వచ్చితిఁక మదీయవసతిఁజేర॥ 206

తే॥ వచ్చి క్రమ్మఱ వృథగ నిర్వాదియొకండు
రొప్పములఁ బెట్టి గెజెటుసంప్రచురపఱుప
శక్తిచాలకయుంటచే జానపాటి
బ్రాహ్మణుల యభిడవెటులం బడయనెంచి॥ 207

లు మీకు వ్రాస్తాడని తెలుస్తాను. ...మీరు ఇంతకాలవిరామంగా వుత్తరంవ్రాసినందుకు చాలా విచారపడుతూయికముందిట్లుచేయకుండుటకు వేడినాను...జానపాటి చెఱువ్రక్రింద సాగుచేస్తున్నారు. రాత్రి జానపాడు వెళ్లినాను. మీమాగాణీవిషయము యియేమియేర్పాటుచేసితిరో తెలియదు. తు॥ సూర్యనారాయణ.

\+ మీదావాసంగతులుఇంతవరకు గెజటీలో అచ్చుకాలేదు. అందునిమిత్తంసామ్ముదాఖలుచేయుటకు యిదివరకు రెండువాయిదాలుగతించినవి. తిరిగి 28-4-1908 తేది వాయిదా అయివున్నది. గనుక యీవుత్తరం అందినవెంటనే బయలుదేరివచ్చి పనులు జరిగించుకోవలెను. లేనియెడల యికను వాయిదాయివ్వరు. దావాపోతుంది. అపవాద వచ్చును. పయికంసహాబయలుదేరి రావలెను. రానియెడల నష్టంకల్గును. మీకుమాత్రె జానపాటిలోనేవున్నది....మీరువస్తారనే యింతకాలం అక్కడవుంచినాము. యీవుత్తరం అందినవెంటనే కార్యములమాటఆవున్న వ్యవహారవిషయములో తప్పకరావలెను. రానియెడల దావాపోతుంది. గనుక తెలియపర్చుతున్నాను. చిత్తగించవలెను.

నర్సారావుపేట 7-4-08 కామయ్య(వ్రాలు)

క॥ ఒక్కొకరిమ్రోలకరిగినఁ,
పెక్కండ్రటదస్కతులను బెట్టిరికానీ
వెక్కసమున నొకయిర్వురు,
చిక్కులుకడఁబెట్టిరకట చేయకవ్రాళ్లన్॥

క॥ అన్యులు గార్వారలుమఱి,
మాన్యులునా కైననేమి మతిశూన్యులు త
ద్ధన్యులనామంబులు సా
మాన్యముగా బైటఁబెట్టి మనుటశ్రమంబా॥

సీ॥ అభిడవెట్లను వ్రాళ్ల నాచరింపక చిక్కు
లొందఁజేసినవారు నొరులుకారు
వ్యవహారమునదింపి "వాఁడె చచ్చుత" మంచు
నూరకుండినవారు నొరులుకారు
సాక్ష్యంబురానైన సాహసింపఁగలేక
యరిభీతి మనువారు నొరులుకారు
కమసాలపక్షంపుఁ గమ్మపౌరోహిత్య
ముడుగకుండినవారు నొరులుకారు
అందఱునుమామకీనులే, యైననేమి
అక్కరకువచ్చువా రొక్కరైనలేరు
ఎవరికో యొక్కరికిఁదప్ప నిట్టిపట్ల
స్వాభిమానమ్మునున్న మాయయ్యలందు॥

ఆ॥ అట్టు లభిడవెట్ల నెట్టెట్టొ యార్జించి
సివిలు కోర్టులోనఁ జేర్ప నచట
"దస్కతులు నిజముగఁ దత్తదాఖ్యాకుల
వంచు నెట్లునమ్మ నో" నటంచు॥

క॥ పడవేసియుంచి తుదకీ,
"బెడిదపువ్యాజ్యంబునందుఁ బెక్కుఱుకాకో

క్కఁడుకూడ నర్హుఁడగు"నని,
వడిమునిభగారు వ్రాసిరివై చెం బిటీషన్॥ 212

చ॥ ఇటులొక నత్సరంబు వఱ కీయకపర్మిష నుంచియుంచి య
ప్పటికి "విమర్శచేతు"నని ప్లైలునఁ దద్వ్యవహార్తవేసెఁదా
నెటులనో, అంతరుణ్ మునుపె యేయనృతంబులొనింపి పూర్తిగా
నటఁ బ్రతివాదులందఱును +నాన్సరుదాఖలుచేసి రుద్ధతిన్॥ 213

+ ఆన్సరు.

సివిల్ ప్రొ॥ కో॥ 110 సె॥ ప్రకారం ప్రతివాదులుదాఖలుచేసిన స్టేటుమెంటు.

1. దావాంశములలోఁ గొన్నికల్పితములు- దావా శాస్త్రప్రకారము నిలువఁజాలదు.

2. జానపాటిగ్రామములోని బ్రాహ్మణులందఱికి నీదావాతో సామాన్యసంబంధ జోక్యములు (Same interest) లేవు. అట్టిచో వారందఱినిమిత్తము వాదియొక్క డే దావా తెచ్చుట కర్హుఁడుకాఁడు.

3. పోలేలమ్మ పాతపాటమ్మలు బ్రాహ్మణార్చ్యములుకావు. ఆ దేవతలకు నిత్య నైవేద్య దీపారాధనలులేవు. కొలుపులయందుమాత్రము శూద్రులాదేవతల నమంత్రకము గ నర్చింతురు. దావాయాలయములయందలి దేవతలకు సంప్రోక్షణచేయులేదు. విగ్రహములు శిథిలమగుటచే గ్రామస్థులకోరిక ననుసరించి ప్రతివాదులు నూతనవిగ్రహములను బ్రతిష్ఠించిరి. వానిని ప్రజలు యథాప్రకారము సేవించుచున్నారు.

4. విగ్రహప్రతిష్ఠగాని తక్కిన యాజనాదికర్మలుగాని చేయుటకు బ్రతివాదులకు సంపూర్ణమయినహక్కుగలదు. ఇందుఁగూర్చి ప్లయింటు 5వ పేరాలో వాదివ్రచ్చిన నీచవచనముల నిందు ఖండించుట యప్రస్తుతముగావున విస్తరించలేదు.

5. దేవాలయములయందుఁ దిరిగి ప్రతిష్ఠలజరుప నవసరములేదు. ఆవసరమున్నట్లు కోర్టువారభిప్రాయపడినను నందుకు రు 190 లు ఖర్చుకాదు.

6. వాదికిఁగాని తక్కినబ్రాహ్మణులకుఁగాని లేశమయిననునష్టముకలుగలేదు. వాది కోరిన యింజంక్షన్ గాని యేయితరపరిహారముఁగాని వాదిపొందఁ దగఁడు.

కాబట్టి వాదిదావాఖర్చులు పరిహరింపవలయునని ప్రతివాదులు ప్రార్థించుచున్నారు.

ప్రతివాదుల సంతకములున్నవి.

చ॥ ఇదియిటులుండ మొట్టమొదలేఁ బ్రచురించిన యట్టిపత్రికన్
జదివి సువర్ణఘాతుకులు చాలనమర్షమువ్వాని యెవ్వరో
వదరెడివారు లేఖలను+వ్రాసెడివారును బంధుబూతులన్
బదఁపడితిట్టువారునయి పైత్యవిశిష్టతనుండి రెల్లెడన్॥ 214

+ (ఇంగ్లీషునకలు) పొన్నప్పసెట్టివీధి- సావుకారుపేట
మదరాసు- 20 వ జనవరి 1908

...... విశ్వబ్రాహ్మణులని సాధారణముగాఁ బిలువఁబడుచున్న శిల్పశాస్త్రజ్ఞుల స్వాభిమానసూచకములగుతలంపులను భంగపఱచుటకై మీచేఁబ్రచురింపఁబడినకరపత్రము గుంటూరునివాసులగు బ్రహ్మశ్రీ వడ్డెపాటి కోటయ్యాచార్యులు మొదలగువారిచే నాకంధింపఁబడియె, దానియందు దమూర సింహులునివలె మీరును "రథకార" యనుదానినిగుఱించివ్రాసినది చూచితిని, రథకారశబ్దవిషయమైన యమురసింహునభిప్రాయమెంతమాత్రము సరియైనదికాదు. ఏలయన? తలిదండ్రులైన కరణీమాహిష్యులశరీరములలో విశ్వబ్రాహ్మణరక్త మెంతమాత్రమును మిళితముకాలేదు. "వర్షాసురథకారోగ్నీ నాదధీత" అను ప్రఖ్యాతుఁడగు జైమినిమహామునివ్రాసినశాస్త్రమున బహుశః మీ కాదరభావముండకపోవచ్చును. ప్రస్తుతపు స్వదేశీయకష్టములలో జాతీయము నిలుపఁజాలినవారని యేకగ్రీవముగాఁ బ్రజలచే నమ్మఁబడిన విశ్వబ్రాహ్మణుల యసంతృప్తి కేలపాలయితిరి? ఈరాజధానిలో నుత్తరమున వేమనచేతను దక్షిణమునఁ గపిలునిచేతను నిష్పక్షపాతముగా విశదీకరింపఁబడినసంగతులుచూచిన సిగ్గుగలుగదా?

ద్విజులైనమీరు "గాజుఇండ్లలోనివసించువారు పరులమీఁద రాళ్ళు వేయఁగూడ" దనుసామెతను ముఖ్యముగా జ్ఞాపకముంచుకోవలెనుగనుక మీరు జనులముందరఁ బెట్టఁదలఁచినటువంటియు నసంభావ్యమైనటువంటియుఁ గరపత్రములోవలెఁగాక శాంతము నెలకొల్పఁగలరని నమ్ముచున్నాను. నేను జెప్పినసంగతులు నిజమనుటకుఁ బ్రమాణము లనేకములుగలవుకాని ముఖ్యముగా బ్రహ్మాండపురాణము దైవజ్ఞస్మృతి స్కాందపురాణమునాగరఖండములలోని కొన్నిప్రమాణముల నీక్రింద వివరించుచున్నాను.

బ్రహ్మాండపురాణము.

బ్రహ్మణోవదనాజ్జాతో బ్రాహ్మణః పరికీర్తితః। బ్రహ్మణోనిర్మితశ్చైవ బ్రాహ్మణో బ్రహ్మకర్మణః॥ బ్రహ్మవంశో బ్రాహ్మణశ్చ నాన్యథా బ్రాహ్మణోభవేత్॥

ఉ॥ అందుకె చాజ్గియిచ్చుటకునై ప్రయత్నించిరి మాందుమండలం
బందలివారుకొందఱు, (A) "ప్రయాసమెకాని ఫలంబులే"దటం
చెందఱొప్లీడరుల్ నుడువ నేమియొనర్పఁగఁదోఁపకాత్మలన్
మందమనీషనుండిరి స్వమందిరసీమలఁ దిట్టిపోయుచున్ ॥ 215

ఉ॥ వీరలకన్ననించుక వివేకముగల్గినవారలౌటచేఁ
దూరుపునాటివారలకుఁ దోఁచెను బత్రికయొండునిల్పి త
ద్ద్వారమునన్ శపించుటకు, దానఁబ్రధానుఁడు దుగ్గిరాలలోఁ
జేరి నిరంజనాఖ్య (B) నిరసింపఁగసాఁగెను భూమిదేవులన్ ॥ 216

దైవజ్ఞస్మృతి.

ప్రథమం సృష్టికర్మాణి ద్వితీయం లౌక్యమేవచ। సదాచారం తృతీయంచ బ్రాహ్మణస్యవిధిస్స్మృతః స్కాందపురాణము.

ఏకఃపంచాననో విశ్వకర్మాజజ్ఞే షడాననః। ముఖేభ్యస్తస్యపంచభ్యః కుమారాః పంచజజ్ఞిరే॥వదనేభ్యోభవంస్తేషాం పంచపంచకుమారకాః ।శతంచవింశతిఃపంచ వంశజావిశ్వకర్మణః॥ మనుర్మయస్తథాత్వష్టా శిల్పీవిశ్వజ్ఞఏవచ। పంచైతేదేవఋషయో విశ్వకర్మముఖోద్భవాః॥

ఇట్లు
మీ ద్వేషరహితమైనజాబునకై నిరీక్షించు
యమ్. అప్పకణ్వాచారి.

ది 8-8-08. జానపాడు.

(A)......రథకారకులు నీమీద క్రిమినల్ చర్యజర్గించటం లాభంలేక మానుకున్నట్లు సూచించుచున్నది...... జానపాటి వెంకటప్పయ్యవ్రాలు.

(B) 1907 వసం॥ అగష్టు, సెంప్టెబరు, నవంబరు నెలల ప్రబోధినినుండి

క॥ బనగానిపల్లెనానొక । యనవద్యంపైననగర మలరు నదియు స
జ్జనశోభితమై కడుదు । గ్జనదూరీకృతమై యపారశాస్త్రి వెలుంగున్ ॥ 3

ఉ॥ ఆపురమందుఁ గాపురము నర్మిలిఁజేయును తత్వబోధనా
జ్ఞాపరతంత్రుఁ దూర్జితసనాథుఁ డహంకరణేతరక్రియుం
డై పటువేదసారపు రహస్యము శిష్యులఁగూర్చి చెప్పుచున్
దీపితభంగి వీరవరదేశికనామముతోడ నెమ్మయిన్ ॥ 6

క॥ ఆ పరమగురుపదాంబుజ । మేపట్టున హృదయసీమ నిమిడిచి శిష్య
త్వాపాదుండయి యొకతఱిఁ బ్రాపుగ సిద్ధాఖ్యుఁడొకఁడు భక్తిన్ జేరెన్ ॥ 12
క॥ అతులమతి నతని విశ్వా । సతఁగని పింజారియనక ఛాత్రత నంగీ
కృతమొనరించియు శిష్యుల । తతిలో నెల్లఱులకన్ బ్రధానిన్ జేసెన్ ॥ 13
శా॥ ఆ పింజారితనూభవుం డతులవేదాంతప్రచారాది వి
ద్యాపారుండయి నిర్మలాత్ముఁడయి యుద్యత్తత్త్వబోధాధురీ
ణాపాదుండయి దేశికాంఘ్రియుగళిన్ స్వాత్మన్ సదా నిల్పి స
ద్వ్యాపారుండయి సర్వదేశములఁ బ్రోద్యద్భక్తిఁ బూజింపగన్ 14
చ॥ తిఱుఁగుచుఁ బెద్దలన్ గని విధేయతతోడ సపర్యజేయుచున్
దురితజనాళిద్రోయుచును దుష్పథవృత్తులఁ దూలనాడుచున్
బరిపరిరీతులన్ దనదుభావము మిత్రులతోడఁ జెప్పుచున్
గురుతరభక్తి సద్గురునిగూర్చితలంచుచు నిశ్చలాత్ముఁడై॥ 15
వ॥ పోయిపోయి పుష్పగిరియను నొకయగ్రహారగ్రామంబు జేరుతఱి॥ 33
క॥ వెనువెంటఁదవులుశిష్యుల ఘనతరనిగమార్థసారకల్పులఁ జేయన్
గని యోర్వలేక పల్లియజనులందఱువచ్చి చలముసాధింపంగన్ 54
వ॥ సిద్ధప్రముఖాంతేవాసులన్ జూచి 55
శా॥ ఓరీ! మ్లేచ్ఛకుమార! నీవిటుల నోహో! సాహసంబూని ని
స్సారంబొందఁగ వేదశాస్త్రము లనాచారంబు గాఁబాడఁగా
నారా! నీగురువైన నియ్యది యసాధ్యంబంచు నూహింపలే
దే? రాణింపదురోరి వాకొనకు సందేహమ్ములే కెమ్మెయిన్॥ 56
సీ॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులటంచుఁ గులచతుష్టయము పేర్కొనఁగఁ దనరు
నందులో నాదిత్రయంబువారికి వేదపఠనాధికారంబు పరగుచుండు
వెఱవారికెప్పుడు వేదపాఠనమును గూడదటంచార్యులు వాడుకొంద్రు
చిత్తవిభ్రమమునఁ జెడిశూద్రుఁ డెవ్వఁడు సదువఁగఁబూను నజ్జడునిఁగూర్చి
గీ॥ జిహ్వకనుగోసి వినెనేని చెవులనిండ సీసముఁగఱంగిపోయఁగఁ జెల్లుననుచు
స్మృతులువచియింప నవియెల్లఁ గ్రందుజేసి యకట! వేదముజదువనౌనటర! మీరు॥
చ॥ అనియిటులాడి పుష్పగిరియందువసించెడి విప్రసంఘముల్
గినుకపడంగఁజూచియును గేవలమందులువీరటంచు న
జ్జనుల జడాంతరంగముల శాస్త్రియొనర్పఁదలంచి సిద్ధుఁడి
ట్లనియె గభీరవాక్యముల నందఱు సందియమందుచుండఁగన్॥ 62

కొన్నిదినంబులీవిధిని గొండొకఛద్మలిఖించి యంతటన్॥

బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులను నీ వర్ణంబులన్నాల్గిటిన్
బ్రాహ్మీయంబగు సృష్టి కాద్యమని యార్భాటంబుగాఁజెప్పచున్
బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రవిధులన్ వర్ణింపఁగాలేని మీ
బ్రహ్మత్వం బభిధేయహీనమయి శూద్రప్రక్రియన్ గన్పడెన్॥ 80
ఆదిజగన్మయుండగు మహాయతతత్త్వమునన్ సమస్తలో
కోదయమైనకాలమునునుండియు భిన్నపథంబుఁద్రొక్కకే
ప్రోదిదనర్చి బ్రహ్మకులపూతులుగాఁదనరారుచున్న యా
యాదికులస్థులెవ్వరని యాత్మ దలంచక పోతి రెమ్మెయిన్॥
నిగమాధీనులు నిర్మలాత్ములు జగన్నిర్మాణచాతుర్యధు
ర్యగరిష్ఠుల్ స్వకులానురంజనల సద్వ్యాపారధౌరేయు లీ
జగతిన్ బ్రహ్మకులస్థులెవ్వరన విశ్వబ్రాహ్మణుల్ గారె నే
బొగడంగాబనియేమి మాగురుని దాభూర్యన్వయంబేకదా॥ 82
వాదభేదమొదవ వసుమతిఁగొందఱు। బ్రాహ్మణాఖ్య విదితపరపుచుండ
బ్రథమజాతి చూడ్కివగడఁగ విశ్వ। బ్రాహ్మణాఖ్యజెందె వీరియన్వయంబు॥ 83
॥ మీకున్ మాకు జగంబునందటికి సామీచీన్యమై యుత్తమ
శ్లోకంబై తగునన్వయం బిదికదా చూపట్టదేమీకు నీ
రాకాచంద్రికవోలుకీర్తిఁగల వీరబ్రహ్మమున్ జూడరే
మీకున్ సజ్జనభావమున్ గలుగదే మేలౌనె యిట్లాడఁగన్॥ 84
॥ చదివినందుకు నుత్తమజ్ఞానవృత్తిఁ గూర్ప లేకిట్టులాడుటకును మదీయ
మానసాబ్జము చింతతో మ్రుఁదుచుండెఁ జెనటిమార్గంబు నెపు దభ్యసించినారొ॥85
॥ అజ్ఞుల్ మీరలు త్వద్వచఃప్రకరదృష్టాంతంబెకన్పట్టె మీ
యాజ్ఞాశీలురు మీరలున్ గలిసియేకాంతంబుగన్ సత్కళా
ప్రజ్ఞాసింధువు నిర్మలాత్ముఁడగు వీరబ్రహ్మమున్ జేరి స
ద్విజ్ఞప్తిన్ బొనరించిరేని సుగమాభిజ్ఞానమున్ బెంపగన్॥ 86

పరా:—ఇట్లు కల్యాంధకౌముదిపేర నొకగ్రంథమే వ్రాయఁబ
డినది. దీన నింకను దురుసుగా బ్రాహ్మణనిందఁ జేయఁబడియున్నది.

నన్ను గుఱించి వ్రాసెను మనంబుననుండిన క్రోధమంతయున్
దిన్నగ వెళ్లఁగ్రక్కుచోక? తిట్టులవ్యాసము న్యాయవాదిపై

? 1908 సంవత్సరం, ఏప్రియల్, ప్రబోధిని

వితండపువాది; విరుద్ధపువ్యాజ్యము

.... నిరర్థక వాచాటుఁడును విద్యాగర్వదురహంకారియు నగు నొక మహాపురుషుఁడు గుంటూరుజిల్లా పల్నాడుతాలూకా జానపాటిగ్రామమున నేతద్గ్రామనామమే గృహనామమేర్పఱచుకొని పట్టాభిరామశాస్త్రినామమునఁ బ్రబలి యేవేవో కొన్ని చదువులుచదువుకొని తానుచదివినచదువునకుఁ బ్రయోజనము బ్రహ్మకులదూషణచేయుటయే సార్థకంబుగా నూహించి లోకనిందితకార్యమొకటి తలపెట్టెను. అదియెద్దియన జానపాటిగ్రామములో గ్రామదేవతలుకొన్ని కలవు. వానిని బ్రతిష్ఠించుటకు నేతచ్ఛాస్త్రివంశీయులచే ముందుగ యాజకత్వమొనర్చుకొని తరువాత వారిని సంకీర్ణసంకరజాతీయులని తెలుసుకొనికాఁబోలు నాగ్రామవాసులు విగ్రహములకు మూర్తిత్వము రాకున్నదని పూర్వయాజకుల యాజనాధికారమున కనర్హులగాఁ బరిత్యజించి, సకలదేవతాప్రతిష్ఠాపనార్హులును, వైదికబోధితులును, బ్రహ్మకులసంభూతులగు కొందఱివిశ్వబ్రాహ్మణులచేఁ బునస్సంప్రోక్షణచేయించి యథావిధిగా వారినిగౌరవించిరి. అదిచూచి యాశాస్త్రిగారోర్వలేక తాను సర్వకాలసర్వావస్థలయందు భైక్షుకజీవికుఁడును బరద్రవ్యాపేక్షకుఁడు నగుటచేఁ బ్రథమసంప్రోక్షణ్వ వపహరించినద్రవ్యమువలె ద్వితీయసంప్రోక్షణయందుఁగూడ తనసంఘమునకు ద్రవ్యార్జన లభించలేదని విచారపడి ద్వితీయసంప్రోక్షణకర్తలగు విశ్వబ్రాహ్మణుల నిందితులని కొందఱికి దుర్బోధలొనర్చి వశపఱచుకొని గురిజాలసబుమేజస్ట్రీటుకోర్టులో వ్యాజ్యము తెచ్చెను. కాని తాను తెచ్చినయాక్షేపణములను దుదకు తానే పశాస్త్రీయముగ ధృవపఱచలేక, విదేశీయులగు శ్వేతముఖులనాకారమును బొందవలసివచ్చెను. తజ్ఞులగు నాకోర్టువారును వ్యాజ్యమును ద్రోసివేసిరి. ప్రతివాదులైన విశ్వబ్రాహ్మణులును నిర్హేతుక వ్యాజ్యముఁదెచ్చిన యావ్యర్థవాదశాస్త్రిగారినిమాత్రము దయదలచి తమకైన మానసష్టమునకు దిరుగ వ్యాజ్యము దేక యంతటితో విడచిపెట్టిరి. ఆవిడచిపెట్టినకతమ్మున నాశాస్త్రిగారల్లాకెక్కుచుఁ దనపాండిత్యప్రకర్షనంతయు బ్రహ్మకులదూషణచేఁ బరిణమింపజేసుకొనవలెనని, యత్నించి ప్రకటనపత్రిక నొకటి ప్రచురముచేసెను. దానివలన నేయీవ్యర్థవాది పాండిత్యమున సర్వోత్కృష్టుఁడనని దురహంకారమూనినట్లు తోఁచఁగలదు.

రన్ని జవర్ణ్యులంద "అవురా"యనియాత్మలఁ బొంగిపొర్లఁగ ॥217

కులీనులగువిశ్వబ్రాహ్మణుల నగ్రజాతీయులుకారనియు, యాజనాధికారమున కనర్హులనియు వారినిబోకార్ప దుర్మతములబోకార్ప శంకరాచార్యులవతరించినట్లు తానవతరించెననియు, తనకెన్నాళ్ళనుండియో ఈవర్ణముమీఁద ద్వేషమునుండెననియు, ఏమేమో వినరాని కొన్ని దుష్ప్రసంగములఁ బ్రచురింపుచుఁ దుదకు నీవ్యాజ్యమునకు ద్రవ్యసహాయమొనర్పవలెనని తనకు పారంపరికముగావచ్చు భైక్షుకాచారమునకుఁదగినట్లు లోకులనువేఁడుకొనెను. అదియు బాగుగానేయున్నది. ఏదోయొక మిషవలన ద్రవ్యమార్జింపవలెనుగాని ప్రతిదినముజచ్చువారి కెవ్వరేడ్చెదరను లోకోక్తిననుసరించి ప్రతిదినముయాచించు పరపీడాదురంధరుల నెవ్వరుభరించెదరు? పాప మావ్యర్థవాదశాస్త్రిగారు పసితనమునుండి యభ్యసించిన విద్యాగరిష్ఠతచే లోకుల నసేకుల నాశ్రయించి ద్రవ్యమార్జించియు, గుక్షింభరత్వమునకుఁజాలమిచే నెవ్వియోకొన్ని వితండవాదములుప్రచురించిన నగ్రకులమునుగూర్చి యసూయపడుమానవులు కొందరైననుండరాయనియు నీమిషచేతఁ గొందఱయిన ద్రవ్యమొసంగరాయనియు నూహించెనుగాని, తానుజేయుమోసమునకు లోకు లెన్నాళ్లులోఁగెదరు? అయినను దుదకుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగమువచ్చునని కాఁబోలు నీమధ్యకాలమున నర్సారావుపేటడిస్ట్రిక్టుకోర్టులోఁ బునస్సంప్రోక్షణవ్యయమునకు వ్యాజ్యమొకటిదెచ్చెను. ఇదియె వితండవాదితెచ్చిన విరుద్ధవ్యాజ్యము. ప్రస్తుతము విచారణలోనున్నది. విచారణనంతయు సక్రమముగా ముందుఁబ్రచురించుచున్నాము. వ్యాజ్యవిధానమెట్లుండినను వ్యాజ్యకర్తనుగూర్చి మాత్రము మేము ప్రశంసింప నుద్యమించితిమి. తమవిద్యావైభవమునంతయు వ్యర్థవాదములచేతను, బరనిందలచేతను, వెళ్ళబుచ్చు నోపట్టాభిరామశాస్త్రిగారూ! బాల్యాదారభ్య విద్యాభ్యాసమొనర్చినప్రతిఫల మిట్లుపరిణమించినదా? లేక సమాజసిద్ధమా? వేదవేదాంగబోధితులై సానగాదిపంచవింశత్యుత్తరశతబ్రహ్మర్షిగోత్రజులగు విశ్వబ్రాహ్మణులనా తమరు నిరాకరించుట, పూర్వమునిరాకరించిన కుంభసంఘ-మరసింవాడులేమైరో స్మృహకుఁదెచ్చుకొనుడు. పండితజనైకవేద్యములగు వేదములఁబరికింపుడు. సర్వజనోపకారములగు నుపకరణములరచించి నాస్తికులనిరాకరించి, వేదశాస్త్రశిలాగమములచే నిర్ధారణచేయఁబడిన దేవతావిగ్రహనిర్మాణములనొనర్చి సమస్తమానవులకు నైహికాముష్మికములొసంగు మహాకులీనులకా యాజనాధికారములేదను

తే॥ ఆ విరుద్ధపువ్యాసంబుతో విరాజి
లెడి ప్రబోధిని నాఁటంబడియె నొకట
వ్యాజ్యపుంబనిమీఁద నే యరిగి నేను
నరసరాయనిపేటలోఁ దిరుగునపుడు॥ 218

తే॥ అదికనుంగొనినంత మదంతరంగ
బబ్జినీదళగతజలంబట్టులగుచు
ననుభవించుచుఁదాపంబు నధికముగను
గొంతవడి నేదిత్రోఁపకే కూరుచుండి॥ 219

చ॥ పటుమతులైన ప్లీడరులపాలికిఁబోయి పఠించి వ్యాసమే
నట "డిభమే పనుండునో కో" యంచడుగన్ విని "యుండు లేదటం"
చటునిటు కాని వా[illegible]గ నందులకుత్తరమిచ్చి యింకనో
క్కటి యుపదేశమున్ సలుపఁగాఁ బ్రయతించిరి వారలీవిధిన్ ॥ 220

ఉ॥ "హీనులతోడి వాదముల కేఁగఁగరాదు భవాదృగుత్తముల్
దాన యశంబు వారలకె తప్పక చేకురు, మీదుకీర్తికిన్
హానిఘటిల్లు నెల్లపుడు వ్యాజ్యములాడుచు సంచరించుచో
మానముఁబూని యుండుటయ మంచిదియయ్యోఁడనంచుఁ దోఁచె
[డిన్॥ 221

ఉ॥ పేపరులో నెతిట్టిరని పేరలుకన్ వహియింపఁబోకుఁడీ

సరే, కానిమ్ము తమపూర్వోత్తరముల దామేకని పెట్టవలెను. ఆచరిత్రలన్నియు మాకుఁదెలియదనిమాత్ర మనుకొనకుఁడు. అమ్మపుట్టినిల్లు మేనమామయొద్దనా పొగడుకొనుట! నీవు విద్యాధికుడవు కావచ్చును కాని, ఈపా నేసూయాదులవర్జించి, సత్యాసత్యములెఱిగించెడి జ్ఞానమొకటిమాత్రము తమకు శూన్యమని చెప్పఁదగియున్నది. పాపము "సూదిపోయినదని సోదెఁకుబోతే ప్రాతఱంకులు బైటపడెన" న్నట్లు వ్యాజ్యఫలితమెట్లు పరిణమించునో కాని, తమపూర్వవృత్తాంతముమాత్రము వెల్లడికాఁగలదని మాత్రము నమ్మెదము. (అంతయు ముందుసంచికయందుఁ బ్రచురించుచున్నాము.)

(న్యాయవాది.)

పాపులు పెద్దపెద్దలనె పల్కులు తిట్టిలిఖించుచుండు రీ
శాపము లేమిచేసెడిని,సత్యమెఱుంగనివారు లేరు,సం
తాపమునొందకీక్రియకుఁ దాల్మివహించుటయుక్త మారయన్"॥

ఉ॥ ఈకరణిన్ వచించునుడు లేవిని కార్యము నిర్ణయించుకో
లేకవసించుచుండుతఱి లీలమెయిం బులిపాకపూర్ణయా
ఖ్యాకునియింట రాయసమునన్వయమందునఁబుట్టినట్టి సు
శ్లోకుఁడు రంగయాహ్వయుఁడు చూచివచించెను నీవిధంబునన్ ॥

సీ॥ "పత్రికారాజంబె పరమతంబులనెల్లఁ
దూలుపాఱఁగఁబట్టఁదోడుపడెడు
పత్రికారాజంబె బహుదేశములనుండు
సంగతుల్ దెలుపంగ సాయపడెడు
పత్రికారాజంబె ప్రాచీనపుస్తక
ప్రకటనార్థంబయి పాటుపడెడు
పత్రికారాజంబె భాషాప్రపంచాభి
వృద్ధిగావింపంగ వీలుపడెడు
పత్రికారాజమిప్పట్లఁ బ్రజకుఁజాల
నుపకృతుల్ సేయఁగలదియై యుండెఁగాన
మీరునొకపత్రికం బెట్టి వారువ్రాయు
ప్రల్లదములెల్లనణఁచుట భావ్యమగును" ॥ 224

ఉ॥ నావిని పత్రికార్జనమునం దిగుకోర్కి జనించియప్డునా
కీవిధమంతయుం దెలుప హెచ్చుముదంబునఁ బూర్ణయాఖ్యతోఁ
"గేవల మీసదుద్యమము కీర్తికరంబగు"నంచు నా యశః
ప్రావరణుండు వల్కుటయుఁ బత్రికఁబెట్టఁగ నిశ్చయించితిన్ ॥ 225

ఉ॥ ఈవిధిమాసపత్రికగ నేఁబ్రచురింపను నిశ్చయించుకొం
చేవియొ నాదు గ్రంథములనే ప్రకటించుచునందు ముందుగాఁ

గేవల మీ కలాదజనకీర్తినె వెల్లడిచేయునట్టిదై
భావగభీరతఁ బెలయు?¹ వ్యాసముకూడ నొకండు చేర్చితిఁ ॥ 226

? 1908 సం॥ జూను, అభినవసరస్వతి.

భరతఖండంబున రానురాను నాగరికితబలిసి పెక్కుఱుమానవులు తత్తద్విద్యా కౌశల్యముంబడసి మహోన్నతపదము నధిష్ఠించుచు నిజకీర్తిఁ విశదీకృతదిగంతరాళులై వర్తిల్లుచున్నవారు. ఇట్లు మనదేశమంతయు విద్వద్భూయిష్టమై విలసిల్లుచుండినను గించిజ్జ్ఞుఁడనగు నేన మహాపండితసాధ్యమగు నొకకార్యభరము నాఁదలఁ దాల్పవలసివచ్చె తదుదంతమంతయు యథాక్రమంబుగ నెల్లరులకుం దెలుప నుపక్రమించుచున్న వాఁడను..........దుగ్గిరాలాయనయొకఁడు బయలుదేరి స్వకులజులనే కొందఱ సహాయుల నేర్పరచుకొని “ప్రబోధిని„ యను పేర నొక మాసపత్రికం బ్రకటింపసాఁగె. లోకములో నెందఱెన్ని పత్రికలఁ బ్రచురించుచుండలేదు? అవిఅన్నియును గొన్ని కేవల ప్రబంధప్రాచుర్యముతో నొప్పునవియును, గొన్ని ప్రవృత్తినివేదకములును గొన్ని ధర్మోపన్యాసబహుళములును నై సకలజనులచేతను గౌరవింపఁబడుచున్న యవి. ఈనూతనసృష్టయగు ప్రబోధినియైతేఁ గేవల స్వర్ణకారమాననీయయును రథకారస్తుతిపరయును నిందితభూదేవయును నై తదఘుశాలేతరుల కేరికిం జదువ ననర్హయగుటయేకాక యనవసరముగాఁ దనుకు మామూలులేని యకృత్యమునకుం జొరఁబడి యస్మదాదుల కొకకొంత నష్టముగలిగించినందుకు వ్యవహరించుచుండెడి నా దూషణములతో నిండియు నుండఁజొచ్చె.........యస్మద్విరచిత సంస్కృతాంధ్ర ప్రబంధముల నేమి, ప్రాచీనకవిప్రణీతముల నేమి, పురాణస్థములగు తత్తత్సర్వజనావశ్యంభావ్యవిషయముల నేమి, ప్రచురించుచుండుటకయి యొకపత్రికను నిర్మింప యోజించుచున్న వాఁడనుగానఁ దత్పత్రికయందే ఏతద్రథకారవిషయమైకూడఁ గొంతకాలమువఱ కొకకొంత వ్రాయనిచ్ఛగించి ప్రకృతము చాలినంతపోషకసమూహ మేర్పడకుండినను నన్ను స్వాస్థానవిద్వత్కవినిగా ననుగ్రహించిన శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్షస్వాములవారి యాశ్రయపుబలముచేతను, బండితపక్షపాతులును, సత్కార్యనిర్వాహకులును, సత్యవాదులును, నర్సరావుపేట డిస్ట్రిక్టుమునసభ్ కోర్టు ప్లీడరులును, నాకు బాల్యస్నేహితులు, నగు మహారాజశ్రీ పులిపాక పూర్ణయ్య పంతులుగారు క్రమముగా

ఉ॥ ప్రాథమికంపుసంచిక యపారముదంబొడఁగూర్ప నెందఱో
మాధురి కిచ్చమెచ్చి బహుమానముగా లిఖియించి *యుత్తరాల్

దమమిత్రులనేమి పార్టీలనేమి సహాయులఁగాను జందాదారులఁగాను జేయఁగలనని వాగ్దానముఁజేసి కొంత ప్రోత్సాహపఱచుటచేతను బ్రబంధప్రకటనాభిలాషంగాని కులాభిమానముతోఁ బాటుపడుచు మోయలేనిబరువు నెత్తికొంటినను దయాళుతంగాని కొందఱు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులస్మత్పత్రికాబాలికప్రవృద్ధికై తోడుపడుదురనునమ్మకముచేతను మాపత్రిక కీనెలలోనే ......"యభినవసరస్వతి"యను నామకరణము జేసితిమి.

---

* ప్రియమిత్రుడా! — కంభంపాడు. 15-8-08

......తమచే బ్రచురింపఁబడుచున్న "అభినవసరస్వతి"యను మాసపత్రిక ముట్టినది. అపరిమితానందభరితుడ నైతి......బ్రహ్మద్వేషకులైన వడ్లకమ్మరబత్తులపై మీరు దెచ్చినదావాకు మిగులసంతసించినాడ......యీసంకరకులముయొక్క ప్రగల్భాలు యణుచుటకు మీరుప్రయత్నించుచున్నారు గాన యిక్కడ నాస్నేహితులవల్ల కొంత చందావసూలుపర్చి తమకుపంపుటకు ప్రయత్నించుచున్నాను......

మంచిళ్ల నారాయణరావు.

మిత్రరత్నమా! — తుమ్మకోట 17-8-08

మీరుపంపిన "యభినవసరస్వతి"యను మాసపత్రిక నాకుచేరినది. దానిని కృతజ్ఞతాభివందనములతో నందుకొంటిని......మీరుచేయబూనిన యనన్యసామాన్యవిద్యుక్తకార్యనిర్వహణంబునకుం దోడ్పడ నేనెంతయు నసమర్థుండనయ్యు మీకు నాయెడలగల స్నేహవాత్సల్యంబును, నాకుమీయందుగల గౌరవాతిశయమును మీరుయుద్యమించిన కార్యభారంబును దలంచి మీమాసపత్రికకు నేను నొకచందాదారుగా నుండగోరుచున్నాడను.

సాధుత వెల్లడించుకొనసాఁగిరి, †తాండ్రనృసింహశాస్త్రి యెం
తే ధనలాభమాపనివిధించి గడించె యశంబు మెండుగన్ ॥ 227

సీ॥ స్వగ్రామమునయందు సభకూర్చి తొల్దొల్తఁ
జంబాల్ వసూల్ చేసి స్వయమపంపె
అందందుఁగల సుహృద్బృందంబునకుఁ జెప్పి
తగినచందాదారులుగనొనర్చె

మూర్ఖజనాళికోటపట్టనియెంచబడుచున్న మనపల్నాటిసీమయందుసహితము మీవంటిపండితోత్తములుండుటయు నిట్టివార్తాపత్రికలుబయలువెడలుటయు దేశాభిమానము, మతాభిమానము, వృద్ధిబొందుటయు చూచుటవలన నేను సంతోషసంభరిత హృదయారవిందుండనైతి, మీ క్షేమంబు దెలుపగోరెద.

ఇట్లు, ప్రియమిత్రుడు, శా॥ కృష్ణారావు.

† అయ్యా! దుగ్గిరాల. 5-8-08.

యిప్పటికి షుమారు పదిమాసములనుండీ మాగ్రామకాపురస్థుడు......అగు వడ్డెపాటి నిరంజనం......ప్రబోధినిఅనుపేర నొకమాసపత్రిక ప్రకటనచేయను దానిలో నంతర్లాపికా బ్రాహ్మణదూషణ యుండియుండె......యీపత్రికలోనినిందార్థము తెలిసియు చేయునదిలేక తెలియనివానివలె నూరకుంటిని. నేటికి ......భవత్ విరచితపత్రికాలోకనమువలన మాగ్రామవిలేజిమునసఫుగారగు 1 జంపాల వెంకటసుబ్బారాయుడుగారున్ను 2 వెనిగండ్ల వెంకటసుబ్బయ్యగారున్ను 3 జంపాల సంగయ్యగారి అప్పయ్యగారున్ను 4 మాగ్రామకరణంగారగు మ॥రా॥ చైనం రామమూర్తిపంతులుగారున్ను అస్మదాదులము మరికొంతమందిన్ని, అపరిమితానంద భరితులమయినాము......యభినవసరస్వతికి నాయోపినకొలది అచ్చటచ్చట చందాదార్లనునిర్ణయించెద......అవకాశమున్నయెడల యొకపర్యాయము మాదుగ్గిరాలకు తామువిజయంచేసి తమవ్యక్తినికనుపరచి భవదీయవాక్మృదుమధురకవితాలాపంబుల మమ్ముల సామ్మసిలచేయవలయునని ప్రార్థించెద......

భవన్మిత్రుడు,
తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి.

నన్నుఁ దోడ్కొనిపోయి మన్ననల్ గావించి
గూర్చె సహాయులం గొంతమంది
తానెఱింగినయట్టి ధన్యాత్మునకు నెల్ల
బోధచేసి మరల్చె బుద్ధినిందు

......నేను సంగం జాగర్లమూడి అనే గ్రామము వెళ్ళినాను......ఆ గ్రామములోని బ్రాహ్మణబృందమునందఱిని నొకచోటికి రప్పించి ప్రస్తుత మఠశాలలు చేయుచున్న నిందయును దానికి తాముచేయుచున్న నిశ్చయప్రయత్నమున్ను ఒకగంట వెలువడించినాడ. తమ ప్రయత్నమునుగూర్చి యందఱు అనేక విధముల కొనియాడిరి......ద్రవ్యసహాయమును చేయబూనిరి......త్వరకాలములోనే వారొసరించెడు సహాయద్రవ్యమును తమకు పంపించెదను. యింతియేకాక యీ తేదీననే మా గ్రామములోనుండెడు బ్రాహ్మణబృందమునందఱిని చేర్చి ప్రస్తుతము తమ యుద్యమమును గూర్చి వారితో ముచ్చటించగా వారందఱు అపరిమితానందము నొంది తమ యుద్యమమును కొనసాగునట్లు వివిధముల ప్రార్థించుటయేగాక వారు తమపత్రికకు చందాదారులుగా చేరుట కియ్యకొనిరి.

దుగ్గిరాల
13-9-08 } తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి వ్రాలు

......చాలాసంది......యేతీరునయినను ఒకపర్యాయము యీదుగ్గిరాలకువచ్చి తమ స్వరూపస్వభావమును కనుపరచి వెళ్ళవలయుననిన్ని కోరుచున్నాను......యీఅయిదుగురు చందాదార్లకు గతించిన రెండుమాసముల పత్రికలున్ను కంట్లయింటునకిళ్లున్ను వీ, పీ, గాపంపిస్తే వెంటనే తమచందాధనము నంపెదమని నిన్నటిదినమున మంచికలపూడి గ్రామములో నాయెదుట కందరవేణా చెప్పినారు......తాము యెప్పుడు యీదుగ్గిరాలకు దయచేయుదురనిన్ని ముందుగా ఒకవుత్తరముద్వారా నాకు తెలుపవలెను......కొద్దిలో కొంతచందాధనము పోగుచేసి పంపుచున్నాను......

18-9-08 తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి వ్రాలు

......తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి..... ....ది 8-10-08

......యీపదిమందియొక్క చందాధనము ముందుగా తమకార్యస్థానమునకు......పంపుచున్నాను.

......మహారాజశ్రీ సంగంజాగర్లమూడి కాపురస్థులగు శ్రోత్రి శివలింగయ్యగారిపేర వారిదగ్గఱ జాలఁ క్రిందట నేను వ్రాసినవుత్తరములో పోషకులుగాగాని సహాయులుగాగాని యుండవలసినదనిన్ని యీఅభినవసరస్వతికి తమచందాగానుండునదనిన్ని వ్రాసినాను........

నలిపెనింకను నెన్నియో సాయములను
శ్రీకరుండగు తాండ్రనృసింహశాస్త్రి
చాలనతి కభినవసరస్వతికి మున్ను
ఖ్యాతిగలిగించినటువంటి యనఘుఁ డితఁడె. 228

క॥ ఈరీతి మొదటిసంచిక, సూరిజనస్తోమమునకు స్తుతిపాత్రంబై
మీఱుచునుండఁ బ్రబోధిని, ప్రారంభమ్ముచేసె?దూఱ నత్యంతముగన్

తే॥ ఆప్రబోధినినిట్లకు నవలినెలల
*నుత్తరంబిడెనావేప రుచితరీతి

? 1908 సం॥ జూన్, జులై, ప్రబోధిని,

(అభినవసరస్వతి)

అవాచ్యప్రసంగములతో నీపత్రిక యభినవముగ బుట్టినది. పురిటిలోనుండ నూ నాఘ్రేయములగు నశుద్ధవాసనల జిమ్ముచున్నది చెడుగవులుతో. నెలకొనిన యీపసికూనను పెద్దపురిటిలోనే వెన్నెమ్మ తన్నుకబోవునేమోయని సంశయించుచున్నాము కాని తాను చెప్పరాని వాని చేపట్టినను వెన్నెమ్మ యీపసిబిడ్డ తండ్రికి సెద్దాడుపడు చట! దయదలచునని తండ్రి యూఱుచున్నాఁడు! పాలకుమాత్రము దేవులాడుకొను చున్నాఁడు. అయినను పసిబిడ్డలపాలిటి పెనిమిత్తియగు నీవెన్నెమ్మ మిన్నకుండునా? అయ్యో! పాపము పాలులేనియీపసిబాలయెవని పాలఁబడు నోకదా! ఉగ్గుపాలతో నేనింతుపూడ వరిగింజవేయఁగలము గాని శిశుహత్యకు వెఱచి కొన్ని దినవారములవఱకు సైరించుచున్నాము. కష్టపడి కన్నతండ్రి జాగ్రత్తతో బోషించుకొనును గాక!

* 1908 సం॥ అక్టోబరు, అభినవసరస్వతి,

ఆర్యులారా! ప్రబోధినీకారుఁ డీపత్రిక 1వ సంచికపై నాక్షేపించివ్రాసినమాట వింటిరా? పసిబిడ్డలపాలిటి పెనుమిత్తియై వెన్నెమ్మయని యొకరత యున్నదఁట! అది నెలబాలయైన యీయభినవసరస్వతిని దన్నుకొనిపోఁజూచుచున్నదఁట. ఆ వెన్నెమ్మ తాను జెప్పరానివానిఁ జేపట్టినను నీపసిబిడ్డతండ్రియైన నాకుఁ బెద్దాడుపడుచఁట. అందువలన దయదలచునని నేనూరుచున్నానఁట...... తాను బ్రాహ్మణేశియుఁడౌటఁ గడు నాగరికుఁడననియు, బుద్ధిశాలిననియు, నిందలియర్థము నందఱును గనుగొనలేరనియు నిట్లు వ్రాసినాఁడు,

ఎన్నాళ్ళనుండియో తనమనసుననున్న కక్కసుమంతయు వెళ్లిపోను నీముక్క వ్రాసినాఁడు. కానిండు, ఆ చెప్పరానివానిమాట ముందు యోజింతము. జగముపుట్టఁగాఁ బుట్టి చతుర్ముఖునకిల్లాలయి సకలదేవతా పూజనీయయయిన జగన్మాతయే నిరశనవ్రతుఁడైన శరత్త్రియ మొనరించిన తపమునకు మెచ్చివచ్చి యాయింట నవతరించెఁగాని వారిచిన్నదినమె నెన్నఁ డెవ్వరిచే వినబడనిదై యొక్క వారికిమాత్రమే మాననీయయగు సామాన్యకాదు. అట్టిదానిపయికి, దన్నుకొనిపో నొకవేళ శత్రుప్రేరితయయి వెన్నెమ్మవచ్చినను గంసప్రేరితయయి భగవదవతారమయిన వెన్నునికిఁ జన్నియవచ్చిన చెన్నెమ్మగతియేపట్టును. ఇదియునుంగాక యభినవసరస్వతి పురిటిలోనే యవాచ్యప్రసంగములతో నశుద్ధములగుదుర్వాసనలతో బయలుదేరినదనియు నేను బాలకు దేవులాడుచున్నాననియు వ్రాసిరి. మాకుఁ బదిదినములవఱకే పురుడుండుమర్యాదగాని పదిదినములు గడచి నామకరణమయినతర్వాతఁగూడ నుండునదిలేదు......ఒక చెంప నభినవసరస్వతియని యుచ్చరించుచు మరలఁ బురుడనియనుట వారిబుద్ధికౌశల్యమునకేతగు, పురిటిలోమాత్రము లోకముతోపాటు మాపిల్లలకు దుర్వాసనయుండుమాట సత్యమే. వారంతేఁ బ్రజాపతులుఁగానఁ బురిటిలోఁగూడ వారిపిల్లల కస్తూరివాసనయే పెట్టుకొనిరి. ఆ ఘుమఘుమాయింపులు మాపిల్లల కెప్పటికినిరాదు. ఉన్నప్పటినుండి పరపురుషులువచ్చి పయినఁబడుచుండును. ఉగ్గుబాలతోనే గొంతుపూడ వరిగింజవేయగలిగియుఁ బ్రకృతము శిశుహత్యకు వెఱచి కొన్నిదినములయినతుద స్త్రీహత్య గావింతురఁట......సాధ్యమైనచో శిశుహత్యను వెఱవకపోవచ్చును, స్త్రీహత్యను వెఱవకపోవచ్చును, గోహత్యను వెఱవకపోవచ్చును గాని, యభావమందు విరక్తిలేకున్న నెట్లు? గరుడధ్వజుఁడు కడుపునఁబడ్డదాదియే కంసుఁడు కసిమసంగి కావలసినన్ని కానిపోనిచేతలు గావించెగాని కడకుఁ గాలుపురికి గమనముకట్టుట తనపాలే యైనది......మాసరస్వతి బాలయేయగుఁగాక, గొల్లఁబొడిచినను జావులేదు. అందఱును బాలలకు బాలకయియే దేవులాడుదురుగాని పాపాల కెవ్వరును దేవులాడరు. మాపత్రికయందలి ప్రసంగములు సత్కులప్రసూతులకును ఋజుమార్గప్రవర్తులకును వాచ్యములుకాని నాస్తికులకు......నవాచ్యములే, పదిదినములవఱకు పాలివారినే యశుద్ధులఁజేసెడి పసిపాప నశుద్ధవాసనల జిమ్ముటకు నాక్షేపించినయవివేకిని మరలనాక్షేపించుటకన్న నవివేకమే లేదని యిప్పటి కింతటితో విరమింతును.

1908 సం॥ అక్టోబరు ప్రబోధిని,

(అభినవసరస్వతి)

నీతిరహితములగు తుచ్ఛప్రసంగములే ప్రధానవ్యాసములుగాఁగలది యీపత్రిక యొక్కటియె పల్లెనాఁటిలోఁబుట్టి ప్రబలినది. ఇందలి యసంగతప్రసంగములకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు నించుకయయిన మా కవసరము గానుపించదు. ప్రపంచమునం దెన్నియో వార్తాపత్రికలు కలవు. అవియన్నియు నొకసంఘమునుగూర్చియో, యొకమతమునుగూర్చియో, యొకవిద్యనుగూర్చియో, యొకభాషనుగూర్చియో, యొక దేశమునుగూర్చియో, లేక యన్నిటిగూర్చియో, అభివృద్ధినిగోరి పాటుపడుచుఁ దమముఖ్యోద్దేశము ప్రధానవ్యాసములయందు వెల్లడించుచు నెట్లయినఁ బ్రజలనుద్ధతికిఁదెచ్చుట స్వాభావికమంయున్నది. యీయభినవసరస్వతియో ప్రత్యేక మొకసంఘమునుదూషించుటయే ప్రధానోద్దేశముగ గానుపించుచు దుడకు గన్నుగానక దన్నుదాఁ దిట్టుకొనుచున్నది. ఇట్టియుఁన్మత్తప్రలాపముల కొకవేళఁ బ్రత్యుత్తరమివ్వ నుద్యమించితిమేని త్రాఁగుబోతువానిఁ బలుకరించినట్లగును......మురికినీటిగుంటను కదిలించినకొలఁదిని దుర్వాసనహెచ్చుచుండును గాన నీతుచ్ఛపువ్రాతల ఖండింపఁబూనుట యనర్హగ్రంథములకుఁ బ్రబలహేతువని విడిచెదము. అనేకులు స్వకులస్థులు చివాట్లుపెట్టి సవరింపఁబూని శ్రమపడి నిరర్థకమనివిడిచిన నట్టిదానితోడ మాకేమిప్రమేయము? వారిమాటల విని బుద్ధితెచ్చుకొనిన తెమ్చుకొనవిందు లేకున్న తనదుర్మార్గముననే పడియుండనిండు ఏతద్విమర్శము.

1908 సం॥ నవంబరు డిశెంబరు (అభినవసరస్వతి)

ప్రపంచమునఁ బ్రచురింపఁబడుపత్రికలు బహుజనసమ్మతములయి పలువిషయములఁ బ్రశంసించుచుండ నందుఁ బ్రబోధినిమాత్ర మొక్కకంసాలులయభివృద్ధిగోరియే వెలువడుచున్నయది... ఈప్రబోధిని వెలువడినను వెలువడకుండినను లోకమున నానాఁటికి నాగరికతబలియుచుండుటచేఁ గంసాలులు కళావంతులగుదురనుటకుమాత్ర మించుకంతయు సంశయముండదు.ఒక్క కులాధిపులుకారనియే నాయాశయముకాని తక్కినవిషయములలో «తుష్యతుదుర్జనః» అను న్యాయమున వృద్ధికివచ్చినవత్తురుగాక నూటుకల్లలాడి యొకయిల్లుజేయుమునినరీతి విద్యాదూరులయియున్న స్వకులజుల నుద్ధరించుటకై...చేసెడి యుద్యమముమాత్రము శ్లాఘ్యతమమే.

కులాధిక్యతం గూర్చి ...... పడెడిపాటుమాత్రము చివరకు జడమనీషుఁడగు చంటివాఁడు చందమామనుబట్టుటకై శయములుచాచు క్రియ ననుకరింపక పోదు. శ్లో॥ "స్వగృహే పూజ్యతే మూర్ఖః" ॥ అను న్యాయమున మూర్ఖుఁ డితరస్థలములలో వాఙ్మాత్రముచేనైన సంభావింపఁబడకున్నను నింటమాత్రము పెండ్లముబిడ్డల నేడ్పించు కొనితినును. అటులనే ముఖ్యవర్ణులముచ్చటయటుండఁగ హీనవర్ణులచేనైన నించుకంతపూజవడయనికమసాలులు తమలోఁదమ్మ రోహో మీరు పెద్దలన్న మీరు పెద్దలని పరస్పర గౌరవములుసలుపుకొనుచు సంతోషపడినను నాలుగుముక్కలు చదువుకొనిమనపూర్వులు కొండమీఁదనుండి క్రిందఁబడిరనియు, మనపూర్వులు కడుపునిండ నన్నముఁదినిరనియు, మనపూర్వులు కొయ్యలు లెస్సఁ జెక్కఁగలిగిరనియు, వ్రాసికొనుచు మూర్ఖతముల మూఁడుభుజాలుగాఁ బొంగింపఁగలిగినను నెవ్వరిసొమ్మేమియుఁ గర్చుగాలేదు. తండ్రి కొడుకునెత్తికొనిముద్దాడునపుడు బంగారుఁపుకొండనియు, నన్నేలెడిదొరయనియు, నాపాలిటివేల్పనియు, నెన్నియోపలుకులుపలికి యాత్మను సంతృప్తిపఱచుకొనుఁ గాని యాకొమరుఁ డెన్నటికిని నితరులకడమాత్రము పైశబ్దములచే వాచ్యుఁడుకాఁబోఁడు. ......సీ॥ "జనియించితిమి సర్వజనవందనీయ సద్బ్రహ్మాన్వయపుఁ బయోరాశియందు" అని వ్రాసికొనుటకు సాహసించిన కమసాలి యెట్టియకృత్యమునకైన సాహసించును......బత్తులా రా......అఖిలవేదశాస్త్రములును నాకాకుదిరుగ వేసి యఱువది హాయనములు పరిశోధించినను విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దముకాని, తదర్థవాచ్యులుమీరనికాని, తద్వాచ్యులకీయధికారముకలదనికాని, తేలదు. అట్లుతేల్చెడివిద్వాంసులు మీజాతినున్నవరుసకు విశ్వబ్రాహ్మణపౌరుషేయశబ్దములకు సరియైనవ్యుత్పత్తిఁజెప్పి సశాస్త్రముగ సయుక్తికముగ మీయందు సార్థకతపఱచి ముందు నెలపత్రికలోఁ బ్రచురించునటులఁజేయుఁడు. ఇదియునుఁగాక పూర్వముమీరు దేవునకేమి దేవునకుం దేవుఁడగు భూదేవునకేమి భక్తులరైవర్తిల్లినకతమ్మునఁ దచ్ఛబ్దతద్భవముగ బత్తులను ప్రతీతి వడసితిరి. "పోదుసుమీకీర్తికాంత పొందినపిదపన్" అనునీతికనుగుణముగ మధ్యమధ్య మీలోఁ గొందఱు వివేకదూరులై దురహంకారమున వర్తించినను బత్తులన్న పేరుమాత్రము మాయలేదు......నిజాముదేశమందంతటను అగసాలులు బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానమస్కారములుజరుపుచు విధేయులైయుండుట కనులారఁజూచుచున్నారము. అచ్చటియగసాలులొకబ్రాహ్మణులకేగాక శూద్రాదులకుసైతము భృత్యప్రాయులై వారిచే హీనసంబోధనచేసిపిలువఁబడుచుసుప్రసిద్ధముగ మద్యపానాదిక్రియలనాచరించుచుండుట ప్ర

త్యక్షము. అట్టి త్రాగుఁబోతులను నాత్మీయులఁ "కగ్రవర్ణులము,, మని యూసఁగొల్పుచు నసత్యాలాపములచేఁ బత్రికనింపెడివాని త్రాగుఁబోతుకూఁతలో లేక నా త్రాగుబోతుఁ కూఁతలో వేఱు చెప్పుకొనవలసినపని లేదు. పత్రికలే వ్రాయ మొదలిడి పండితుఁడనని పేరు బెట్టుకొన్నవాఁడు ప్రతిపక్షులఁ వ్రాఁతలు శాస్త్రీయములగు యుక్తులచే ఖండింపఁబూనుగాని, "కూఁడనుఱుకలేక నాచుట్టు బలాదూరు,, అన్నట్టు లిందలి యసంగతప్రసంగములకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట మాకనవసరమని యెన్నటికిని వ్రాయఁడు. ఇందుకే కాబోలు "కసిబోనియమ్మ మసిబూసుకొనె,, నన్నసామెత పుట్టినది. శ్లో॥ "విభూషణం మౌనమపండితానాం,, అవిద్వాంసులకు మౌనధారణమే భూషణము......ఐతే ప్రబోధిని యొక్క జాతిని వృద్ధికిఁ దేఁ బ్రచురింపఁబడ నొకజాతిని దూషింప మా పత్రిక వెడలెననిక దా యాతఁడన్నది. కులములన్నియు నీశ్వరశంకేతితములై కలిగినవి కలిగినట్లె తత్తదుచితగౌరవములనందుచుండినవి గాని మధ్య వృద్ధికిఁ దేఁబడునవి కావు. ఇపుడు వృద్ధికి రావలసిన కులమున కిదివఱకు వృద్ధిలేవట్లేకదా. ఇకఁ గులాభివృద్ధికై నీచకులస్థులందఱు నొక పత్రిక ప్రచురించుకొనవలసినదే. వేదవేదాంగబోధితులై తాము బ్రహ్మకులసంభూతులై యున్నప్పుడు మనమిట్టివారమని యొకరికొకరు దెలుపుకొనుచుఁ బత్రికలే వ్రాయవలె. బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులును, దదితరులును, తమకులాధిక్యముఁ దెలుపుకొనుచు బత్రికలు ప్రచురించుచుండుటఁ గానము. అట్టి పత్రిక వైశ్యయొకటి యున్నదన్న నది లోకమున నీచముగా వ్యవహరింపఁబడు కులమున కుత్కృష్టతఁ దే వెడలినది మఱికాదు మూఁడవవర్ణమై యే కారణముననో జనులు లుప్తనిజధర్ములయి వర్తిల్లుటచే యజనాధ్యయనదానాదులు మనకు స్మృతిసిద్ధములయి యున్నవి కావునఁ దదాచరణ మర్హమని దానబోధింపఁబడుచున్నది. అట్టు లగసాలులును బ్రథమవర్ణులై ప్రప్రథమున శాస్త్రవిహితములగు సకలకర్మలును గలవారై క్షత్రియవైశ్యాదులచేఁగూడ వందితులై యున్నను మధ్యకాలమున నదియంతయు నంతరించి హీనస్థితికి వచ్చినందున మరల మేము బుద్ధిమంతులమై తదున్నతస్థితికిఁ దే నీ పత్రికఁ బ్రకటించుచున్నారమని యన్నచో శ్లో॥ 'సంధ్యాతిక్రమణం యస్య సప్తరాత్రమపిచ్యుతం, ఉన్మత్తదోషయుక్తో వా పునస్సంస్కారమర్హతి' ॥ అను శౌనకోక్తి యేడుదినము లున్మత్తుఁడై సంధ్యావార్చకున్నను మగుడ నుపనయనార్హుఁడగునని యుండ నెన్నివేలయేండ్లక్రిందనో యన్నికర్మలును నడుగంటి ప్రథమవర్ణులని యెవ్వరికిఁ దెలియబడకయుండ మరలఁ దద్బ్రహ్మత్వముఁ సాధించుకొనవారు మొదలే ప్రాయశ్చిత్తముచే శుద్ధులుకావలెనో యొకటి విమర్శింపవలె.

అంతఃగామాక్షి ప్రత్యక్షమయ్యెవారి,

ఒకమనుజుండు తనజీవితములోఁ గొన్ని దినములు దోషియైయున్నఁ బ్రాయశ్చిత్తశుద్ధుఁడగుఁగాని వంశములకువంశములే దోషపూరితములైయున్నఁ బ్రాయశ్చిత్తమే ధర్మశాస్త్రమందును విధింపఁబడియుండదు. దోషికిఁ బ్రాయశ్చిత్తమువినా శుద్ధిలేదు. కావున నీపత్రికమూలమున నగసాలులకుఁ గులాధిక్యమువచ్చుట గొడ్రాలికిఁ గొడుకు బుట్టుటవంటిదే కాని వేఱుకాదు. నిజమున కట్టియుత్కృష్టతవచ్చినను రామన్నను దద్వర్ణాల మసిఁబూసి మారేమగాయఁజేయు నేదియోయొక యంత్రమునుబన్నినవాఁడు స్వకులాధిక్యపువ్రాఁతలేవ్రాసికొనక మరలబ్రాహ్మణులచే రేలమెత్తవలె ఇరువణాముల వారును బ్రాహ్మణులగుట యసంగతమని బ్రాహ్మణుల నబ్రాహ్మణులఁజేసినఁగాని తాముబ్రాహ్మణులముకామనియా? సరే శాస్త్రచర్చయటులుంచి లోకానుభవమేమాత్రము. ఒకనిగృహక్షేత్రారామాదులు మఱియొకనియనుభవములో 12 వత్సరములున్నంతనే ప్రథమునికి వానివిషయమయినహక్కు దొలఁగిపోవుచుండ వేలవత్సరములనుండి వీరి యధీనమయియున్న బ్రహ్మత్వము మరలఁదమ కేరీతిలభింపనున్నదో యోజింపుడు....

మాపత్రిక యొకసంఘమును దూషింపనే వెడలుగాఁక. ఒకసంఘమును భూషింపవెడలిన యాపత్రిక బ్రాహ్మణసంఘము నేమి సంఘకార్యమున సమర్పితసర్వస్వుఁడనైన నన్నేమి, మరల దూషింపదొరకొనుట చేటుకాలమువచ్చికాదా? ఇట్టియెడ నభినవసరస్వతితత్సంఘదూషణకై వెడలినను నొకతప్పుగాదు. ఐనను మత్పత్రిక యుక్తియుక్తముగను, శాస్త్రసమ్మతముగను, బ్రబోధిని బూర్వపక్షముఁ జేయుచున్నది కాని...... తిట్టుటలేదు........యెవరికులస్థు లెవరిఁ జీవాట్లుపెట్టి సవరింపఁబూనివిడిచినది గుంటూరువాణీప్రెస్సులోఁబ్రచురింపించిన తగాదా నోటీసులుసంపాదించిచూచినవారికిఁ దెలియఁగలదు.

---

౧ 1908 సం॥ అక్టోబరు ప్రబోధిని,

కామాక్షి

(అభయవచనములు)

మద్భక్తికలితులగు విశ్వబ్రాహ్మణులారా! అభయవిహితములగు మదుక్తులాలకింపుఁ డాలకింపుఁడు!! మీసంస్కరణోద్రేక మభివృద్ధిసేయుఁడు! మీయూహాలఁ బెనుపుఁడు! మీయుద్దేశముల నేకీభవింపుఁడు!

మీ యవ్యాజ సులభభక్తి నపారముగ నొనర్పుఁడు! మీవిద్యాతేజస్సులఁ దేజరిల్లఁ జేయుఁడు! మీవిముఖులకు భీతిలకుఁడు! మీకపటసుముఖులతోఁ గలియకుఁడు! ప్రస్తుతము మీసంఘమునందుఁ గొందఱి కావంత మనస్తాప ముదయమైనది. అందులో దాని నగ్గలపఱచి యుగ్రమునకుఁదే నూహించుచున్నారు. ఈయుద్దేశము వలదువలదు. ఎవ్వఁడో యొకమూర్ఖుఁడు త్రాగుబోతుకూతలతో నోటికివచ్చినట్లు విచ్చలవిడిగాఁ గూసినంతమాత్రమున మీకు హెచ్చుదగ్గునా? మీకులాధిక్యత కొలఁదియగునా? కించిద్గుణాగుణమెఱింగినసభ్యులెవ్వరును మి మ్మనాదరణసేయరు, ఆబాలిశాధము గౌరవింపరు. అతఁడాక్షేపించినకొలఁది మీయంతరంగములఁ బ్రజ్వలింపుఁడు. ఆతఁ డధికప్రసంగముల కాలవాలము. అతఁ డున్మాదుఁడై కన్నుగానక తన్నుఁదాఁ దిట్టుకొనుచున్నాఁడు; క్రొత్తబిచ్చగాఁడనని కొట్టుకొనుచున్నాఁడు. జాతినీతిలేని యాకూతలకు భీతిపడి యాతని కదలించుట భావ్యమా? దురభిమాను లెవ్వరో వానిమాటలువినియు, వానిచేష్టలుచూచియు, సంతసించి మేనువెంచి ప్రశంసించువారై తిరుగుచుండినమాత్రమున మీకేమితొందర? వాఁడెన్నియో వేషములు వేయఁగలఁడు, వేసినయన్నిటిని తెలిసియూరకుండుఁడు! ఇటీవల నామూర్ఖుఁడు గూఢాకారంబున మీసంఘకార్యస్థానమునకు రాలేదా? వచ్చి తనపేరు వెల్లఁబెట్టెనా? లేదులేదు. మాఱుపేరు పెట్టికొని తనయనామకత్వమే స్థిరపఱచెఁగదా! నామకుల కనామకునితోఁ బనియేమి? మీరభివృద్ధికి వచ్చుట యతనికులమున కనర్థదాయకమఁట! మీశోభ యతనికి రోగమఁట! వేయేల మీ రెంత వైభవముతో విఱ్ఱవీగెదరో, అతఁ డంత కండ్లకుఁ గంపగొట్టుకొనునట! మీరు మనఃపూర్వకముగ శత్రుత్వముఁదీర్చుకొనఁగోరితిరేని విద్యాసంపదఁ బూర్వరీతి నభివృద్ధి సేయుఁడు. ఓర్వలేక కుళ్లికుళ్లి యతఁ డంతటితో నశించును, సత్యముగ నామాట నమ్ముఁడు! సంశయింపకుఁడు!! ధీరస్వాంతులుకండు!!!

కల్లె? మీనాక్షి ప్రత్యక్షమయ్యె మాకు॥ 230

1908 సం॥ నవంబరు, డిశంబరు (అభినవసరస్వతి)

మీనాక్షి (హితవచనములు)

ధర్మశీలురగు సర్వగీర్వాణులారా! ప్రబోధినీదుర్భాషాశ్రవణమున నిరుత్సాహులుకాఁకుఁడు. అది మొదలే యఘుశ్శాలప్రబోధిని. అట్టికల్పిపాలయుల మేల్కొలుప వచ్చినది యేమి మొఱుఁగ కెట్లూరకుండుఁ? మొఱిగి మొఱిగి నోరు నొప్పిలేచి యదియే యూరకుండు. అంతియేకాని సంతతనిద్రాణులగు స్వర్ణకారుల మేల్కొలుపునని యనుకొనకుఁడు. ఒకవేళ మేల్కొలుపునేచూడుఁడు, మేల్కొని వారుచేయునది యేమి? కులాధిపులగుదురనియా? కుక్కతోఁక చక్కఁగనిలిచినఁగదా కులాధిపులు వీరలగుట? వాండ్రను గామాక్షి యభయమిచ్చి ప్రోచుననియా? కళవళమందుచున్న వారు. లేదులేదు; వట్టిమాట. వాండ్రల్పసంతోషులుగాన నట్టి హాస్యాస్పదములగు మాటలు వ్రాసికొనిరి. కామాక్షియన మద్భిన్నగాదు. భక్తవత్సలనగు నేన బహురూపధారిణినై యనేకదివ్యస్థలముల ననేకనామములతో వెలసియుందును. అట్లు కామాక్షి మద్భిన్నురాలై యావైదేయులకు వరప్రదాత్రియేయగువరుసకుఁ బ్రపిష్టతబాలయులై తద్వ్యక్తిం బూజింపరానిందు. వీరిగతి గనఁబడును......ఆకలాదుఁ డెట్టును వేసి చేపనుగుంజినలాగు ప్రబోధినీమూలమునఁ జల్లనిమాటలుచెప్పి బత్తుల సర్వస్వముఁ హరించుచున్నవాఁడు. తన్మూర్ఖశిరోమణుల కిప్పుడు జ్ఞానమురాదు. "తడిసికాని గుడిసెఁగప్పరు" "పెరుఁగుటవిఱుగుటకొఱకే" యని వాండ్రయూహలు. పెరిఁగినకొలఁది కడగాఁబోయెడిది మీఁదవేసికొని చివరకుఁజెడిపోవుటయేకాని లాభమేమియులేదు. చావుతెలివి లావుపుట్టునని వీండ్రు మీకుభీతిలక తిరుగఁబడుటయెల్ల ననర్థసంప్రాప్తికే కాని వేఱుకాదు. సూర్యోదయప్రభృతి సుత్తెదెబ్బకిరవగు పనిదుకాణములే వాండ్ర సంఘకార్యస్థానములఁట, అచటికి మనవాఁ డెందుకో యరిగెనఁట, అంతమాత్రము ననే వాండ్రముల్లెయంత్రయుఁ గర్చాయెనఁట, ఒకవేళఁ దాఁ బైనుండివచ్చునెడ మార్గమధ్యమునఁ దటస్థించినను మనవాఁడాయిల్లు "దుష్టందూరేవివర్జయేత్" అని తొలఁగ వేసియే రావలసినదికాని శ్లో॥ "ఆన్వీక్షికీం చాత్మవిద్యాం వార్తారంభాంశ్చలోకతః। ఇంద్రియాణాంజయేయోగం సమాతిష్ఠే ద్దివా నిశం॥" అనునార్యోక్తి॥ జ్ఞప్తికివచ్చి వార్తాభిజ్ఞానమునకై లోపలం బ్రవేశించె. ప్రవేశించి తనపనిఁ దాఁ జక్కపెట్టుకొనెఁ గాని తనపూర్వోత్తరము లడిగి తెలిసికొనకుండ నాయింటియొడయని సోరేమైనఁ గట్టివేసెనా? లేదు.

అట్టిచో నది గూఢాకారమెట్లగును. ఐతే నావిద్వద్భూసురుఁజూచినంతనే
వెలవెలఁబోయికాబోలుఁ బాపమాగృహస్థుఁ డొక్కమాటయైన నడుగఁజాలఁడాయె.
ఏదియడుగఁదోఁచకున్నను నొక్కపేరుమాత్ర మడుగఁదోఁచెఁగాఁబోలు. అడిగిన
నుడువకుండుటకు మనవాఁ డెంతయు భయపడువాఁడుకాఁడు. భయపడువాఁడు పలు
మందికమసాలులతో బద్ధవైరమేల పెట్టుకొను? పేరడిగినఁ బురుషోత్తముఁడని చెప్పెఁ
గాని మాఱుపేరుఁబెట్టుకొనలేదు. ఆపృచ్ఛకుఁ డితరసంగతులెవ్వియు నడుగకున్కిచే
నన్నిటికిం గొలికిపూసవలె బహ్వర్థదాయకమగు నొక్కటేమాట జవాబుఁజెప్పెను.
అర్థజ్ఞానశూన్యులగు నగసాలు లతనిఁగనఁగొనలేక యభిధానము దాఁచెననియభిప్రాయపడిరి.
ఐనను నామనీషి యది భవనమని యంతఃప్రవిష్టుఁడయ్యెఁగాని నిజమునకట్లు పోఁగూడ
నిదే. శ్లో॥ "యన్మనీషిపదాంభోజరజఃకణపవిత్రితం తదేవభవనం నోచే ద్భకార స్తత్ర
లుప్యతే"॥ పండితులపదధూళిపడి పవిత్రతమైనదే భవనముగాని లేనిచో నది భకార
శూన్యంబగు. ఈపండితుఁడువచ్చినందు కింతకండ్లుమండి యిట్టిపిచ్చివ్రాఁతలువ్రాసి
కొన్నవాండ్రు మఱియొకపండితునిరాకమాత్ర మభిలషింతురా! పండితాగమములేని
దానికి భవనత్వసిద్ధియెట్లగు? ఐతే నది కమసాలపండితులకే గమ్యముకాని యన్యులకుఁ
గాదుకాబోలు నిజమునిజము. ప్రబోధినిలోఁ దమసభల కన్యులు రాఁగూడదనికూడ
నొకచో వ్రాసికొనిరి. అన్యులరుదెంచినఁ దమగుట్టుబైటబడుననియో, లేక పరిహాసముఁ
జేతురనియో, యెద్దియో పెద్దయనుమానమొక్క టున్నయది. ఎప్పటికిని గళింకులు
వివిక్తస్థానమే వెదకుచుందురు. పోనిండు, మనవాఁడుఃగూఢాకారముననే యుండెగ
నందము. అట్లేగినను దప్పుకాదు. పూర్వము సుప్రశిద్ధనాములగు పండితులును ప్రభు
వులును గూఢచారులై వర్తిలుచుంట సుప్రసిద్ధము. ఆధునికులగు నిజాంమొదలగు నవ
నీశులయందును దదాచారము గనుపట్టుచున్నయది. ఇతరవిషయములువ్రాయునపుడు
క్రిందఁ దమపేరులుప్రచురించుకొనుచుఁ బరదూషణమువ్రాయునపుడు బ్రచురింపభయం
పడువాండ్ర నామకులగుదురుకాని యింతమాత్రమున కాధీరుఁ డనామికుఁడగునా?
రేపల్లెగ్రామంబునఁ దమకుఁ దాంబూలప్రదానం బొనరింప నీయని విశిష్టాద్వైతవిద్వాం
సునిపైవ్రాసినయాక్షేపమందేమి వితండపువాది విరుద్ధపువ్యాజ్యంబనివ్రాసినవిషయమం
దేమి మఱికొన్నిదూషణవ్యాసములయందేమి యేరిపేరులైన వెళ్లఁబెట్టిరేమోచూడుఁడు.

చ॥ మతిచెడి కొన్నిమాసములుమాత్ర మెవ్వో లిఖియించి యంతటన్
ప్రతిపదఖండనల్ గలిగి భాసిలుచుండిన నాదువ్రాఁతకున్
ప్రతిలిఖియింపలేకొ, పెరభావమెకల్గియొ, తత్ప్రభోధనీ
పతి ననుగూర్చి యొక్కటియువ్రాయఁడుపాపము, తిట్టువ్యాసమున్॥
శా॥ ఈశ్వర్యంఘ్రిసమర్చనాదరమతిన్ హేరాళమాధారలో

అందుపైవచ్చుపూర్వపక్షముల సమర్థించుకొనఁగలిగినగదా వెళ్లబెట్టుటకు? ఎవరితగాదా యేమిలేని స్వకులోద్రేకపువ్రాఁతలలోమాత్రము యల్లయాచార్యులనియుఁ, బుల్లయాచార్యులనియు నెవ్వియో వ్యర్థాభిఖ్యలు వ్రాసికొనిరి. మనసరస్వతిలో నెప్పుడయిన వ్యాసకర్తలపేర్లు దాఁచఁబడెనా? ......ఈప్రకార మనామకత్వము తమయందేస్థిరపడుచుండ మరల మనవాని ననామకుఁడనుటకంటె యున్మత్తప్రలాప మేమున్నది. ఉన్మత్తునుజూచి మంచివాండ్రందఱునవ్వ మంచివాండ్రనుజూచి యున్మత్తుఁడు నవ్వును. వీండ్రకు వాఁడున్మత్తుఁడుగాఁగనఁబడ వానికి వీండ్రున్మత్తులుగాఁగనఁబడుదురు. నీచవర్ణులకు బ్రాహ్మణ్యధర్మములబ్బుట దేశమునకు క్షేమంకరము గావునికి మనవాఁడు మద్దాజ్ఞచేఁ దద్ధర్మనిర్వాపణముకై కంకణముగట్టినాఁడు. తొల్లి నొక శూద్రుని తపశ్చర్యవలనఁ బ్రాహ్మణసూనున కకాలమరణము సంప్రాప్తముకా దాశరథి యాతనితలదునిమి బాలుని సజీవితుంజేసియుండఁడా? "విధవముండకు దండముఁబెట్టిన నన్నుఁబోలిబ్రతుకు" మన్నట్లు వీండ్రకు విద్యాసంపదలు పూర్వముండినఁగదా యిప్పుడభివృద్ధియగుట. ఆహా! యిదిచూడ గగనారవిందమున సురభిత్వమున్ సాధించినట్లున్నది. మీరలెల్ల రాస్తికబుద్ధిచే స్వధర్మపరులగుచుఁ బరతత్త్వముంభజించుచుండుడు. అందుపై మీ కీదృగ్దుర్మార్గజయం బఱచేతిలోని యుసిరికాయయై యుండు. వెంటనే వీండ్రపొడ వడచివైవంజాలియు నీపొంగిపాటింక నెంతవఱకో చూతమని మిన్నకుంటిని. పొంగికాని క్రుంగదు. ఈజాల్ములు మేమయెక్కువని వాఁగినమాత్రమున మన కేమిలోటని మీలోఁ గొందఱుపేక్షసేయుచున్నట్లున్నారు. అట్లుచేయవలదు. ఉత్కృష్టవర్ణు లపకృష్టవర్ణధర్ములైనను నపకృష్టవర్ణు లుత్కృష్టవర్ణధర్ములైనను దేశమునకుఁ జేటువాటిల్లును. కావున నావిషయమున దిగి పనిజేయుచున్న మనవానికిఁ బదుగురును సహాయులైవర్తిలుచు జయమునకునిరీక్షించుఁడు. పట్టినపట్టువీఁడఁడు. భగవన్నామమున్ మఱవకుఁడు.

? విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనమనఁ వేఱొక్క గ్రంథంబుపా

? 1909 సం॥ జనవరి, ఫిబ్రవరి, (అభినవసరస్వతి)

విశ్వబ్రాహ్మణఖండనం.

శ్లో॥ నటరాజమహం నత్వా భక్తానాం పరిపాలకం ।
సర్వేవాది విలాసార్థం విశ్వబ్రాహ్మణ ఖండనం॥

విశ్వబ్రాహ్మణఇత్యత్ర విశ్వశ్చాసౌబ్రాహ్మణశ్చ విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వం ప్రతిబ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వేనబ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వస్మైబ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వస్మాద్బ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతి వా విశ్వస్య బ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వస్మిన్ బ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతివా- నాద్యః కర్మధారయసమాసేన సముస్యమానయోః పదార్థయోరభేదసంసర్గ నియమస్య నీలోత్పలమిత్యాదౌదృష్టత్వాత్ ప్రకృతే తద్రీత్యాబోధస్య బాధితత్వేన బాధితార్థ విషయకజ్ఞానజనకత్వా ద్విశ్వబ్రాహ్మణ ఇత్యస్యాప్రామాణ్యాపత్తేః. నద్వితీయః ప్రతిశబ్దసమభివ్యాహృతద్వితీయార్థీభూతకర్మత్వస్య షష్ఠ్యర్థసమానయోగక్షేమతయాషష్ఠీతత్పురుషే దాస్యమాన సమాధాన కత్వాత్ -నతృతీయః తృతీయా యాస్త్రయోఽర్థాః- "కర్తృకరణయోస్తృతీయా, ప్రకృత్యాదిభ్య ఉపసంఖ్యానం" మితిసూత్రవార్తికాభ్యాం కర్తృత్వం కరణత్వమభేదఇతి- ఏతేషాం మధ్యే కోర్థో యుష్మదభిమతః కర్తృత్వం వాకరణత్వం వాఽభేదోవా- నాద్యః విశ్వకర్తృకత్వస్య బ్రాహ్మణేబాధితత్వేన బాధితార్థవిషయకజ్ఞానజనకత్వాద్విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతస్యాప్రామాణ్యాపత్తేః నద్వితీయః పూర్వోక్తయుక్తేః నతృతీయః కర్మధారయస్థలీయ సమాధానే నైవదత్తోత్తరత్వాత్- నచతుర్థః సూ॥ చతుర్థీ తదర్థార్థబలిహితసుఖరక్షితైః రితిసూత్రోపాత్త పదాతిరిక్త పదానాం చతుర్థీసమాసె కుండలాయాష్టాపదం కుండలాష్టాపదమితివ తత్ప్రకృతివికారస్యకారణత్వేన ప్రకృతే ప్రకతి వికారాభావాదశ్వఘాసాదిస్థలఇవాత్రాపి చతుర్థీసమాసస్యైవానుచితత్వాత్ నాపిపంచమః పంచమ్యాం॥ జన్యత్వార్థకత్వేన విశ్వజన్యత్వస్య బ్రాహ్మణేబాధితత్వా త్పూర్వోక్తరీత్యావిశ్వబ్రాహ్మణఇత్యస్యైవా ప్రామాణ్యాపత్తేః నషష్ఠ్యపి, షష్ఠ్యర్థాః కృతికృత్యానాం కర్తరివాషష్ఠీ శేషేషష్ఠీ"సూత్రత్రయేణాగతాః కర్తృకర్మత్వం సంబంధసామాన్యం తేషాంమధ్యే కర్తృత్వంవా సంబంధసామాన్యంవా కర్మత్వంవా భవదభిమతః

నాద్యః విశ్వకర్తృక త్వస్య బ్రాహ్మణే బాధితత్వేన పూర్వోక్తయుక్త్యా విశ్వ
బ్రాహ్మణఇత్యస్యైవా ప్రామాణ్యాపత్తేః కించ తవ్యతవ్యానీయర్ప్రత్యయయోగే కృద్యో
గేవా కర్తరిర్థే షష్ఠీవిధానేన షష్ఠీసమాసస్యై వానుచితత్వాచ్చ నద్వితీయః - సంబంధ
సామాన్యమర్థ్యేజనకత్వంవా జన్యత్వంవా సంయోగోవా సమవాయోవా స్వరూపోవా
ఽవ్యాప్యత్వంవా కాలికోవా స్వాంతర్గతబ్రాహ్మణవృత్తి బ్రాహ్మణత్వాభావవత్వంవా-
నాద్యఃవిశ్వజనకత్వస్య బ్రహ్మభిన్న పదార్థేఽవిద్యమానత్వేన బాధితత్వాత్పూర్వోక్త
త్వాఽప్రామాణ్యాపత్తేః- నద్వితీయః పూర్వోక్తయుక్తేః- యదివిశ్వమస్యాస్తీతి పరి
పాల్యత్వేన విశ్వఃబ్రహ్మ, అర్శాద్యజితిమత్వర్థీయోఽచ్ప్రత్యయఃతజ్జన్యత్వస్యబ్రాహ్మణే
బాధితత్వా భావాన్నాప్రామాణ్య మిత్యుచ్యతే తదా ఇతరబ్రాహ్మణవ్యావృత్త్యర్థం
విశ్వేత్యుపరిస్థాప్య విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతి ప్రయోక్తుస్తవకోవాలాభఇతిస్వయమేవ విభా
వయ, ఇతరేష్వపితజ్జన్యత్వస్య-సత్వాత్ నతృతీయః పూర్వవద్వ్యావృత్త్యసిద్ధేః ఇతరేష్వపి
విశ్వసంయోగస్యసత్వాత్ - నచతుర్థః "శ్లో॥ ఘటాదీనాంకపాలాదౌ ద్రవ్యేషు గుణ
కర్మణోః తేషుజాతేశ్చసంబంధ స్సమవాయః ప్రకీర్తిత" ఇత్యనేనావయవావయవినో
ర్గుణగుణినోః క్రియాక్రియావతో జాతివ్యక్త్యోర్విశేషనిత్యద్రవ్యయోశ్చ సమవాయ
ఇత్యుక్తత్వేనసమవాయస్యవిశ్వాంతర్గత పదార్థప్రతియోగికత్వేపి యావద్విశ్వప్రతి
యోగిక సమవాయస్యైవా ప్రసిద్ధత్వాత్ - నాపిపంచమః అభావాదిస్థలఏవ తస్యనియ
మాత్ -నచషష్టోపి విశ్వత్వస్య కేవలాన్వయితయా విశ్వత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా
కాభావస్యైవా ప్రసిద్ధేః-యది విశ్వనిష్ఠప్రతియోగితా కాభావవద్వృత్తిత్వ మేవసంబంధ
స్తథాచనా ప్రసిద్ధిరిత్యుచ్యతే తదానకోపిలాభస్తవ పూర్వవద్వ్యావృత్త్యసిద్ధేః-వచసప్త
మః బ్రాహ్మణస్యజీవాత్మత్వేన నిత్యేషుకాలికాయోగాదితిన్యాయేన కాలికసంబంధేన
విశ్వవిశిష్టత్వస్యబ్రాహ్మణేఽ విద్యమానత్వేన పూర్వవదప్రామాణ్యాపత్తేః- నచబ్రా
హ్మణఇత్యనేన బ్రాహ్మణత్వ రూపజాతివిశిష్టస్యైవబోధనా బ్రాహ్మణత్వమనుష్యత్వా
దీనాం శరీరనిష్ఠత్వా చ్ఛరీరస్యానిత్య త్వేనకాలికసంబంధేన విశ్వవిశిష్టత్వస్య బ్రాహ్మ
ణేబాధితత్వా భావాన్నా ప్రామాణ్యమితివాచ్యం జన్యమాత్రస్య కాలోపాధిత్వమిత్య
స్యైకదేశిమతత్వాత్ - కించ- తాదృశరీత్యా విశ్వవిశిష్టత్వస్య శరీరేవిద్యమానత్వేఽ
తవనకోపిలాభః

నాశ్వారంభితమై ముగింపఁబడె శాస్త్రార్థస్వరూపంబునకు 232

అపిచ, బ్రాహ్మణఇతివాక్యస్య హిసమవాయసంబంధేన బ్రాహ్మణత్వాశ్రయ బోధః-కింతు-స్వాశ్రయసుఖదుఃఖావచ్ఛేదకతాసంబంధేన తద్విశిష్టబోధః- అన్యథా బ్రాహ్మణస్యశరీరంబ్రాహ్మణస్యగృహమిత్యాదిప్రయోగాణామప్రమాణ్యాపత్తిస్తథాచ పూర్వోక్తరీత్యావిశ్వబ్రాహ్మణఇత్యస్యైవా ప్రామాణ్యాపత్తేః-నాప్యష్టమః ప్రకారః భవత్సుబ్రాహ్మణత్వంసాధయితుంప్రవృత్తానాంభవతామనిష్టత్వాత్ - యదియుష్మాసువిద్యమానంషట్కర్మనిరతత్వాదిరూపబ్రాహ్మణ్యంనాస్మాభిస్సాధ్యతే, కింత్వపూర్వమేవ, తత్రదేవాస్మాభిః ప్రబోధినీపత్రికాయాం యూయంయాచ్నాజీవినోవయంకష్టజీవిన ఇత్యనేనైవజ్ఞాపితం, తస్మాత్స్వాంతర్గతబ్రాహ్మణవృత్తిబ్రాహ్మణత్వా భావవత్వస్యాస్మాసువిద్యమానత్వే నాస్మాకమిష్టమేవేత్యుచ్యతే, తదావ్రీహిస్థతండులసదృశయుష్మదభిప్రాయానుసారేణ కష్టజీవినాం కులాలాదీనాం యాదృశంబ్రాహ్మణ్యం తాదృశమస్మాభిరంగీక్రియతఏవ-కిమర్థమయం కోలాహలః-తథాచైతాదృశ విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దవాచ్యత్వస్య యుష్మాసువిద్యమానత్వేపి నాస్మాకంహానిః-నతృతీయః కర్తృకర్మణోః కృతీతిసూత్రే కృద్యోగ ఏవకర్మణి షష్ఠీవిధానాత్ప్రకృతేకృద్యోగాభావాత్ కర్మణిషష్ఠ్యాఏవానుచితత్వాత్-నచసప్తమః సప్తమ్యాఅధికరణత్వార్థకత్వేన విశ్వాధికరణకత్వస్య బ్రాహ్మణేవిద్యమానత్వేపి విశ్వేత్యస్యావ్యావర్తకత్వాపత్తేః-నాపి వయఃపక్షిణః శ్వానశ్శునకాః వయశ్చశ్వానశ్చవిశ్వానః విశ్వానశ్చబ్రాహ్మణాశ్చ విశ్వబ్రాహ్మణా ఇతిద్వంద్వః-అల్పాచ్తర మితిసూత్రేణ విశ్వశబ్దస్య పూర్వనిపాతేపి తాపసపర్వతాతిత్యాకారకస్థలే దోషవారణాయప్రవృత్తేనాభ్యర్హితంచేతి విశేషశాస్త్రేణ బ్రాహ్మణశబ్దస్యైవ పూర్వనిపాతే బ్రాహ్మణవిశ్వాన ఇతిరూపాపత్తేః-యద్యస్మాస్వభ్యర్హితత్వం నాస్తి, కింతు, తేష్వేవాభ్యర్హితత్వం, తస్మాన్న బ్రాహ్మణశబ్దస్య పూర్వనిపాత ఇతి బ్రాహ్మణవిశ్వాన ఇతి రూపాపత్తిర్నాస్తీత్యుచ్యతే, తదా శునకపక్ష్యపేక్షయా న్యూనత్వస్యైవ యుష్మాసువిశ్వబ్రాహ్మణ ఇతిశబ్దప్రయోగాత్పర్యవసితత్వాపత్తేః-నాపి విశ్వబ్రహ్మణోపత్యంపుమానితి తద్ధితవృత్తిః-తథాసతి వైశ్వబ్రాహ్మణఇత్యేవస్యాన్నతు విశ్వబ్రాహ్మణఇతి-తథాచ భవత్సుతాదృశవ్యవహారాభావాపత్తేః-యూయంయాచ్నాజీవినో వయంకష్టజీవిన ఇతిలేఖనకర్తుస్తవ వయంబ్రాహ్మణాఃకష్టజీవిత్వాద్యూయమబ్రాహ్మణాః యాచ్నాజీవిత్వాదితిఖల్వభిప్రాయ స్సూచనసంభవతి

తే॥ బ్రాహ్మణంమన్యుఁడై యొక బ్రాహ్మణాగ్ర్యుఁ
బ్రతిఘటించిన కమసాలబత్తుచరిత
మ్మల్లయాచార్యవిజయాఖ్య నలరునటుల
వ్రాసిప్రచురించితిని నంత వచనఫణితి॥ 233

తే॥ మఱియు బెల్లముకొండ రామాయసుకవి
సలిపె * బ్రాహ్మణశబ్దవిచారమనఁగ

ప్రథమానుమానే కష్టజీవిత్వాదితి హేతోస్సాధ్యీభూత బ్రాహ్మణత్వాభావవత్కులాలాది వృత్తిత్వేన వ్యభిచారః-సాధ్యీభూత బ్రాహ్మణత్వాధికరణావృత్తిత్వేన సాధ్యాసామానాధికరణ్యరూపవిరోధశ్చాపరోదోషః-సాధ్యీభూత బ్రాహ్మణత్వవ్యాపకీభూతాభావ ప్రతియోగిత్వ రూపాసాధారణ్యంచాన్యోదోషః- "వర్షాసురథకారఆదధీత" ఇతిశ్రుతిమూలక "వచనాద్రథకారస్యాధానేస్యసర్వశేషత్వా"దిత్యాది సూత్రవ్యాఖ్యానావసరే భగవతాభాష్యకారేణైతాదృశశ్రుతౌ విద్యమానరథకారశబ్దవాచ్యస్త్రైవర్ణికో వాఽన్యో వేతివిచార్య నబ్రాహ్మణః నక్షత్రియః నాపివైశ్యః నాపిశూద్ర ఇతిస్పష్టముక్తత్వేన సంకీర్ణసంకరజాతీయేషు రథకారేషు బ్రాహ్మణత్వరూపసాధ్యస్య విద్యమానత్వేన బాధోఽపి-కించ-రథకారా అబ్రాహ్మణాః బ్రాహ్మణత్వవ్యాప్యషట్కర్మనిరతత్వాదిశూన్యత్వాదితి వక్తుంశక్యత్వేన సత్ప్రతిపక్షశ్చ-నచాస్మాకమపి షట్కర్మాని వర్తంతే తస్మాదస్మదుక్తబ్రాహ్మణత్వాభావ సాధకహేతోస్స్వరూపాసిద్ధత్వేన నాయంసత్ప్రతిపక్ష ఇతివాచ్యం-యూయంయాచ్ఞాజీవిన ఇతి భవతాలిఖితత్వేన యాచ్ఞాప్రతిగ్రహయోర్భేదాభావాత్ప్రతిగ్రహస్య షట్కర్మాంతర్గతత్వేన యుష్మదుక్తస్యైవాపలాపాపత్తేః-ద్వితీయానుమానేప్యేవమేవబోధ్యం-యది ప్రజ్ఞావానస్యస్మదీయానప్రష్టవ్యసమాధానంధేయం.

ఇతి ధూళిపాళ సూర్యనారాయణశాస్త్రిణామంతేవాసినా పప్పు సీతారామ శాస్త్రిణాకృతం విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనం.

---

* 1910 సం॥ ఏప్రిల్, మే, (అభినవసరస్వతి)
బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము.

బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము.

లోకే జాతిం క్రియాం గుణం సంజ్ఞాంవా ప్రవృత్తినిమిత్తీకృత్య ప్రతిపాద్యప్రతిపాదకభావసంబంధేన శబ్దా అర్థేషువర్తంతఇతి స్థితం-యథా-గౌరశ్వ ఇతిజాత్యా

పాచకః పాఠక ఇతిక్రియయా శుక్లోగుణఇతి గుణేన జయ్యటః కైయట ఇతిసంజ్ఞయాచ ప్రవృత్తిః-ఏవంస్థితే బ్రాహ్మణశబ్దః కింజాతివాచీ యద్వా క్రియావాచీ ఉతగుణవాచీ అథవాసంజ్ఞావాచీ ఇతి అయమంశ ఇహవిచార్యతే

నతావజ్జాతివాచీ బ్రాహ్మణత్వజాతే ర్దుర్నిరూపత్వాత్-కుతో దుర్నిరూపత్వమితిచే దుచ్యతే-కిం బ్రహ్మముఖజత్వం బ్రాహ్మణత్వం యద్వా బ్రాహ్మణేన విధివదూఢాయాం బ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్నత్వం యద్వాయజనాది షట్కర్మవత్వం అథవా బ్రహ్మజ్ఞానవత్వం- నతావదాద్యం ఇదానీం బ్రాహ్మణత్వే నవ్యవహ్రియమాణేషు బ్రహ్మముఖజత్వానుపపత్తేః-నద్వితీయం బ్రాహ్మణే నేతితృతీయాన్తశబ్దగత బ్రాహ్మణత్వస్య ప్రకృతస్య చైక్యేన ఆత్మాశ్రయాత్ - నతృతీయం అనుపనీతస్య అబ్రాహ్మణత్వాత్ శూద్రాదేరపి షట్కర్మాచరణేన బ్రాహ్మణత్వాపాతాచ్చ-నచతుర్థం బ్రహ్మజ్ఞానినాం జనకాదీనాం క్షత్రియాదీనామపి బ్రాహ్మణత్వాపత్తేః-ఏతస్మాన్న జాతివాచీ బ్రాహ్మణశబ్దః-నాపిక్రియావాచీ బ్రహ్మజ్ఞానస్యమానసిక క్రియాత్వేపి నబ్రహ్మజ్ఞానవాచీ బ్రాహ్మణశబ్దః-బ్రాహ్మోఽజాతావితి వ్యాకరణ విరోధాత్- అజాతౌహి బ్రాహ్మ ఇతి స్యాత్ - బ్రహ్మజ్ఞానిషుజనకాది క్షత్రియేష్వపి బ్రాహ్మణవ్యవహార ప్రసంగాచ్చ-నచేతః ప్రభృతితథావ్యవహరిష్యామ ఇతివాచ్య మనాదివ్యవహార స్యైవగ్రాహ్యత్వాత్ నాపిగుణవాచీ శుక్లాదిగుణేష్వనంతర్భావా ద్బ్రాహ్మణత్వస్య - నాపిసంజ్ఞావాచీ, నహికస్యచిద్వ్యక్తివిశేషస్య బ్రాహ్మణఇతి నామకృతం-ఇతిపూర్వపక్షే ప్రాప్తేబ్రూమః జాతివాచీ బ్రాహ్మణశబ్దఇతి - బ్రాహ్మోఽజాతావిత్యనుశాసనాత్ బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీ దితి శ్రుతేశ్చ-నచ శ్రుతావపి బ్రాహ్మణశబ్దోనజాతి వాచీతివాచ్యం బాహూ రాజన్యః కృతఇత్యాదిక్షత్రియాదిపదసమభివ్యాహారసద్భావాత్ తర్హి కా బ్రాహ్మణత్వజాతిరితిచే దుచ్యతే బ్రాహ్మణేన విధివదూఢాయాం బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నత్వమితి-నాత్మాశ్రయః తద్గతబ్రాహ్మణత్వస్యా ప్యేవంవిధత్వాదనాదిత్వాచ్చ ప్రవాహవతి-హాంతతర్హి అబ్రాహ్మణా ఏవవ్యాసశుక శౌనికఋష్యశృంగాదయ ఇతిచేన్మైవం లోకాతిగ ప్రాభవానాం స్వాతంత్రేణ తచ్ఛన్నిమిత్తాచ్చ రీరపరిగ్రహాణి కంకృతవతాం దేహాన్యాత్మవిదాం వ్యాసాదీనాం .చరితస్యయుగాంతరవిషయ స్యేహమనుదాహార్యత్వాత్ - నహీదానీమయోనేర్వా యోనేర్వాజాతో మనుష్య ఉపలభ్యతే ఉపపద్యతేవా - భవంతుతే వ్యాసాదయో మహాత్మానః తథాపి కథం తేషాం బ్రాహ్మణత్వమితిచేద్బ్రాహ్మణ బీజప్రభవత్వాద్బ్రాహ్మణేన విధివత్సంస్కృతత్వా దీక్షారణానుగ్రహీతత్వాచ్చ తేషాం బ్రాహ్మణత్వమితివిద్ధి - నచ యుగాంతరీయపురుషనిష్ఠమేవ బ్రాహ్మణత్వం కలియుగేప్యాశ్రయిత వ్యమితి వాచ్యంయుగాంతరీయధర్మాణాం కలియుగధర్మాణాంచపార్థక్యాత్.

పూర్వయుగేషుహిగురుదారగమనగోవధ విధవోద్వాహాదయో మనుష్యాణాం ధర్మాఏవ కలియుగేత్వమీసుతరామధర్మాఏవయథా తథైవాయమపి- నహీదానీంబ్రాహ్మణ బీజాచ్ఛూద్రాది యోన్యాముద్భూతో బ్రాహ్మణఇతివ్యవహ్రియతే- వ్యవహారాశ్రయో హిబ్రాహ్మణత్వాదిః పరమార్థతోద్వైతస్యైవాభావాత్ - తస్మాత్కలియుగే బ్రాహ్మణేన విధివదూఢాయా ముత్పన్నఏవ బ్రాహ్మణః సఏవ షట్కర్మాచరణయోగ్యఇతిసిద్ధం -ననుజన్మనాజాయతేశూద్రః కర్మణాజాయతేద్విజః వేదపాఠేనవిప్రస్స్యాద్బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణఇతిస్మరణాత్ బ్రాహ్మణేనబ్రాహ్మణ్యాం విధివమూఢాయా ముత్పన్నోనబ్రాహ్మణః కింతు శూద్రఏవేతిచే న్నైవం - కింసర్వేమనుష్యాజన్మనా శూద్రాజాయంతఇతితవవాదః ఉతకతిచిత్ - నాద్యః చండాలాదీనామపి శూద్రత్వాపత్తేః - ద్వితీయేపి - కింశూద్రాయా ముత్పన్నాఏవశూద్రా యద్వాక్షత్రియస్త్ర్యాదిషు - ఆద్యేబ్రాహ్మణ్యాంజాతస్యనశూద్రత్వం - ద్వితీయేతు వ్యవహారవిరోధాదిః- నచైవంశూద్రాపుత్రశ్శూద్రఏవ బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణస్స్యాదితివాచ్యం-యదిశూద్రాపుత్రః కర్మణాద్విజస్స్యా ద్వేదపాఠేనచ విప్రస్స్యాత్తర్హిజ్ఞానేన బ్రాహ్మణోపిస్యాన్నతుతథా దృశ్యతే-కింతర్హి బ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్నఏవ జన్మనా శూద్ర శ్శూద్రసమః కర్మాభావాత్, కర్మణాతు సఏవద్విజః తస్యైవకర్మాధికారా ర్హత్వాత్ - వేదపాఠేనచ సద్విజఏవవిప్రః, జ్ఞానేనతు సవిప్రఏవబ్రాహ్మణఇతికృత్వా బ్రహ్మజ్ఞానప్రయుక్తం బ్రాహ్మణత్వమపి బ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్నస్య బ్రాహ్మణస్యైవ నాన్యస్య ద్విజత్వవిప్రత్వవదితిబోద్ధవ్యం - ననుయదిజన్మనైవ బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణా దుత్పన్నోబ్రాహ్మణస్తర్హి కథంతస్యపునః బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణత్వం పిష్టపేషణవద్విరోధాదితిచేదుచ్యతే - పుంలింగో నపుంసకలింగశ్చేతి ద్వివిధస్తావ ద్బ్రహ్మశబ్దః - తత్రపుంలింగాద్బ్రహ్మ శబ్దాచ్చతుర్ముఖవాచకా జ్జాతౌవాచ్యాయాం బ్రాహ్మణశబ్దో నిష్పన్నః - సచదర్శితః - క్లీబాద్బ్రహ్మశబ్దాత్పరబ్రహ్మవాచకాత్ జ్ఞానేవాచ్యేన్నిష్పన్నో బ్రాహ్మణశబ్దోఽన్యః - నాత్రబ్రాహ్మోఽజాతావితిసూత్ర ప్రవృత్తిః పుంలింగబ్రహ్మశబ్దస్యైవ తత్రగ్రహణాత్ - సచ తావాన్వే దేషుసర్వేషుబ్రాహ్మణస్యవిజానత ఇతిగీతాభాష్యే శ్రీ శంకరాచార్యైర్దర్శితః బ్రాహ్మణస్సన్న్యాసీతి - విదుషఏవసన్న్యాసాధికారా త్సన్న్యస్తస్యైవబ్రహ్మజ్ఞానిత్వాచ్చ బ్రాహ్మణోబ్రహ్మజ్ఞానీ సన్న్యాసీత్యర్థః - నచక్షత్రియాదీనాం సన్న్యాసాద్బ్రహ్మజ్ఞానలాభే బ్రాహ్మణత్వం స్యాదితివాచ్యం బ్రాహ్మణోనిర్వేదమాయాదిత్యాదిశ్రుతే ర్బ్రాహ్మణస్యైవసన్న్యాసాధికారాత్ తస్మాత్, జాత్యాయో బ్రాహ్మణః సఏవకర్మాచరణాదినాద్విజత్వాదికంసంపాద్య జ్ఞానేనాపిబ్రాహ్మణోభవతి నత్వన్యఇతికృత్వానపిష్టపేషణవిరోధః - నాపిశూద్రాదీనాం జ్ఞానేనబ్రాహ్మణత్వాపాతః- వజ్రసూచ్యుపనిషత్తు క్రియావాచినంబ్రాహ్మణశబ్దంప్రగృహ్య బ్రాహ్మణత్వంనజాతిరిత్యుక్తవతి- నతుజాతివాచినం బ్రాహ్మణశబ్దం - తథాసతి శ్రుతిస్మృత్యాదిబహువిరోధేన వజ్రసూచ్యుపనిషదోఽప్రామాణ్యప్రసంగాత్ - తథాహి వేదవిద్బ్రా

ఎల్లరకుఁ దెల్లమౌరీతి నేను దాని
* తెలుఁగు వ్రాసితి నితిహాసకలితముగను ॥ 234

హ్మణేవసంతి, బ్రాహ్మణోస్య ముఖమాసీత్ బ్రాహ్మణోనిర్వేదమాయా దిత్యాదిశ్రుతయః - గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణముపనయీత, బ్రాహ్మణస్యధనంభైక్ష్యం, బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం స్వభావప్రభవైర్గుణైః, ఇత్యాద్యాస్స్మృతయః పురాణాదీనిచే హానుసంధేయాని - వ్యవహారస్తు సార్వజనీనః ప్రత్యక్షఏవ బ్రాహ్మణోయం క్షత్రియోయం వైశ్యోయం శూద్రోయమిత్యాదిః - బ్రాహ్మణశబ్దో జాతివాచీహి సర్వలోకవిదితః క్షత్రియాదిశబ్దవత్ - జ్ఞానవాచీబ్రాహ్మణశబ్దస్తువిద్వద్వ్యవహారమాత్రగోచరః నసార్వజనీనఇతి సర్వమవదాతం. ఇతి బెల్లంకొండ రామకవికృతిషు బ్రాహ్మణశబ్దవిచారః.

* 1910 సం॥, జూన్, (అభినవసరస్వతి)

బ్రాహ్మణత్వవిచారము.

లోకమున జాతినో క్రియనో గుణమునో సంజ్ఞనో ప్రవృత్తికినిమిత్తముఁజేసికొని ప్రతిపాద్యప్రతిపాదకతాసంబంధముతో శబ్దము లర్థములందువర్తించునని యున్నది. అర్థము ప్రతిపాద్యము శబ్దము ప్రతిపాదకము. ప్రతిపాద్యతాసంబంధముతో నర్థము శబ్దమందుండుననియుఁ బ్రతిపాదకతాసంబంధముతో శబ్ద మర్థమందుండుననియు శాస్త్రనియమము. గోవనుప్రవృత్తికి గోత్వజాతి నిమిత్తము. పాచకుఁడను ప్రవృత్తికిఁ బచనరూపక్రియనిమిత్తము. నీలఘటమనుప్రవృత్తికి నీలరూపగుణము నిమిత్తము-రాముఁడు కృష్ణుఁడనుప్రవృత్తికి రామకృష్ణరూపసంజ్ఞ నిమిత్తము. ఇట్లుండఁగా బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచియా లేక క్రియావాచియా మఱిసంజ్ఞావాచియా గుణవాచియా యనుసంశ మిచటవిచార్యము.

ఐతే బ్రాహ్మణజాతి యిట్టిదని నిరూపింపవీలులేనందున బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచికాదని కొందఱందురు. ఎందుచేతవీలులేదన్న వారిట్లుచర్చింతురు. ఎట్లనఁగా బ్రహ్మముఖమునఁబుట్టినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడా? లేక బ్రాహ్మణుఁడు విధ్యుక్తముగఁ బెండ్లాడినబ్రాహ్మణ స్త్రీయందుఁబుట్టినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడా? యిఁక యజనాదిషట్కర్మలుగలవాఁడుబ్రాహ్మణుఁడా? బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రాహ్మణుఁడా? ప్రకృతముబ్రాహ్మణులుగావ్యవహరింపఁబడెడివారలలోసాక్షాత్తు బ్రహ్మముఖమునుండిపుట్టినవాఁడొక్కండునులేమిని బ్రహ్మముఖమునఁబొడమినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడనుట యసంగతము. ఇఁక బ్రాహ్మణునకు వివాహితయగు స్వవర్ణస్త్రీయందుఁగలిగినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడనుటకుఁ బూర్వముబ్రాహ్మణత్వమును బ్రకృతునిబ్రాహ్మణత్వమును నెక్కుడేయగుటచే నాత్మాశ్రయంబనుదోషమాపాదించుచున్నది. ఆత్మాశ్రయమనగా స్వజ్ఞానాధీనజ్ఞానవిషయత్వము. మఱియజనాదిషట్కర్మలుగలవాఁడుబ్రాహ్మణుఁడనియందమా షట్కర్మాచరణాధికార

ములేని యనుపనీతుఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగా వ్యవహరింపఁబడక పోవలసివచ్చును. అనుపనీతుఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగా వాడఁబడుట లోకానుభవమే కాక "గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణముపనయీత" ఇత్యాదిస్మృతులయందును సుప్రసిద్ధము. ఇదియునుంగాక షట్కర్మాచరణమున బ్రాహ్మణత్వము వచ్చెడిచో షట్కర్మల నాచరించిన శూద్రాదులును బ్రాహ్మణశబ్దవాచ్యులగుదురు. ఇఁక బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రాహ్మణుఁడనుటకు బ్రహ్మజ్ఞానులయిన జనకుఁడు మొదలగు క్షత్రియులుగూడ బ్రాహ్మణులే కావలసియుండెనుఁగదా - కావున బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచకమెంతయుంగానేరదు. బ్రాహ్మోజాతౌ వను వ్యాకరణసూత్రమునకు వైయర్థ్యము సంభవించును గావున బ్రహ్మజ్ఞానమును మానసిక క్రియగా నొప్పుకొన్నను బ్రాహ్మణశబ్దము బ్రహ్మజ్ఞానరూప క్రియావాచియుంగాఁజాలదు. జాతివాచకము గానపుడు బ్రాహ్మయని కావలసియుండుఁగాని బ్రాహ్మణుఁడని కావీలులేదు. అట్లు బ్రహ్మజ్ఞానముగలవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడయి బ్రాహ్మణశబ్దము క్రియావాచియైనచో బ్రహ్మజ్ఞానులగు జనకాదిక్షత్రియులయందును బ్రాహ్మణవ్యవహారప్రసంగ ముండనుండెను. ఇఁకనిప్పటినుండి బ్రహ్మజ్ఞానులను బ్రాహ్మణులుగా వ్యవహరింతమనుట కనాదివ్యవహారమునే గ్రహింపవలెను గాని యన్యము కాదు. మఱియు బ్రాహ్మణత్వము శుక్లాదిగుణములనంతర్భూతమయినది కాకునికి గుణవాచి కూడఁగాదు. ఎవ్వరికిని బ్రాహ్మణుఁడని పేరుండనందున బ్రాహ్మణశబ్దము సంజ్ఞావాచియుం గాదని పెక్కండ్రు బుద్ధిమంతులు చేసెడిపూర్వపక్షములపయి బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచియే కాని వేఱుకాదని నొక్కి వక్కాణించుచున్నవారము. "బ్రాహ్మోజాతా" వను పాణినీయ న్యాయమును "బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీ" త్తను శ్రుతియును నిందుకుఁ బ్రబలనిదానములు. ఈ "బ్రాహ్మణోస్య ముఖమాసీ" త్తను శ్రుతియందును బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచి కాదని చెప్పఁగూడదు. అట్లు జాతివాచి కానిచో వెంటనే "బాహూరాజన్యః కృతః" "ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః" అని క్షత్రియవైశ్యజాతుల యుత్పత్తి చెప్పఁజడదు. ఐతే బ్రాహ్మణజాతియేదియనిన బ్రాహ్మణునకు వివాహితయగు స్వవర్ణస్త్రీకిఁగలిగిన కుమారునిదే కాని యితరము కాదు. మొదటి బ్రాహ్మణుఁడును నీలాటివాఁడయి ప్రవాహరూపముచే ననాదిసిద్ధముగ వర్తిల్లుచున్నందున నాత్మాశ్రయరూపదోషముగూడ నాపాదింపదు. ఇందుమీఁదనే కొంద ఱవివేకిశిఖామణులు వ్యాసశుకశౌనకఋష్యశృంగాదిమహామునుల బ్రాహ్మణులని వాపోవుచున్నారు. లోకాతిగప్రాభవులయి సర్వస్వాతంత్ర్యముఁ వహించి యేదియో యొకనిమిత్తమున శరీరపరిగ్రహాదికం బొనరించి దేహాన్యాత్రవిదులగు వ్యాసాదుల యుగాంతరీయ చరిత్రమును మనముదాహరణకుఁ దెచ్చుకొనుటకంటె వేఱొండుమూర్ఖత్వముండఁబోదు. అట్లు కులమునకు వారిం బోల్చుకొనిన నన్నిటికిని బోల్చుకొనవలసియుండును. సద్యోగర్భమునఁ దపస్సిద్ధులై కాని మృగాదిమనుష్యేతరయోనులయందుఁగాని యయోనులయందుఁగాని జనించినవారలీక్షాత్త్రబ్రాహ్మణికము సంపాదింపఁజాలు వారలయ-డిన నావ్యాసాదులతో సరిపోల్చుకొనవచ్చును. వ్యాసులు క్షత్రియుఁడగు

వసు మహారాజువీర్యముచే మత్స్యగర్భమున జనియించి యోజనగంధినాఁబడి దాశరా
జుచేఁ బెంపఁబడుచు నావఁగడపెడి సత్యవతి సద్యోగర్భమున వేదవిభాగపురస్సరంబుగ
జగదుద్ధారం బొనరింప నవతరించిన శ్రీమహావిష్ణువుకాని వేఱుకాదు.
ఓకుకంక లెన్నియైనది తెలియని తిష్ఠమాత్రులందఱును వ్యాసులయుత్పత్తి హేయమన్న
టు ప్రలపించుచుందురు. ఎన్ని సంవత్సరములో మైథునముఁజేయఁజేయ యోనినిఁబడి
నవమాసములపర్యంతము గర్భనరకమనుభవించి భూమికివచ్చినబహువత్సరములకు రెండు
మూడు తోక్షిమొక్షికహాఁతలు నేర్చుకొనినవైధవేయులు గ్రుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించిన
రీతి వ్యాసులకై నాడిపోసికొనిన నామహానుభావుని యనూనప్రభావమున కేమిలోటు
గలుగును. స్నానసమయమునఁగలిగిన యకస్మాన్మోహమునస్ఖలితమై సరఃపతితమగువి
భాండకమునివీర్యముం బానము సేసినలేడికి లేడిపిల్లయేపుట్టక ఋష్యశృంగుఁడేలపుట్టవలె.
మిత్రావరుణులు గంధర్వమిథునదర్శనముచేఁ స్ఖలితమైన స్వవీర్యమును గలశముననుంచిన
మాత్రమున నందు మహాతపశ్శాలులగు వసిష్ఠాగస్త్యులు జనింపవలెనా? స్వతంత్రులుగా
నిచో వీరియుత్పత్తులీరీతివిచిత్రకరములై యుండవు. ఏవిషయమునఁగూడవీరిందులదూగని
సామాన్యులువీరిజన్మలిట్టివగుటసంకరులనియుఁబ్రకృతముగౌరవభాజనులగు బ్రాహ్మణులేత
న్మాత్రజాలగుటవారుగూడనట్టిరేయనియు వాపోయినఁబోవనిందు! వీరిజననాదులిట్టియాశ్చ
ర్యకరములైనవియగుటచే వీరుమహాత్ములైతే నగుదురుగాక, బ్రాహ్మణులుమాత్రముకా
రేరని కొందఱభిప్రాయపడుదురేమో- బ్రహ్మబీజసంభూతులును బ్రాహ్మణునిచేఁబిత్రువత్తు
గానుపనయనాదివిధులచే సంస్కరింపఁబడినవారలును నీశ్వరానుగ్రహము సంపూర్ణము
గాఁబడసినవారలునునగుటవలనవారుబ్రాహ్మణులగుటకించుకంతయు సంశయముండదు
ప్రకృతము బ్రాహ్మణత్వమునకాసించెడిబ్రాహ్మణేతరులొకవేళమేమును బ్రాహ్మణబీజ
ప్రభవులమేయనియనుకొన్నను చౌర్యముననుదయించియుందురుగాని ప్రత్యక్షముగా నుద
యించుటకు నన్యవర్ణస్త్రీవివాహములేని యీకలికాలమున సంభవింపదు. అట్టికులటా
పుత్రులకుబ్రాహ్మణులుబహిరంగముగా నుపనయనాదిసంస్కారములఁ జేయఁజాలరను
టకునిస్సంశయము. ఇట్టిబ్రాహ్మణేతరులకు వేదములందుఁ జెప్పఁబడియున్నదని యజ
నాదికర్మలఁజేయింపఁజూచుట యయ్యవారినిజేయఁబోయినఁ గోఁతియైనచందముకాని
వేఱుకాదు. వర్ణచతుష్టయమునకుఁగూడ యజనాధికారమున్నదని వేదములే చెప్పినచోఁ
దద్విధజనకర్తయగు వ్యాసులతండ్రి పరాశరులు శ్లో॥ కపిలాక్షీరపానేన బ్రాహ్మణీ
సంగమేనచ। వేదాక్షరవిచారేణ శూద్రశ్చండాలతాంవ్రజేత్, అని యేలచెప్పియుండును.
శ్లో॥ కృతేతుమానవాధర్మా స్త్రేతాయాం గౌతమాస్మృతాః। ద్వాపరే శంఖలిఖితాః
కలౌపారాశరాస్మృతాః, అని యున్నందునఁ గలియుగంబునకుఁ బరాశరస్మృతి
ముఖ్యప్రమాణమైయున్నది. శ్లో॥ ధర్మంజిజ్ఞాసమానానాం ప్రమాణం ప్రథమం శ్రుతిః।
ద్వితీయం ధర్మశాస్త్రంచ తృతీయం లోకసంగ్రహః॥ అను భారతవచనానుసరణిని ధర్మ
శాస్త్రములు ద్వితీయప్రమాణములై యున్నవి. ఈ భారతాదులలోఁ దమకనుకూలము

లగుస్థలములు ప్రమాణములుగా గ్రహించినపుడు సర్వము గ్రహింపవలసియేయుండును గావున నందుకు బద్ధులయియే యుండవలయునుగదా. యుగాంతరీయపు రుపనిష్ఠమగు బ్రాహ్మణత్వమే కలియుగమందుఁగూడ నాశ్రయింపఁదగు ననుటకు నప్పటి ధర్మములకును నిప్పటిధర్మములకును జాలభేదముగనుపట్టెడు, పూర్వయుగముల గురుదారగమన గోవధవిధవోద్వాహాదులు ధర్మములై యున్నవి. కలియుగమందవి సుతరామధర్మములు ప్రకృతము బ్రాహ్మణబీజముచే శూద్రాదియోనులయందుఁబుట్టినవాఁడెవఁడును బ్రాహ్మణుఁడుగా వ్యవహరింపఁబడుటలేదు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియాదిజాతులు వ్యవహారాశ్రయములుగదా. పరమార్థముతోఁజూచిన ద్వైతమే యవసరములేక యిప్పటి మననవనాగరికుల యభిప్రాయముచొప్పున నగ్రజులు నంత్యజులు నేకమయియేయుండనగునుగావునఁ గలియుగమున బ్రాహ్మణునకు వివాహితస్త్రీయందుఁ గలిగినవాఁడే బ్రాహ్మణుడు. వాఁడే షట్కర్మాచరణ యోగ్యుఁడనుట సిద్ధము. శ్లో॥ జన్మనాజాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతేద్విజః। వేదపాఠేనవిప్రస్స్యాద్బ్రహ్మజ్ఞానేనబ్రాహ్మణః॥ అనుస్మరణమున బ్రాహ్మణునకువివాహితయగు బ్రాహ్మణియం దుదయించినవాఁడు శూద్రుఁడు కాని బ్రాహ్మణుఁడుకాడని కొందఱుబుద్ధిమంతులుచ్చరింతురు. ఐతే వారివాదము సమస్తమనుజులును జన్మచేశూద్రులనియో లేకకొందఱనియో? సమస్తమనుజులును జన్మచేశూద్రులనినఁ జండాలులుగూడ శూద్రులుకావలసివచ్చును. లేకకొందఱేశూద్రులనియనినచో వారిలో శూద్రస్త్రీకిజన్మించినవారే శూద్రులా? లేకక్షత్రియాదిస్త్రీలయందుఁగలిగినవారుకూడనా? శూద్రస్త్రీకిజన్మించినవారుమట్టుకేశూద్రులైన బ్రాహ్మణస్త్రీకిజన్మించినవారుకానేకారు. లేక క్షత్రియాదిస్త్రీలకుఁగలిగినవారుశూద్రులన్నఁ బ్రకృతవ్యవహారమునకు విరోధమువాటిల్లును. శూద్రాపుత్రుఁడు ప్రథమముశూద్రుఁడేయై బ్రహ్మజ్ఞానసంపాదనానంతరము బ్రాహ్మణుఁడగునని యనఁజెల్లదు. శూద్రాపుత్రుఁడు కర్మచేద్విజుఁడై వేదపాఠముచేవిప్రుఁడయ్యెడిచో బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రాహ్మణుఁడుగూడ నగునుగాని యట్లెక్కడను గనఁబడుటలేదు. ఇఁక బ్రాహ్మణస్త్రీకుదయించినవాఁడే కర్మశూన్యుఁడగుటవలన జన్మచేశూద్రుఁడు అనఁగా శూద్రసముఁడును నాశూద్రసముఁడే కర్మాధికారముగలిగినపుడు ద్విజుండును నట్టిద్విజుఁడే వేదపాఠానంతరము విప్రుండును నావిప్రుఁడే జ్ఞానానంతరము బ్రాహ్మణుండును నని బ్రహ్మజ్ఞానప్రయుక్తమగు బ్రాహ్మణత్వముగూడ ద్విజత్వవిప్రత్వములవలె బ్రాహ్మణికిజనించిన బ్రాహ్మణునకేకాని యన్యులకుఁగాదని యెఱుఁగునది. బ్రాహ్మణస్త్రీకి బ్రాహ్మణునివలనఁగలిగినవాఁడే బ్రాహ్మణుఁడగుచుండఁగా మరలనతనికి బ్రహ్మజ్ఞానముచేబ్రాహ్మణత్వము పిష్టపేషణమువలె విరుద్ధమైయున్నదనికూడ నాక్షేపింపవలసినయంశమే. అందుకు బ్రహ్మశబ్దము పుంలింగమనియు నపుంసకలింగమనియు ద్వివిధమైయున్నయది. అందొకబ్రాహ్మణశబ్దము జాతివివక్షకై చతుర్ముఖవాచకమగు పుంలింగబ్రహ్మశబ్దమువలన నిష్పన్నమైనది. రెండవది జ్ఞానవివక్షకై పరబ్రహ్మవాచకమగు నపుంసకలింగబ్రహ్మశ

బ్దమువలననిష్పన్నమైనది, బ్రాహ్మోఽజాతావనుసూత్రముయొక్క ప్రవృత్తి పుంలింగ
శబ్దమునకే గ్రహించినందున నీనపుంసకలింగ బ్రహ్మశబ్దమునం దనవసరము. అగు
శ్లో॥ తావాన్ వేదేషుసర్వేషు బ్రాహ్మణస్యవిజానతః, అని గీతాభాష్యమున శ్రీ
రాచార్యులు బ్రాహ్మణుఁడనఁగా సన్యాసియని ప్రదర్శించిరి. విద్వాంసునకే సన్యా
ధికారమున్నందునను సన్యసించినవాఁడే బ్రహ్మజ్ఞానియగుటవలనను బ్రాహ్మణుఁ
గా బ్రహ్మజ్ఞానియనియు బ్రహ్మజ్ఞానియనఁగా సన్యాసియనియు నర్థముం జెప్ప
బ్రాహ్మణోనిర్వేదమాయాతను శ్రుతియందు బ్రాహ్మణునకే సన్యాసాధికారము
దున క్షత్రియాదులు సన్యసించి బ్రహ్మజ్ఞానులై బ్రాహ్మణత్వముం బడయావీలులేద
వున జాతిచే నెవఁడు బ్రాహ్మణుఁడో వాఁడే కర్మాచరణాదికముచే ద్విజత్వాదికవ
సంపాదించి జ్ఞానముచేఁగూడ బ్రాహ్మణుఁడగుచున్నాఁడు కాని యన్యుఁడు కాడని
షేపణవిరోధము పరిహరణీయము. శూద్రాదులకుఁగూడ జ్ఞానముచే బ్రాహ్మణత్వ
ముకానేరదు. వజ్రసూచ్యుపనిషత్తు క్రియావాచియగు బ్రాహ్మణశబ్దముం గ్రహించి
హ్మణత్వము జాతికాదని చెప్పినదికాని జాతివాచకమగు బ్రాహ్మణశబ్దముం గ్రహి
కాదు. అట్లయినచో శ్రుతిస్మృత్యాదిబహువిరోధముచే వజ్రసూచ్యుపనిషత్తునకప్రా
ణ్యప్రసంగమువచ్చును. వేదవిదిబ్రాహ్మణేవసంతి బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీత్. ।
హ్మణో నిర్వేదమాయాత్. ఇత్యాదిశ్రుతులును గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణముపనయీ
బ్రాహ్మణస్యధనం భైక్ష్యం బ్రాహ్మణక్షత్రియ విశాంస్వభావప్రభవైర్గుణైః-ఇత
స్మృతులును బురాణములును నిక్కడ ననుసంధేయములు బ్రాహ్మణుఁడనియు క్ష
యుఁడనియు వైశ్యుఁడనియు శూద్రుఁడనియు నిత్యాదిసర్వజనవ్యవహారము ప్రత్య
మే-క్షత్రియాదిశబ్దములవలె జాతివాచియగు బ్రాహ్మణశబ్దము సర్వలోకవిదితము.
నవాచియగు బ్రాహ్మణశబ్దము విద్వద్వ్యవహారమాత్రగోచరము గాని సార్వజనీన
కాదని సర్వముఁ సమంజసము.

ఈ బ్రాహ్మణత్వవిషయమైన భారతీయమగు గాథయొక్క డిక్కడ వకా
ణింతుము.

భారతము-అనుశాసనికపర్వము.

——:o:——

కం॥ అనినఁ బితామహుతోన, జ్జనపతి బ్రాహ్మణ్యమువలజాతులమాటల్,
యించినవానికిదొరఁ, కొనునొకొ యతివిమలకర్మగుణయోగములన్॥ వ॥ అనియడి
నతం డతనికిట్లనియె॥ తే॥ బ్రాహ్మణత్వంబు కడుదుర్లభం బనేక। జన్మములఁబొంది
రుగంగసంభవించునపుడుగనునది, యున్నతమైనయప్పదంబు, విను మెఱిఁగించెద ద
తెలఁగు॥ వ॥ అది ఇంద్రమతంగసంవాదంబను నితిహాసంబాకర్ణించిన నెఱుంగనగుం గా
నకథయుపన్యసించెద. నొక్కవిప్రునికొడుకు మతంగుండనువాఁడు యజ్ఞార్థం
పనికిఁ దండ్రిపనుపునం బోయిపోయి. క॥ మదమునఁ బెలుచన నొక గాడిద కొదమం గ

గొనియడిచె నడిచిన నొవ్వొదవి తనతల్లిఁ జేరఁగ । నదిచని నన్నీ తఁడడిచెనని చెప్పుటయుఁ
వ॥ ఆగార్దభి తనకొడుకుతో వీఁడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గాకుండునే యనినఁ
బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునఁ దిర్యగ్జాతిభావాపన్నం డగుట నవ్విప్రపుత్రుం డప్పల్కులు
విని యిది దూషణంబు గాదు, నిరూపణాలాపంబై యున్నది. యటు గావున మాలతనంబు
గలుగ నేర్చునని నిశ్చయించి యగ్గాడిదకడ కపసంబోయి క॥ తనకుం జండాలత । వచ్చినకార
ణమడిగి దానిచేతం గందర్పుని చెద్ది వాఁగలికిని నిజజన్మనికిఁ బొందగుట విని విషాదము
తోడన్॥ వ॥ తనపోయెడు పనికిఁ బోక మరలి సదనంబునకుం జని జనకునికత్తెఱంగెల్ల
నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు చండాలుం
డగుటకు సందియంబేమి గార్దభి శాపజాతగా నొప్పు నది యున్నరూపపలికె, బ్రాహ్మ
ణ్యంబు తపంబున సంపాదించెదం గాకయని పల్కి వీడ్కొని వనంబునకుం బోయి క॥ పర
మతపమాచరింపఁగ । సురపతి వొడచూపి యడుగు సువ్రత నీకున్ । వరమిచ్చెద ననిన
ధరా । మరత్వమిమ్మనియె నతఁడు ముదిముద మొదవన్ చ॥ అనవుడు బ్రాహ్మణత్వము
మహత్వమెఱుంగవె? యన్యజాతికందునె యది, యొండువేఁడు మదిఁ దోఁచిన మేలనియెన్
బలారి, వాఁడనితరసాధ్యమైన తపస్స్ఖలితంబుగఁ జేయుచుండెదన్, జనుము మహాత్మ నీవ
నిన నస్మితుఁడై యతఁడుగా నేగినన్॥ వ॥ మతంగుం డేకపాదంబున నూఱేండ్లు తపంబు
చేసిన నింద్రుండు క్రమ్మఱ వచ్చి తే॥ ఏను వలదని చెప్పినమాన వెట్లు । పరమ దుర్లభపదమా
సపడి కరంబు మేలితపమాచరింతె చండాలుఁడిట్టి । దానవశియించు నిది నీకుఁ దగదు వి
డువు వ॥ వినుమిత్తెఱంగు తపంబునకుఁ బదిమడుంగులు చేసి చండాలుండు శూద్రుండగు
నూఱుమడుంగులు చేసి శూద్రుండు వైశ్యుఁడగు, వేయిమడుంగులాచరించి వైశ్యుండు క్షత్రి
యుండగు నప్పుణ్యాచారంబునకుఁ బదివేలు మడుంగులు నిర్వర్తించి క్షత్రియుండుదు
ర్బ్రాహ్మణుండగు నానిధానంబునకు లక్షమడుంగులు సల్పి శమదమసత్యాహింసల
నమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృదయంబులు సదయంబులుగావించి దుర్బ్రాహ్మ
ణుండు సద్బ్రాహ్మణుండగు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలఁతులంబడయవచ్చునే? పడసియు
నది చెడకుండ నడుపశక్యంబగునే, యనేక జన్మంబుల నొకప్పుడు బ్రాహ్మణజన్మంబు
నొందియుఁ గొందఱు ధనవాంఛావిషయలౌల్యాదులం దదాచారంబు దిగ విడిచి చెడుదు
రిట్టి మహాపదంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెదవు, నీతపోనిష్ఠ చాలించి
తగు నదియొక్క వరంబు వేఁడుమనియె ననినవాఁ డూరకున్న నాఖండలుండరిగె వెండియు
క॥ అంగుష్ఠముకటి మోపి మ । తంగుఁడు నూఱేండ్లు చేసె దపము నియతిమై । నంగములో
నసులతో । సంగతి యుఁగఁ దోఁప వెక్కసముగా నరముల్॥ ఆ॥ ఇట్లు చేసి శక్తియెల్లనుగడ
చన్న । నతఁడు నేలఁ ద్రావాలె నటిగ యమున వచ్చియమరఁ బట్టి వాసవుఁడక్కట । నీవు జెప్ప
నయ్య నెమ్మనేను॥ వ॥ క్షత్రియాదులచేతం బట్టువడని బ్రాహ్మణ్యంబసాధ్యంబు, బ్రా
హ్మణ్యంబను శార్దూలంబుతోడి మేలంబు దక్కుము, నీవు నొక్క వరంబిచ్చెదఁ
నుమని పల్కుటయు నతండు డొఁబడినఁ బరమానందంబున ఆ॥ చండదేవుఁడ

వహించి సు। స్త్రీలుపూజనంబుసేయఁ గామరూపధారివై నిరూపింపవిహగభా। వంబు గల్గి పరిమదవర్తివగుము॥ క॥ అనివరమిచ్చిమహేంద్రుఁడు। చనియెననిశవిని యజాతశత్రుఁడుగాంగేయునితో బ్రాహ్మణ్యము వెలి। జనములకుంబొందఁగా నశక్యంబేనిన్॥

క॥ చిత్తూర్జిల్లాతీర్పును, పొత్తమునంగలిగినట్టి బూతులవ్రాఁతల్
దత్తోత్తరములుకాఁబడె, మత్తాత్కాలికపుఁగ్రోధమాహాత్మ్యమునన్

చ॥ ప్రకటనచేసివీనినిటు ప్రప్రథమంబునఁగల్గినట్టి మా
మకరుష కొంత శాంతిలిన మానముదాలిచి పారకాళి కు
త్సుకమొనరించు గ్రంథములతోడనె పేపరునడ్పుచుండుదున్
గకవికలేమిలేక యొకకై నడిచెనగెను మూఁడువత్సరాల్॥ 236

* గద్య *

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త కవితాసాహిత్య
నిధాన హారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబి
కా తనూభవ గర్భశుక్తిముక్తాయమాన విద్వత్సభా
విభ్రమావధానవిధాన జానపాటి పట్టాభి
రామాభిధాన విలిఖితంబగు
స్వర్ణకారవ్యవహారంబు నందుఁ
ప్రథమభాగము.

శ్రీ సోమేశ్వరాయనమః

స్వర్ణకారవ్యవహారము.

ద్వితీయభాగము.

తే॥ నరసరావ్ పేటకోర్టులో నాదు కేసు
వడి విచారణచేయంగఁబడక మూఁడు
వత్సరంబులవఱ కనివార్యమైన
యంతరాయపరంపర నట్లయుండె॥ 1

క॥ కడుఁ బెరిఁగి ఫైలిదంవిధి। వడివడిగవిమర్శగాకవర్తిలదావా
లడిపనలుకోర్టునా। నేర్పడియెన్ గుంటూరఁ బ్రజలభాగ్యపుగరిమన్

తే॥ అటుకుఁ ట్రాన్స్ఫరగుడు నా కేస్ విమర్శకుఁ
దీసికొనిరి కొన్ని దివసములకు
దాఖలైనయట్టి దావాలయం దెష్టో
యేదో తేల్పఁబడక యెట్టులుండు॥ 3

క॥ రంగావఝ్ఝులహనుమ। య్యంగా కాన్యన్వయాబ్ధి కబ్జుఁడనన్ ఖ్యా
తింగనిన పుండరీకా। ఖ్యుం గుదిరిచికొనినవాఁడఁ జూ ప్లీడరులన్॥ 4

క॥ జరిగెవిచారణ క్రమముగఁ
బలుతెంచిరి చుట్టుపట్లబ్రాహ్మణజనముల్
గురుముఖఋషివృషభాంచిత
సురపతిసభఁబోలి కోర్టు చూడఁగనయ్యెన్॥ 5

॥ బియ్యే బియల్లోనఁ బృథుకీర్తులైన కొం
దఱు జిలాకోర్టుప్లీడరులతోడ
హూణాంధ్రభాషల నూయాయనక వ్రాయఁ
జాలిన బలుగుమాస్తాలతోడఁ

గన్నన్న సకలకార్యాల్ తత్క్షణమ సల్పఁ
బార్శ్వస్థులైయుండు బంట్లతోడఁ
దమతమవ్యవహారతత్త్వముల్ గనిపెట్టు
హాళిఁ గూర్చుండు పార్టీలతోడ
నున్నతంపువేది నున్న యతలప్పట్టు
దిండ్లకుర్చిపైని దేజమెసఁగ
హేలఁగూరుచుండి యిల్లుమున్సీఫ్ గారు
లలి సభాస్థలం బలంకరించె॥

చ॥ మతవిషయశ్రుతిస్మృతి విమర్శసమీక్షణభూరికౌతుకా
గతవివిధప్రజానికరకాంత మనంతదిగంతరాగతా
ద్భుతతరసుప్రమాణ పరిపూరితపుస్తకపేటికాసమం
చిత మగు నాఁటి తత్సభ విచిత్రతరంబయి చూడఁగాఁ దగెన్॥ 7

చ॥ వినయముమూర్తిదాల్చెనని విస్మయమందఁగఁ బ్రేక్షకాళి మె
ల్లనఁ దనహస్తమందలికలానఁ జెవిం గయిసేసి తీసిపె
ట్టెను మునిసీభుముందరను కీవి నొకించుక లేచి బెంచిక్లా
ర్కనుపమ మస్మదీయమగు నావ్యవహారపుఁ గాకితంబునన్॥ 8

సీ॥ విద్యార్థులకుఁ దర్కవేదాంతశాస్త్రంబు
లెడఁదకెక్కెడిరీతి నుడివికొనుచు
విద్వద్గణంబుతో వేడుకలిగురొత్త
హేలాగతిన్ ముచ్చటించుకొనుచు
న్యాయవాదులతోడ నానాప్రకారపుం
జిత్రసంభాషణ చేసికొనుచు
బ్రాహ్మణాదిజనంబు భక్తినర్పించెడి
యభివందనంబుల నందికొనుచు
గాడర్బుదాస్ లలరింపఁ గంఠసీమ
సాలుపైఁగప్పి బ్రహ్మతేజంబుతోడ

రహింనిజనుదెంచి * మల్లాది రామకృష్ణ
శాస్త్రీయజ్వాయె ప్రథమంపుసాక్షియయ్యె॥ 9

... The 24th day of August 1911.

... * My name is మల్లాది రామకృష్ణసోమయాజులుగారు, father's name లక్ష్మీనారాయణగారు Age 46 years. Caste బ్రాహ్మణులు Profession వ్యవసాయం Residence అమరావతి. దేవాలయములలో ప్రాణప్రతిష్ఠ వగైరా కర్మలు జరుపుట కధికారము బ్రాహ్మణులకువున్నది. దీనివిషయమై మనుస్మృతి, యాజ్ఞ, వల్క్యాస్మృతి పరాశరమాధవీయము నిర్ణయసింధు వగైరా పుస్తకములలో చెప్పబడియున్నది. ప్రాణప్రతిష్ఠఅనగా విగ్రహములు తనకు పూజకు పనికివచ్చేటట్లు యితరహిందూజాతులవారికందఱికి పనికివచ్చేలాగు ప్రతిష్ఠచేయుట అని నాఅర్థము. మనుస్మృతి 10వ అధ్యాయము 75 శ్లోకము మొదలు 97 శ్లోకములవరకు యీవిషయమై చెప్పబడియున్నది. 1 యీమనుస్మృతిలో నేనుపైనచెప్పిన అధ్యాయములోని శ్లోకములలో 76,77,95,96 to 97శ్లోకములు ముఖ్యమైనవి. ప్రతిష్ఠకర్మ యాజనములో చేరుతుంది. బ్రాహ్మణికివున్న 6 కర్మలలో యాజనకర్మవున్నది. 77వ శ్లోకములో క్షత్రియులకు సహితము యాజనకర్మకు అధికారములేదని చెప్పబడియున్నది Q. బ్రాహ్మణులనగా యెవరు? Answer యెవరిని లోకమంతా బ్రాహ్మణులని పిలుస్తు

---

1 మనుస్మృతి 10వ యధ్యాయము.

శ్లో॥ షణ్ణాంతుకర్మణామస్య త్రీణికర్మాణిజీవికా:
యాజనాధ్యాపనే చైవ విశుద్ధాచ్చప్రతిగ్రహ:॥ 76
త్రయోధర్మానివర్తంతే బ్రాహ్మణాత్ క్షత్రియంప్రతి
అధ్యాపనం యాజనంచ తృతీయశ్చప్రతిగ్రహ:॥ 77
జీవేదేతేనరాజన్య స్సర్వేణాప్యనయంగత:
నత్వేవజ్యాయసీంవృత్తి మభిమన్యేతకర్హిచిత్॥ 95
యోలోభాదధమోజాత్యా జీవే దుత్కృష్టకర్మభి:
తంరాజా నిర్ధనంకృత్వా క్షిప్రమేవప్రవాసయేత్॥ 96
వరంస్వధర్మోవిగుణో నపారక్యస్స్వనుష్ఠిత:
పరధర్మేణజీవన్హి సద్య:పతతి జాతిత:॥

క॥ వేదాంతశాస్త్రప్రబోధన। మేదురయశముంగడించి మెలఁగినవాఁడీ
భూదేవాగ్రణి, వహవా। యేదేశముఁజనిన గౌరవింత్రు మనీషుల్ 10

వ్వారో యెవరిని బ్రాహ్మణులుగా భావించినారో వారె బ్రాహ్మణులు. యజనము, యాజనము దానము ప్రతిగ్రహము అధ్యాపనము అధ్యయనము అను షట్కర్మలు యెవరికి అనుక్రమముగా పూర్వమునుంచి వచ్చుచున్నవో వారె బ్రాహ్మణులు. అధ్యాపనమనగా యితరులకు వేదము చెప్పుట. అధ్యయనమనగా తాను వేదము చదువుట. యజనము తాను యజ్ఞాదులను చేయుట. యాజనము యితరులచేత యజ్ఞాదికర్మలు చేయించుట. దానమనగా వకరికియిచ్చుట. పరిగ్రహమనగా వకరివద్దపుచ్చుకొనడము. 75 శ్లోకము నకు క్రిందవ్రాశిన తెలుగు అర్థముసరిగానేవున్నది. యీ 75 శ్లోకమునకు చర్చవ్రాసియుండలేదు. యీఆరు కర్మలు. కర్మలలోయెవరైనా వకడుయేదైనా చేయకపోయినా వాడిపూర్వులలో యెవరైనా యీఆరుకర్మలు చేసినవారుండిరా అతనుఆసంతతివాఁడగాన బ్రాహ్మణుడని పిలువబడుతాడు. మూడుతరములవారువరకు యీఆరు కర్మలలో యజ్ఞముచేయకపోతె బ్రాహ్మణునికి యజ్ఞాదికర్మలు చేయుటకు అధికారముండదు. అధికారమువచ్చుటకు ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకోవలెను. బ్రాహ్మణుని సంతతివారైతె కర్మచేయకపోయినా బ్రాహ్మణుడని పిల్వబడుతాడు. 1 మనుస్మృతి1వ అధ్యాయములో 88వ శ్లోకములో బ్రాహ్మణునికొఱకు 6 కర్మలు చెప్పబడివున్నవి. 2 పరాశరమాధవీయములో ఆచారకాండలో 31 వ పేజిలో యాజనమునకు అధికారము బ్రాహ్మణులకుమట్టుకు వున్నదని చెప్పబడివున్నది. Ex. C- 3 నిర్ణయశింధులో 192 వ

1 మనుస్మృతి 1 వ అధ్యాయము.

శ్లో॥ అధ్యాపనం చాధ్యయనం యజనం యాజనంతథా
దానం ప్రతిగ్రహశ్చైవ బ్రాహ్మణానామకల్పయత్॥ 88

2 పరాశరమాధవీయము-ఆచారకాండము 31వ పేజి.

శ్లో॥ యాజనాధ్యాపనేశుద్ధే తథా శుద్ధప్రతిగ్రహః
ఏషా సమ్యక్సమాఖ్యాతా త్రితయం తస్యజీవికా

3 నిర్ణయసింధువు 192వ పేజి.

శ్లో॥ యశూద్రేణా ...శంలింగం విష్ణుంవాప్రణమేన్నరః
...స్మృతి ప్రాయశ్చిత్తశతైరపి

సీ॥ ఎంతటిప్రాజ్ఞుండౌ యితఁడుగాకుండిన
పాత్కృమర్గీ విన మహాజనమురాదు

పేజిలో శూద్రుడుచేత ప్రతిష్టించబడిన విగ్రహమునకు పూజచేసిన అగ్రవర్ణములవారికి ప్రాయశ్చిత్తమునకు దోషముపోదు. విశ్వబ్రాహ్మణులనేజాతి ధర్మశాస్త్రములలో యెక్కడ చెప్పబడియుండలేదు. 10 జాతులబ్రాహ్మణ భేదములలోకూడా విశ్వబ్రాహ్మణజాతి చెప్పబడియుండలేదు. శాస్త్రములలో రథకారులకు యేర్పరచినవృత్తులు యిప్పుడుమన దేశములో యెవరుచేస్తున్నారో వారిని కంసాలులుఅని అంటారు. శిల్పవృత్తులచేత జీవించువారు రథకారకులు. యిప్పుడు తెలుగుదేశములో కంసాలులు బత్తులు అనేవారు శిల్పవృత్తులతో జీవించుచున్నారు. యిప్పుడు కంసాలీలు అనేవారు రథకారకులకు నియమింపబడిన వృత్తులతో జీవిస్తున్నారు. గనుక యీకంసాలీలను రథకారకులని చెప్పుచున్నారు. 1 జైమినీయ న్యాయమాలావిస్తరముఅనే గ్రంథములో జైమిని మహారుషిచే 310 పేజిలో రథకారులనేవారు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులు కాక వేరుజాతివారు అని వ్రాయబడివున్నది. 2 యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలో 15 పేజిలో రథకారకుడనగా మాహిష్యునికి కరణికిపుట్టినవాడని చెప్పబడియున్నది. మాహిష్యుడనగా వైశ్యస్త్రీయందు క్షత్రియునకు పుట్టినవాఁడు. కరణిఅనగా శూద్రస్త్రీకి వైశ్య పురుషునకు జనించినది. రథకారకులలో రెండుతరగతులువున్నట్టు 3 ఔశనసస్మృతిలో వున్నది. దానిలో 22 వ పేజిలో రథకారకుడనగా బ్రాహ్మణస్త్రీయందు దొంగతన

---

1 జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము 310వ పేజీ.

శ్లో॥ విప్రాదిరేవరథకృ దన్యోవాద్యోస్తుయోగతః
రూఢేర్వర్ణాంతరం తస్యాధానే వర్షురుచ్యతే

2 యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి 15వ పేజి.

క్షత్రియేణ వైశ్యాయాముత్పాదితో మాహిష్య-వైశ్యేన శూద్రాయాముత్పాదితా కరణీ-తస్యాం మాహిష్యేణోత్పాదితో రథకారోనామ జాత్యాభవతి.

3 ఔశనసస్మృతి 22 వ పేజి.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియాచ్చౌర్యాద్రథకారః ప్రజాయతే
వృత్తంచ శూద్రవత్తస్య ద్విజత్వంప్రతిషిధ్యతే

ఎంతటిధీరుండై యితఁడుగాకుండిన
పతము దానిలిఖించి చదువుకొనరు

ముగా క్షత్రియునకు పుట్టినవాడు రథకారుడనిన్ని అతనివృత్తి శూద్రునితో సమానమైనవృత్తి అనిన్ని ద్విజత్వములేదని చెప్పబడివున్నది. సూచకునకు బ్రాహ్మణకన్యకయందు పుట్టినవాడికి తక్షకుడని పేరు. వానివృత్తులు శిల్పాదులు యిది 1 ఔశనసస్మృతిలో 23 వ పేజిలో చెప్పబడివున్నది. సూచకుడనగా శూద్రస్త్రీకి వైశ్యుడువిధివతుగా వివాహముచేసుకోగా పుట్టినవాఁడు. స్కాంధపురాణ 2సూతసంహిత 50 పేజిలో బ్రాహ్మణస్త్రీయందు క్షత్రియునికి పుట్టినవాఁడు సూతుడు. సూతునకు బ్రాహ్మణస్త్రీయందు దొంగతనముగా పుట్టినవాడు రథకారుడు అని చెప్పబడివున్నది. తక్షకుడని రథకారుడు లోహకారకుడని చర్మకారకుడని శిల్పి వర్ధకి అని వేరువిధములున్నట్టు చెప్పబడినవి.

... ... 5-8-II:—యాజనము చేయించుటకు బ్రాహ్మణులకే అధికారమువున్నదనె విషయములో 3 విష్ణుస్మృతిలో కూడావున్నది. దానిలో 10 పేజిలో చెప్పబడివున్నది. 4 మార్కండేయ పురాణము 53 వ పేజిలో యాజనము అధ్యాపనము ప్రతిగ్రహము యీమూడు బ్రాహ్మణకర్మలని చెప్పబడియున్నది. శిల్పాదులు శూద్ర

1 ఔశనసస్మృతి 23 వ పేజి.

శ్లో॥ సూచకాద్విప్రకన్యాయాం జాతస్తక్షక ఉచ్యతే
శిల్పకర్మాణి చాన్యాని ప్రాసాదలక్షణంతథా

2 సూతసంహిత 50 వ పేజి.

శ్లో॥ కరణాయాంతువిప్రేంద్రా! మాహిష్యాద్యోవిజాయతే
సతక్షారథకారశ్చప్రోక్తశ్శిల్పీచవర్ధకీ
లోహకారఃకర్మకారఇతి వేదార్థవేదిభి.

3 విష్ణుస్మృతి 10 పేజీ

సూ॥...బ్రాహ్మణస్యయాజనప్రతిగ్రహౌ

4 మార్కండేయపురాణము 53 వ పేజీ

॥యాజనాధ్యాపనేశుద్ధస్తథా పుత్ర! ప్రతిగ్రహః
ఏతత్సమ్యక్సమాఖ్యాతంత్రితయంతస్యజీవికా
వ్యాఖ్యాతంశూద్రధర్మోపిజీవికాకారుకర్మభిః

ఎంతటిచతురుండె యితఁడుగాకుండిన
వంచింపక వకీళ్లు వదలిపెట్ట

కర్మలని మార్కండేయ పురాణము 53 వ పేజిలోనె చెప్పబడివున్నది. 1 అమరనిఘంటులో 255 వ పేజిలో రథకారుడనగా యెట్టివాడో మాహిష్యుడనగా యెట్టివాడో కరణియెట్టిదో వ్రాశివున్నది. నేను పైనచెప్పినవిధముగానే వ్రాశివున్నది. Ex.K 2 నారదస్మృతిలో 62 వ పేజిలో యాజనము బ్రాహ్మణుని ధర్మమనిచెప్పబడివున్నది. Ex. K. దీనిలో ఆపద వచ్చినప్పుడు తనకంటె తక్కువ కులవృత్తి ఆచరించమన్నాడు. 3మనుస్మృతిలో 10వ అధ్యాయములో 590వ పేజిలో 100 వ శ్లోకములో శిల్పాది వృత్తులు శూద్రుడికి యితర వృత్తులవల్ల జీవనము దొరకనప్పుడె ఆచరింప వలసినదిగా వ్రాయబడి వున్నది. 4 స్మృతి ముక్తాఫలములో 52 వ పేజీలో రథకారుడనగా యెవరో చెప్పబడి వున్నది. తక్షు, శిల్పి, వర్ధకి, లోహకార, కర్మకారులు రథకారులని చెప్పబడివున్నది ఆ పేజీలోనే రథకారులకు వాస్తుశాస్త్రముచదువడము దేవాలయములప్రాకారములు తయారుచేయు

1 అమరనిఘంటువు 255 వ పేజీ

శ్లో॥ రథకారస్తుమాహిష్యాత్కరణ్యాంయస్యసంభవః

2 నారదస్మృతి 62 వ పేజీ

శ్లో॥ వైశేషికంధనంజ్ఞేయంబ్రాహ్మణస్యశుభంత్రిధా
ప్రతిగ్రహేణయల్లబ్ధంయాజ్యతశ్శిష్యతస్తథా
విపర్యయాదధర్మస్స్యాన్నచేదాపద్గరీయసీ
ఆపత్స్వనంతరావృత్తిర్బ్రాహ్మణస్యవిధీయతే

3 మనుస్మృతి 10 వ అధ్యాయము 590 వ పేజీ

శ్లో॥ అశక్నువంస్తుశుశ్రూషాంశూద్రః కర్తుంద్విజన్మనాం
పుత్రదారాత్యయం ప్రాప్తోజీవేత్కారుకకర్మభిః

4 స్మృతిముక్తాఫలము 52వ పేజీ.

శ్లో॥ మాహిష్యాత్కరణాయాంతు రథకారఃప్రజాయతే
అథపర్యాయనామాని తక్షాశిల్పీచవర్ధకీ
లోహకారఃకర్మకారో ...

రెంతటివేత్తయో యితఁడుగాకుండిన
మున్నిభు గూఢార్థములనునడుగఁ

డము నగలు వగైరాలుచేయడము నాగలి వగైరాపనులుచేయడము యజ్ఞపాత్రలు చేయడము వారివృత్తులుగా చెప్పబడివున్నది. 1వాచస్పత్యములో4791 పేజీలో రథకారుడనగా మాహిష్యవలనకరణికి పుట్టినవాడని చెప్పబడివున్నది. Ex. M. విశ్వబ్రాహ్మణుల నేపదము అమరములోలేకపోవుటేకాక వాచస్పత్యములోకూడా లేదు. అమరమునిఘంటువుగా ప్రతిచరిత్రకారులు వప్పుకున్నారు. 4 వేదములలో నేనుచూచినంతవరకు గాని పురాణములలోగాని స్మృతిశృతులలోగాని విశ్వబ్రాహ్మణులని పదములేదు. నేను తర్కశాస్త్రము వేదాంతశాస్త్రము అలంకారశాస్త్రము చదివినాను. యజ్ఞము చేసినాను.

Cross Examination:—రథకారులకు యజ్ఞముఅధికారమున్నట్టు Ex. D.లో 307 పేజీలో చెప్పబడివున్నది. యాజనములోవారు ఆధానమనేకర్మచేయుటకు మాత్రమే అధికారమున్నదిగాని తక్కినకర్మలుచేయుటకు వీలులేదు అని చెప్పబడివున్నది. రథకారుడు ఆధానకర్మ చేయవచ్చునని వేదములలో చెప్పబడివున్నది. ఆధానకర్మ బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు చేసేటప్పుడు వకమంత్రముతోను రథకారులు చేసేటప్పుడు వకమంత్రముతోను చేయవలసినదిగా చెప్పబడి వున్నది. యాజనమనగా యజ్ఞముచేయించుట అని సరిఅయిన అర్థము. యాజనమనగా యితరులచేత కర్మాదులు చేయించుట. దేవాలయప్రతిష్టలువగైరాలు యాజనముక్రిందికి వస్తుందని నాఅభిప్రాయము. దేవాలయప్రతిష్టలు యాజనములోకి వస్తుందని పుస్తకముయిస్తే చూపించగలను. యాజనమనగా దేవాదులకు హవిస్సు యిచ్చుటకుగాను చేయించే కర్మ. హవిస్సు యిప్పించె అధికారములేనప్పుడు అట్టివారు చేయించిన కర్మ

వాస్తుశాస్త్రిమధీయానః ప్రాసాదప్రతిమాదికం
యజ్ఞపాత్రం ద్విజాతీనాం హైమాన్యాభరణానిచ
కృష్యుపస్కరణంలేఖ్యం కర్మాణ్యన్యోదితానిచ
1వాచస్పత్యము 4791 వ పేజి.
రథకారః-పుం-రథంకరోతి-వర్ణసంకరభేదే
కరణ్యాం మాహిష్యాజ్జాతే

డరఁటిపండొల్చి చేఁబెట్టినటు సమస్త
శాస్త్రతత్త్వంబులం జెప్పి జనులచేత
సత్కృతుండగుచుండు నీశాస్త్రివర్యు
గరిమ యెంతని వర్ణింపఁగలను నేను॥ 11

చెల్లతగదు. ప్రతిష్ఠకున్నూ దేవాలయముకట్టుటకు విగ్రహముచేయించుటకు యేమి సంబంధములేదు. దేవాలయముకట్టించిపెట్టుకొని విగ్రహాలుచేయించుకొని సిద్ధముగా వుంచుకొన్నతర్వాత ముహూర్తముపెట్టుకొని ఆముహూర్తసమయమును గణాధిపతి పూజతో ప్రతిష్ఠఆరంభించి చివర విగ్రహమును గుడిలోనిలిపి హారతియివ్వడముతో అంతమవుతుంది. గణాధిపతిపూజ ధాన్యాధివాసముకంటే జలాధివాసముకంటే ముందే ఆరంభమవుతుంది. ప్రాణప్రతిష్ఠ యీ అధివాసములదరిమిలా జరుగుతుంది. ప్రతిష్ఠకర్మచేయించే ఆచార్యుడు దేవాలయముగర్భగుడిలోనికి శిల్పకారుడిని తీసుకొని వెళ్లి అక్కడ విగ్రహముచేసినందుకు అతనికి బహుమతియిచ్చిపంపించి అంకురార్పణ చేయవలసినది. ప్రతిష్ఠకర్మ యెట్లుచేయించవలసినది లీలావతిఅనేగ్రంధములో చెప్పబడియున్నది- ఆచార్యశబ్దమునకు ప్రపంచవ్యవహారములో ఇప్పుడు అయ్యాఅని అర్థము. దేవాలయముకట్టువిధము విగ్రహములనుచేయువిధము ఆగమములో ఉంటుంది. ఆ ఆగమములలో ప్రతిష్ఠవగైరాచేయించవలసినపద్ధతులు చెప్పబడియున్నవి. లీలావతి ఆగమములలోదే. గ్రామదేవతప్రతిష్ఠ శైవాగమములోచేరుతుంది. గ్రామదేవతలు తామసదేవతలని యెక్కడనైనా చూచినానేమో జ్ఞప్తిలేదు. శివార్చకులు బ్రాహ్మణులేకాని వారికి యాజనకర్మకధికారమున్నదేమో చూచిచెప్పవలెను. వారు బ్రాహ్మణకన్యకకు బ్రాహ్మణునికి పుట్టినవారు కనుక పంక్తిభోజనమునకు అర్హులుకారు. అని చెప్పబడియున్నది. వైష్ణవులకు మధ్వలకు వైఖానసులకు వైదికులకు నియోగులకు యాజనాధికారమున్నది. వాది బ్రాహ్మణులక్రిందికివస్తాడు. లోకులందఱిచేత వాది బ్రాహ్మణుడని పిలువబడుచున్నాడుగనుక బ్రాహ్మణులని లోకులచేతపిలువబడే వారితో సంబంధబాంధవ్యమున్నదిగనుక బ్రాహ్మణుడని చెప్పుతున్నాను. భోజనప్రతిభోజనములు లేకపోయినా బ్రాహ్మణుడైనయెడల ప్రతిష్ఠాధికారమున్నది. శూద్రుడు చేయదగినకర్మలు అతనిచేతచేయిస్తే బ్రాహ్మణునికి యేమీ తప్పులేదు. శూద్రుడు చేయగూడనికర్మలుచేయించితే అబ్రాహ్మణ్యమువస్తుంది. చేయదగినకర్మలైనా యెల్లప్పుడూ వృత్తిగాచేయించుతుంటే అబ్రాహ్మణుడుకాడుగాని ప్రాయశ్చిత్తముచేసు

ఉ॥ చెప్పినవాక్యముం మరలఁజెప్పక మూఁడుదినంబు లట్టు లా
గొప్పబుధుండు సాక్ష్యము నమంత్రితశక్తి వచించె బ్రాహ్మణుల్
కుప్పలుకుప్పలై యచటఁ గోరికఁ దీరిచి కూరుచుండి క
న్రెప్పలు వేయకేకనుచు నెక్కొనుప్రేముడి నాలకింపఁగన్ ॥ 12

కొనవలెను. రథకారులకు షోడశకర్మాధికారమువున్నట్టు నేనుయెరిగినమట్టుకు యెక్కడా చెప్పబడియుండలేదు. విజ్ఞానేశ్వరీయములో రథకారులకు ఆధానమనేకర్మవున్నది గన్క వుపనయనములేనిది అదిచేయుటకువీలులేదుగనుక వుపనయనముచేసుకొనవచ్చునని చెప్పబడియున్నది. జ్ఞానమహిమ చెప్పుతూ బ్రహ్మజ్ఞానముకలిగినవాడే బ్రాహ్మణుడని వుపనిషత్తులలో చెప్పబడివున్నదిగాని అది కులాచారసంబంధమునకు పనికిరాదు. ప్రతిష్ఠలో బ్రహ్మజ్ఞానఅవసరములేదు. కులాచారమేకావలసియున్నది. యీప్రపంచములో బ్రాహ్మణులను బ్రహ్మజ్ఞానముంటేనేకాని బ్రాహ్మణుడుకాడని చెప్పనవసరములేదు......

......26-8-11. వేదములలో బ్రాహ్మణజాతి సగుణబ్రహ్మయొక్క ముఖమునుండీ పుట్టినట్లు చెప్పబడియున్నది. సగుణబ్రహ్మయొక్క శరీరములో ముఖమునుంచి బ్రాహ్మణజాతిపుట్టినట్టు చెప్పబడివున్నది. పరమాత్మకు ముఖమేది అనేప్రశ్నకుజవాబుగా బ్రాహ్మణుడు పరమాత్మకు ముఖమని చెప్పబడివున్నది. అశ్లోకములోనే పరమాత్మకు పాదములేవి అనేప్రశ్నకుజవాబుగా పాదములయందు శూద్రులుపుట్టినారుఅని వున్నది గన్క యీజవాబునుపట్టి పైదికూడా బ్రాహ్మణులు పరమాత్మ ముఖమందుపుట్టినారని చెప్పవలసివున్నది. యీపురుషసూక్తభాష్యములో 15 పేజీలోను 14 పేజిలోను 12-13 శ్లోకములకు చెప్పినభాష్యము సరిఅయినభాష్యమే. ఇప్పటి బ్రాహ్మణులు పరబ్రహ్మముఖమందుపుట్టినబ్రాహ్మణ సంతతివారు. పోయిన మహాప్రళయముతరువాత యిప్పటివరకు ఆసంతతివస్తున్నది. ప్రథమమహాప్రళయము తరువాత తిరిగిసృష్టికి బ్రాహ్మణులు పరమాత్మముఖమునుండే పుడుతారు. ప్రతిమహాప్రళయము తరువాత యిట్లేజరుగుతుంది. కశ్యపప్రజాతిభార్య మనువుయందు నాలుగుజాతులవారు పుట్టినారని నేను యెక్కడ చదివినట్టుజ్ఞప్తిలేదు. కశ్యపప్రజాతికి 13 భార్యలువున్నారని యెక్కడనో చదివినానని జ్ఞాపకమువున్నదిగాని ఆపదముగ్గురిలో మనువున్నట్టు చెప్పలేను * అష్టోత్తరశతోపనిషత్తు 343 పేజీవిశవజ్రసూచిలో వర్ణశబ్దమునకు రంగుఅని అర్థము. ఆపేజీలోనే శరీరముబ్రాహ్మణుడుకాడనివున్నది గాని శరీరమునుబట్టి బ్రా

* అష్టోత్తరశతోపనిషత్తు 343 వ పేజీ

బ్రాహ్మణో శ్వేతవర్ణః క్షత్రియో రక్తవర్ణః వైశ్యః పీతవర్ణః శూద్రః కృష్ణవర్ణ ఇతి నియమాభావాత్ ...తస్మాన్న దేహో బ్రాహ్మణఇతి.

శా॥ మత్పక్షంబున సాక్ష్యమున్నుడువ ధీమచ్ఛ్రేష్ఠులై పెక్కురున్
దత్పక్షంబున కేగుదెంచినిలువన్ దద్భోజనాద్యర్థమై వి
త్తోత్పత్తింగనఁజాలకేను మదినెంతో చింతనొందంగ నే
తత్పూజ్యుం డొకదారిచేసిచనియెన్ దారిద్ర్యవిచ్ఛిత్తిగన్॥ 13

హ్మణుడుకాడు అని లేదు. యేబ్రహ్మముఖమునుంచి బ్రాహ్మణులుపుట్టినారో ఆబ్రహ్మకు అనేకవేలముఖములువున్నవని చెప్పబడివున్నవి. సగుణబ్రహ్మము శివుడైవున్నప్పుడు ఆయనకు 5 ముఖములువున్నవని చెప్పబడివున్నది. బ్రాహ్మణులు త్రిమూర్తులలోవున్నబ్రహ్మముఖమునపుట్టినవారుకారు. సగుణబ్రహ్మకు విశ్వకర్మఅని పేరు వర్తిస్తుంది. త్రిమూర్తులలో యెవరికైన ఆపేరువర్తిస్తుంది. సగుణబ్రహ్మకు విశ్వకర్మఅనే పేరు వర్తిస్తున్నట్టు పురుషసూక్తమువల్ల కనుపడుతుంది. * కృష్ణయజుర్వేదతైత్తిరీయసంహిత 85 పేజీలో విశ్వకర్మశబ్దము పరమాత్మకువర్తిస్తుందనిచెప్పబడివున్నది. పురుషసూక్తభాష్యపు 19 పేజీలోకూడా యీసంగతి చెప్పబడివున్నది. బ్రహ్మముఖమందు మొదటపుట్టినవారికి పేర్లు పురుషసూక్తములో చెప్పబడివుండలేదు. యితరగ్రంథములలో వున్నదేమో చెప్పలేను. చతుర్ముఖబ్రహ్మవలనగూడా కొందరు మహాపురుషులుజన్మించినట్టు పురాణములలో వున్నది. సనకసనందనాదులు బ్రహ్మమానసపుత్రులని చెప్పబడివున్నది. నవబ్రహ్మలు చతుర్ముఖబ్రహ్మవలనపుట్టినట్టు చెప్పబడివున్నది. వశిష్ఠుడు బ్రహ్మమానసపుత్రుడు. వజ్రసూచికోపనిషత్తునందు వశిష్ఠుడు ఊర్వశియందుపుట్టినట్టు చెప్పబడివున్నది. దేవతలసాని ఊర్వశిఅని వకఆమెవున్నది. యీవూర్వశికే వశిష్ఠుడు పుట్టినది లేనిది చెప్పలేను. వ్యాసులవారు కైవర్తకకన్యకకు

* కృష్ణయజుర్వేద తైత్తిరీయసంహిత 85 వ పేజీ

శ్రు॥ విశ్వకర్మా మనసా య ద్విహాయా ధాతా విధాతా పరమోత సందృక్॥

భా॥ విశ్వవిషయాణికర్మాణి సృష్టిస్థితిసంహారరూపాణి యస్యాసౌ విశ్వకర్మా,తస్యచ తేషుకర్మసు సత్యత్వాదయఏవ సాధనం, సత్యసంకల్పత్వాత్, యద్యస్మా దయం మనసా సంకల్పమాత్రేణ విశ్వకర్మా తస్మా ద్ధాతా విధాతా విహాయాఇతి చోచ్యతే, ధాతా ఉత్పాదకః విధాతా పోషకః విశేషేణజిహాతి పరిత్యజతీతి విహాయాః, సంహర్తేత్యర్థః ఉతాపిచాత్రఏవ పరమః సర్వేభ్యఉత్కృష్టః సమ్యక్పశ్యతీతిసందృక్ పరంజ ఇత్యర్థః॥

క॥ గుంటూర్పురసమమిపు డీ
వెంటంగానంగఁబడదు వేఱొక్కటి శ్రీ
యింటింటఁ విడియుచు నొక
కంటంగని పెట్టియున్న కతమున నార్యుల్॥ 14

పుట్టినట్టు * వజ్రసూచిలో చెప్పబడివున్నది............వశిష్టుడు అక్షమాలఅనే తక్కువజాతి స్త్రీని పెండ్లిచేసుకున్నాడనిన్ని ఆయన పెండ్లిచేసికొనుటచేత అక్షమాల తక్కువజాతి స్త్రీ అయినా గౌరవము వచ్చినదని † మనుస్మృతి 487 పేజీలో చెప్పబడివున్నది. మొదట పరమాత్మముఖమందుపుట్టినవారు బ్రాహ్మణులనిపిలువబడివారు కనుక యిప్పుడు బ్రాహ్మణులని పిలువబడినవారు వారిసంతతివారని చెప్పుతున్నారు. అదిగాక యిప్పుడు బ్రాహ్మణులప్రవరలో పూర్వపువారి పేరులు చెప్పుచుండుటచేతను యిప్పటిబ్రాహ్మణులు పరమాత్మముఖమందు పుట్టినవారిసంతతి అని చెప్పుచున్నారు. పరాశరుడు గోత్రఋషే. ఆపస్తంబప్రవరకాండ అనేగ్రంథము ప్రమాణగ్రంథమే. శక్తిఅనేఆయన వశిష్టునికొమారుడు. వ్యాసుడు పరాశరుని కొమారుడు. వశిష్టుడు పరాశరుడు బ్రాహ్మణులగోత్రకర్తలే. వేదవ్యాసులజన్మవిషయములో సంస్కృతభారతము ప్రమాణమే. పూర్వయుగములలో బ్రాహ్మణులు క్షత్రియకన్యకను పెండ్లిచేసుకుంటే వారికిపుట్టినవాడు బ్రాహ్మణుడుగా పరిగణింపబడేదిగాని యిది కలియుగములో నిషిద్ధమని చెప్పబడివున్నది. అధమజాతిపురుష స్త్రీలు తపస్సుచేత వుత్తమజాతిపురుషులు, స్త్రీలు కావచ్చును అని గ్రంథము వున్నది. ఇది విశ్వామిత్రచరిత్రములో వున్నది. యిది కలియుగములో పనికిరాదు. కలియుగమునకు పరాశరస్మృతి ప్రమాణము. మనుస్మృతి పరాశరస్మృతితో అనుకూలించేవరకు ఆధారము. వ్యతిరేకించేచోట ప్రమాణముకాదు. ‡ మనుస్మృతి

* వజ్రసూచికోపనిషత్తు

వ్యాసః కైవర్తకన్యాయాం, శశపృష్ఠా ద్గౌతమః-వశిష్ఠ ఊర్వశ్యాం

† మనుస్మృతి 9 వ అధ్యాయము

శ్లో॥ అక్షమాలా వశిష్ఠేన సంయుక్తాధమయోనిజా
శారంగీ మందపాలేన జగామాభ్యర్హణీయతాం॥ 28

‡ మనుస్మృతి 581

శ్లో॥ శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్జాత శ్శ్రేయసాచే త్ప్రజాయతే
అశ్రేయాం శ్రేయసీంజాతిం గచ్ఛ త్యాసప్తమాద్యుగాత్॥ 64

సీ॥ లేక యేడేనోక ప్రాకటవ్యవహార
మెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున

581 పేజీలో వకబ్రాహ్మణుడు శూద్రజాతిస్త్రీని పెండ్లిచేసుకుంటే వాడికి వక ఆడ పిల్ల పుట్టి ఆపిల్ల బ్రాహ్మణునే పెండ్లిచేసుకొని యిట్లా యేడుతరములవరకు జరుగుతే యేడోతరము పిల్లకు పుట్టినవాడు కులభేదములేక బ్రాహ్మణజాతివాడు అవుతాడు. వాచస్పత్యములో వైదిక బ్రాహ్మణుడనిలేదు. సంకరవర్ణములులేకపూర్వము శిల్పాదులు శూద్రజాతికి చెప్పబడివున్నవి. సంకీర్ణజాతులు యేర్పడినకాలదిని వారికి శిల్పాదులువదలి శూద్రులు ద్విజశుశ్రూషనట్టుకు తాము వుంచుకోవుండవచ్చును. స్మృతులలో శూద్రులనట్టుకుమాత్రమే వివరించినచోట శిల్పాదులుశూద్రులకు చెప్పబడివున్నవి. తప్పీలుగా సంకీర్ణవర్ణములు చెప్పినచోట శిల్పాదులు సంకీర్ణవర్ణధర్మములుగా చెప్పబడివున్నవి. శిల్పాదులు శూద్రులకు మనుస్మృతిలో ఆపద్ధర్మములుగా చెప్పబడివున్నవి. దేవతలకు దేవలోకములో విశ్వకర్మఅని వక శిల్పకారుడు వున్నాడని చెప్పబడివున్నదిగాని ఆయన యేకులమువాడో నాకు తెలియదు. ద్విజేతరులైన యితరులకు వేదోక్తకర్మలులేవు- ద్విజేతరులైన యితరులలో రథకారులకు ఆధానకర్మకు అధికారము వున్నది- తక్కినజాతులవారికి వేదోక్తకర్మలు యెందుకులేవో యెక్కడ చెప్పబడివుండలేదు- భిక్షాటనము బ్రాహ్మణులకు వృత్తికాదు- వారికి పరిగ్రహఅధికారముమాత్రము వున్నది- అమరుడు రథకారులను సంకీర్ణులలోచేర్చినాడుగాని శూద్రులలో చేర్చలేదు- మంగలవాండ్లు సంకీర్ణులు- యీశాస్త్రములన్ని భరతఖండమువారికే చెప్పబడివున్నవి- హిమాలయము మొదలు శేతువువరకును తూర్పుపశ్చిమసముద్రములకు మధ్య వున్నప్రదేశము భరతఖండమని పే॰- అంబష్టుడు నిషాదుడు మాహిష్యుడు మొదలుగా గలవారు- * స్మృతిముక్తాఫలము 52 పేజీలో అనులోమసంకరులని చెప్పబడివున్నవి- వీరికి సమంత్రకకర్మలులేవు- సమంత్రకకర్మలు అనులోమసంకరులలో బ్రాహ్మణునకు

* స్మృతిముక్తాఫలము 52 వ పేజీ

శ్లో॥ బ్రాహ్మణా ద్వైశ్యకన్యాయా మంబష్టోనామజాయతే
నిషాద శ్శూద్రకన్యాయాం యఃపారశవఏవవా
క్షత్రియా ద్వైశ్యకన్యాయాం మాహిష్యోంబష్టఇత్యసౌ॥

పోక యేదేనుక భూరిసభాస్థలి
కెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున

క్షత్రియకన్యయందుపుట్టినవానికిమట్టును చెప్పబడివున్నట్టుజ్ఞాపకము- సంకీర్ణజాతులు తల్లికులము కంటే తక్కువవారు కారని చెప్పబడివున్నది- చాతుర్యమునపుట్టినవారు తల్లిజాతికంటె తక్కువవారు అవుతారు- క్రమప్రకారము పెండ్లిచేసుకున్నదానికిపుట్టిన అనులోమసంకరులు తల్లిజాతికంటే తక్కువవారు కారు అనులోమసంకరులకంటే సంకీర్ణసంకరులు తక్కువవారు అనులోమసంకరులు కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగా శూద్రులలో చేరుతారు రథకారుడనగా రథముచేసేవాడని యౌగికార్థము-ఆధానకర్మకు బ్రాహ్మణులకు రథకారులకు వేరు వేరుమంత్రములు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులు చేసేఆధానకర్మ రథకారులుచేసే ఆధానకర్మ వకటే యీఆధానకర్మ పుణ్యముకొరకు చేస్తారుగాని బ్రాహ్మణాదిజాతులుచేసినప్పుడు రథకారులుచేసినప్పుడు క్రియాభేదము-బ్రాహ్మణజాతివారు ఆధానముచేసేటప్పుడు వకమంత్రము క్షత్రియుడుచేసినప్పుడు వకమంత్రము వైశ్యుడు...చేసేటప్పుడు వకమంత్రము రథకారుడు చేసేటప్పుడు వకమంత్రము చెప్పుమని * కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10 వ పేజీలో చెప్పబడివున్నది- షోడశకర్మలకు నియమింపబడిన మంత్రప్రశ్నములోని మంత్రములు ప్రతిష్టకర్మకు పనికిరావు-ప్రతిష్ఠాసంకల్పముకు పూర్వము వేదమంత్రములు అవసరములేదు- దేవాలయము కట్టబోయ్యేముందు స్థలశుద్ధికి వేదమంత్రములుకలవు- ప్రతిష్ఠకుపూర్వము విగ్రహమునకుచేయవలసిన సంస్కారములు లేవు రథకారులను ఆంధ్రదేశములో రథకారులని వాడుటలేదు- కంసాలిబత్తుడు వడ్లబత్తుడు కమ్మర అని వాడుతారుగాని రథకారశబ్దము సంస్కృతముగనుక ఆంధ్రదేశములో వాడరు. మనుస్మృతి 22-23 పేజీలో విరాట్టువలన సృష్టిపుట్టినట్లు చెప్పబడివున్నది.

* కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10 వ పేజీ

శ్రు॥ భృగూణాం త్వాంగిరసాం వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి భృగ్వంగిరసామాదధ్యాత్-ఆదిత్యానాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే! వ్రతేనాదధామీ త్యన్యాసాం బ్రాహ్మణానాం ప్రజానాం-వరుణస్యత్వా రాజ్ఞో వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి రాజ్ఞః ఇంద్రస్య త్వేంద్రియేణ వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి రాజన్యస్య-మనోస్త్వా గ్రామణ్యో వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి వైశ్యస్య-ఋభూణాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే! వ్రతేనాదధామీతి రథకారస్య-

రాక యేదేనొక వీక ధనము ధాన్య
మెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున
ఈక యేదేనొక లోకోపకృతి విత్త
మెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున

విరాటువలన పుట్టినవారిలో భేదములేనట్టు చెప్పబడివున్నది. విరాట్టు...ముఖబాహూరుపాదములనుండియే బ్రహ్మక్షత్రియులు వైశ్యశూద్రులు పుట్టినారు- 10-12 యేండ్ల క్రిందటివరకు కంసాలులయిండ్లలో బ్రాహ్మణులుయాజనముచేయించేవి. వైశ్యులకు వేదోక్తమున్నది. వారియిండ్లలో యేలాజరుగుతూవున్నది నాకు తెలియదు. విష్ణుపురాణము బ్రహ్మాండపురాణము బ్రహ్మవైవర్తము స్కాందము 18 పురాణములలోవే. యిప్పుడువున్న బ్రాహ్మణులు పూర్వయుగ బ్రాహ్మణసంతతివారేఅని నాయభిప్రాయము. గతయుగములలో బ్రాహ్మణుడు పెండ్లిచేసుకున్న క్షత్రియ స్త్రీకిపుట్టినవారికి తపస్సుచేసి ఆలోపము పోగొట్టుకుంటేనే గాని బ్రాహ్మణుడుగాడు. తండ్రి బ్రాహ్మణుడయితే తల్లి తక్కువజాతిదైనా తపస్సుచేత బ్రాహ్మణుడు అవుతాడు. వేదములలో చెప్పబడినఋషులు చెప్పబడనిఋషులకంటె యెక్కువకాదు.

(కోర్టుప్రశ్న) యాజనకర్మ ధనము ఆర్జించుటకు పుట్టినకర్మ అయివున్నది. యిది యిహలోకకర్మగాని డబ్బుతీసుకోకుండాచేయిస్తే కొంతపుణ్యము వున్నది. ప్రతిష్ఠచేసెడివాడు పరలోకముకొరకు యిహలోకముకొరకు చేస్తాడు, చేయించెడివాడు తనవిధికర్మగనుక చేయించుతాడు. ప్రతిష్ఠకర్మచేయించేవాడు పుట్టుక బ్రాహ్మణుడైమంత్రములువచ్చి శరీరపరిశుద్ధికలవాడై యుండవలెను. మంత్రములువచ్చిన బ్రాహ్మణుడు ఆ మంత్రములు వల్లించుతూ ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తే ప్రాణప్రతిష్ఠఅవుతుందగాని మహాఋషులుచేసిన ప్రాణప్రతిష్ఠకు ఆధిక్యమువుండవచ్చును. తక్కువజాతివారు బ్రాహ్మణులు అయితే మార్పుపొందునది దేహము-ఆత్మ మారదు-మార్పుపొందినదేహమునుధరించిన ఆత్మ బ్రాహ్మణుడయినాడు. నేనుపైనచెప్పినశరీరము మార్పు. స్థూలశరీరమునకే జ్ఞానాతిశయముగలవారు వారివెనుకటిజన్మయొక్క స్థూలశరీరములోని అణువులను తరువాతజన్మకు తెచ్చుకుంటారు. కులాతిశయముకు పుట్టుకే కారణము. బ్రాహ్మణులు పరాత్పరునిముఖమందు పుట్టినవారుగనుక వారికిఅతిశయమువచ్చినది. పుట్టుకచేతనే బ్రాహ్మణులకు ఆధిక్యతవచ్చినది. తక్కువజాతివారు బ్రాహ్మణకర్మఆచరించుటచేత ఆధిక్యతరాదు. మనుస్మృతి 87 పేజిలో 98 శ్లోకములో బ్రాహ్మణునికి జ్ఞానముచేత మోక్షము వస్తుందని చెప్పబడివున్నది. ముందు వర్ణములుయేర్పడి తరువాత వృత్తులు యేర్పడినవి. యెక్కువజాతివారు తక్కువజాతివారి వృత్తులు 7 పురుషాంతరములవరకు ఆచరించిన

గీ॥ తేక బలుకానుకల సుధీ లోకనతికి
నెవరునుం గనుపట్టర యీపురమున
కాకయుండిన నీరీతిగం బ్రసిద్ధి
కెక్కియేయుండ దీమాట నిక్కమరయ॥ 15

క॥ ఆపురిబ్రాహ్మణు లధిక। శ్రీపరిచితి వాక్పయోధరీపరిచితియుఁ
బ్రాపించియుండుటేకా। కోపినయంతఁ జనోపయోగులుకూడన్ ॥16

తే॥ అట్టివార్కొండ ఘాసోమయాజినుడిని
వేదపుంముక్కలాగున విశ్వసింత్రు
యాయన కలామహత్త్వమే యాయనకటు
జనవశీకరణాత్మక శక్తినీయ॥ 17

యెడల తక్కువజాతివారవుతారు జ్ఞానముసంపాదించి మోక్షముపొందుటకు జాతి వృత్తులు అవసరములేదు. యేజాతివాడు వానికర్మలు చక్కగాజరువుకున్న యెడల మోక్షమునుపొందవచ్చును.

రిమార్కు—వజ్రసూచికోపనిషత్తు పరమాత్మజ్ఞానమహిమమును తెలుపుటకు పుట్టినది. స్మృతులన్ని దేవఋషులు బ్రహ్మఋషులు చేసినవే. పురాణములు వేదవ్యాసులవారు చేసినారు. బ్రాహ్మణుడు శ్వేతవర్ణుడని ప్రశ్నరూపములో వున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానము హెచ్చుఅని చెప్పతూ చెప్పినాడు. వ్యాసునితల్లి క్షత్రియకన్యఅయినను దాశరాజు పెంచినాడు. దశవిధబ్రాహ్మణులలో విశ్వబ్రాహ్మణులులేరు. యాజనముచేయించేబ్రాహ్మణుడు డబ్బుపుచ్చుకుంటే తప్పులేదు. నిషాదుడయిన ప్రభువు (బోయవాడు) వకయిష్టిచేయుటకు అధికారమువున్నది. నిషాదుడు సంకరజాతిలోవాడేచేయవచ్చునది * జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము 310 పేజీలో వున్నది. యీయిష్టిరుద్రుడనే దేవతకు హవిస్సుయిచ్చేకర్మ-శివాలయాదులలోకి ప్రాణప్రతిష్ఠచేసినతరువాత విగ్రహమునుచేసిన ఆయన గర్భగుడిలోనికి రాకూడదు. బ్రాహ్మణుడు జాతిభ్రష్టుడయితే జాతితోపాటు కర్మాధికారము పోతుంది

విద్వాను, సరిగావున్నది

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిసోమయాజులువ్రాలు.

---

* జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము 310 వ పేజీ

శ్లో॥ కర్మధారయముఖ్యత్వా న్నిషాదో రౌద్రయాగకృత్॥

తే॥ అట్టిభూదేవసంతతియందుఁబొలుచు
నీమసికులాంబునిధిపూర్ణసోముఁడైన
లక్ష్మినారాయణాఖ్యాక సూక్ష్మబుద్ధి
యుపకృతానేకవిద్వద్విజోత్తముండు॥ 18

క॥ ఆయనయన్ మఱికొందఱు ధీయుతులుం దనదుదెసకుదిక్కారినదా
నీయఘశాలావ్యవహృతి యేయ్యనువునసుండెనొయని యేతెంచుటయున్

ఆ॥ రామకృష్ణయజ్వ "రంపు కూర్చుండు"డ
టంచువారిమిగుల నాదరించి
నేనుగుడుచునట్టి నెవ్వగయంతయున్
దెలిపియిట్టులనియె దివ్యభణితి॥ 20

క॥ "ప్రకృతపువ్యవహారంబీ
యొకనితలనెయుండెననుట కొప్పదుచూడి త
ప్పక బ్రహ్మజాతికింతటి
కొకతీఱుభరంబె దీననున్నది యరయన్॥ 21

ఉ॥ ఈతనియింటికార్యమని యొంచఁగఁబోకుడి, యగ్రజన్మపున్
జాతికెపెట్టినారెనగుస్వర్ణవారుల్, కలగుంపువెట్టకే
రీతినొవిడ్చునస్మనము రేపమరేశ్వరుడెంకికేని రాఁ
జూతురు, వ్రేలువెట్టగద చొన్పను రావలఁ గాలుసైతమున్॥ 22

తే॥ ఇట్టిసందర్భమేలేనియెడల నేని
ఁటలవత్తును నాపనులెల్లవిడిచి
యాఱునూఱైన నూఱాఱునైనఁగాని
నుడువుదునెసాక్ష్యమేఁ గోర్టునకుమనిలిచి॥ 23

ఉ॥ మీఱలుఁకూడఁ జేయవలె మిక్కిలిసాయముదీన నిప్పుడే
తేరినసాక్షిసంతతికిఁ దిండికిసైతముత్రోవలేమి న
వ్వారు స్వగేహసీమలను వ్రాలఁగఁజూచుచునున్నవారు మీ
రేరిచినంతవట్టితని నెవ్వగదీర్చుటయుక్తమారయన్॥ 24

క॥ ఘనుఁడౌ రంగావఝ్ఝుల
హనుమయ మాకింతగంగ యర్పింపంగన్
జనియెడిదినములు, తక్కిన
జనములభుక్తికయియితఁడు శ్రమలంబడెడిన్ ॥ 2

క॥ ప్రతివాదులప్పీడరులటు
ప్రతిదినమున్ గొనిధనంబు పనిసేయంగన్
మతిమంతుండై హనుమయ
యతనిగ్రహంబున నె మాకు నన్నంబిడెడిన్ ॥ 26

శా॥ అన్నంబొక్కటె కాదుచూ యరయఁగా నాధన్యుసాహాయ్య మిం
కెన్నో రీతులనుండియున్నది, బళే! యీ కేసునన్ వాది యీ
తెన్నుంగాంచకయున్నచో నతనియాత్రిప్పుల్ వచింపంగలే
మన్నన్నా! హనుమయ్యగారిగుణ మేనా యెన్నఁగన్ శక్తుఁడన్ ॥27

సీ॥ ప్రాతరాహ్నికముల భానూదయమునకే
తప్పకయొనరించు ధన్యతముఁడు
ఎన్నికార్యములున్న నేగి కాలానకు
సాంధ్యకృత్యముతీర్చు సత్క్రియుండు
ప్రత్యహంబుస్వశక్తిఁ బదియైదుమందికి
మృష్టాన్నమిడునట్టి మేటిదాత
తఱచుగావచ్చువిద్వద్బ్రాహ్మణాళిని
దగురీతిఁబూజించు సుగుణరాశి

ఏండ్లకోలఁదిఁ దనదునింటవిద్యార్థుల
కన్నవస్త్రములిడునార్ద్రహృదయుఁ
డై చెలంగునాతఁ డరయరంగావఝ్ఝు
లాన్వయుండు హనుమదాహ్వయుండు॥ 28

సీ॥ వ్యాజ్యమాదిగవచ్చువాదికింగడుప్రీతి
నన్నాదికంబిచ్చుచున్నవాఁడు

తన్మూలముగవచ్చుమన్మఖవిబుధాళి
కొనరవిందులఁ జేయుచున్న వాఁడు
మముఁదోడుకొనిరాను మాటికిఁ దనబండి
నుచితంబుగాఁ బంపుచున్న వాఁడు
సీజుగ్గై కోకమే ప్లీడరుగానుండి
యున్నిఫ్లనుల్ చూచుచున్న వాఁడు
పుండరీకాక్షుఁడితఁడుం బుణ్యమునకు
నేఁటుపడకున్న నీపాటికేమియగునొ
యితరసాహాయ్యములకె పెక్కుఁడుములంది
రహిందరిగి యున్న పట్టాభిరామశాస్త్రి ॥ 29

ఉ॥ కుంపటికింతయంచుఁ బ్రతికొంపకునేగివసూలుచేసి బల్
తెంపరులై కలాదు లొకదిక్కునునుంచిరెంతయోధనం
బింపుదలిర్పలాయరున కిచ్చుచునుండిరి రోజుకొక్క నూ
ర్సొంపటెయుండెజాతియనిచూ యభిమానము వారికంతగన్ ॥ 30

తే॥ లేసిదానికెవారింతపూనియుండ
నున్న దానికిఁదగ దూరకుంటమనము
ఎవరొసంగరొచందాల నింపుఁజూత
మిష్టెపట్టీనిబెట్టు డిఁకేలతడవు" ॥ 31

ఉ॥ ఇప్పగిదిన్ వచించుటయు నీసువివంశజముఖ్యభూసురుల్
చప్పునఁ బట్టుఁట్టుమని శక్తికిమించినదానవై భవం
బుప్పతిలంగఁ గొంతధన మొక్కటఁజేర్చి సుజ్జనాళికిన్
మెప్పుగభోజనంబిడిరి మేల్గృహ మొక్కటిచూచి దానిలోన్ ॥ 32

శా॥ స్వవ్యాపారము లెల్ల మానిపురుషుల్ స్వస్త్రీలు రావెంటఁ ద
న్నవ్యాస్మజ్జనభుక్తిమందిరమునన్ నానోపచారక్రియా
భవ్యాత్మీయకృతార్థతాజనితముత్పాధోధిదీవ్యత్తరం
గవ్యూహంబున నోలలాడుచు మెలంగంజొచ్చి రారోజులన్ ॥ 33

ఉ॥ సాక్షులు చుట్టముల్ హితులు శాస్త్రులు యజ్వలు తద్విచారణా
వేక్షణకౌతుకాగతమహీసురులెందఱో యాస్థలంబునన్
గుక్షులు నిండఁ బ్రత్యహము కూరలు కాయలు పిండివంటలున్
భక్షణచేసి బ్రేవనుచ పారముదంబును గాంచిరయ్యెడన్ ॥ 34
ఉ॥ కంపనుబడ్డ శాకివలెఁ గందరగోళము నొందిశొంచు నే
చెంపనుగూడఁ జేనయయి చిత్తము స్థైర్యము దప్పి వర్తిలన్
దింపి యొకింత మత్సర ముదీర్ణయశంబును గాంచిరట్లు స
సత్సంపదులైన గర్తపురిశిష్టదివిజుల్ సదయాంతరంగులై ॥ 35
క॥ ఆపురి శిష్టాన్వయజని। శ్రీపూరితమందిరుండు సీతారామా [చర్ ॥
ఖ్యోపేతుండై మఱియొక। బాపఁడు వసియించు సూక్కలుపండితుఁడగు
తే॥ పాణినీయాదికంబులౌ బహుళకలలఁ
గడుఁ బ్రవీణతగన్నట్టి ఘనుడతండు
పెక్కువిషయంబు లెఱిఁగియుఁ బేరుమోసి
యున్నతులమన్ననల్ గాంచుచున్న వాఁడు 37
క॥ అఱువదియేఁడుల్ చనుటను
ద్విరసనపతిరచిత భాష్యవేత్తయగుటనో
మఱి జ్ఞానంబతియగుటనో
ద్విరసనధర్మంబు తత్సుధీమణికబ్బెన్ ॥ 38
ఉ॥ ఈయొక దానికింజడిసియే మును సాక్ష్యముగోరకున్న నే
నాయితరంబులన్ భ్రమసి యజ్వ "ధృఢంబుగ రావలెంజుమీ
యాయసాక్షిగా మనకు" నంచు వచింపఁగ నందుమీఁదటన్
జేయఁగఁ జేసితిన్ సమను, చేరఁగవచ్చెను గోర్టుకాతఁడున్ ॥ 39
ఉ॥ చేరఁగవచ్చినన్ మొదటఁ జేరువఁ జేరి తదీయహృత్తతం
బారయ రామకృష్ణబుధయజ్వయె భిన్నపథంబుఁ ద్రొక్కె నా
ధీరుని మానసంబు గడిదేఱినసూరి పరోక్తమార్గసం
చారము చేయఁగూడదని స్వాంతమునందతఁ డెంచెనే మొకా॥ 40

ఉ॥ ఆఘనుహృద్గతంబెఱిఁగి యజ్జ్వయు "నీతని సాక్ష్యమెంతయున్
లాఘవకారిగాని కనులాభము లే"దని పల్కునంతలో
వే ఘణఘణ్ణణాఘణని వేయఁగనయ్యెను గంటలై దిఁకా
మోఘజవాశ్వమై గృహాము ముందరఁ గన్పడె నొక్కసార్టునన్॥ 41

సీ॥ ధర్మాధిపతి లేచి తదుపర్యధిష్ఠితుం
డై చనె బాహ్యవిహారమునకు
బీగముల్ సంధించి పేటికా కోటికి,
క్లార్కులెల్లరును షికారుకరిగి
రాఫీసులెల్ల జనాభావతం జెంద
రాజకీయులు లేచిరాఁ గడఁగిరి
ఏరోడ్డుఁజూచిన నిచ్ఛావిహారార్థ
మేగు సద్యోగులంతోఁ గనఁబడె
కాలమునను దెవార్చెడి కర్మిసులకు
వేశ్మముల వంక నరుగంగ వేడుకయ్యె
నూర్కులుపిల్లలు వీధులం గోల లెసఁగ
నడునఁదోఁడఁగిరి తమతమ పనులకును॥ 42

చ॥ చదివిన పెద్దమానుసులె సత్యము దప్పిన సాక్ష్యమీయఁగన్
మదిని దలంచుచుండిన యమంగళకారణమైనయట్టి యీ
యదునునఁ గర్మసాక్షికి నసహ్యము వానమటంచు నేగె నాఁ
డదవరసంబునం దరశి దాలిచె నస్తమితత్వ మొయ్యనన్॥ 43

తే॥ స్తంభముల పైకినిచ్చెనల్ చాపిరజకు
లందధిష్ఠించి లాంతర్ల యద్దములను
దెఱచి యందలిచిమ్నీల సరిగఁదుడిచి
మునిసిపల్ లైట్లు వెలిఁగింపఁగను గడఁగిరి॥ 44

క॥ మేమును మాపూర్వోక్త పుధామంబున కేగి తీర్చితత్క్రియలన్
బ్రామాణ్యంబులఁగూరిచి వేమఱు చర్చించుకొనుచు విలసిల్లుతఱిన్॥

తే॥ పూరివిస్తళ్ళలోఁ దుమ్మిపూలఁబోలు
నట్టిశాల్యోదనంబును వ్యంజనములు
వినయసంభ్రమమితాంగులై వెలయునట్టి
వంటవార్లేచిచేయుదు వడ్డనములు॥ 46

ఉ॥ సమ్మతిఁ బెద్దపీఁటలను స్వాంతమురంజిలఁగూరుచుండి బల్
కమ్మనినేతిపోపుగల కందయునంటులుమున్ను శాకముల్
తెమ్మని తృప్తిగాను బలుతీరులముచ్చటలాడికొంచొగిన్
నెమ్మదిగన్ భుజించితిమి నేను మదీయులుగూడనయ్యెడన్॥ 47

తే॥ అట్లు భుజియించిలేచెదు నంతలోన
మిగులవెలగల్గినటువంటి మేల్తివాచి
యాదిగాఁగలిగిన యనేకాస్తరణము
లచటఁబఱుపంగఁజేసిరయ్యవనిసురులు॥ 48

చ॥ గమమవాసనల్ వొలుచు కప్రపువీడ్యములుంచినట్టి యు
త్తమరజతంపుఁబళ్ళెరముదండ సుఖస్థితిఁగూరుచుండి యం
దముగనొనర్చినారమటఁ దమ్ములమందఱ మప్పుడట్టిసా
ఖ్యమునకు హేతుభూతులగు గర్తపురీద్విజులన్ నుతింపుచున్॥ 49

సీ॥ అమలులోనున్న మావ్యవహారమందలి
గుణదోషచర్చతోఁ గొంతసేపు
రామకృష్ణమనీషి ప్రామాణ్యమతిఁజేయు
కుమతఖండనలతోఁ గొంతసేపు
తిరుపతివేంకటేశ్వరకవీట్కవనంపు
వింతపోకడలతోఁ గొంతసేపు
ఆసనమూలమై యప్పుడేర్పడియున్న
క్రొంపుగోడవతోఁ గొంతసేపు
అటులఁబ్రస్తావనాయాతమైనయట్టి
నవ్యలోకాభిరామాయణములతోడఁ

ప్రొద్దుచనిచని తాంబూలపుం బ్రశంస
సరిగఁ బంద్రెండుగంటలసమయమయ్యె॥ 50

తే॥ ద్విజసమంచితమాసూదు దివ్యసభకుఁ
దానయగ్రాసనాధిపత్యమువహించె
ననఁగ ద్విజరాజు వెలుఁగొందె సభమధ్య
మహితసద్గుణసంసేవ్యమానుఁడగుచు॥ 51

ఉత్సాహము.

బొందుమల్లెపూలచేత భూమికప్పఁబడినటుల్
వెండిజేకుతాపినటుల వెల్లవేయఁబడినటుల్
పిండియారఁబోసినటులఁ బృథ్విగచ్చునయినటుల్
పండు వెన్నెలల్ రహించె బాగుగన్ జగంబునన్॥ 52

ఆ॥ ఊరుమాటుమణిఁగె నుద్యన్మనోభవ
వికృతిఁ దద్విహారవివశులగుచుఁ
దరుణదంపతుల్ స్వధామసీమలలోన
గాఢనిద్రఁజెందఁ గడఁగిరపుడు॥ 53

క॥ తొరతొరగ లేచియంతట। నరిగియెవరిబసకువార లందఱమున్ మై
మఱచినిదురించినారము। మఱునాటివిమర్శశక్తి మదిఁగలఁపంగన్॥

ఆ॥ ఒక్కసదురవ్రాయి ప్రక్కకున్ మరలుచుఁ
జూడనయ్యెఁ బొడిచి శుక్రుఁడంత
ఎఱుకపడఁగమాకు సేకాత్మప్రథమంపు
దర్శనమున నాఁటిదండిఫలము 55

క॥ హరిహరినఖదళితతమః। కరికుంభవిముక్తరక్తఘనముక్తముల
జ్లిఱుపుతెలుపువన్నెలఁబో। హరిహరిదగ్రమునఁ దారలయ్యెడనలరెన్॥

తే॥ పండితులుకూడనిప్పటి బ్రాహ్మణతను
వారివలెనేగణించుచున్నారిదేమి

పాపకాలంబటంచుఁదాఁ బరిహసించు
కరణిఁ బ్రాగ్దిక్కు తెల్లనై కానుపించె 57

సీ॥ విద్యార్థిబృందంబు వెసలేచియావృత్తి
సలుపఁజొచ్చెను గనుల్ నులిమికొనుచు
కర్మఠుల్ ప్రత్యూషకర్మల నెఱవేర్ప
స్నానముల్సేయఁగ సాఁగి రెలమి
వేళకుసరిగఁ గాపీత్రావువారి ద్వా
రములనావులు సవత్సముగనిలిచె
సమ్మార్జనము చేయ సరవిదాసీప్రజ
చీపురుకట్టలఁ జేతఁబట్టె
ద్వారసీమలందు దంతధావనవిధుల్
జరుపఁగూరుచుండెఁ బురజనంబు
వడిఁగ చేరి కేగువారలు భుజియించు
పూటకూలిండ్లఁ బొగలు వెళ్లె॥ 58

సీ॥ సురపతిదిక్సతి సుతునితొట్లకుఁగట్టు
ఘనతరవిద్రుమకందుకమన
ధనము బ్రతుకు కల్లయని చెప్పిపూరించు
జముఁడనుజంగంబు శంఖమనఁగ
భూతాయురురుధాన్య పుంజంబులనుగొల్చు
లలితకాంచనమయ కలశమనఁగ
వరుణదిగంగన మెఱుఁగులఁ జేయుచో
నొద్దనల్పిన నిల్వుటద్దమనఁగ
బటువుగువ్వల వేడిమి బాఱఁదోలఁ
జాలి వెలసెడు బలుమందుగోలియనఁగ
బారరూపుల వేలుపు ప్రాఙ్మహీధ్ర
శిఖరమందుననుదయించి చెలఁగెనంత॥ 59

ఆ॥ వేలమూరికొలపుఁ బాలసంద్రమునకు
శుభ్రకిరణుఁడైన సుబ్బరావు
జడ్జికోర్టులోనఁ దెలుఁగుశిరస్థదా
రృదవినధిగమించి పరఁగుచుండె॥ 60

చ॥ అరితతిపట్ల భీమతయు నాప్తులపట్లను శంకరత్వముర్
సురుచిర రాజకీయసభఁజొచ్చెడిపట్లఁ దదష్టమూర్తి తా
స్ఫురణయుఁ జర్చపట్ల రహిఁ జొప్పడి త్ర్యంబకతాప్రశస్తి యా
సరసు శిరస్థదారతను సార్థకముం బొనరించి మించెఁగా॥ 61

క॥ ప్రాతఃకృత్యము లెల్లను। నాతర్వాతన్ రయంబ యరిగితి నేత
త్ఖ్యాతుసముంటికి, శిష్టా। సీతారామార్యుఁడు దయచేసెను నపుడే ॥62

క॥ దయచేసికూరుచుండుచు। నయభయములనొద్దఁజేరునన్ గని "త్వష్ట్ర
స్వయజులగోత్రములోనకొ। న్ని యెఱింగింపంగవలయునీ" వనియనుచున్॥

చ॥ సరియగుసాక్ష్యమున్ నుడువుచాడ్పున నేమియొ మాటలాడ సం
బరపడి నేనుబోయితిని, భక్షణచేసి తదార్యుఁడంతఁ జె
చ్చెరఁ బదిగంటలౌనరికిఁ జేరి కచే రధికారిరాకకై
త్వరపడుచుం దదాగమన తత్పరుఁడై వసియుంచె నాకిటన్॥ 64

క॥ ఏతెంచెను మున్సిఫ్ గార్
తే తెమ్మని మారికార్డె తెప్పించె వెనన్
సీతారామబుధా! యని
స్ఫీతరవంబునజవాను పిలిచెన్ నుమ్మాన్॥ 65

క॥ వెచ్చెరసాక్ష్యస్థానము
వొచ్చి*తదార్యుఁడు స్వేచ్ఛచే పూనఁబలికెన్
వచ్చివకీల్ ప్రశ్నించిన
హెచ్చెన్ ధోరణిమిఱింత యేమని చెపుదున్॥ 66

...... The 29th day of August 1911.

* .....శిష్టా సీతారామశాస్త్రిగారు......గుంటూరు.......

ఆ॥ *విశ్వకర్మయనఁగ వెలసి నవబ్రహ్మ
లందు నొక్కబ్రహ్మ యలరునంట
సృష్టికార్యమునకుఁ జేదోడుగా వారు
బ్రహ్మచే సృజింపఁబడిరియంట॥ 67

తే॥ §విశ్వకర్మాహ్వయంబున వెలయునతఁడు
వసువులందొక్కఁడైన ప్రభాసుకొడుకు
క్రతుభుజులశిల్పిగాని తాఁ గాఁడు బ్రహ్మ
‡బ్రహ్మలుమరీచిముఖ్యులౌ బ్రహ్మసుతులు॥ 68

ఆ॥ భారతాదికములఁబఠియించు సామాన్య
జనులుకూడ నెఱుఁగుచరితమిటుల
మార్చి చెప్పునట్టి మహనీయుసాక్ష్యము
దెంతసత్యముండ కేమియగును॥ 69

క॥ †కమసాలవాని గీర్వా
ణమునం బండితులువాడునామంబే యీ
సుమనీషికెఱుక లేదఁట
క్రమమో యక్రమమొ దీనిఁగనుగొనుఁడుజనుల్!॥ 70

వేదములో విశ్వబ్రాహ్మణులు అనే పదము యెక్కడ లేదు-*విశ్వకర్మఅని నవబ్రహ్మలలో ఒకబ్రహ్మవున్నాడు. ఆయన దేవతలకు శిల్పిఅయివున్నాడు. పూర్వము కంసాలీలు వడ్లవారు కంచర్లు అనేవారిని యిప్పుడు విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుస్తున్నారు. †యీకంసాలి వడ్ల కంచర్లను సంస్కృతములో యేపేరుచేత పిలువవలసినది

పురాణనామచంద్రిక 180 వ పేజీ.

§విశ్వకర్మ:— ప్రభాసునకు యోగసిద్ధియందు పుట్టినకొడుకు. ఇతడు దేవశిల్పి

130 వ పేజీ.

‡బ్రహ్మ:—త్రిమూర్తులలో ఒకడు... ఇతనివ్యాపారము సృష్టిచేయుట. తొలుత ఇతనికి [illegible] మానసపుత్రులుకలిగిరి. వారిలో తొమ్మండ్రు ప్రజాసృష్టికి కారణభూతులు అయి నవబ్రహ్మలు లేక నవప్రజాపతులు అనబడిరి. వారు మరీచి, అత్రి, అంగిరసుఁడు, పులస్త్యుఁడు, పులహుఁడు, క్రతువు, భృగువు, వశిష్ఠుడు, దక్షుఁడు, అనువారు.

ఆ॥ చదివెనంట యాఱుశాస్త్రంబులందాను
అభినివేశమున్నదంట లెస్స
రామరామ యితండు *రథకారశబ్దార్థ
మెఱుఁగఁడంట, యిద్ది యేటివింత॥ 71

క॥ మొదట౯ §షట్కర్మలలో
సిదికాదుప్రతిష్ఠయని యనె౯ వెంటనెతా
నది యాజనమునను౦డెడి
పదియార్కర్మలనొకటయి పరఁగెడునను చు౯॥ 72

నాకు తెలియదు. రథకారులని ఒకశబ్దము వున్నది. అది వారికి చెందదని వారు అంటున్నారు. నాశాస్త్రజ్ఞానమునుబట్టి యిప్పుడు విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలువబడేవారికి *రథకారశబ్దము వుపయోగిస్తుందేమో చెప్పలేను. ప్రతిష్ఠకర్మ బ్రాహ్మణులే చేయించవలెనని శాస్త్రములలో చెప్పబడివున్నది. యిది ఆగమములలో చెప్పబడివున్నది. ప్రాణప్రతిష్ఠ §షట్కర్మలలోనిది కాదు. షట్కర్మలలో యాజనము జీవనార్థము పుట్టినదే. ప్రాణప్రతిష్ఠ యాజనములో వున్న 16 కర్మలలో ఒకటి-యాజనములో ధ్యానము ఆవాహనము మొదలైనవి 16 వున్నవి. ప్రాణప్రతిష్ఠ ఆవాహనముక్రింద చేరుతుంది. యిది ఆవాహనముక్రిందికి వస్తుందని ఆగమములలో చెప్పబడివున్నది. కలియుగమునకు పరాశరస్మృతి నిర్ధారణమైనస్మృతి. అందులో 6 కర్మలు బ్రాహ్మణునకు చెప్పబడినవి. యాజనకర్మ పరాశరస్మృతివలన బ్రాహ్మణునికే చెప్పబడివున్నది. ప్రాణప్రతిష్ఠ యితర్లుచేయడం గలదు. యితరకులస్థులు ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తే అట్టిదేవాలయములు ప్రాణప్రతిష్ఠచేసిన కులమువారికి వారికంటె తక్కువకులమువారికి పూజకు అర్హములుకాని వారికంటే యెక్కువకులమువారికి అర్హములు కావు. బ్రాహ్మణుడు ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తే అన్నికులములవారి పూజకు అర్హములు. విశ్వబ్రాహ్మణులు ప్రాణప్రతిష్ఠచేసినగుడి వున్నదేమో నాకు తెలియదు. నాయెరుక పట్లచేయలేదు. షుమారు 20, 30 యేండ్లక్రింద కంసాలికుటుంబము ఆనేఆయన ప్రాతగుంటూరులో ఒక దేవాలయమును కట్టించి వారిలో ప్రాణప్రతిష్ట చేసేవారున్నను బ్రాహ్మణులచేత ప్రాణప్రతిష్ఠచేయించినాడు. యిప్పుడు బ్రాహ్మణపూజారి అర్చకుడువున్నాడు. Cross. క్షత్రియపురుషులు క్షత్రియగోత్రములకును వైశ్యపురుషులు

క॥ అన్యాయ్యములగుటయెకా।గన్యోన్యవిరుద్ధధర్మములవడియుఁ స
న్మాన్యములుకానినుడులీ! ధన్యుండేమనివచింపఁదలఁచెనొమదిలోఁ ॥

వైశ్యులకు మూలపురుషులుగా వున్నారు. బ్రహ్మరుషులు బ్రాహ్మణులకు మూలపురుషులుగావున్నారు. విశ్వామిత్రరుషిగోత్రము క్షత్రియులలోను బ్రాహ్మణులలోను వున్నది. లోకకర్తఅయిన ఆదినారాయణమూర్తికి హిరణ్యగర్భుడైన చతుర్ముఖబ్రహ్మ పుట్టినాడు. ఆయనముఖమునుంచి బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులు భుజమునుంచి వైశ్యులు తొడలనుంచి శూద్రులు పాదములనుంచి పుట్టినారు. అప్పుడు ముఖమునుంచి పుట్టినబ్రాహ్మణులందరు రుషులయినారు. యిప్పుడుబ్రాహ్మణులందరు వారి సంతతివారు. బ్రహ్మకు ౫ ముఖములువుంటే ఒకముఖము సాంబమూర్తి తెగగొట్టినాడు. విశ్వకర్మఅని విరాటుకు పేరువున్నది. త్వష్ట నవబ్రహ్మలలో ఒకడైన విశ్వకర్మకుమారుడు. త్వష్టఅనగా చెక్కెవాడని అర్థము. శిల్పాదులచేవారందరు విశ్వకర్మసంతతివారు. చతుర్ముఖబ్రహ్మ తాను సృష్టించుట కష్టమని తనకు సహాయముచేయుటకు నవబ్రహ్మలను సృష్టించినాడు. బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులు హిరణ్యగర్భుడైన చతుర్ముఖబ్రహ్మవలన పుట్టినారు. అత్రి మరీచి విశ్వకర్మ అనిమొదలైనవి నవబ్రహ్మలపేర్లు. యీతొమ్మిది బ్రహ్మలుకలిసి సృష్టిచేసినారుగాని వారిలో ప్రతివాడు వేరేవేరేజాతివారని సృష్టించలేదు. విశ్వకర్మసంతతివారు చతుర్ముఖబ్రహ్మవలన పుట్టినవారిలో చేరరు. విశ్వకర్మసంతతివారు చతుర్ముఖసంతతివారికంటే యెక్కువవారనిగాని వారికంటే వీరుయెక్కువవారనిగాని యెక్కడ లేదు. సానగ, సనాతన అహభూన, ప్రత్నస, సుపర్ణ, యీ ౫ గురు వేదములోచెప్పబడినరుషులే. బ్రాహ్మణులకు చెప్పబడిన 8 మంది రుషులలో వారుచేరరు. విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ట, కశ్యప, అగస్త్య, యీ 8 మంది బ్రాహ్మణరుషులు. వీరు వీరిసంతతివారు మాబ్రాహ్మణప్రవరలోవస్తారు. యీరుషులు యజుర్వేదములోవున్నారు. యీరుషులు కృష్ణయజుర్వేదములోవున్నారు. నాది తైత్తిరీయశాఖ. విశ్వకర్మ రుషియేమో నాకు తెలియదు. ఆయన బ్రాహ్మణరుషులలోలేడు. బ్రాహ్మణులకు 49 గోత్రములు. యీ 49 గోత్రములవారు నేనుపైనచెప్పిన 8 బ్రాహ్మణరుషులసంతతిలోనివారు. క్షత్రియులకు బ్రాహ్మణులగోత్రములుకొన్ని వున్నవి. శ్రీరాములవారిగోత్రము వశిష్టగోత్రము. జనకులవారిది గౌతమసగోత్రం. ధర్మరాజులది ధౌమ్యసగోత్రము. క్షత్రియులు

ఆ॥ *ఆదికృతయుగమున నందఱుపురుషులే
స్త్రీలు లేరటంచుఁ జెప్పె నితఁడు
ఏతదాదికంబు లీశాస్త్రిగారి సా
క్ష్యమునఁగలవు బూటకములు కొన్ని॥ 74

వారిపౌరోహితులగోత్రమును కొంతమంది పెట్టుకున్నారు. *ఆదికృతయుగములో అంతా పురుషులు. స్త్రీలు లేరు. వారంతా శ్వేతవర్ణులుగావుండేది. త్రేతాయుగముదగ్గరనుంచి స్త్రీవర్ణము యేర్పరచినారు. ఆత్రేతాయుగమునుంచే పెండ్లిండ్లు కర్మలు ఆరంభమయినవి. ఆత్రేతవరకు వృత్తులులేవు. మొదటికృతయుగములో పనిపాటలవారిఅవసరము లేక పోయినది. వారు విశ్వకర్మసహాయమువలన అన్ని నిర్మించుకొనేదే. నేను పైన చెప్పిన 49 గోత్రములలో ఒక గోత్రముకలిగి వారప్రవరలో నేను చెప్పిన 8 మందిరుషులలో కొందరినిగలవారు యిప్పుడు బ్రాహ్మణులని చెప్పవలెనుగాని వానికర్మలచేతగాని గుణములచేతగాని విడదీయవీలులేదు. ఉపనిషత్తులు 10 ఉన్నవి. అందులో వజ్రసూచికోపనిషత్తు ఒకటికాదు. వజ్రసూచికోపనిషత్తులో ఆత్మనుబట్టి బ్రాహ్మణుడా దేహమునుబట్టి బ్రాహ్మణుడా అని ప్రశ్నవచ్చినది. అప్పుడు అది తత్వసంబంధమైనప్రశ్నకాదని కొట్టివేశినారు. జాతి లోకసంబంధమని చెప్పబడివున్నది. యీభరతఖండమునకుమట్టుకే యీజాతిభేదము. యెందుకు చెప్పినారో చెప్పవీలులేదు. ఆదికృతయుగములో నాలుగు జాతులులేకపోయినా కొద్దిభేదముండేది. ఆప్పటికి కర్మలులేవు. త్రేతరాగానే కర్మపుట్టినది. కృతయుగములో పూజయే వారివృత్తి. ఆదికృతయుగములో మనుస్మృతి లేదు. త్రేతాయుగములో మనుస్మృతిపుట్టినది. మనుస్మృతిభృగుప్రోక్తము మనువు ధర్మములుచెప్పితే ఆయనశిష్యుడైనభృగువు శ్లోకరూపేణా చెప్పినాడు. పరాశరస్మృతి మొన్నపోయినద్వాపారములో పుట్టినది లేక మొదటిద్వాపారములో పుట్టినది చెప్పటకు వీలులేదు. దానిని నిర్ధారణపర్చుటకు సంస్కృతములో యేమి ఆధారములేదు. భారతము మట్టుకు వ్యాసులుచేసినారు. తక్కినపురాణములు యితరులుచేసి ఆయనకు చదివి వినుపించి ఆయనవల్ల ప్రోక్తములయినట్లు చేసినారు. భారతధర్మములు న్యాయప్రమాణములే అయివున్నవి. భారతము వ్యాసులవారు శ్లోకరూపముగ చెప్పినది యెట్లాచెప్పినది నిర్ధారణచేయుటకువీలులేదు. షట్కర్మలుద్విజేతరులకులేవు. ప్రాణప్రతిష్ఠకర్మ శ్రుతిస్మృతులలోను ఆగమములలోను చెప్పబడివున్నది. ప్రతిష్ఠాకల్పమని ఆగమములలో ఒక

అధ్యాయములోవున్నది. షోడశకర్మవిధానమునూత్రములలోవున్నది. గ్రామదేవతలలో బ్రాహ్మణులుపూజచేసేవికొన్నివున్నవి. కొన్నిపూజచేయనివివున్నవి. బ్రాహ్మణులు గ్రామదేవతలనుపూజించుటను మానుకున్నారు. మాలమాదిగలువచ్చి బలులు యిచ్చుటవలన అక్కడికి పోవీలులేక మానుకున్నారు. బ్రాహ్మణులు బలులుచేయగూడదుగాని తక్కినజాతులవారు చేయవచ్చును. గ్రామదేవతలకు చాకలివాడు అన్నమువండుకునివస్తాడు. కుమ్మరి నైవేద్యముపెడుతాడు. గ్రామదేవతల ప్రతిష్ఠమట్టుకు బ్రాహ్మడేచేయవలెను. వుండిసీమలో బ్రాహ్మణులుప్రతిష్ఠచేసిన గ్రామదేవతలువున్నవి. యీ సీమలో వున్నవేమో నాకుతెలియదు. నేను గుంటూరుతప్ప యితరవూళ్ళకు వెళ్ళలేదు. అంటువ్యాధులు వచ్చినప్పుడు ఆతూప్పచికిగాను కొబ్బరికాయసెట్టిచేసేపూజలకు బ్రాహ్మణులే పూజచేస్తారు. మాది రేపల్లె. మావూళ్లో కుమ్మరివాండ్లు చేస్తారు. విశ్వబ్రాహ్మణులలో యెవరు యాజనముచేయించగా చూడలేదు. పులివర్తి వీరయ్య షోడశకర్మలు వారియిండ్లలో చేయించేవాడు. ఆయనచేయించడం 25 యేండ్లనుంచి యెరుగుదును. యింకొకఆయన పాతకమూరి సుబ్బారాయుడు చేయించేఆయనవున్నాడు. లింగప్రతిష్ఠచేయునపుడు లింగముకు సజ్జరసమువేసి బిగించకపూర్వము కొంతకర్మజరిగినా బిగించినతరువాత శుద్ధిచేసి మళ్లీ ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తారు. స్థలకర్షణముకు బ్రాహ్మణులకు యేమిసంబంధములేదు. స్థలకర్షణము అయినతర్వాత వాస్తుపూజ గణాధిపతిపూజ చేస్తారు. వాస్తుపూజ డబ్బుబియ్యం బ్రాహ్మణుడుపూజచేయించి వడ్లబత్తుడికి యిస్తాడు. గణాధిపతిపూజకువచ్చే డబ్బు బియ్యం బ్రాహ్మణుడు తీసుకుంటాడు. విగ్రహమును మూడు సం॥లు చేయవలెను. ఆగమశాస్త్రములలో 9 నెలలు విగ్రహముచేయవలెనని చెప్పబడివున్నది. గర్భస్తమయినశిశువుకు 7 మాసములో ప్రాణివస్తుంది. అమరములో రథకారశబ్దము వడ్లవానికివర్తిస్తుంది. యీవిశ్వబ్రాహ్మణులకు రథకారశబ్దము వర్తిస్తుందని చెప్పలేను. లోహములపనిచేసేవారికి వేరువేరుపేర్లు చెప్పబడివున్నవి. త్వష్టఅని బ్రహ్మకుపేరువున్నది- లోహకారుడనగా గనులనుండిద్రవ్వి యినుముచేసేవానికి చెప్పబడివున్నది. గ్రామపౌరోహితము చేసేవారు బ్రాహ్మణులలోచివరవారని మనుస్మృతిలో చెప్పబడివున్నది గాని వారుబ్రాహ్మణులే. వాది వైదికబ్రాహ్మణుడు. నేను వైదికబ్రాహ్మణుడనే. నేను వాదిని యెరుగను. అతనివృత్తియేమో నాకు తెలియదు. శిష్టికరణాలని తూర్పున వున్నారు. అమరములో చెప్పబడిన సంకరజాతులు యిప్పుడు లోకములో యేజాతివారికి

క॥ చండాలి *యరుంధతియని యుండకొండుకు లెవ్వరేని మొఱఁగుతఁ
దానుద్దండుండని చెప్పందగు పండితుఁడెయిట్లు చెప్పఁ బాల్పడెనరరే॥

క॥ ఘనకర్దమప్రజాపతి తనుజ §యరుంధతియనంగ,ధరఁ బ్రఖ్యాతిఁ
గనినపతివ్రత,ఆమెనె మనసీతారామశాస్త్రి మాదిగదనియెఁ॥

క॥ మాదిగలుం దత్సదృశులుం వాదించుచునుండి రింతవఱకిద్దానిఁ
భూదివిజుఁడయ్యునీతఁడు తాదిగె నివ్వాదమునకు,ధన్యుఁడుగాఁడే॥

వర్తించేది నాకు తెలియదు. కరణాలని చెప్పుకునేవారు యితరులువున్నారు. కరణంఅనేమాటకుఅర్ధము వ్రాసేవాడని, శిష్టికరణాలుగాక కరణాలనిచెప్పుకునేవారు. బ్రాహ్మణులలోచేరరు. కరణముఅనేమాట దేశభాషలో గ్రామములోకరిణీకములెక్కలు వ్రాసేవానిని అంటారు. యెవరుకరిణీకపులెక్కవ్రాస్తే వానిని కరణమంటారు. వశిష్టుని భార్య*అరుంధతి చండాలస్త్రీ.అరుంధతికుమారుడు శక్తి-శక్తికుమారుడు పరాశరుడు.

పురాణనామచంద్రిక 16 వ పేజీ

§అరుంధతి:— కర్దమునికూఁతురు. వశిష్ఠునిభార్య. మహాపతివ్రత. కనుక ఇప్పటికి పెండ్లినాటిరాత్రి ఔపాసనానంతరము నక్షత్రరూపమున ఉండునీమెను పాతివ్రత్య నిష్ఠకై పెండ్లికుమార్తెకు చూపుదురు.

41 వ పేజీ

కర్దమప్రజాపతి. బ్రహ్మచ్ఛాయయందు పుట్టినయతఁడు......

భాగవతము. తృతీయస్కంధము.

208 వ పేజీ

వ॥ అంత నా కర్దముండు కమలసంభవచోదితుండగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయదుహితలవివాహంబు సేయందలంచి మరీచికిం గళయనుకన్యకను,నత్రికి ననసూయను, నంగిరసునకు శ్రద్ధను, బులస్త్యునకు హవిర్భువును, బులహునకు గతిని,గ్రతువునకుఁ గ్రియను, భృగునకు ఖ్యాతిని, వసిష్ఠునకు నరుంధతిని,నథర్వునకు శాంతినింగా నిజకులాచార, సరణిం బరిణయంబుగావించిన......

తే॥ *శక్తిభార్య యదృశ్యంతి స్పష్టముగను
తాఁ బ్రమాణంబనిన భారతంబునందె
యుండెనిటుల, శ్వపాకియంచుండదెచట
నేమనివచించెనో యీతఁ డెఱుఁగ నేను॥ 78

*శక్తిభార్యపేరు శ్వపాకి-అనగా కుక్కమాంసముతినేది అని అర్థము-శ్వపాకిజాతి సంకీర్ణజాతులలో అధమాధమము. పరాశరుడికుమారుడు వ్యాసుడు- తపస్సేముఖ్యమని చెప్పుటకుగాను వ్యాసులవారు తన కులసంగతి చెప్పినాడు. వాల్మీకి బ్రాహ్మణుడు- యిప్పటిబ్రాహ్మణులు ఆసంతతివారే. నవబ్రహ్మలలో దక్షుడు బ్రహ్మఅంగుష్టమువలనపుట్టినాడు. జాతులునాలుగుసమానమే. హెచ్చుతగ్గులులేవు. సంకరజాతులుతక్కువవి- భాగవతము ద్వాదశస్కంధములో చెప్పబడివున్నది. వేదములలో వైదికులు నియోగులని వేరువేరుశాఖలు చెప్పబడియుండలేదు. క్షత్రియబ్రాహ్మలులేరు. శాస్త్రములో దశవిధబ్రాహ్మణులులేరు. వృత్తులు జాతులు వకసారేపుట్టినవి. వృత్తులు జాతికంటే ముందుపుట్టినవనియు చెప్పవచ్చును. ఆదిత్రేతాయుగముదగ్గరనుంచి వృత్తులు అమలులోకివచ్చినవి. ఆదికృతాయుగములో జనులకు క్షుత్పిపాసములులేవుగనుక వృత్తులులేవు. నాకు అభిమానశాస్త్రములేదు. నేనుసంస్కృతముచదువుకున్నాను. నేను చదువుకున్నవన్ని అభిమానశాస్త్రములే- నేనుషట్చాస్త్రములు చదువుకున్నాను. నేను ఆరుశాస్త్రములు పూర్తిగా చదివినాను.

రీక్రాసు—విశ్వబ్రాహ్మణఅనేపేరు కంసాలీలు కంచర్లు వడ్లబత్తులు వారికివారు పెట్టుకున్నారుగనుక అట్లాపిలుస్తున్నారు. రథకారులలో రెండుజాతులున్నవి. ఒకటి దేవవాహనముచేసేవాడు రెండవది సంకరులలో రథకారులనివున్నారు. వారికి వృత్తియేమి చెప్పబడివుండలేదు. గ్రామదేవతలప్రతిష్ఠముట్టుకు బ్రాహ్మడిదేగాని బ్రాహ్మణులుపూజవగైరా మాలమాదిగలువాడడమువల్ల నేనుయెరిగినచోట్లమానుకున్నారు.

పురాణనామచంద్రిక 9 వపేజి.

*అదృశ్యంతి......శక్తిభార్య. పరాశరునితల్లి.

భారతము, ఆదిపర్వము, సప్తమాశ్వాసము, 185 వ పేజీ

క॥ ......వసిష్ఠుండు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చువాఁడు దనపిఱుందవచ్చుకోడలి నదృశ్యంతియనుదాని శక్తిభార్య నప్పుడెఱింగి...... 124

ఉ॥ కొందఱు దీనికిం గలదు కొండొకహేతువటంచు నేమియో
యందురుకాని నాదుమది కయ్యదినచ్చదు, స్వర్ణకృత్ప్రజా
బృందముమెచ్చుకోలుకయి పెప్పెపెలోఁబడి బ్రాహ్మణాళిచే
నిందితుఁడయ్యెనీబుధుఁడు నిశ్చయమియ్యది యెంచిచూచినన్॥ 79

సీ॥ చేసినాఁడుపకృతి చేతనైనంతలో
బ్రాహ్మణుల్ గాఁజూచు బత్తులకును
వేసినాఁడొకమాట వెలమాటమునిప్రభు
"జాతులునాలుగున్ సమము"లనుచు
కోసినాఁడెన్నియో గొప్పవాసారకాయ
"లాఋశాస్త్రిల్వచ్చు"ననుచుఁదనకు
పోసినాఁడువిషంబు పోయంగఁదగినంత
ఖలధిక్కృత ద్విజకాండమునకు
సంస్తుతించెను గమసాలజనముతనను
సంతసించెనుమునిప్రభు చాలమదిని
విశ్రుతంబయ్యె షట్ఛాస్త్రవిత్త్వమవని
ఏమి బ్రాహ్మ్యంబుఁగోఁబని యీయనకిఁక॥ 80

నేను గోదావరిజిల్లా యెరుగుదును. విశ్వబ్రాహ్మణులని యిప్పుడు పిల్వబడే వారిని కరణాలనిపిలవరు- మహానుభావులయిన ఋషులసంయోగముచేత చండాలజాతి వాండ్లయినా అరుంధతిశ్వపాకులదోషము పోయినది. వారితపోబలము అట్టిదిగనుక పొగొట్టినది. వ్యాసులు పుట్టుటలోనే ఋషిగాపుట్టినాడు- 7 గడియలలో పుట్టడం పెరగడం సకలవిద్యలు నేర్చుకోవడము జర్గినది. విశ్వబ్రాహ్మణులకు వైదికబ్రాహ్మలకు పంక్తిభోజనములేదు. వైదికులు నియోగులు పెడితే వారుతినరు. విశ్వబ్రాహ్మణుల అన్నము యేజాతివారు తినరు. వీరు యేజాతివారియన్నము తినరు. విశ్వబ్రాహ్మణుల అన్నము ఋంజలువాయించేవాండ్లు తింటారు. లింగబలిజాలు యితరజాతివారి యిండ్లలో భోజనముచేయరు. సాతానులు వైష్ణవులయిండ్లలో భోజనముచేస్తారు జంగాలు లింగధార్లయిండ్లలో భోజనముచేస్తారు. విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలువబడేవారు అనాదినుండి బ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనము చేయుటలేదు. లింగబలిజెల అన్నము సాతానులఅన్నము వారికంటె తక్కువజాతివారు పనిపాటలవాండ్లు అనగా చాకలి కుమ్మర మంగలివగైరావారు తింటారు- విన్నాను సరిగావున్నది......

క॥ తదనంతరసాక్షి జగ। ద్విదితుండగు†చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిల్
పదుగురిప్రార్థనచేన। య్యదనున నటువచ్చియుండె నవధానముకై॥

The 30th day of August 1911.

† చళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు ... ... బందరు.—

బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచకము- బ్రహ్మజ్ఞానముగలవారిని ఔపచారిక బ్రాహ్మణులంటారు-విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దము గ్రంథములలో కనుపడదు-గ్రంథములనగా ప్రామాణికగ్రంథములలోలేదని నాయభిప్రాయము-వ్యాకరణశాస్త్రప్రకారము విశ్వబ్రాహ్మణ అని వుండదు-వైశ్వబ్రాహ్మణ అని వుండవలెను-విశ్వబ్రహ్మ అనే శబ్దము సృష్టికర్త అయిన చతుర్ముఖబ్రహ్మను చెందదు-గోదావరిజిల్లాలో బంగారుపనిచేసే వారిని కంసాలి అని పిలుస్తారు- కొయ్యచెక్కడంపనిచేసేవారిని వడ్రంగులని యినుము పనిచేసేవారిని కమ్మరులని కంచుపనిచేసేవారిని కంచర్లని అంటారు-కంసాలీలకు వడ్రంగులకు కమ్మరులకు కంచర్లకు యీపేరులు వృత్తినిబట్టి జాతినిబట్టి వచ్చినవి-వారందరు కలిసి భోజనముచేస్తారు-ఒకరిపిల్లను ఒకరు చేసుకుంటారు-వృత్తిలోమట్టుకే భేదము- హిందూదేవాలయములయొక్క గర్భగుడులలోనికి కంసాలిజాతివారిని రానివ్వరు. గ్రామదేవతలగుడులలో కొన్ని బ్రాహ్మణులపూజచేసేవి వున్నవి-కొన్ని యితర జాతులవారుచేస్తారు-గ్రామదేవతలప్రతిష్ఠ షట్కర్మాధికారముగల బ్రాహ్మణులే చేయించవలెను- ప్రతిష్ఠకర్మ బ్రాహ్మణత్వముసాధించుకున్న ప్రతివాడు చేయవచ్చును బ్రాహ్మణగోత్రములోపుట్టి శాస్త్రప్రకారము బ్రాహ్మణకన్యను పెండ్లిచేసుకోగా పుట్టినవాడు బ్రాహ్మణుడు- బ్రాహ్మణజాతి తెగలలో కంసాలీలుచేరరు. బ్రాహ్మణులకు కంసాలీలకు పెండ్లిండ్లుగాని పంక్తిభోజనములుగాని నాఅనుభవజ్ఞానములో యెక్కడ లేదు-కంసాలీలఅన్నము చండాలుడిదగ్గరనుంచి తినరు-మేముతినమని యితరజాతుల వారు అంటారు-మేముపెట్టమని కంసాలీలు అంటారు-నేను శ్రుతులు చదువుకున్నాను-వ్యాకరణశాస్త్రముచదువుకున్నాను-వేదములో 4 అట్టములు చెప్పుకున్నాను. తర్కశాస్త్రము ప్రకరణములుచదువుకున్నాను.

చ॥ గురుతరపాండితీకలిత కోవిదనుత్యకవిత్వలాచుఁ ద
త్పురిప్రజ‡పిల్వ వచ్చి కడుఁబూన్కి వధానములాచరించు శ్రీ

Cross—సృష్టిఆదియందే జాతులన్నివున్నవని కొన్నిపురాణములలో ఆది యందు అంతా బ్రాహ్మణులుగాపుట్టి కర్మభ్రష్టతచేత వేరువేరుజాతులవారయినారని కొన్ని పుస్తకములలోను మొదట అంతా శూద్రులుగాపుట్టిరనియు క్రమేణ తపస్సంప న్నతచేత బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులుగామారి కొంతకాలమైనతరువాత అదినిలుపు కున్నారని కొన్ని పుస్తకములలోను చెప్పబడివున్నది. యెక్కువజాతులవారు తక్కువ జాతులలోకి మారినకాలముగాని తక్కువజాతులవారు యెక్కువజాతులలోకి మారిన కాలముగాని నిర్ణయించుటకువీలులేదు. యెక్కువగ్రంథములలో జాతులసృష్టి ఆది యందేవున్నదని చెప్పబడివున్నది. యికముందు తక్కువజాతివారిని యెక్కువజాతి లోనికి రానివ్వకూడదని నిలుపుకున్నదియేకాలమందో నిర్ణయింపవీలులేదు-కలియుగ ములో యితరయుగములవలె యితరజాతులవారు బ్రాహ్మణులౌవుటకువీలులేదు.యెక్కు వజాతివారు తక్కువజాతివారగుటకు కలియుగములో వీలువున్నది. తక్కువజాతివారు ఎక్కువజాతివారగుటకు వీలులేదు-బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుతప్ప యితరజాతులవా రికి వుపనయనాది కర్మాధికారములేదు-బ్రాహ్మణులుసహితము కృషిశిల్పాదులు ఆప ద్ధర్మముగా అంగీకరించినా తరువాత ప్రాయశ్చిత్తముచేసుకుంటే మళ్ళీ బ్రాహ్మణత్వము నిలుస్తుంది. అట్లాచేసుకుంటే బ్రాహ్మణత్వమువస్తుందని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి ప్రాయశ్చి త్తకాండ 36 వ శ్లోకములో చెప్పబడివున్నది *Ex V.* ప్రతిష్ఠకర్మముకు మంత్రములు వేదములలోనుండి తీసుకునవలెను-కర్మవిధానము ఆగమములలోవుంటుంది. షోడశకర్మల

గుంటూరు ది 12—8—11

‡బ్ర॥...పట్టాభిరామశాస్త్రిలుగారికి......నమస్కారములు......బ్ర॥తిర్పతి వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుంగార్ల యొక్క.......శతావధానసభ రేపటి 19, 20, తేదీలలో జరుగున ట్లిచ్చటిపెద్దలచే నిన్న నే ధృవపఱపఁబడినది. రేపు బ్ర॥ శతావధానులుగార్లకు నాహ్వానపత్రిక పోవును. తప్పకసభజరుగును. సందియములేదు......దయచేయుఁడు...

శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి.

తిరుపతివెంకటేశ్వర సుధీమణులం దొకరైనయట్టి యా
విరచితసత్ప్రబంధు ఘను వెంకటశాస్త్రిని నేను వేడినన్॥ 82

కూడా మంత్రములు వేదములోచేరుతుంది. ప్రతిష్ట యోజనములో చేరుతుంది
గనుక ప్రతిష్ట బ్రాహ్మణుడే చేయించవలెనని చెప్పినాను. బ్రాహ్మణు
లకుమట్టుకే షట్కర్మాధికారమువున్నది. దేవాలయ ప్రతిష్టకు బ్రాహ్మణు
నికిమాత్రమే అధికారమువున్నది: నేను గ్రామదేవతలప్రతిష్ట యెన్నడు
చూడలేదు. నియోగిబ్రాహ్మణులని వైదికబ్రాహ్మణులని మధ్యపుట్టినవిగనుక యివి
శాస్త్రములలోలేవు. కొన్నిచోట్ల కరణాలు అని మూఢత్వముచేత బ్రాహ్మణులలో
వకశాఖగా చెప్పుకుంటారు-బ్రాహ్మణులుగానికరణాలు ప్రిష్టికరణాలని వున్నారు-కర
ణమనగా చేయువాడనిఅర్థము-వృత్తినిబట్టి జాతి పుట్టలేదు-ఆదిపురుషునికి బ్రాహ్మ
ణుడు ముఖమున్ను క్షత్రియులు బాహువులు వైశ్యులు తొడలు శూద్రులు పాదములై
వున్నారని కొందరి అభిప్రాయము-బ్రాహ్మణులకు గోత్రములు వారి పూర్వరుషులను
బట్టి వచ్చినది-వైశ్యులుకూడా వైశ్యరుషులసంతతివారే- వేదములోచెప్పబడిన రుషు
లంతా బ్రహ్మరుషులుకారు-వేదములో బ్రహ్మరుషులనిచెప్పబడినవారే బ్రహ్మరుషులు-
నాలుగువేదములుచదువని నేను వేదములలో యేమిచెప్పివున్నది చెప్పజాలను. శాస్త్ర
ములలో యెక్కడ కంసాలియిండ్లలో భోజనముచేయగూడదని చెప్పబడివుండలేదు.
నేను ఆగమము చదువుకోలేదు- శిల్పశాస్త్రములు చదువుకోలేదు- పురాణములన్ని
సూత్రప్రాయముగా వేదములలో యిమిడివున్నవి- భాగవతము కలియుగములో పుట్టి
నది. విష్ణుపురాణములో కురుపాండవులను మౌర్యవంశరాజులను యెత్తినారుగాని అది
భారతయుద్ధమునకు పూర్వమే పుట్టినది. 18 పురాణాలు భారతమునకుపూర్వమే పుట్టినవి.
వేదములునాలుగు-అవి అనాదిఅయివున్నవి-నేను కంసలివారియిండ్లలో పెండ్లిండ్లకు
యెన్నడువెళ్ళలేదు- ఉపనయనముచేసుకుంటేనేగాని బ్రహ్మత్వమురాదు- ఉపనయ
నము బ్రాహ్మణుడయినవాడేచేయవలెను- స్త్రీకూడా బ్రాహ్మణునిభార్య అవుటవల్ల
బ్రాహ్మణిఅని చెప్పబడుతున్నది-మనువువల్ల మానవులు కద్రువవల్ల నాగులు వినతవల్ల

ఉ॥ సాక్షిగవచ్చితానుడివె శాస్త్రపథంబునుదొల్గకుండ మ
త్పక్షమునందు, దానిని నపహ్నుతిసేసి యథేచ్ఛఁ గొప్రపుం
బక్షపువారు వ్రాసిరిహేయవాచ్యపువ్రాఁతలు కొంతమంది రూ

అనూరుడు గరుత్మంతుడు పుట్టినారుఅని చెప్పబడివున్నది. ఉపనిషత్తులు 10 ప్రమాణములు- శంకరాచార్యులవారు 10 వుపనిషత్తులమట్టుకే భాష్యములుచేసి తక్కినవి వదలినారుగనుక వాటిని గణనలోకితీసుకోరు. అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులో 748, 749 పేజీలలో చెప్పబడిన 5 పేర్లు శివపరముగా చెప్పబడినవని నాఅభిప్రాయము. యీ 5 పేర్లు శివునిముఖములపేర్లకు వర్తింపవు-పంచబ్రహ్మఅనగా 5గురు బ్రహ్మలని చెప్పవచ్చును. విస్తరించినబ్రహ్మలని చెప్పవచ్చును. వానిలో విషయమునుబట్టి అర్థనిర్ణయముచేసుకో వలసివుంటుంది. నేను వేదములోవుండే అర్థముమరిచిపోలేదుగాని కంఠోపాఠము మరిచిపోయినాను. శరీరమును దహనముచేస్తేనేగాని కర్మపుట్టదు. శవమునుపాతిపెట్టేవారిని కర్మభ్రష్టులని ఆక్షేపించుతాము- లింగధారులు మహమ్మదీయులు క్రయిస్తవులు ఖననముచేస్తారు. కంసాలీలు ఖననముచేస్తారు. కరణశబ్దము యోగరూఢము-నియోగులలో కరణశబ్దమును వేరేవుత్పత్తిచెప్పవలెను- బ్రాహ్మణులకు నియమింపబడిన షట్కర్మలు చేయకపోయినంతమాత్రముచేత బ్రాహ్మణుడుకాకపోడుగాని నామమాత్రబ్రాహ్మణుడవుతాడు- షట్కర్మలుచేసేవాడయితే ఆధిక్యతవస్తుంది- నామమాత్రబ్రాహ్మణునికి మంత్రములురావుగనుక చేయించవీలులేదు- వస్తేచేయించవచ్చును- గ్రామపౌరోహితం చేయించేవారు ప్రాయశ్చిత్తములేకుండా ప్రాణప్రతిష్టచేయించవచ్చును- వ్యవసాయమేవృత్తిగావున్నా చేయించగలశక్తివుంటే బ్రాహ్మణుడు ప్రతిష్టాదియాజనకర్మలు చేయించవచ్చును-కంసాలీలుఅనేశబ్దము వేదములలో తెనుగవుట లేదు.

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని...

§ నవంబరు 16 వ తేది 1912 సం॥ (దర్బారు)

సీ॥ ......నలకొని మీవిరోధులమీది వ్యాజ్యెమ్మునను సాక్ష్యమునొసంగినారటంచు
తే॥గీ॥ తారుమారైన వారి గుంటూరుశతవ, ధానమును మీరు పక్షపాతమ్ముచేత

క్షేత్రజులౌచు వారిపయి నిందన నా కభిమానమంచు హాహా॥ 83

క॥ భువనశ్లాఘ్యంబగు స
త్కవితాప్రాశస్త్యమునను గ్రాలెడి యేత
త్కవివరుల పేరు లెప్పుడు
చెవిఁబడె నభిమానమపుడె చిత్తమునఁబడెన్॥ 84

ఉ॥ పదమూడేడులక్రిందట। నెదియోసందర్భమందు నేనుడివినయ
ట్టిది గలవొక్కటి*పద్యం। బది చెప్పెడి వారిమీఁది యభిమానంబున్

తే॥ ప్రీతిఁ బత్రిక మొదలిడి రెండు నెలలు
చనినతోడనె వ్రాసిన ఘనతరంపు
†వ్యాసమే చెప్పఁజాలెడి వారిపైని
నాకుఁగల యభిమానంబు ప్రాకటముగ॥ 86

నెంతనుతియించినను నుతియింపవచ్చు, గాని నమ్మెడువారు లోకమునలేరు॥ 15
......................పోచిరాజు సీతారామయ్య, మన్నవ నరసింహము.

(హితకారిణి) 1913 సం॥ డిశంబరునెల 14 తేది,

...... కే, గంగరాజుగారికిఁ బ్రత్యుత్తరము...... యభినవసరస్వతిని ...... జాన
పాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి యొక్క యనవసరపుఁగేసులోఁ దనపక్షమునఁ గోర్టునందు
సాక్ష్యము చెప్పినది మొదలు చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారిపక్షమై తద్విరోధులైన సోదర
కవులను దిట్టుటకే యుపయోగించుచుండెను ......

పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహము.

*శుభకృత్సంవత్సరమున, ఏకాగోపయ్యగారు నాచేఁ జేయించిన ప్రబంధము
క॥ తిరుపతి వెంకటకవికృత, వరశ్రవణానందపాకవైఖరి నాకే
ధర దుర్లభమని తలఁపకు, మరయఁగ నెవ్వారికేని యది దుర్లభమౌ॥

†(అభినవసరస్వతి) 1908 సం॥ సెప్టెంబరుసంచిక, స్వవిషయము

......తమరొనరించు గ్రంథములఁ దత్క్షణమ ప్రచురించుటకు సరస్వత్యాద్యుత్తమ పత్రికలే యుండినను శతావధానులగు తిరుపతి వెంకటకవులు తమకృపకుఁ బాత్రుఁడఁగా నుపాయనపూర్వకంబుగఁ దమసమ్ముఖమునకుఁ బంపుకొను నీసంచికల ననుగ్రహదృష్టిఁ జేకైకొనుచు నన్యకవిసామాన్యమై మృదుమధురశైలిఁ గన్పట్టు స్వకృతప్రబంధమేదయిన దయచేసి యభినవసరస్వతికి వన్నెఁదే సంప్రార్థితులగుచున్న వారు.

క॥ భారతనాటకములనుఁ, వారకనాకనుపుమనుచు వ్రాసినఁ జాచే
యారూఢిఁ జెప్పఁగల దా। వ్వారలపై నెంతగౌరవం బున్నదియుఁ॥

చక్కనినైశిలిగల పెక్కుప్రబంధములుప్రచురింపించి సరస్వతిని గర మలంకరింపఁజేసిన మహాకవులు తత్కనిష్ఠయగు నభినవసరస్వతియెడలమాత్రముదయాళువు లేలకాకుందురు?

జానపాడు. 29—7—10

శ్లో॥ నమశ్శ్రీవెంకటాఖ్యాక విద్వదంఘ్ర్యంబుజన్మనే
వ్యాప్తరాజోత్తమాంగస్థ కిరీటమణిరోచిషే॥ 1

శ్లో॥ ఆరూఢః కవితారథం ఝుడితి సర్వాశాసు సంచార్యచ
విద్వద్రాజసభాః ప్రవిశ్య నిజసద్విద్యాః ప్రదర్శ్యాధికం
హేలానిర్జితమర్విపక్షి దనఘో యఃప్రాప కీర్తింస్థిరాం
తం శ్రీవెంకటశాస్త్రిణం ప్రతి నమస్స్యా చెళ్లపిళ్లాన్వయం॥ 2

శ్లో॥ వక్త్రాన్నిర్యదశేషవాక్యనిచయే పద్యాత్మనావర్తతి
హ్యద్గ్రంథేషు భృశంలసత్సు బహుశో యుష్మత్ప్రణీతేషువై
లేఖాః ప్రాహిణుమోస్మదాదయఇమే పద్యాత్మకా వఃప్రతి
నిర్లజ్జోయ మశేషలోక ఉతభో నీకాశరాహిత్యవన్!॥ 3

శ్లో॥ విముఖాభవంతుభూమో విద్యావంతో భవంతు దాతారః
ఆగత్యభిక్షుకజనో పభ్రంశానేవ సర్వదాపఠతి॥ 4

శ్లో॥ తిరుపతివెంకటకవ్యో ర్వాణ్యాఃపురుషావతారయో ర్భవతోః
ఖ్యాతిర్బహుకాలాదపి కర్ణపథంప్రాప్య వర్తతేస్మాకం॥ 5

శ్లో॥ పఠితశ్శ్రీవణానందో పశ్చాచ్ఛ్రీబుద్ధచరితమపి దృష్టం
పాండవవిజయప్రముఖా బహుసద్గ్రంథాశ్చ బాధముద్గీతాః॥ 6

శ్లో॥ కాంశ్చిదదృష్ట్వాగ్రంథాన్ గతసౌమ్యాబ్దేతు శ్రీనుదభ్యాశం
పత్రేలిఖితేస్మాభిః పాణిగృహీతాది ప్రేషితంఖలుభోః॥ 7

శ్లో॥ క్వయూయంభారతీరూపాః క్వాహ మల్పకలాయుతః
తథాపివీక్ష్యమల్లేఖాం ప్రేషితం పుస్తకత్రయం॥ 8

శ్లో॥ లేఖాంవిలిఖ్యసుచిరాదపి నేతుమిచ్ఛన్ త్వన్నిధిం త్వదుపరిస్థితగౌరవేణ
ఈదృఙ్మహత్త్వకలితో బతమాదృశాంచ ప్రత్యుత్తరంనలిఖతీతి విశంకితోస్మి॥ 9

ఆ॥ రామకృష్ణకవుల రచన కారంభమా
సమయమందు వారిసమ్ముఖమున
కనివినట్టిలేఖయును వచియించెడి
వారిమీఁదనాకు వరలుభక్తి॥ 88

శ్లో॥ అభినవసరస్వతీమహా మారభ్య ప్రేషయన్ త్వదభ్యాశం
యంకంవాత్వద్గ్రంథం ప్రకటీకర్తుంహి కాంక్షమాణోస్మి॥ 10

శ్లో॥ అముద్రితగ్రంథవిహాపితాయ శ్రీమా ననుత్పన్నఘృణోపి బాఢం
సుముద్రితాన్ప్రేష్య సదాత్రదేశే సమస్తలోకైః పరిగీయసేభోః॥ 11

శ్లో॥ అపభ్రంశపద్యాన్ లిఖిత్వాస్మదాద్యైర్జనైః ప్రేష్యమాణే ఘనగ్రంథదాతా
భవంతంవినాకః ప్రకాశేతభూమ్యాం నిగర్వో దయావాన్ భవాన్ సత్యమాంశ్చ॥

శ్లో॥ ప్రకృతంకవివర! దయయా పాండవజనవాది చాశ్వమేధాంతం
శ్రీమత్కృతయోస్తేయా భో మత్స్వామిప్య మస్మదీయఇతి॥ 18

శ్లో॥ మత్ప్రచురీక్రియమాణే మతవిషయే వ్యాసరూపవాచోవా
నహిదేయాఃకిం శ్రీమన్! నానారసగుంభితా స్త్వదీయాభోః॥ 14

శ్లో॥ భవతిస్థితయాభక్త్యా పద్యానలిఖం కవీశ్వరత్వాన్న
తత్క్షంతవ్యాదోషా స్త్వత్పదపద్మం నమస్కరోమ్యార్య!॥ 15

జానపాడు 6—10—10

క॥ నిండుకృపన్ మీరనిచ్చిన, పాండవవిజయాదికముల బహుభక్తిని నిం
డుండి పఠింపుచునుంటిమి, పండితజనవినతపాదపంకజయుగళా! ॥ 1

తే॥ గ్రంథములఁబంపుటయెకాక కరుణతోడ, "వ్యాసము విమర్శ మో వ్రాసిపంపుదు"నని
వ్రాసినటువంటి యాయక్షరములపంక్తిఁ, జదివిపలుమారు సంతోషజలధిఁబడితి॥ 2

ఉ॥ నమ్మెదు నమ్మకుండుఁ డధునాతనసత్కవులందెగాక పూ
ర్వమ్మున నేటిగ్రంథముల వ్రాసినవారలలోనఁగూడ ని
క్కమ్ముగఁ దంత్రమానులిలఁ గానఁగరారని నాదునిశ్చయం
బమ్మక చెల్ల యిట్లనియెనంచువచించినఁగాని కాకవుల్॥ 8

— భారతాదుల సరసపుంబద్యరచన, యసలెలేదనికాఁ దచ్చటచటఁ గొన్ని
పద్యములుకానఁబడుచుండు, తత్ప్రబంధములను నన్నియు రసవంతముగ లెఖింప॥4

చ॥ విడిఁబడియేవొపద్యముల వేవచియించుచపాండితీప్రథన్
గడబిడపెట్టు సత్యవిముఖప్రజపొంతకు నేగఁగాని పే
ర్వడసి సుపర్వభాష బుతవర్తనగల్గినవిజ్ఞకోటి కే
నడుగులనొత్తుచుంట జననాదిగనున్నదె, యేలవిస్తృతిన్॥

ఉ॥ ఎన్నొదినాలనుండియును నేనిటు తిర్పతివెంకటేశులన్
సన్నుతిచేయుచుండఁగను శాఖకు గౌరవమున్ గడించుకో
నున్నయశస్వులెల్లరును యోజనచేసి మదుత్తమాంగమం
దు న్నెలకొల్ప రొక్కమొగిఁ దోఁచినలాగపవాద లెన్నియేన్॥

ఉత్సాహము॥ తేనెఁబోసికలిపినట్టి తెల్లబియ్యపన్నమున్
మానకారగించినట్లు మంచిమీప్రబంధముల్
పూనిచదువునప్పుడుండుఁబో కవీంద్ర! యేరికిన్
నే నిఁకేమినుతియొనర్పనేర్తు మీదుకైతమున్॥ 5

కం॥ అవతారపురుషులీరని।కవివర! నాకాశయంబుగల, యందున నే
భవదీయ నామమెపుడున్।శివనామమువలె ప్రసంశచేయుచునుందున్। 6

ఆ॥ ఇంచుకైన మీరలిడినజవాబు నా।తోడ శౌరి మాటలాడు టరయ
భాగ్యమునలభించు భగవత్ప్రసాదంబు।కరుణమీరలను పుగ్రంధసమితి॥ 7

తే॥ భగవదవతారములదేనఁ బ్రజ లనూయ।పడకయున్నాగ లట్లె మీపయిననూయ
పడుచునుందురు మూర్ఖులిప్పట్లు। దాన నేమికాఁబోవుచున్నది యీరలకును॥ 8

కం॥ తిరుపతిశాస్త్రిలవారికి।మఱివెంకటరామకవికి మరలనిపుడు వా 9
గ్వైరసతయేర్పడుటం జే।పరులం పఠియించుచుంటి బహుళంబుగ నే॥

ఉ॥ కావున వీరికివ్వైరకుఁ కల్గినయట్టి వచోవివాదము
నీమ్రవలనన్ సకృత్కృముగ నేవిని పేపరునన్ లిఖింపఁగన్
భావముగల్గియున్నయది, పంపుఁడనుగ్రహముంచియాక్రమం
బోవిబుధాగ్రగణ్య! యదియొక్క ప్రబంధముగాగ్రహించెదన్॥ 10

కం॥ సిగ్గిలక సుకవిరాజుల।దగ్గరకైనంగరంబు తామ్రంబుగ నా
పగ్గబయల్పడవ్రాసితి।నెగ్గుగమదినెంచువార లీరలుగామిన్॥ 11

జా॥ పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఉ॥ నైల్యము మోపియీవిధిని నన్ జెడఁదిట్టెడివారిబోధలన్
బాల్యమునుండిమిత్రులయి భాసిలుచుండినవారు సైతము
న్నౌల్యముఁబూని నేఁ బ్రమరణంబొనరించెడి పేప"రొల్ల"మన్
కల్యనుకూలలేఖల నెకాయెకిఁబంపిరిఁ కేమిచెప్పుదున్॥

క॥ పులిపాకపూర్ణయాఖ్యుఁడు
తొలుతం బత్రికకుఁ జాలఁదోడ్పడి ఫదిము
ద్రలనొసఁగుచుండియుం దుద
"నిలుపుఁడు పంపక" యటంచు నేర్పున వ్రాసెన్॥

Narasaraopeta
2-10-11

అయ్యా!

ఇప్పటినుంచి తముఅభినవసరస్వతికి చందాదారుగా వుండుటకు కొన్ని యిబ్బందులవలన వీలుకలుగలేదు-కనుక పేరుతీసి వేయవలెను.

చిత్తగించవలెను.
రూ॥ హనుమంతరావు.

Narasaraopeta
2-10-11

అయ్యా!

ఇప్పటినుంచి తమయభినవసరస్వతికి చందాదారుగానుండుటకు కొన్ని యిబ్బందులవలన వీలుకలుగలేదుగాన పేరుతీసివేయించవలెను.

చిత్తగించవలెను.
బెల్లంకొండ రామచంద్రరావువ్రాలు.

Dear friend,

Narasaraopeta.
2-10-11

ఇప్పటిసందర్భములనుబట్టి నేను మీయభినవసరస్వతికి పోషకుడుగానుండుటకు వీలుపడదు కాబట్టి దయచేసి నా పేరును తీసివేయించకోరినాను-నేను చందాదారుగానైన నుండుట కిష్టపడను-కావుననీసంగతి తెలియపరుచుచున్నాను-ఇంతేనమస్కారములు.

చిత్తగించవలెను,
వి॥ పులిపాక పూర్ణయ్యవ్రాలు.

షరా:—ఇత్యాదులనేకములు.

క॥ పూర్ణయ్యగారిచరిత ము। దీర్ణప్రాభవముగలిగి దిగ్గజయూనా
కర్ణావతంసమైనది। వర్ణింపఁగఁదగిన దతనివర్తన యరయఁ॥
సీ॥ భూసురుఁబోఁడఁగన్నఁ బుచ్చునే యతఁడొక్క
యహమేని తనపంక్తి నన్నమిడక
విద్వాంసుఁబోఁడఁగన్న విడుచునే యతఁడొక్క
నెలయేని తనయింట నిలుపుకొనక
యాచకుఁబోఁడఁగన్న ననుపునే యతఁడొక్క
మాసంపుబత్తెమేఁ జేసియీక
ఆర్తునిఁబోఁడఁగన్న నరుగునే యతఁడొక్క
యడుగేని యాతని నరసికొనక
అన్నదాత విద్వదాదృతిశీలుండు
అర్థికల్పశాఖి యార్తిహరుఁడు
పూర్ణయాభిధానుఁ బుడమి నేతన్మాత్రుఁ
డనుచుఁజెప్ప నెవరికాదు నోరు॥

31st Day of August 1911 ...జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి-వాది.

ఈదావాలో నేను వాదిని. మాగ్రామములో పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మ గుడులువున్నవి. యీగుడులు యిదివరకు బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠఅయివుంటే గ్రామంలో పెద్దకాపు మునసభు బ్రాహ్మణులకుసరిపడక వారికి అవమానముకలుగచేయవలెనని ప్రతివాదులచే ప్రతిష్ఠచేయించినారు. కంసాలులుప్రతిష్ఠచేసినగుడులలోకి బ్రాహ్మణులు పూజచేయుటకు వెళ్లరు. నిర్ణయసింధులో* బ్రాహ్మణేతరులుప్రతిష్ఠచేసినగుడులలో బ్రాహ్మణులు పూజచేయగూడదని చెప్పబడివున్నది. కంసాలీలయిండ్లలో తక్కువజాతులవారు భోజనముచేయరు. యీప్రోలేలమ్మ పాతపాటమ్మదేవాలయములలోకి కంసాలీలు ఎప్పుడు పూజకురాలేదు. ప్రతివాదులుప్రతిష్ఠచేయుటకుముందు 2,3 యేండ్లక్రింద బ్రాహ్మణులు దావాగుళ్లలో ప్రతిష్ఠచేసినారు. బంగారపుపనిచేసేవారిని వడ్రంగంపనిచేసేవారినికమ్మ

---

* నిర్ణయసింధువు 192 వ పేజీ.

శ్లో॥ యశ్శూద్రసంస్కృతంలింగంవిష్ణుంవాపినమేన్నరః
ఇహైవాత్యంతదుఃఖానిపశ్యత్యాముష్మికేకిము॥

సీ॥ బాల్యమిత్రుఁడటంచుఁ బ్రతివానికిం జెప్ప
నాఁటి యాస్నేహ మెచ్చోటఁజనెనో
వేడ్క మదుద్వాహవిధికివచ్చి సుభాష
లిడునాఁటియౌదార్య మేడఁజనెను
మేనల్లునింటికేఁ బోనీక బలవంత
పెట్టునాఁటియపేక్ష యెట్టుచనెను
పత్రికవిషయమై పట్టినభారంబు
గొనునాఁటిగురుత యేపనికిఁజనెను
కాని శాఖాభిమానులగణముఁ జేరి
నేఁటికి వ్రాఁత వ్రాసె నన్నితివిదుఁడు
ఇన్నిటికిమూలభూతమై యెసఁగిన దెది
యనినఁ గొప్రంపువారి యానవపుఁ జర్చ॥

రంపనిచేసేవారిని కంసాలీలుఅని అంటారు. ప్రతివాదులుముగ్గురు నేను పైన చెప్పినవృత్తులలో తలావకవృత్తిచేసేవారు వున్నారు. దావాదేవాలయములలోతిరిగి ప్రతిష్ట చేయవలెనంటే హీనపక్షము రు200-0-0లు కావలెను. స్మృతిముక్తాఫలములో రథకారశబ్దమునకు తక్ష, శిల్పి, వర్ధకి, లోహకార, కర్మకార, అని పర్యాయపదములువున్నవి. ప్రతివాదుల కులమునకు కమ్మరవారుఅనికూడా పేరువున్నది. బ్రౌన్ Dictionary లో విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దములేదు. సూతసంహితలో * శివమాహాత్మ్యఖండములో 44 పేజీలో సృష్టిచేయుటలో తనకుసహాయముచేయుటకు 9 మంది ఋషులను సృజించినట్లు చెప్పబడివున్నది.

* సూతసంహిత 10వ అధ్యాయము-44 వ పేజీ.

శ్లో॥ సృష్ట్వా వేదవిదాంముఖ్యాన్ సాధకానసృజత్పునః
మరీచినంస్వనేత్రాభ్యాం హృదయాద్భృగుమేవచ
శిరస్యాంగిరసంచైవ తథోదానాద్ద్విజోత్తమాః!
పులస్త్యంపులహంవ్యానాద పానాత్క్రతుమీశ్వరః
దక్షంప్రాణాత్తథైవాత్రిం శ్రోత్రాభ్యాంమునిపుంగవాః
సమానాచ్చవసిష్ఠాఖ్యం సంకల్పాద్ధర్మసంజ్ఞితం
ఏవమేవాసృజచ్ఛ్రీమాన సృజత్సాధకోత్తమాన్

క॥ వీరందఱు వలదన్నను। నేరో మత్పత్రికం గ్రహించుచునున్నా
రీరోజు దాఁక నేలో। టారయఁగానంగ రాదు హరికృపకలిమిన్॥
క॥ ప్రస్తావమువచ్చుటచే। వాస్తవముం దెలుపఁదలచి వ్రాక్రుచ్చితినే
ప్రస్తుతవిషయముగామిని। విస్తారం బేల యవల వెళ్లుదునింకన్॥

విశ్వకర్మ అష్టవసువులలో నొకడయిన విభావసునికుమారుడని భారతము * ఆదిపర్వము 60 పేజీలో చెప్పబడివున్నది.

Cross. యీకేసుఆరంభించినదిమొదలు నాసాక్షులనువిచారించేటప్పుడు నేను కోర్టులోవున్నాను. అభినవసరస్వతిపత్రికాధిపతిని నేను. ఆపత్రికస్థాపించి 8 యేండ్లుఅయినది. నా ప్రతిపత్రికలో ప్రతివాదులకులమువారినిగురించి వ్రాసినాను- నేను దావా దాఖలుచేసినతరువాత ప్రతివాదులకులమువారు ప్రభోధినిఅని ఒకపత్రికప్రచురించి దానిలో యీవ్యాజ్యమునుగురించివ్రాస్తే నేనుదానికి ఖండనగా అభినవసరస్వతిలో వ్రాశినాను-ప్రభోధినిని ప్రతివాదులు ప్రచురించలేదు. నేను పెట్టినక్రిమినలుకేసులో ప్రతివాదులను మావూరిపెద్దకాపును మునసభును ముద్దాయిలనుగా చేర్చినాను-దావాదేవాలయములకు యీనాములుగాని ధర్మకర్తలుగాని లేరు-గ్రామమునసభు పెద్దకాపుప్రతివాదులు ప్రతిష్టచేయుటకు కుమ్మక్కుచేసినారుకనుక వారిని ముద్దాయిలుగాచేర్చినాను- 22-7-1906 సంవత్సరము నేనుమావూరయినజానపాడులో వున్నాను- ప్రతివాదులలో 1 ప్రతివాది ప్రతిష్టకర్మజరిపినాడు. ప్రతిష్టకర్మచేయిస్తుండగా నేనుచూడలేదు-వూరిలో వూరేగిస్తుండగా చూచినాను- 1 ప్రతివాది నందిగామతాలూకావాడు- 1 ప్రతివాది చనిపోయినాడు-కాటూరి నారాయుడు జుజ్జూరు మల్లయ్య 1 ప్రతివాదినిపిలిపించినారు. కంసాలిఅనేపదమునకు వుత్పత్యర్థము చెప్పజాలను- బ్రాహ్మణుడుఅనగా బ్రహ్మయొక్కసంతానమని ఒకఅర్థము-బ్రాహ్మ అనే పదములో సంతానముఅని అర్థములేదు- నేనువేదము చదువలేదు-కంసాలులు యితరులయిండ్లలోభోజనముచేయడము నేనుచూడలేదు-కంసాలులు బ్రాహ్మణులయిండ్లలో నీళ్లుత్రాగరు-మాయింటికి దావాదేవాలయములకు ఫర్లాంగుదూరమువున్నది. దావాదేవాలయము పట్టాభూమో పోరం

---

* భారతము, ఆదిపర్వము 60 వ పేజీ.

వ॥ ప్రభాసుండను వసువునకు బృహస్పతి చెలియలైన యోగసత్తకు విశ్వకర్మపుట్టె
కం॥ ఆవిశ్వకర్మనిర్మిత। దేవవిమానుండు నిఖిలదివ్యాభరణ
శ్రీవిరచనపరితోషిత। దేవుఁడుశిల్పప్రజాపతియునై నెగడెన్॥

క॥ తదనంతరసాక్షిగనై। యెదియోవచియించినాఁడ నేఁగూడనటన్
ఒదవెడిసీతారామా। భిధబుధునుడిఖండనంబు పెల్లుగ దానన్॥

బోళ్లో నాకు తెలియదు-నేను సంప్రోక్షణసంగతి ఏగ్రంథములోవున్నది చెప్పలేను-లీలావతిగ్రంథములో వున్నది. లీలావతి ఆగమశాస్త్రము. స్మృతిముక్తాఫలము 1882 సంవత్సరములో అచ్చుపడినది- అంతకుముందు యిట్టిది అచ్చుపుస్తకము వున్నదేమో చెప్పజాలను-విశ్వకర్మశబ్దము పరాత్పరునకువర్తిస్తుంది-వేదములలో విశ్వకర్మశబ్దముపరాత్పరునికి చెప్పబడినది-దేవతలశిల్పి విశ్వకర్మ. ఒకటికాదు-నాది కృష్ణయజుర్వేదము-నాది హారితసగోత్రము-మాకు ఆంగీరస, అంబరీష, యౌవనాశ్వ అని ముగ్గురుఋషులు-నవబ్రహ్మలుఅనేది 9 మందిఋషులు-మాప్రవరలోనిఋషులు బ్రాహ్మణులే-ఋషులంతా బ్రాహ్మణులే-దావాప్రోలేలమ్మదేవాలయము నేనుఎరిగినప్పటినుండి వున్నది-పాతపాటమ్మగుడి నేనుఎరుగకమునుపునుంచి వున్నదిగాని 7,8 యేండ్లక్రింద అదివరకు వాగుఅవతలవుంటే వూళ్లోగుడికట్టి అక్కడ సంప్రోక్షణచేసినారు-వూళ్లోవారంతా చందాలువేసుకొనిప్రతిష్ఠచేసినారు-నేనుఎరుగకమునుపు ఆగుళ్లు ఎవరుకట్టినది నాకు తెలియదు. 5,6 ఏండ్లక్రింద । బ్రాహ్మణులుప్రతిష్ఠచేసినప్పుడు ముదిగొండవీరభద్రయ్య చేయించినాడు-ఆవీరభద్రయ్య ఆరాధ్యుడు-నాతరఫుసాక్షులలో ఆరాధ్యులు వైఖానసులు లేరు-దావాకుపూర్వము యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికులుప్రతిష్ఠచేయించగా చూడలేదు-నైజాముయిలాకాలో చూచినాను-నేను అనేకపర్యాయములు యీదేవతలకు భోజనము చెల్లించినాను-ఎప్పుడెప్పుడు చెల్లించినది చెప్పలేను-కూరపాటి వెంకన్న గొబ్బినాగన్న వగైరా చూచినారు-గుడికట్టేటప్పుడుబ్రాహ్మణులుచందాయిచ్చే ఆచారములేదుగనుక నేను చందాలుయివ్వలేదు-కొల్పులరోజులలో దేవతకుతీసుకొనిపోయినభోజనము నైవేద్యముపెట్టికుమ్మరవాడికియిస్తారు-నిరుడుదావాదేవాలయములోకొల్పులుజరిగినవి-అప్పుడు బ్రాహ్మణులుయెవరు పోలేదు-గ్రామకరణము పోలేదు-దావాదేవాలయములు గ్రామకంఠములోనేవున్నవి-దానిప్రక్కన వున్నంరామయ్యయిల్లువున్నది- గుడిపట్టుస్థలము వున్నంరామయ్య పట్టాభూమో కాదో నాకుతెలియదు- పాతపాటమ్మ యిప్పటిశిల కొత్తది తెచ్చినారు. దానిని దుర్గిలో కొనితెచ్చినారు-ఎంతకుతెచ్చినది నాకుజ్ఞప్తిలేదు. పాతపాటమ్మఅనేపేరు గ్రంథములలోలేదు-ప్రోలేలమ్మఅనేపదము లేదు-౮ సంవత్సరములక్రింద ప్రాణప్రతిష్ఠచేసిన బ్రాహ్మణులమీద విరోధముచేత ప్రతిష్ఠచేయించినారుగాని బంగారురేకుపోయి సరిగానిలవకపోతే కాదు-ప్రతివాదులకు నాకు స్వయముగా పి

క॥ సామాన్యులుకొందఱు మ
ద్గ్రామనివాసులునుగూడఁ దత్తద్విషయా

రోధములేదు-నాకు యవరితోటి విరోధములేదు. ప్రోలేలమ్మ అనే పేరునే సామాన్య జనులు పోలేరమ్మఅని వాడుకుంటారు-స్మృతులు నేను ప్రత్యేకముగా కంఠోపాఠముగా చదువలేదు- నేను పురాణములైనా స్మృతులయినా అవసరముబడ్డప్పుడుచూచుకోవలసి నదే-మనుస్మృతిలో ప్రజాసృష్టికిసహాయకారులు 10 మందిగా చెప్పబడివున్నది- మాతం డ్రి పౌరోహితముచేసేది. మేము అన్నదమ్ములము చేయడములేదు-నాకు పొలమువున్న ది-అది పాలికియిచ్చి నేను అష్టావధానముచేస్తానుగనుక సభలుచేసి జీవిస్తాను...జాన పాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి వ్రాలు...

The 31 st day of August 1911...జానపాటి చినఅప్పయ్య... జానపాడు...

మావూరిలో ప్రోలేలమ్మ పాతపాటమ్మ దేవాలయములువున్నవి. ఆగుళ్లలో షు మారు 3,4 సంవత్సరములక్రింద కంసలబత్తులు ప్రతిష్టచేసినారు-అదివరకు యీ దేవాలయ ములలో బ్రాహ్మణులుప్రతిష్టచేసినారు- కంసాలీలుప్రతిష్టచేయకపూర్వము 2,3 యేండ్ల క్రింద ఆగుడులకు బ్రాహ్మణులుప్రతిష్టచేసినారు-పోలేరమ్మగుడిలో చెట్టుపెరిగి గాలికి ఆచెట్టుపడి శిలపగిలి గుడిపడితే క్రొత్తగా గుడికట్టిన్ని పాతపాటమ్మగుడి వాగుఅవత లవుంటే అక్కడినుంచి తెచ్చికట్టి సంప్రోక్షణచేయించినారు-ప్రోలేలమ్మపాటపాటమ్మ కు మాదిగె మాల తురకలు లింగధారులు కంసాలీలు తప్ప కడమవర్ణములవారు బోన ములుచెల్లిస్తారు- కంసాలీలుసంప్రోక్షణచేసినదరిమిలా కొల్పులుజరిగినవి-అప్పుడుబ్రాహ్మ ణులు కోమట్లు కొందరుశూద్రులు బోనాలుతీసుకపోలేదు. కంసాలీలుప్రతిష్టచేసినదేవ త మాకుపూజార్హములుకావని తీసుకపోవడములేదు. అదివరకు మేముబ్రాహ్మణులము బోనములుతీసుకపోయేదే. కంసాలీలయిండ్లలో యేజాతివారు భోజనముచేయరు. వెను క బ్రాహ్మణప్రతిష్టజరిగినప్పుడు నేను రాయిడివీరయ్య తొండపినుంచి వీరభద్రయ్యను తీసుకవచ్చి చేయించినాము. Cross. వాడి నా పెత్తండ్రికుమారుడు. వాడితోలూకుపౌ రోహితము నేనుచేయడంలేదు. మాకు పౌరోహితంయీనాములేదు. మావూళ్ళో శూ ద్రులయిండ్లలో పౌరోహిత్యం నేను యితర్లుచేస్తాము. స్ఫోటకముదేవతఎవరో నాకుతె లియదు. మావూళ్ళో జాడ్యములుయేవివచ్చినా యీపోలేలమ్మపాతపాటమ్మలకు కొ లుపులుచేస్తారు. పాతపాటమ్మగుడిపట్టుస్థలము యవరిదో నాకుతెలియదు. అది పట్టా భూమిలోవున్నది గ్రామకంఠములోవున్నది చెప్పలేను. పాతపాటమ్మను అక్కడ ఎ

లేమరిక చెప్పవచ్చిరి
యీ మన రథకృత్ప్రతిష్ఠ యిష్టముగామిక్॥

ప్పుడు పెట్టినది నాకు తెలియదు. నేనుఎరిగినతరువాత కంసాలీలుచేసినప్రతిష్ఠకుపూర్వము 4,8యేండ్లక్రిందజరిగినది. అంతకుపూర్వము అక్కడ వూరికె శిలలు పెట్టినారో ప్రాణప్రతిష్ఠచేసి పెట్టినారో నాకు తెలియదు. ప్రతివాదులనుపిలుపించకపూర్వము వారినిపిలుపించి సంప్రోక్షణచేస్తామని చెప్పలేదు. సంప్రోక్షణరోజు బ్రాహ్మణులందరము వద్దని చేయకూడదని చెప్పినాము. కరణము కొందరుకాపులు మేము చేయిస్తామన్నారు. అంతట మేమువచ్చినాము. ప్రతిష్ఠజరుగబోయేముందు వాది కొందరుబ్రాహ్మణులతో ముందువెళ్లినాడు. దరిమిలా నేను వెళ్లినాను. ప్రతిష్ఠజరిగేటప్పుడు నాకు తెలియదు. ప్రతివాదులుప్రతిష్ఠచేయించినరోజే ప్రతిష్ఠచేయిస్తారని తెలిసినది. నేను మేజస్ట్రీటుకోర్టులో సాక్షినిగాను. ప్రతివాదులుచేసినప్రాణప్రతిష్ఠకు గ్రామములో అంతా చందావేసుకున్నారేమో స్వయముగా తెలియదు. యీచందాలలో మేము యేమిజోక్యము కలుగచేసుకోలేదు. తిరుగ ఎందుకుప్రతిష్ఠచేయించవలసివచ్చినది నాకు తెలియదు. ప్రతివాదులుప్రతిష్ఠచేసినదరిమిలా 2,3సార్లు కొలుపులుజరిగినవి. మొదట 7,8యేండ్లక్రిందట బ్రాహ్మణులుకొలుపులుచేసినతరువాత ఒకసారికొలుపులుచేసినట్లు జ్ఞాపకము. ప్రతివాదులప్రతిష్ఠకుముందు 5,6మాసములక్రింద కొలుపుజరిగినట్లుజ్ఞాపకము. ప్రతివాదులుప్రతిష్ఠచేయకముందు ప్రతికొలుపుకు మేము భోనముచెల్లించేది. దరిమిలా చెల్లించుటలేదు. మేముభోనముచెల్లించుటలేదుగనుక దేవాలయములదగ్గరకు వెళ్లుటలేదు. అప్పుడు ఎవరెవరుభోనముచెల్లించినది చూడలేదు. విశ్వబ్రాహ్మణులు తక్కినజాతులవారియిండ్లలో భోజనముచేయరు. మొదటిసంప్రోక్షణకుకూడా నేనుతిరిగి చందాలువసూలుచేయలేదు. మేముఎప్పుడు చందాలుయిచ్చేదిలేదు. శివాలయములలోకి కంసలబత్తులు రారు......జానపాటిచినఅప్పయ్యవ్రాలు.

The 1st day of September 1911 కూరపాటివెంకయ్య

వాది జానపాడు. మావూళ్లో పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మగుడులువున్నవి. వాటిలో కంసలబత్తులచేత షుమారు 4 యేండ్లక్రిందప్రతిష్ఠచేయించినారు. మావూరిబత్తులు 2,3 ప్రతివాదులు 1 ప్రతివాదిని తెచ్చి ప్రతిష్ఠలుచేయించినారు. మునసపు కరణముకూడా [illegible]చేసినారుఅదివరకు లింగధారిఆయనవచ్చి చేయించినాడు. వెనుకకొలుపులకు బ్రాహ్మలు కరణాలు కోమట్లు సంసార్లు అంతాకొల్చినారు. కంసలబత్తులు రాలేదు. బత్తులుప్రతిష్ఠచేసినతరువాత కొలుపులుజరిగినవి. ఆకొలుపులకు నేను వెళ్ళలేదు.

బ్రాహ్మణులు కోమట్లు వెళ్ళలేదు. కంసలబత్తులచేత ప్రతిష్టచేయించినారని వెళ్ళలేదు. నేను కమ్మకులస్థుడను. కంసలబత్తుల అన్నముతురకలుతప్ప యెవరు తినరు. ఆరాధ్యుని తెచ్చి ప్రతిష్టచేయించినప్పుడు అరకకు రు 1-0-0, రు 0-8-0 లు వేసికొని రు 200-0-0 లు ఖర్చుఅయినది. కంసలివారు ప్రతిష్టచేసినప్పుడు ఖర్చు మునసభ్ పెద్దకాపు పెట్టుకున్నారు. నేను యేమి యివ్వలేదు. ప్రతివాదులను, కంసలబత్తులు వడ్లబత్తులు, కమ్మరబత్తులు అని పిలుస్తాము.

క్రాసు—జానపాటి వెంకటప్పయ్య వాదిఅన్న, వాడిఅన్నమీదవచ్చిన సత్తు రూపాయల కేసులో నేను ఆయనతరపు సాక్ష్యముపలకలేదు. నాకు, నామామకు, జరిగిన వ్యాజ్యములో వెంకటప్పయ్య నాతరపున పనిచేయలేదు. ఆయనకు నేను పొలము యివ్వలేదు. రావెల రామచంద్రయ్య వెంకటప్పయ్యమీద తెచ్చిన ఫోర్జరికేసులో నేను సాక్ష్యము చెప్పలేదు. వడ్లమూడి కోటయ్యకు వెంకటప్పయ్యకు జరిగినక్రిమినల్ కేసులో సాక్ష్యముపలుకలేదు. 2 వ ప్రతిష్టకు యెల్లాపైకము వసూలుచేసినది నాకు తెలియదు. ప్రతిష్టచేసినకోటికి తోలుమూరి పోయినాను. రెండవసారి పోలేదు. ప్రతిష్టచేయపోతే వద్దనిచెప్పటమునకు పోయినాను. మేముచేయించేది అంతే అంటే వెళ్ళి వచ్చినాము. నేనువెళ్ళినది పాతపాటమ్మ దేవాలయము దగ్గఱకు ప్రతిష్టచేయకముందు 10 రోజులక్రింద వీరిని తెచ్చి ప్రతిష్టచేస్తారని తెలిసినది. స్ఫోటకపుదేవతకు మేము పోలేరమ్మ పోసినదని చెప్పతాము. నేను మొదటిసారి వెళ్ళివచ్చేవరకు విగ్రహములను బావిలో స్నానముచేయిస్తున్నారు. బత్తులు చేయించేటప్పుడు బ్రాహ్మణులు చేసిన దేగదా. మళ్లీయెందుకుచేయించవలసివచ్చినదనిఅంటే బ్రాహ్మణులుచేయడంబాగాలేదు. బత్తులచేతచేయిస్తాము అని అన్నారు. దేవతక్రిందవేసిన బంగారుబిళ్ళవిషయమై యేమి తగాదాలురాలేదు.కుమ్మరవాడు ఒకడు గుడ్లోవుంటాడు.గొల్లవాడు అలంకారములు చేసి పూజచేస్తాడు. బోనాలు తీసుకపోయి నైవేద్యములు పెట్టి అక్కడపెట్టితే పని పాటలవాండ్లు తీసుకుంటారు. మొదటికొల్పులు అయినతర్వాత తిరిగిప్రతివాదులుచేసే వరకు మధ్యసంప్రోక్షణజరుగలేదు. మామూలుగా పోలేరమ్మగుడికి పాతపాటమ్మగుడికి గొల్లవాడు పూజచేయుడం అలంకారముచేయడం.

మొదటికొల్పులకు బ్రాహ్మణులు నైవేద్యాలుతెచ్చి దణ్ణములుపెట్టి పనిపాటల వాండ్ల గుడ్డలలో వేస్తారు. ఒక్కొక్క తెగవారు ఒక్కొక్కమారు నైవేద్యం తీసుకొనిపోతారు. కంసాలీలయిండ్లలో యేజాతివారు భోజనముచేయగా నేను చూడలేదు.

మా పురోహితులు జూపాటి పురుషోత్తం, చినప్పయ్య, సుబ్బయ్య, పౌరోహితం చేస్తారు. చాకలి, మంగలి, కుమ్మరి యిండ్లలో యీ బ్రాహ్మలే చేయించడం. చేయించినందుకు మేము కూడా పైకమిస్తాము. వాడితండ్రి మాయిండ్లలో పౌరోహిత్యం చేయించేది. ప్రతివాదులు మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు.....కూరపాటి పెదవెంకయ్య నిశాని...

......1-9-1911......కొత్త కోటయ్యా...జానపాడు.

నేను కోమటిని. నేను ప్రతివాదులను యెరుగుదును. వారిని మేము కంసలబత్తులు అని పిలుస్తాము. కంసాలియిండ్లలో మాకులమువారము భోజనముచేయము.

క్రాసు. బ్రాహ్మణయిండ్లలోను కరణములయిండ్లలోను తప్ప మాకులమువారము యితరయిండ్లలో భోజనముచేయము. కంసలయిండ్లలో మాకులములో యెవరైనభోజనముచేస్తే మేము మాయింటికి రానియ్యము. కరణాలుఅనగా నియోగులు.........

కొత్త కోటయ్య వ్రాలు...

...1-9-1911.. తాడువాయి కోటయ్యా, తెలగ, జానపాడు.

ప్రతివాదులు కంసలకులస్థులు. ప్రతివాదుల కులస్థులయిండ్లలో భోజనము చేయము. అట్లా భోజనము యెవరైనా చేస్తే మేము వారిని మాకులములోనికి రానివ్వము.

క్రాసు. ప్రతివాదులు మాయిండ్లలో భోజనము చేయరు. మంచినీళ్లు తాగరు. యితరవూళ్ళసంగతి నాకు తెలియదు...తాడువాయి కోటయ్యనిశాని...

...1-9-1911...గొబ్బి నాగన్న...యర్రగొల్ల, జానపాడు.

ప్రతివాదులు కంసాలివారు. మేము వారియిండ్లలో భోజనముచేయము. నీళ్లు తాగము. మాకులములో యెవరైన వారికులములో భోజనముచేస్తే మాకులములోకి రానివ్వము.

క్రాసు. యితరవూళ్ళ మామూలుసంగతి నాకు తెలియదు. కంసాలీలలోమాలో యెవరికివారమే యెక్కువ...గొబ్బి నాగన్న నిశాని...

...1-9-1911...బొమ్మిరెడ్డి వీరాస్వామి...చాకలి...(మున్సిఫుగారి) నౌకరి...గుంటూరు.

నేను చాకలివాడను. ప్రతివాదులు కంసాలీలు. మేము కంసాలీలయిండ్లలో భోజనముచేయము. ప్రతివాదుల కులమువారియిండ్లలో యెవరయినా భోజనముచేస్తే మాకులములోనికి రానివ్వము- క్రాసు,— మేము చాకలిజాతికిపుట్టినవాండ్లము. మాలో కంసాలివారిలో యెవరికులమునకు వారికియెక్కువ. మాకంటె బ్రాహ్మణులు యెక్కువ. కంసాలీలు మాకంటె యెక్కువజాతిఅనిచెప్పలేను...బొమ్మిరెడ్డి వీరాస్వామి నిశాని...

తే॥ కాని పైసాత్త్వమునకె నాల్గేనుదినము
లగుచు విసుగెత్తియుంట ధర్మాధికారి
హెచ్చువిషయంబులడుగుట కిష్టపడక
తొందరించెను మాకెటు తోఁపకుండ॥ 100

ఉ॥ ఈవిధిఁ దొందరించుటను నేవు కలాదులయిండ్ల భోజనుల్
జీవన మన్నముం గ్రహణసేయని యావిషయంబె వచ్చెఁగా
నీ విదితంబుకాదుకదు నేఁ మఱికొందఱు నప్రతిష్ఠలన్
వావిరినడ్డగించుటయుఁ బాపలుగొల్చుటయుం దదర్చులం. 101

క॥ రథకారుల యన్నమునీ
శ్రీధములునుంగొననియట్టి యవ్విషయంబా
* యధికారి సేవకాదులు
ప్రథితంబుగఁ జెప్పిరంతఁ బ్రశ్నముసేయం॥ 102

---

*...1-9-1911...కావూరి సుబ్బడు,...యానాది...(మున్సిభుగారి) గుర్రపు నవుకరు...నెల్లూరు. హాలుముకాం గుంటూరు.

నేను కంసాలిజాతినియెరుగుదును. వారు వడ్లపని కమ్మరపని బంగారపుపని చేస్తారు. కంసాలివారియిండ్లలో మేము భోజనముచేయము. మాలో యెవరయినా కంసాలివారియిండ్లలో భోజనముచేస్తే వారిని మాకులములోనికి రానివ్వము.

క్రాసు—డక్కలవాడు మాలవాడు మేము యితరజాతివాండ్లను పెండ్లిచేసుకోము. మేము యానాదులకు పుట్టినవాండ్లమే డక్కలివాండ్లు బ్రాహ్మణ యిండ్లలో తినరు...కావూరు సుబ్బడు నిశాని...

...1-9-1911...అన్నంగి నారాయుడు...మంగలి...అంకిరెడ్డిపాలెము.

నేను కంసాలిజాతిని యెరుగుదును వారు బంగారపుపని నాగళ్ళుచేస్తారు. మేము వారిఅన్నము తినము మాజాతిలో యెవరైన కంసాలజాతిఅన్నముతింటే మాజాతిలోనికి రానివ్వము.

క్రాసు—మాకులము మొదట యెట్లాపుట్టినది చెప్పలేను. నేనుయెరిగినంత లెక్క మంగలీలు కంసాలీలయిండ్లలో భోజనము చేయరు...అన్నంగి నారాయుడు నిశాని...

ఆ॥ దివసమట్కామిట్లు తవిలి విచారించి
వాయిదావిధించె న్యాయకర్త
అది కలాదజనుల కనుకూలమయ్యెఁబో
పెక్కుపనులు చక్కఁబెట్టుకొనఁగ॥ 103

గద్య

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్షసంప్రాప్తకవితాసాహిత్యనిధా
నహరితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబికాతనూభవ
గర్భశుక్తిముక్తాయమాన విద్వత్సభావిష్కృతావధా
నవిధాన జానపాటిపట్టాభిరామాభిధానవిలిఖితం
బగు స్వర్ణకార వ్యవహారమందుఁ
ద్వితీయభాగము.

పరా:—ఇంతవఱకు ప్రచురింపఁబడిన సాక్ష్యములు తెనుఁగున వ్రాయఁబడియుండుటచేఁ గోర్టులోని నకళ్లననుసరించి ప్రచురింపఁబడినవి. వ్యాకరణశుద్ధములు కాకుండుట కిదియే కారణము, ఇఁక మీఁదవచ్చెడిసాక్ష్యము లింగ్లీషున వ్రాయఁబడి యుండుటచే వానిఁ దెనుగుచేసికొని వ్యాకరణశుద్ధముగాఁ బ్రచురింపఁబడుచుండును.

...6-11-1911...ఇంకొల్లు రంగనాయికి...బోగముది...గుంటూరు.

నేను గమసాలకులము నెఱుఁగుదును. వాండ్రునగలుచేతురు. కొంతమంది వడ్రంగము కొంతమంది కమ్మరముచేతురు. వాండ్రయిండ్లలో మేము భోజనముచేయము.

క్రాసు—నాకు భూములున్నవి. నేను వైదికుల నెఱుఁగుదుము వాండ్రుమా యిండ్లకువచ్చి తద్దినములప్పుడు సంభావనతీసుకొందురు. నే నెఱిఁగినంతవఱకు మాకులస్థులు కమసాలవాండ్రయిండ్లలో భోజనముచేయరు...

...6-11-1911...గొట్టిముక్కల ముత్తాయి...మాల...గుంటూరు,

నేను గమసాల కమ్మర వడ్రంగుల నెఱుఁగుదును. వారియిండ్లలో మాకులస్థులు భోజనముచేయరు ఎవరైన వారియిండ్లలో భోజనముచేసినట్టయితే మాకులమునుండి వెలివేతుము.

క్రాసు—డక్కలవాండ్రు మాదిగలకంటె హీనజాతివారు. వాండ్రు బ్రాహ్మణుల గృహములందు భోజనముచేయునది లేనిది నాకుఁదెలియదు...

శ్రీ పరమేశ్వరాయనమః.

స్వర్ణకార వ్యవహారము.

తృతీయ భాగము.

శ్లో॥ కావేరీవిరజాతోయం వైకుంఠంరంగమందిరం
సవాసుదేవోరంగేశః ప్రత్యక్షంపరమంపదం

కం॥ శ్రీరంగనాయకులపద। మోహాంఘ్రిగనాక సేవ్యమగుఁబూర్వమునం
దారంగనివలన మదీ। యారంభోద్వర్ధనంబు లైయుండవోకో 1

ఆ॥ ఆలకించి పై వ్యయప్రయాసములెల్లఁ
గొంతవఱకు ధనముఁగూర్చి నాకుఁ
బంపియుండినట్టి బ్రాహ్మణకోడూరి
బ్రాహ్మణులకుఁ జేతుఁ బ్రణతిశతము 2

కం॥ అల్లో సాయమొనర్చిరి ముట్లూరుచమళ్లమూడి మొదలగు నాయా
చోట్లవసించెడిద్విజులును। సెట్లును, నవ్వారికెల్ల శ్రీ వర్ధిలుతన్ 3

కం॥ పడరానిపాట్లుపడి మొ।
క్కడకోచని యేమొచేసి కడు మొనగాండ్రం
గడియుంచిరిసాక్ష్యము కై।
వడిగని ప్రతివాదులైన స్వర్ణాపహరుల్॥ 4

కం॥ మేమాదిని వ్రాసుచ్చిన। యామాటలకెల్ల ఖండనాంశంబులఁదా
మేమేమూకుదిరిచికొని। వేమా అద్దాసి వల్లెవేసిరి సరిగన్ 5

ఆ॥ మంచివైదినాలు మాసంబువాయిదా
న్యాయకర్తచేత నీయఁబడఁగ
కమ్మ రెడ్డి వెలమ కమసాలి మాలలన్
సంఘటించుకొనిరి సాక్ష్యమునకు 6

వచ్చెఁ గ్రమముగ వాయిదా,చొచ్చిరపుడు
ధర్మసభ వారలంద అధర్మమూని

అది మూడవప్రతివాదియైన నంది
గామ • కాశీపతికి బోను ధామమయ్యె 7

కం॥ అందఱుప్రతివాదులలో ముందరఁజెప్పఁగొనఁదగిన మొనగాఁడీతం
డందునఁగాదె వకీల్స్వాదులం దజ్ఞునే గ్రహించె లలిసాక్ష్యముకై 8

తే॥ అనిన ననకున్న నితరులు తనను బ్రాహ్మ
ణుండటంచును ననుకొనె నోటనిండ
§నేను బ్రాహ్మణుఁడ నటంచు నేర్పరియయి
స్వకుచమర్దనసామ్యంబు సార్థకముగ 9

కం॥ జననముకమసాలిగ,మ
ధ్యను విశ్వబ్రాహ్మణుఁడుగ నయ్యెను,ప్రకృతం
బున బ్రాహ్మణుఁడుగమాఱెను
కన ముందిఁక నెవ్వరగునొకో యితఁ డహహా 10

...1911వసంవత్సరము 6వనవంబరు...ప్రతివాది తరఫు 1వసాక్షి......

నా పేరు నందిగామ•కాశీపతి (2వప్రతివాది) §నేను బ్రాహ్మణుఁడను-మాకు యాజనకర్మమున్నది. మాకులములో యాజ్ఞికముచేయింపఁగలవా రున్నారు. వారు మాయిండ్లలో యాజ్ఞికముచేయింతురు.మాకు షోడశకర్మము లున్నవి. వారి వైదికుఁ డు. వైదికులవృత్తి బిచ్చమెత్తుట. ఇతరకులమువారుకొందఱు మాయిండ్లలో భోజ నముచేతురు. మాగ్రామములోఁ జాతపాటమ్మ పోలేరమ్మ యను గ్రామదేవతలు న్నవి. మాకులమువారె యీదేవతలకుఁ బ్రతిష్ఠచేసినట్లు చెప్పుదురు. పోలేరమ్మను మాగ్రామములోఁ గ్రొత్తగాఁ బ్రతిష్ఠచేసినారు- నందిగామతాలూకా పోలేటిలక్ష్మ య్యయనువాఁడు ప్రతిష్ఠచేసినాఁడు. నాకు మంత్రములురావు- నేను బ్రాణప్రతిష్ఠ చేయలేదు. గ్రామదేవతలకు బ్రాహ్మణులు బోనములు చెల్లింపరు. వైదికులుకూడ బోనములు చెల్లించుటకై వెళ్ళరు. గ్రామదేవతలయుత్సవములకు శూద్రులయిండ్లలో చందాలు వసూలుచేతురు. అర్చకులు కుమ్మరలు గొల్లలు. 1వప్రతివాది [illegible] గ్రామములో శూద్రులందఱు దేవతలకు బోనములుచెల్లించుచు [illegible] బోనము చెల్లింపలేము.

కం॥ ♦ వైదికులంట సంకరులంట
§ భూదేవులలో యింక నెవరో పుడమి నియోగుల్
తాఁ దెలిసికొనఁగ లేదంట
ఈధోరణి బాగుగ వినుఁడీ సుజ్జనుల్! 11
చం॥ ఇతని స్వభావసిద్ధమయి యేర్పడుధోరణికా దిదంతయుఁ
బుతుమతికిఁ వితంతువున్న కేలవివాహము సేయరాదటం
చతిశయవాదముల్సలుపు చంబుధియానముసేసి పర్ణవుం
జ్యోతినొనరించు ప్రాజ్ఞుఁడగు నొక్క నియోగివకీలు బోధయకా 12
తే॥ వారికంతగబోధించి వైదికులను
సంకరులఁగను జేయనే చాలెఁగాని
మఱినియోగులనేని బ్రాహ్మణులఁ జేయఁ
జాలకయుపోయెఁ బాపమా చతురతముఁడు 13
ఉ॥ పుట్టిననాఁటినుండియునుబూతిఁగ నొక్కటియూరనుండి యి
ప్పట్టున నాత్మపక్షమున బాగుగ సాక్ష్యము చెప్పవచ్చుచు
న్నట్టిఁడు * రంగయాహ్వయుఁడు, నాతఁడు బ్రాహ్మణుఁడౌనొ కాదొయా
దట్టుఁ డెఱుంగఁడంట, మతిదార్ఢ్యమటన్న నిటుండనౌఁగదా 14
ఆ॥ ఏవమనక ⸸ శూద్రులే తెంచి భుజియింతు
రంట తనదునింట నన్నమిడిన

క్రాపు - పూజచేయుటకు నే నాదేవతల యాలయములకుఁ బోను - ♦ వైదికులు బ్రాహ్మణులుకారు - వారు సంకరులని నేనువిన్నాను - వైదికులుగాక యితరు లెవరు బ్రాహ్మణులు గాఁబిలువఁబడుదురో చెప్పలేను. § నియోగులు బ్రాహ్మణులగుదురో కారో నాకుఁదెలియదు - మాకరణము * రంగయ్య బ్రాహ్మణుఁడగునో కాదో నాకుఁదెలియదు - వైదికులు కరణములు మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు. క్షత్రియులు మాయిండ్లలో భోజనముచేయుదురేమో నాకుఁదెలియదు - వైశ్యులు మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు ⸸ శూద్రులు మాయిండ్లలో భోజనముచేతురు. శూద్రులలోఁ దెగభేదము నేను జె ప్పలేను - వెన్నా కృష్ణయ్యయనురెడ్డి మాయింటిలో భోజనముచేయును - అతఁడు నా సా

కాని జనవమూదిగా నొక్క రెడ్డికే
పెట్టఁగలిగెనంట బీదయగుట॥ 15
తే॥ వైదికుల్ బ్రాహ్మణులుగారు, వారివృత్తి
ముష్టియెత్తుట యనిపించి మురిసినట్టి
వారిచాతుర్యమే కడు వర్ణ్యమగును
గాని యింత తెగింపంగఁగలఁడె యిత్తఁడు॥ 16

జ. గాఁదు. అతఁడుగాక మఱియే శూద్రుఁడును మాయింటిలో భోజనముచేయుట నేను జూచుట తటస్థింపలేదు. మాకులపువారిలో నికను నే యితరులయిండ్లలోను శూద్రులు భోజనముచేయఁగా నేనుఁజూడలేదు, నేను స్థితిగతులుగలవాఁడను గాకపోవుటచే శూద్రులకంటెఁ దక్కువజాతివారి కెన్నడును నన్నము పెట్టలేదు-పందిటివారిపాలెములోఁ గొందఱు కుమ్మరులును జాకలులును మాజాతివారియింటిలో భోజనముచేయఁగాఁ జూచినాను-వారి పేరులు చెప్పలేను. 2,3 సంవత్సరములక్రిందట మాబావమఱదియింటిలో వివాహములోఁ జూచినాను-మావృత్తి శిల్పము-మేము విగ్రహములఁజేతుము. ముహూర్తములు పెట్టి యిండ్లుకట్టుదుము, బంగారపుఁబని చేతుము-కొందఱు చదువుకొన్నవారు పౌరోహిత్యముచేతురు. శాస్త్రములలో మాకులమును గూర్చి పండితులవల్ల నేమిగాఁ జెప్పఁబడినది నాకుఁదెలియదు. మాకుల మంతయు నొకటే. మాకులములోఁ దెగలులేవు. నేను వ్రాసిన దస్తావేజులలో విశ్వబ్రాహ్మణుఁడనని వ్రాసికొన్నాను. మాకులమువారందఱు ప్రతిష్ఠలుచేయించుచున్నారు కాఁబట్టి మాకుఁ బ్రతిష్ఠాధికారముకలదని చెప్పుచున్నాను. మాకులములోఁ గొందఱికి దహనకర్మముకలదు. మా గ్రామములో నెవరును మాకులములో దహన కర్మముచేయరు. వైదికులు బిచ్చమెత్తుట చూచుచున్నాను గాఁబట్టి వారు భిక్షాటనముచేత జీవింతురని చెప్పుచున్నాను, ఇతరకులమువారుకూడ బిచ్చమెత్తుట మా [illegible] గ్రామదేవతల మొదట [illegible] ప్రతిష్ఠించినారో నాకెవరును జెప్పలేదు. ఆ [illegible] చెప్పలేదని యర్థము-మేము-చేసిన ప్రతిష్ఠకుఁబూర్వము వైదికులవల్లఁ బతి[illegible] ప్రతిష్ఠచేసినప్పుడాలయములో నేను లేను-1వ ప్రతివాది [illegible] సిరిపుర[illegible] ఓంకారమునువతనిని [illegible]

మ॥ *ప్రవర చెప్పఁగ లేకపోయెను బ్రాహ్మణుండను నేనటం
చెవరు నే వనరాదు, మున్సిఫు హేళనం బొనరించిన
ట్లవనిదేవులలోన నెందఱో యట్టివారల గొక్కఱా
దివసమేఁ దగ సంధ్యవార్చిన దేలెడెం బ్రవరాదులున్॥ 17
సీ॥ ఆచమనంబేని యాచరింపక హోలఁ
గూర్చుండి తినువారు కొంతమంది
చొక్కాలు విడువకే యెక్కడో కూర్చుండి
కుడిచి యేగెదువారు కొంతమంది
బూట్సు కాళులతోనె సీట్సుపైదయ చేసి
కోరి మీల్గొనువారు కొంతమంది
అదియిది యేమంచు నన్యజాతులయిండ్లఁ
గూడ మెసవువారు కొంతమంది
గాఁగ సర్వమున్ జగన్నాథమైపోవఁ
జొచ్చెఁ గలిమహత్త్వ మెచ్చియిపుడు
ఇల్లుగాలుపట్ల నెగిరి వాసాల్దూయు
లలిని సంధ్యమాట దలఁప నేల 18
ఆ॥ కమువుచించికొనినఁ గాళ్లపైఁబడఁగల
దేలదీసి గూర్చి యిపుడు చర్చ
ఎత్తికొన్నదాని నెక్కింపవలె గడ్డ
కనెడి సూక్తి చెవుదు నవలికథను 19

తినిది మాకులమే. శాస్త్రములలో వైదిక యూర్వశిసంతతివారని చెప్పఁబడినట్లు నేను విన్నాను ఆంజనేయశాస్త్రి నాకుఁ జెప్పినాఁడు- ఆశ్లోకగ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడియున్నదో యతఁడు నాకుఁ జెప్పలేదు. నాది సుపర్ణ సగోత్రము-మాగోత్రములు ఋషుల ద్వారమున వచ్చినవే. మాపూర్వికులు విశ్వావసు తార్క్ష్య సుపర్ణులను వారివలన వచ్చి - రు. *మాగోత్రప్రవర చెప్పలేను-సంధ్యావందనమంత్రములు నాకు రావు. నాకుఁ వ్యాయామములు వచ్చును.

తే॥ ♦కేశవాది చతుర్వింశ కృష్ణనామ
ములనె చెప్పంగలేని యీ ముగ్ధసఖుని
వదలి చవిచూపుదును బ్రతివాదికులవు
టొల్లమాలినవిపండితు నుక్తిసరణి 20

కం॥ *నానార్థరత్నమాలం। దానును నకోర్టులోన దాఖలుచేసెన్
దాన రథకారశబ్దం। బేనుడివిన నీచజాతినే వివరించున్ 21

తే॥ ఏమియుపయోగకారియో యెఱుఁగనేను
తమ కులౌన్నత్యముం దెల్పఁ దన్నిఘంటు
వదియెదొర కెను మునుమున్న యాతనికిని
ప్రథమకబళాన మక్షికాపాతమటుల 22

కం॥ ♣రథకారాహ్వయపూరుష। కథకం బెయ్యుంగనట్టి కౌముదినుడి కీ
రథకారుఁ డౌకఁడుదక్కన్ పృథివిసురార్థంబుచెప్ప వేలలుగలరే

♦24 నామములలో నన్నియు నాకు రావు. నాయుపనయనమప్పుడు నరసింగుచంద్రశేఖర య్యయను మాకులపుబ్రాహ్మణుఁడు యాజ్ఞికముచేయించినాఁడు.

శ్రీరాము-నేను శైవుండను. శైవులందఱు చనిపోయినవారిని బాతిపెతురు... నందిగామ కాశీపతిద్రావాలు......

...1911వ సంవత్సరము 6వ నవంబరు...2వ సాక్షి...నావేరు వెలవర్తి శ్రీయాంజనేయశాస్త్రి...రథకారశబ్దమునకు రథముచేయువాఁడని యర్థము-ఈగ్రంథము

*నానార్థరత్నమాల-ఇది నిఘంటువు-దీనినందఱును సాధారణముగా నుపయోగించుకొం దురు. 246వ పేజీ 118వ శ్లోకము. సిద్ధాంతకౌముది పాణినికృతమగు వ్యాకరణము-దీని 826వ పేజీలో ♣రథకారశబ్దమున కర్థము బ్రాహ్మణుఁడని చెప్పఁబడియున్నది.

*నానార్థరత్నమాల 246వ పేజీ

శ్లో॥ రథకార స్తక్షణిస్యా న్మాహిష్యా త్కరణీభవే

సిద్ధాంతకౌముది 826వ పేజి

పా ... చ ... ॥82॥ అణం తేపరే తంతువాయోనామ క్రిమిః- అక-ఇక
... నామ బ్రాహ్మణః॥

గౌ ... టర్ఫుక్ హాయిస్కూలు తెలుఁగుపండితులగు శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి

క॥ విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దము! విశ్వంబున బ్రాహ్మణులకె వినియోగింత్రం
టశ్వరముఖజుల్! మీరిఁక! విశ్వబ్రాహ్మణపదంబె పెట్టికొనుండీ 24
తే॥ వైదికుల్ బ్రాహ్మణులుకారు వసుధ ననుచు
కాశిపతి యూరకే చెప్పెఁగాని యితఁడు
•శాస్త్రములనుండె నట్లనె, చదువుఁడింక
పరవి వైదికులార! తచ్ఛాస్త్రములను 25
ఉ॥ భోగముదంట యూర్వశియు, పుట్టినవాఁడఁట యవ్వశిష్ఠుఁ డా
భోగిని కీప్రకారముగఁ బూర్వమునందున *వజ్రసూచిలో

నేను 2వ ప్రతివాది తెలుఁగుదును. అతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు. సామాన్యముగా •విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దము బ్రాహ్మణుల కుపయోగింతురు. వాదికులము నాకుఁ దెలియదు- వైదికులను నే తెలుఁగుదును-కొన్ని•శాస్త్రములలో వైదికులు బ్రాహ్మణులుకారని వ్రాయఁబడియున్నది-*వజ్రసూచికోపనిషత్తులో వశిష్ఠుఁ డూర్వశికుమారుఁడని చెప్పఁబడియున్నది. ఈయూర్వశి సంకరజాతిదియు రాశైన భోగస్త్రీ వైదికులందఱికిని వశిష్ఠుని

గారి యభిప్రాయము.

మొత్తమున సంజ్ఞకేలుచుండఁగా ఉత్తరపదము, అణ్ణంత మైనదగుచునుండఁగా మొదటిపదము, ఆద్యుదాత్తస్వరముకలదియగును. పరముగానున్న అణ్ణుకృఞ్ ధాతువు మీఁదఁజేసినదికాకుండవలయును. తంతువాయః, అనునదికృఞ్ ధాతువుపైఁజేసిన అణ్ణంతము పరముగాఁగలదికాదుగావున ఆద్యుదాత్తమై «సాలెవురుగు» అనుసంజ్ఞార్థకమయ్యెను-రథకారశబ్దముక్రియావిశేషనియుక్త బ్రాహ్మణునకు సంజ్ఞయైనను, కృఞ్ ధాతువుపైఁజేసిన అణ్.విశిష్టరూపము (కార) పరముగాఁగలదిగాన, ఆద్యుదాత్తముకాదని భావము- సంజ్ఞాయాంచ, అనుసూత్రముచే రథకారశబ్దము వ్యక్తివిశేషమునకు సంజ్ఞయగుచుండఁగా జాతివాచకరథకారశబ్దమని భ్రమించుట యొప్పదు. గోబ్రాహ్మణప్రముఖపదములు జాతివాచకములు-ఇవి సంజ్ఞావాచకములు| కావు-కామధేనువు, కృష్ణశర్మ, ఇత్యాదికములు సంజ్ఞలుగనుక, ఇచ్చట రథకారశబ్దము సంజ్ఞయేకాని జాతి దు. సముదాయఫలవాచి జాతియగుంగాని సంజ్ఞకాదు. కనుక జాతివాచకరథకారుండనుట శోచనీయము.

గాథుఁగఁ జెప్పఁబడ్డదఁట, వైదికులెల్లరు తద్వశిష్ఠ గో
త్రాగతులై చెలంగిరట, అందునఁగారఁట వారు బ్రాహ్మణుల్
ఆ॥ అవ్వశిష్ఠమహాని యల యూర్వశీపుత్రుఁ
డగుట యట్టులుండ నతనిభార్య
చాల హీనజాతిసతి యక్షమాలయుం
చుండెనఁట మనూక్తి ఖండితముగ. 27
శా॥ ఏతాదృక్సతీపతుల్గనిన వాఁడే కాన తచ్ఛక్తి త
జ్జాతుండైన పరాశరుండు మఱి తజ్జాతుండు వ్యాసుండు తా
మేటిజ్జూచినకాని బ్రాహ్మణులుగా నెన్నంబడంబోరఁట
ఖ్యాతిన్ వారలగోత్రముల్గలుగువా రెవ్వారంట భూదేవతల్
శా॥ ఏతద్గోత్రజులొక్క వైదికులెయం చీతండు వ్యాసుచ్చె నో
ద్ద్యోతారాధ్యనియోగివైష్ణవముఖుల్ ! తద్గోత్రముల్ వీడఁడీ
క్షితి న్వీడకయున్న వారలును ధాత్రి న్బ్రాహ్మణుల్గాకయే
మాతో పాటుగ నొచు సంకరులు మీ మానంబు గోల్పోయెదర్
తే॥ బ్రహ్మకొడుకై వశిష్ఠుండు ప్రథమమందు
*చాలకాలమునకు నిమిశాపనిహతి
నూర్వశీదర్శనస్ఖలితోరు మహాని
తేజమునఁ జేసి కలశానఁ దిరుగఁబుట్టె. 30

మొక్కయు వశిష్ఠసంతతివారియొక్కయు గోత్రములైయున్నవి కాఁబట్టి వైదికులు బ్రాహ్మణులుకారని నేను జెప్పుచున్నాను-(వశిష్ఠునిభార్య చాలహీనజాతిది. ఈసంగతి మనుస్మృతి 9వ యధ్యాయము 23వ శ్లోకమందున్నది. ఆమెపే రక్షమాల. శక్తి పరా

* మత్స్యపురాణము- గోత్రానువర్ణనము. 201వఅధ్యా- శ్లో॥ వశిష్ఠస్తుమహాతేజా నిమేః పూర్వపురోహితః॥౧॥...తంగత్వా పార్థివశ్రేష్ఠో నిమిర్వచనమబ్రవీత్॥ ౨॥ భగ వన్ యష్టుమిచ్ఛామి తన్మాం యాజయ మాచిరం। తమువాచమహాతేజా వశిష్ఠః! పా ర్థివం౩ [illegible] ంచిత్కాలంప్రతీక్షస్వ తవయజ్ఞైస్సుసత్తమైః। శ్రాంతోస్మి రాజన్ వి శ్రమ్య [illegible] యాజయిష్యామి తే నృప!॥౪॥ ఏవముక్తః ప్రత్యువాచ వశిష్ఠం నృపసత్తమః [illegible] భవనాత్మాలముపాగతః॥౧౨॥ నచేద్యాజయసేమాంత్వ మన్యాంగా [illegible] సదా తేన నిమినా బ్రాహ్మణోత్తమః॥౧౩॥ శాపతం నిమిం

క్రోధా ద్విదేహ స్త్వంభవిష్యసి...నిమి స్తం ప్రత్యువాచాథ ధర్మకార్యరతస్య మే॥౧౫॥
విఘ్నం కరోషి నాన్యేన యాజనంచ తదిచ్ఛసి। శాపం దదామి యస్మాత్త్వం
విదేహోఽథ భవిష్యసి ॥౧౬॥ ఏవముక్తే తు తౌ జాతౌ విదేహౌ ద్విజపార్థివౌ...
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు మిత్రశ్చ వరుణస్తథా॥౨౩॥ బదర్యాశ్రమమాసాద్య తపస్తేపతు
రవ్యయం।తపస్యతో స్తయోరేవం కదాచిన్మాధవే ఋతౌ ॥౨౪॥...ఊర్వశీ తు వరారో
హా కుర్వతీ కుసుమోచ్చయం ॥౨౫॥ సుస్నాతా రక్తవసనా తయోర్దృష్టిపథంగతా।
తాం దృష్ట్వేందుముఖీం సుభ్రూం నీలనీరజలోచనాం ॥౨౬॥ ఉభౌ తు చుక్షుభుర్దేవౌ త
ద్రూపపరిమోహితౌ।తపస్యతో స్తయోర్వీర్య మస్ఖలచ్చ మృగాసనే॥౨౭॥ స్కన్నం రే
తస్తలో దృష్ట్వా శాపభీతౌ పరస్పరం।చక్రతుః కలశే శుక్రం తోయపూర్ణే మనోరమే॥౨౮
తస్మాదృషివరౌ జాతౌ తేజసాప్రతిమౌ భువి।వశిష్ఠశ్చాప్యగస్త్యశ్చ మిత్రావరుణయో ర్ద్వ
యోః॥౨౯

దేవీభాగవతము షష్ఠస్కంధము.

క॥ అమలతర వర్తనుం డుత్తముఁ డిక్ష్వాకుతనూజుండు ధర్మాత్ముఁడు భూ।రమణశిఖామణి మన। నిమియను నొక చక్రవర్తి నెగడు నృపాలా॥౩౭౮॥... వ॥ పదంపడి యొక్కయెడ నా నృపతివరుండు దీర్ఘకాలంబగు నొక జన్నంబు సేయఁ దలంచి...కుల గురుండగు వశిష్ఠుం గాంచి యిట్లనియె ॥౩౮౦॥ తే॥ ఐదు వేలవత్సరములయ్యంబ వర్ధి।గుతిచి జన్నంబొనర్చెద గురువరేణ్య! సకలయజ్ఞసంభారంబు సంగ్రహించి।నాఁడఁ జేయింపుమనన్న పువకతఁడనియె ॥౩౮౧॥ వ॥ అంబా మఖంబొనర్ప నుద్యుక్తుండై పాకశాసనుం డింతకు మున్న నీవలె నన్నుం బ్రార్థించె నా జన్నంబును బంచశతవర్షాత్మకంబు దాని నొనర్చి పిదప నీజన్నంబున కరుదెంచువాఁడ నంతదనుకఁ దాళుమనుడు నిమి యిట్లను ॥౩౮౨॥ కం॥ మునులఁ బిలిచితి జన్నం।బునకుఁ సంభారమెల్లఁ బూరించితి మా।యనఘులమునకున్ గురుఁడవు।ననువంచన చేసి యరుగ న్యాయమె నీకున్॥ ౩౮౩॥ వ॥ ధన లోభమ్మునం జేసి నీ విట్లొనరింపఁ దగదని మాటిమాటికి నివారితుండయ్యు వశిష్ఠుండు గణి యింపక సురపతి మఖమ్మునకుం జనియె ॥ ౩౮౪॥ ఉ॥ పిమ్మట వైమనస్యమున వేగ మెలర్ప నిమిప్రభుండు సాత్వమ్మతు గౌతముం గురు పదమ్మున నిల్పి తు షారభూధ్రపార్శ్వమ్మున సేవికిఁ మిగుల సమ్మతి గాఁగ మఖం బొనర్చి ప్రేమమ్మున నెల్ల ఋత్విజాలమాన్యులఁ జేసెన పారదక్షిణన్॥ ౩౮౫ ॥వ॥ ఇంతకు మున్న వశిష్ఠుం డింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి త్కృత పూజలందనిసి యజ్ఞదీక్షామధ్యమ్మున నిమింగనవచ్చిన నిద్రావశుండై

ఆ॥ కాన వజ్రి నూచిం గన్పట్టు సూర్యశి శబ్దనిష్ఠమైన సప్తమికిని
అరసి చూడ నర్థ మధికరణత్వంబు కాదు పండితప్రకాండులార!॥
ఆ॥ సతిస ప్తమి చేసిం "ద్రత్సతియటనుండంగ" ననుచు స్పష్టార్థంబై
ఇతర ప్రమాణములతో వ్యతిరేకింపక కుదిరెడి నంతయు సరిగ నె॥ 32

...నంబొనంగ బాయె! దానం గోపించి వసిష్ఠుండు ॥3౧౬॥ చం॥ కులగురు నంద్యజించి ...ంకక ...కనె వరించినా! యలఘుపదమ్ము నన్ని లిపి యాగ మొనర్చు చునంతం ...కము! క్వలనినుం జూడ గాంగనిటువంచనం జేసితి నీదు దేహమి!యిలంబడెడినె విదే ...తి విప్పుడె చెందుము శాపమిచ్చితినె॥ 3౧౭ ॥ వ॥ అనునమ్ముని వచనమ్ములకుం దలంకి ...యనృపుని లేపిన నతండును జనుదెంచి శాపంబిచ్చుటయె తెంగిన వాండు గావున గురు ...॥ 3౧౮॥...కం॥ నీదోషము నాయందా! పాదించి శపించి తింత పాపపుంగోపం!బూ ...నీ దేహమునను । నాదశ యఘుటిల్లునిదియ న్యాయమ్ముగుటనె ॥ 3౧౦॥
వ॥ ఇట్లిరువురును బరస్పర శాపోపహతులై రి పదంపడి వసిష్ఠుండు ......వరుణాలయమ్ము నకరిగి దేహత్యాగంబొనరించి జీవాంశమ్ము న మిత్రావరుణుల ...యందుం బ్రవేశించె నంత గొండొక కాలమ్మునను ॥3౨౦॥ కం॥ అచ్చటికి నరిగెనూర్వ శి యచ్చపలాక్షిం గనివారలతి కాముకులై యచ్చరకిట్లని రెంతయు బొచ్చెమునను ...తూర్కి పొసంగి యొసంగనె ॥3౨౧॥ చం। చెలి! నినుం జూచి మామనము చిక్కెను ...కాదుకో! బ్బలకుం దలంకు మాన్చి దయ దాపంకయిచ్చుట వచ్చినట్లదా! ...మాకుం గూడి కేళికలం జొక్కెను నావుడు వారియందు నిశ్చలమతియై వసించె ...జాతవిలోచన కూర్మి పెంపుననె ॥3౨౨। మత్తకోకిల॥ నారి తేజము కుంభమం ...ననె బడె నంతలో! జారుదేహులు మానులిర్వురు సంభవించిరి దాననా ...లోం బ్రథముండగస్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుండునె! ధారుణీశ! ద్వితీయుండిం ...దైవపాక మెఱుంగుమీ ॥3౨౩॥

భాగవతము-నవమస్కంధము-13వయధ్యాయము

శ్లో॥ నిమిరిక్ష్వాకుతనయో వశిష్ఠ మవృత ర్త్విజం। ఆరభ్య సత్రం సోప్యాహ శక్రేణ ...గ్యాజ్ఞోస్మి భోః॥౧॥ తంనిర్వర్త్యాగ మిష్యామి తావన్మాం ప్రతిపాలయ। తూష్ణీమాసీ ...హపతిస్సోపీంద్రస్యాకరోన్మఖం॥౨॥ నిమిశ్చలమిదం విద్వాన్ స త్రమారభతాత్మవానె ...ఋత్విగ్భిరపరై స్తావ న్నాగమద్యావతాగురుః ॥3॥ శిష్యవ్యతిక్రమం వీక్ష్య నిర్వర్త్య ... దేహోనిమేః పండితమానినః ॥౪॥ నిమిః ప్రతిదదౌ శాపం ---

ఆ॥ వజ్రసూచియందు వాక్యంబుమాదిరి। యుండె. భాగవతపు టుక్తికూడ
ఎట్లు వ్రాసినారొ యీక్షించుఁడొకమారు। దానికర్థముచెప్పుఁదగ్గజనులు

చ॥ క్రమమునువసిష్ఠసంగతిని మాన్యతనొందెను నక్షమాలయుం
చనియెనుగాని హీనయగు నామెనుగూడి యశుద్ధుఁడయ్యె నా
యనయని పల్కియుండఁ, డదియర్థముగామినొనైమె దురూహనో
మన కమసాలిపండితుఁడు. మాటికి వాదములాడఁజొచ్చెడుఁ ॥34

చ॥ ఇతఁడనురీతి హీనతమయే యగుఁగాక తదక్షమాల, యా
యతివకుఁగాదు శక్తి యుదయంబయియుంట, యతండరుంధతీ
సుతుఁడనుచుం బురాణములఁ జూపదు, నామెయె యీామెయంచు నే
కృతియు వచించియుండ, దిఁక నెవ్విధిసంకరుఁ డాతఁ డయ్యెడిఁ ॥ 35

చ॥ ఒదవునుగాక యవ్విధిన యూర్వశియందు వసిష్ఠుజన్మ, మ
య్యదియు ద్వితీయమయ్యెడిని, నంతకుముఁ ప్రథమంపుజన్మముం
దుదయమునొందె శక్తి యన నొప్పదె, యందుల కిద్దియేనియుఁ
గుదిరెడిచో విరోధ మదికూడ వచింతురుగాక తక్షకుల్॥ 36

తే॥ అపుడు విప్రుఁడెకదశక్తి యతనిపుత్రుఁ
డౌ పరాశరుఁ డాతనియాత్మజుండు

ధర్మవర్తినే॥ తవాపిపతతాం దేహో లోభాద్ధర్మమజానతః॥౫౪॥ ఇత్యుత్సృజ్య స్వం
దేహం నిమి రధ్యాత్మకోవిదః। మిత్రావరుణయోర్జజ్ఞే వసిష్ఠ ఉర్వశ్యాం ప్రపితామహః॥౬॥

శ్రీధరీయ వ్యాఖ్య

ఇతీతి॥ ఊర్వశీదర్శనాత్ స్కన్నం రేత స్తాభ్యాం కుంభే నిక్షిప్తం, తస్మా
త్ప్రపితామహో వసిష్ఠః జజ్ఞేతదాహ మిత్రావరుణయోరితి...

మనుస్మృతి 9వ యధ్యాయము

శ్లో॥ అక్షమాలా వశిష్ఠేన సంయుక్తాధమయోనిజా। సారంగీ మందపాలేన జగామాభ్యర్హ
ణీయతాం॥ ౨౩॥

తా॥ వసిష్ఠపరిణీతయై నికృష్టయోనిజాతయగు నక్షమాలాఖ్యయు మందపాలుడను ఋ
షిచే గూడుకొని చటకయు పూజ్యతనుబొందిరి.

మత్స్యపురాణము 201వ అధ్యాయము

వసిష్ఠస్తూపయేమేథ.., అరుంధతీం వరారోహాం తస్యాం శక్తిమజీజనత్ ॥80॥

వ్యాసుఁడును, గాన వారలయన్వయజు లిఁ
కేల విప్రులుగారంచు నెంచఁగవలె 37

తే॥ అరయ వాసిష్ఠగోత్రముల్ ధర *నియోగి
శైవ వైష్ణవ మధ్వాది సకలమహిసు
రులకునుండెడుఁ బ్రకృతంబు రూఢముగను
వైదికుల కొక్కరికె యంచు వదరనేల 38

చం॥ మఱియును నూర్వశీరమణి మాన్యయె దైవతకాంతయౌటచే
సురలకు జాతిభేదములు చూపడ నెచ్చట నేని, యూర్వశీ
దరగళ వేశ్యయైన మఱి తక్కిన యా పురుహూతముఖ్యు లె
వ్వరొ వచియింపఁగాఁగలమె వాస్తవమున్మన మెంచిచూచినన్ 39

కం॥ లేవు జరామరణంబులు। లేవీవర్ణాశ్రమములు లేవిఁక నెన్నన్
కావునఁ బావనతములౌ। దేవతలకు వంక లెన్నఁ దేలు నె మనకున్

---

*ఆంధ్రకవులచరిత్రము- 2వ భాగము 108వ పేజీ

శా॥ శ్రీలక్ష్మించి సమస్తధీకలనచేఁ జెన్నొందు నార్వేలవం
శాలంకారకవుల్ వశిష్ఠమునిగోత్రాంకుల్ బుధుల్ దీనర
క్షాశీలం బొనగూర్చిరందు వెలసెన్ సన్మాని భావప్పదే
హ్యాలోద్వేలవిశాలకీర్తుల సుధీసందోహమందారమై

130 పేజీ_ రాజలింగకవి

ఈకవి శైవుఁడగుట స్పష్టమగుచున్నది- ఇతఁడు వశిష్ఠగోత్రుఁడు...

3వ భాగము 147వ పేజీ.

గణపవరపు వెంకటకవి___ఇతఁడు...నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు...వశిష్ఠగోత్రుఁడు

204వ పేజీ-కానాలనరసింహకవి

ఈతడు...నందవరీక నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు వాశిష్ఠగోత్రుఁడు,

శ్రీభగవద్గీత - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో॥ క్షిప్రం హి మానుషే లోకే సిద్ధిర్భవతి కర్మజా॥ ॥౧౨॥ చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృ
ష్టం గుణకర్మవిభాగశః...

టీ॥ ... హి యస్మాత్ మానుషే లోకే. మనుష్యలోకే... వర్ణాశ్రమాది ...
తేషాం వర్ణాశ్రమాద్యధికారిణాం కర్మణాం ఫలసిద్ధిః క్షిప్రం

కం॥ పతినియమము లేకుండిన
యతివలగుట వేశ్యలనుదు రంతియె కానీ
క్షితిఁగల వేశ్యలవలెఁ ద
త్సతులను హీనలని చెప్పఁజాలరు విబుధుల్ 41
కం॥ వేశ్యాసంభోగంబును। గాశ్యపిఁ గలుషప్రదంబు గాఁజూచు జనం
బీశ్యంశ్రఘిఁగొల్చి యూస్వ। ర్వేశ్యాసంభోగమునకు వెడలదె దివికిన్
కం॥ ఉర్విన్ వేశ్యాజనముల। పేర్వెనిన స్వారమేగు పెదపెద్దలు తార్
సర్వక్రతువు లొనర్చియు। నూర్వశ్యాద్యప్సరసల నొందఁజనరే 43
కం॥ ♦ నారాయణుఁడను ఋషివరు। నూరువునం జననమందెనూర్వశి, తాదృ
క్స్వారివరాత్మజదాసఁగుల నేరంగం గలదెశక్తి యెవ్వారలకీన్ 44
క॥ సర్వంసహా వేశ్యారతి
గుర్వఘముం గతఁలకును గూర్చుచునుండున్
స్వర్వేశ్య పుణ్యకార్యపు
నిర్వాహము లేక దొరకనేరదు సరిగన్॥ 45
క॥ దేవరహాస్యములవి మన
మేవిధిగం జెప్పలేము హేయములనుచున్
గావున దుర్వాదంబులఁ
బోవిడుచుచు సత్పథంబుఁ బూనుఁడు కుమతుల్। 46

భవతి, కర్మజా కర్మణా జాతా ॥౧౨॥ మానుష ఏవలోకే వర్ణాశ్రమాదికర్మాధికారో నాన్యేషు లోకేష్వితి నియమః కింనిమిత్త ఇతి... చాతుర్వర్ణ్యమితి" చత్వార ఏవ వర్ణాః చాతుర్వర్ణ్యం మయేశ్వరేణ సృష్ట ముత్పాదితం, గుణకర్మవిభాగశః గుణవిభాగశః కర్మవిభాగశశ్చ... తచ్చేదం చాతుర్వర్ణ్యం నాన్యేషు లోకేషు- అతో మానుషేలో ఇతి విశేషణం......

భాగవతము-ద్వితీయస్కంధము.

కం॥ ♦ నారాయణుఁ డప్పుడుదన। యూరువు వెసఁజీర నందు। నుదయించెను శృం
గారంగ నూర్వశీముఖ। నారీజనకోటి దివిజనారులు మెచ్చన్॥
కం॥ ఊరువులందుజనించిన। కారణముననూర్వశియని ఘనతకు నెక్కెన్
వారల రూపవిలాసవి। హారములకు సోడిరంత నమరీజనముల్॥

సీ॥ మొదట • బ్రహ్మప్రాణమునఁబుట్టి § బ్రహ్మర్షి
వర్యుఁడై జగమున వన్నెకెక్కి
కాలాంతరమునఁదా ఘటమునం బ్రభవించి
* యిక్ష్వాకు కులగురుండే యయి మని
విష్ణ్వవతారమై వెలసిన శ్రీరాము
బహుళార్చనములకుఁ బాత్రుఁడయ్యె
@ బ్రహ్మదులీలేని బ్రహ్మర్షిపట్టాను
గృపను విశ్వామిత్రఋషి. కొసంగె॥

భాగవతము -తృతీయస్కంధము.

సీ॥ • అరవిందసంభవు నంగుష్ఠమునదక్షుఁ డూరువుగలనను నారదుండు
నాభిఁ బులహుఁడు గర్ణములఁ బులస్త్యుఁడు త్వక్కున భృగువు హస్తమునఁ గ్రతువు
నాస్యంబువలన నయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణమున వశిష్ఠుఁడు మనమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు గలిగిరి,

§ భాస్కరరామాయణము-బాలకాండము.

వ॥ ...వశిష్ఠమునివరుండు బ్రహ్మతేజోమూర్తి వెలుఁగు నవుడు కెరలి విశ్వామిత్రుండు బ్రహ్మాస్త్రంబుసంధించి...

క॥ బ్రహ్మాదులు మదిఁబొగడఁగ । బ్రహ్మాండము విస్ఫులింగపంక్తులనిగుడన్
బ్రహ్మర్షి వరునిమీఁదను బ్రహ్మాస్త్రము నంటలెగయ బలువడి నేసెన్
మ॥ అటులేయంగఁ జటచ్చటప్రకటఘోషాభీలకీలచ్ఛటా
స్ఫుటధూమావళ విస్ఫులింగచయవిస్ఫూర్తుల్వెలుంగన్ విశం
కటవేగంబున బ్రహ్మదండమును వీఁకం దాటి రాఁ బట్టి యా
దృఢరోషంబునఁ జేర్చి మ్రింగె ముని యా బ్రహ్మాస్త్రమున్ వీరుఁడై॥
కం * మాకులగురుఁడువసిష్ఠుఁడు । గైకొని కావింప నెల్లకార్యంబులమున్
మాకుంగలవాఁ డనవుడుఁ । గాకుత్స్థునిమాటకలలెఁ గౌశికుఁ డెలమిన్॥

వ॥ [illegible]డు జనకుంజూచి దశరథు నన్వయక్రమంబు వసిష్ఠుండు చెప్పనిట్లను॥
కం॥ [illegible]లునుగంధర్వులు మునివరులుం బరమేష్ఠికడను [illegible]ంచెంజని యా
[illegible]వునకు నా। దరమునఁబ్రణమిల్లి యాపితామహుతోడన్
వ॥ [illegible] [illegible]వతపంబు కౌశికుఁ డొనర్పంజొచ్చె, నవమాత్మనికిన్ బ్రహ్మర్షిత్వముసైన

గీ॥ నిజతపోదీప్తి నెదియేని నిర్వహింప
శక్తుఁడై బ్రాహ్మ్యమాహాత్మ్యసరణిఁజూపె
అట్టి లోకాతిగప్రభావాఢ్యుఁడౌ వ
శిష్ఠునిం దోషియంటి విసీ కలాద! 47

సీ॥ వర్ణాశ్రమాచారపతనానల్ దిగఁద్రావు
కలియుగాధిపుఁడై క్రాలనయ్యె
ధర్మసూత్రంబును దగ గ్రహింపఁగ లేని
ధీరులు ధర్మాధికారులైరి
పాశ్చాత్యనృపవేష భాషావలంబులై
వర్తించు మా దేశవాసులైరి
స్వకులాభిమానమ్ము చాలినంతగ లేక
వెనుకంజవేయువా ర్విప్రులైరి॥

గీ॥ కాన నేమన్న సాఁగదీకాలమయ్యె
స్వర్ణకృచ్చర్మకృన్ముఖ్య జనులకెల్ల
ఏం సనాకరులనకు [illegible] రింక వారు
బ్రాహ్మణులమనుచుఁ గేడి వైదికులను 48

తే॥ బ్రాహ్మ్యమన్నను దలనొప్పి బ్రాహ్మణులకు
నొందఁజూచు మనుష్యు లా రోరులు దాని

బ్రహ్మపదమైన స్వర్గ నీవుండినన్ బ్రహ్మాండంబులు తత్తపోగ్ని శిఖలన్ భస్మంబు
లౌ నావుడున్ బ్రహ్మణ్యుండగు బ్రహ్మ సుయామినిలింప స్తోమముల్గొల్వఁగన్
మ॥ చనదెంచి భవత్తపోమహిమ విశ్వామిత్ర! బ్రహ్మర్షివై తనిశంబుం దపమింక సేల
యన బ్రహ్మం జూచి బ్రహ్మాత్మజుండును బ్రహ్మర్షియు నైన పుణ్యుఁడు వసిష్ఠుం
డిచ్చ నిక్కంబు గానను బ్రహ్మర్షి పదుండవైతనక నే నమ్మన్ జగద్రక్షకా!
మ॥ అనుడున్ బ్రహ్మయు సర్వదేవతలుఁ గామ్యంబొంద రప్పింపఁ జయ్యన నేతెంచి
తపోమహత్త్వము నవంధ్యబొంద బ్రహర్షివై తనుమానింపకు మన్నఁ గౌశికుఁడు
నైజ్యంబొప్ప భక్తిన్ వసిష్ఠునిబూజించెఁ బ్రియంబుతోఁ జనిరి తోడ్తో నంత
బృందారకుల్

బ్రాహ్మణుండయిపుట్టుటే ప్రథమకష్ట
మందు వైదికుఁడై పుట్టుటధమమిపుడు 49

ఆ॥ ♦ హారితుఁ డంబరీషుఁ డా యౌవనాశ్వుండు
క్షత్రియాన్వవాయజాతులంట
హారితగోత్రమంద యావిర్భవించుట
వలనఁగానఁ దేను బ్రాహ్మణుండ

తే॥ అవనియం దుండెదరుగాక యంబరీష
యౌవనాశ్వాదు లా క్షత్రియాన్వయముల
బ్రాహ్మణులలోన నావెళ్లఁబరఁగువార
లెందుకనియుండఁగూడదో యిద్ది చెప్పుఁడు 51

ఆ॥ § హారితగోత్రమునకు నాంగిరసుండెయాఁ
బ్రథమఋషియతండు బ్రాహ్మణుండు
ఒక్కగోత్రమునకు నుభయకులస్థులు
నెట్లుప్రవరులౌదు రిదియుఁజెప్పుఁడు 52

ఆ॥ హారితాంబరీష యౌవనాశ్వాదులకరయ నాదిపురుషుఁడాంగిరసుఁడు
క్షేత్ర మొక్క వేళ తాఁ త్రంబ మైనను బ్రహ్మఋషులె వారుపరిగణింప 53

క॥ * క్షత్రస్త్రీగర్భజులౌ పుత్రులె పెక్కండ్రు ఋషులుపూర్వయుగములఁ

శ్రీర వ్యాస, ♦ అంబరీష యౌవనాశ్వులు బ్రాహ్మణులకుఁబుట్టలేదు. వైదికులగోత్రముల ఋషులసంతతిలోనుంచి వచ్చినవికాఁబట్టి యెంతమాత్రము బ్రాహ్మణులుకారు.

§ ఆశ్వలాయనశ్రౌతసూత్రే, ఉత్తరషట్కే షష్ఠాధ్యాయే, ఏకాదశకండికా, హారితకుత్స పింగ శంఖ దర్భ హైమ గవా నాం. ఆంగిరసాంబరీషయౌవనాశ్వేతి॥
నిర్ణయసింధౌ గోత్రప్రవరనిర్ణయః 287వ పేజీ
అథ కేవలాంగిరసః. హారితానాం ఆంగిర సాంబరీష యౌవనాశ్వేతి,

* భాగవతము – నవమస్కంధము.

వ॥ ఆ పయ్యంబరీషునకు విరూపుండును గేతుమంతుండును శంభుండును ... వార ... దులందుఁ గేతుమంతుండును శంభుండును ... వసంబునకుంజనిరి. విరూపునికిఁ బృ...దశ్వుం... ... కలిగి రమ... ...ంతతి లేక ... ...బయిన ... ...

క్షత్రబ్రాహ్మణులవుడే। మాత్రము భిద లేకయున్న మాటనిజంబా॥

తే॥ * జహ్నుమునివంశమందెతా జననమంది
గాధి రాజర్షి భావంబు గాంచినాఁడు
కలిగి యాగాధితనుజాతిగర్భమందె
అల్లజమదగ్ని బ్రహ్మర్షి యైనవాఁడు॥ 55

ఆ॥ † అట్టిగాధితనయుఁడయ్యె విశ్వామిత్రుఁ
డయ్యె బ్రహ్మఋషిగ నహహా!వినుఁడు
మునివచఃప్రభావ మొగిని బ్రాహ్మణుఁ జేసె
వీతహవ్యనామ భూతలేశు॥ 56

తే॥ సూర్యచంద్రాన్వయులెకద చూచుకొనినఁ
బుడమి క్షత్రియు లందఱుం బూర్వమందు

ఆపస్తంబ శ్రౌతసూత్రము ౨౮౦ పుటలో రథకారుఁడు వర్షాకాలమం దాధాన
ముచేయవలసినట్టు చెప్పఁబడియున్నది. హారితఋషి క్షత్రియకులస్థుఁడు. వాఁడిది హారి
తసగోత్రము. హారితుఁడు క్షత్రియుఁడన్న సంగతి యేగ్రంథములోనున్నది చెప్పఁజాలను.

రథీతరగోత్రులు నాంగిరసులనుబ్రాహ్మణులు నై యితరులందుముఖ్యులయి ప్రవర్తిల్లి
రని చెప్పి శుకుండిట్లనియె, 54

* భారతము, అనుశాసనిక పర్వము.

సీ॥ జాహ్నవీదేవికి జనకుఁడై వెలసిన జహ్నునికులమున సంభవించె
గాధినాఁ బ్రకటభూకాంతుఁ, డాతనిపుత్రియగుసత్యవతి దన కాలి గాఁగ
నిమ్మనియర్థించె నమ్మహీశ్వరు రుచికుండనుముని భృగుకులవర్యుఁడు
......గీ॥ గాధి యమ్మునిపుత్రు శీఘ్రమునఁ బెండ్లిచేసి...... వ॥ సత్యవతీపుత్రపౌ
త్రులైన జమదగ్నిపరశురాములు ....

† వ॥ ......గాధిభార్యకుజనియించి విశ్వామిత్రుండు, కం॥ నరనాథుండై
యుండియు ......సద్బ్రాహ్మణతాస్ఫురణంబుఁబడసె,......గీ॥ వీతహవ్యుఁడును
మహాతపస్సందీప్తుఁడైన యమ్మునీందు సుప్రతర్క్యభంగిభాషణముల బ్రాహ్మ
ణుండై కృత ।మదసమాఖ్యఁ గాంచె మహితయశుని॥ వ॥ తత్పుత్రపౌత్రక్రమం
బున...... హాద్విజాలుజన్మించి రిట్లు విద్యామహాత్మకశ్రేణివంతంబగు మునివంశం
బునకు మూలంబై యవ్వీతహవ్యుండు భవ్యకీర్తివడసె॥ ......

* ఎవ్వరాసూర్యచంద్రము లెంచిచూడ
కశ్యపాత్రిమునీశ్వరుల్ గన్నసుతులె॥ 57

ఆ॥ బ్రహ్మబీజమునకుఁ బ్రభవించికొందఱు
నురుతపోమహాత్మునుండి కొంద
ఱట్లు పలుదెఱఁగుల నైరి బ్రాహ్మణులుగాఁ
బూర్వమందుఋషులు భూతలమున॥ 58

కం॥ † పుట్టిరి తిర్యగ్యోనుల
పుట్టి రయోనులనుగూడ, పుట్టుకతోనే
దిట్టలయి కొట్టిరఘముల
నిట్టివియని చెప్పఁగలమె ఋషిచరితంబుల్॥ 59

ఉ॥ కాన యుగాంతరీయమగు గాథకుదింపినఁ దేలది ప్రవా
జ్ఞానసగోచరంబది, యమానుష మైనమహాత్ముకల్మి నా
ర్మానులుగాఁగమాఱుటకు మంచిపథంబొకదుండెనప్పు, త
ద్దీనిధివంశజుల్ ధరణిదేవులుగారన నోరెటాడెడిఁ॥ 60

తే॥ ‡ అంగిరోగోత్రజాతుల నాగమంబె
బ్రాహ్మణీప్రజలోపలంబరి గణించె
కేవలాంగిరసులమైన మావిభూతి
కెవ్వరేమేని మొఱఁగనిం డేమిలోటు॥ 61

---

* భాగవతము నవమస్కంధము.

సీ॥ ఆకశ్యపునికి దక్షాత్మజ యదితికిఁ గొమరుఁడై చీఁకటిగొంగవాఁడను
......సీ॥ ...అత్రి కడగంటిచూడ్కులఁ గలువలఱేఁడుదయించి...

† అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులు 3౪౦వ పేజి.

......ఋష్యశృంగో మృగ్యాః,కౌశికః కుశాత్,జాంబుకో జంబుకాత్ వాల్మీకో వల్మీకాత్, ...శశపృష్ఠా ద్గౌతమః......

‡ కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10వపుట.

...రాణాంత్వాంగిరసాంవ్రత పతే। వ్రతేనాదధామీతి భృగ్వాంగిరసా మాద
ఆదిత్యానాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే! వ్రతేనాదధామీ త్యన్యాసా-

ఆ॥ హారితగోత్రమందు నావిర్భవంబాది। యుర్వి నేనయొకఁడ నుండలేదు
అగుదు నేనుగూడ నందఱితోపాటు। బ్రాహ్మణుఁడనో లేక పంచముఁడనో॥

కం॥ * సాగనసనాతనాదులు మానులటంచ నెడిసూక్తి మాక్షిప్తమె యీ
మానము లేదెటఁ దత్సం। తానము వీరలదియనుచుఁ దథ్యముగాఁగన్।

---

* సానగ సనాతన అహభూన ప్రత్న సుపర్ణులను 5గురు ఋషులు-ప్రతివాదుల జాతికిఁ బూర్వికులు-వీరు బ్రాహ్మణులు-మా గోత్రఋషులందఱును వీరిసాంప్రదాయము. ఈ 5గురు పంచముఖబ్రహ్మ 5 ముఖములనుండి పుట్టినారు. ఈసంగతి నాగరఖండము 114వ పుటలోనున్నది. ఈ నాగరఖండము స్కాందపురాణములో నొకభాగము. దీని 88వ పుటలో సానగుఁడు మనువని చెప్పఁబడియున్నది. (కోర్టువారి రిమార్కు) (ఈపుస్తకము తాటియాకులదైనందున నాక్షేపించుచున్నారు. నాగరఖండము స్కాందములో నొకభాగమని యుభయవాదులు నొప్పుకొన్నందున నిజమైన నాగరఖండము నిప్పుడు దాఖలు చేసినపుస్తకము నొక్కటే యని రుజువుచేయుపరతుమీద నొప్పుకొనుచున్నాను)

బ్రాహ్మణీనాం ప్రజానాం,

వి॥భా॥ ......హే వ్రతపతే! కర్మస్వామిన్! అగ్నే భృగూణా మంగిరసాంచ సంబంధినాం వ్రతేన కర్మవిశేషేణ నిమిత్తభూతేన త్వామాదధా మీహోయత నేస్థాపయామీతి మంత్రార్థః ......గోత్రాంతరగతానాం బ్రాహ్మణానా మాదిత్యా ఏవ దేవతాః......

నాగరఖండము

శ్లో॥ * మనుః పూర్వముఖోద్భూతం మనో యామ్యముఖోద్భవం।
పశ్చిమాదుద్భవంత్వష్టా శిల్పికా శ్చోత్తరాననే॥
ఊర్ధ్వంచ తతః సంభూతం పంచగర్భ మునీశ్వరం।
పరశివే విశ్వకర్మా పుత్రస్త్రైవమీశ్వరం॥
తద్విదామహానామానా కుమార్యావిశ్వకర్మణః।
మను ర్మయశ్చ త్వష్టాచ శిల్పి త్వష్టా తథైవచ॥

శ్లో॥ ఏతేషాం గోత్రమావక్షే శ్రుణుషణ్ముఖ! తత్వతః।
మనో సానగగోత్రస్య మయా స్సనాతనగోత్రకం॥
త్వష్టా భువనసగోత్రస్య శిల్పి ప్రత్నసగోత్రరో॥।
తక్షా స్సుపర్ణసగోత్రస్తు పంచగోత్ర ప్రకీర్తితః॥

కం॥ తామెపుడు బ్రాహ్మణులుగాఁ
బ్రేమించిరో యపుడుకూడి పెట్టుకొనినవో
నీమానులగోత్రంబులు
భూమీసురగోత్రయుతులై పూర్వము వీరల్॥ 64

శా॥ ఆధానాంతము కర్మమున్నయటు లా యామ్నాయరాజంబునన్
బోధింపంబడియుండెఁగానఁ దొలుతన్ భూదేవులాత్మీయగో
త్రాధానంబొనరించి వీరలకుఁ దా మార్త్విజ్యముల్ సేయఁగన్
మేధాయుక్తి మెలంగఁ జొచ్చిరిల పై మిన్నాగుల లైంతయున్॥ 65

తే॥ ఆశ్వలాయన బోధాయనాదిసూత్ర
ప్రవరఖండంబులం దొక్క బ్రాహ్మణులను
గూర్చియే చెప్పఁబడియుండె గోత్రములు,త
దితరగోత్రంబు లట విపరింపఁబడవు 66

కం॥ * కాని పురోహితగోత్రాల్
పూనందగు క్షత్రవైశ్యపూరుషులనుచున్
గానంగఁబడెడిఁ దత్త
న్మానీశప్రోక్తములగు మతగ్రంథములన్. 67

ఆ॥ అగువశిష్ఠగోత్రుఁడల్ల శ్రీరాముండు
ధౌమ్యగోత్రుఁడగును ధర్మరాజు
గౌతమర్షి గోత్రకలితుండు జనకుండు
గర్గగోత్రుఁడరయఁ గంసహరుఁడు 68

ఉ॥ వర్తిలుచుండె నీక్రమమె వైశ్యులకున్ మును,పెందువల్లనో
వర్తనమందుఁ బ్రస్తుతము వారలకుం గనుపట్టదద్ది, యే
యార్తికొ పాలుపడ్డయవు డద్దియు వైదికకర్మముట్టులన్
ర్తిగ మాఱియుండెననఁబోలెడి యోజన చేసిచూడఁగన్ 69

* నిర్ణయసింధువు తృతీయపరిచ్ఛేదము గోత్రప్రవరనిర్ణయము
వైశ్యయోస్తు పురోహితగోత్రప్రవరావేవేతి సర్వసిద్ధాంత.

ఉ॥ క్షత్రియవైశ్యజాతులకుఁ జక్కవిధించిరి భూమిదేవతా
గోత్రము లార్య లట్టుమును, గొంచెపుజాతియటంచు నాత్మ నే
మాత్రము లెక్కలేకొ యెటొ మానిరి వీరికిఁ జెప్ప కేదియున్
ధాత్రి ననంత రార్యతతి తత్క్రమమేకొనె వీరిపట్లనున్ 70

తే॥ బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్ఛూద్రవర్ణజనులు
కద క్రమాభ్యర్చనీయులుగాఁగనుంద్రు
వారితరువాతసంకరుల్, వారిపిదప
వరుస సంకీర్ణసంకరవర్ణజనులు 71

తే॥ ఉండెసంకరవర్ణంబు లుర్విమీఁద
నెన్నియో వానిప్రస్తావమేలయిపుడు
మన కలాదులవర్ణంబుమాత్ర మరయ
సత్యముగ నగుసంకీర్ణసంకరంబు 72

శా॥ తాంబూలాదికమిచ్చుపట్లసభలం దత్పంక్తిగైకొంచు లో
కం బాదిన్ ద్విజుఁగౌరవించుచును నిక్కర్మారు నంత్యుంగఁజే
యం బుట్టెం గలహంబు, లప్డు ద్విజులే యాథార్థ్యనిర్ణాయకుల్
గం బేరీర్ష్యజనించెవీరలకు వీఁకన్ బ్రాహ్మణశ్రేణిపై॥ 73

తే॥ అటులనీర్ష్యజనించుచు నందుమీఁద
విశ్వకర్మకుఁ దమకును వెలయునట్టి
శిల్పసామ్యంబుగైకొని క్షితిని విశ్వ
కర్మకులజులమని చెప్పఁగాఁగడఁగుచు 74

తే॥ భువిఁ బ్రచారములోనున్న పూర్వధర్మ
ములకు వ్యతిరేకముగ నేమొ మొదలువెట్టి
జగడముల్ పెంపుచేసిరి సక్రమముగ
బ్రాహ్మణాదులతోడ నీ బత్తు లకట॥ 75

సీ॥ విశ్వసృష్టిస్థితివిలయకృత్తగు పరా
త్పరుఁడు మావిశ్వకర్మయెయటంచు

ఆవిశ్వకర్మాఖ్యుఁడౌ విరాట్పురుషుండు
వదనపంచకమున వరలుననుచు
మనుమయత్వష్ట్రాది ఘనులు తన్ముఖపంచ
కమునుండి యుత్పత్తిగాంచిరనుచు
సానగాద్యభిధానులైన మునీంద్రులు
మనుమయత్వష్ట్రాదిఘనులెయనుచు
వారె గోత్రర్షులెవ్వారికు మీఱిరనుచు
అందువలనను మేము బ్రాహ్మణులమనుచు
వివదమానులుతామయి వేగఁదప్పు
తడకలల్లిరి యెన్నియో కడకువారు॥ 76

తే॥ అట్టితడకలలోనిదే యరసిచూడ
వీరినాగరఖండ మోవిజ్ఞులార!
కల్లగానట్టినాగరఖండమిపుడు
వేఱ నాగరలిపి నచ్చువేయఁబడియె॥ 77

శా॥ దానన్ వీరలుచూపుశ్లోక మొకటేన్ దైవాఱ ద్గ్రంథమే
మానంబయ్యెడిఁగాని తప్పుతడకల్ మానంబుగా నెంతయున్
నేనెవ్వేనియుఁ దెన్నుఁజేసి మృదువాణిం దత్పురాణస్థితా
ఖ్యానంబుం బ్రకటింతు వీరినుడువుల్ కల్లన్ గనెంచన్ జనుల్॥ 78

శా॥ * లోపం బేర్పడివృత్తియందు రథముల్ యత్నంబుగం జేయు నా
బాపల్ మున్నగుమూఁడుజాతులజనుల్ వర్షర్తులం జేయనాఁ
బౌపారణ్యకుఁశారవాచుమిగులన్ భాసిల్లునాధానమం
చాపస్తంబుఁడు చెప్పియుంటనిజమే యా శ్రౌతసూత్రంబులన్॥ 79

* ఆపస్తంబశ్రౌతసూత్రము 240వపుటలో మొదటిమూఁడుపలములలో రథముచే
యువారియాధానమునకు మఱియొకలకుమని చెప్పఁబడియున్నది.

* ఆపస్తంబశ్రౌతసూత్రము, అష్టమపటలము.
సూ॥ వసంతో బ్రాహ్మణస్య.....వర్షారథకారస్య,

తే॥ వసుధ సంకీర్ణసంకరవర్ణజాతు
లైనరథకారజనుల కాధానమందు
నేని యధికార మొసఁగుట కిష్టపడక
యమ్మునీశుండు వారికుచ్చె నవ్విధమున॥ 80

కం॥ సంకీర్ణసంకరంబగు। పంకపురథకారకులమె వర్ణత్రయులలో
సంకల్పింపందగు నిశ్శంకగ నాధానమనుచు శబరునిమతమా॥ 81

తే॥ శబరుఁడన్నను సామాన్యజనుఁడు కాఁడు
శంకరాచార్యులే తానుసలిపినట్టి
సూత్రభాష్యంబునందుఁ దత్సూరినుడిని
గ్రహణచేసెఁ బ్రమాణంబుగాఁగమున్ను॥ 82

వ్యా॥ ఆధానకాలఇతి శేషః-కిమత్రరథకారఇతి ద్విజాతిభ్యోన్యజాతీయ స్యాంతరప్రభవ స్యగ్రహణం నేత్యాహ,

సూ॥ యేత్రయాణాంవర్ణానా మేతత్కర్మకుర్యు స్తేషా మేషకాలః,

వ్యా॥ త్రిషువర్ణే ష్వంతర్భూతాఏవ స్వవృత్తికర్శితా యే రథంకుర్వంతి తేషా మయ మాధానకాలః,

* మీమాంసాదర్శనె షష్ఠాధ్యాయే ప్రథమపాదే చాతుర్వర్ణాతిరిక్తస్య రథకార స్యాధానే ధికారాధికరణం

సూ॥ వచనాద్రథకార స్యాధానేస్య సర్వశేషత్వాత్

శాబరభాష్యం॥। అధానేశ్రూయతే వర్షాసురథకార ఆదధీతఇతి, తత్రసందేహః కిం త్రైవర్ణికానా మన్యతమో రథకారః, ఆహోస్విత్, అత్రైవర్ణికఇతి, కింప్రాప్తం?రథకార స్యాత్రైవర్ణిక స్యాధానమేతత్......నాస్తిత్రైవర్ణికో రథకారః,ప్రతిషిద్ధంహి తస్య శిల్పోపజీవిత్వం

సూ॥ సౌధన్వనాస్తు హీనత్వాత్, మంత్రవర్ణాన్యుదీయేరన్

శా॥భా॥ నతు సర్వఏవా త్రైవర్ణికో రథకారః,సౌధన్వనాఇత్యేష జాతివచన శ్శబ్దః సౌధన్వనామ జాతి రభిధీయతే,హీనాను......త్రైవర్ణికేభ్యః- జాత్యంతరం ...తేషా మిదమాధానం కథమవగమ్యతే? ప్రసిద్ధేర్మంత్రవర్ణాచ్చ మంత్రవర్ణోహిభవతి సౌధన్వనా ఋభవ స్సూరచక్షుషఇతి-ఋభూణాంత్వేతి రథకార స్యాధానమంత్రః-తస్మాత్ సౌధన్వనాఋభవఇతి-ఋభవశ్చ రథకారాః- అపిచ నేమింనయంతిఋభవోయథాఇతి యే నేమింనయంతి తే ఋభవ అభ్యుచ్యంతే-రథకారాశ్చ నేమింనయంతి-తస్మాదత్రైవర్ణికానాం..ఏతదాధానమితి,

క॥ అచ్చుపడియున్న దదియు వి
యచ్చరలిపి, దానఁగూడ నలరారవు పీ
రిచ్చెడి ప్రమాణవచనము
లెచ్చో స్వబ్రాహ్మణత్వ మీఁకఁ జూపెదరో॥ 88

క॥ జనమంచివంశజులలో
ఘనులగు శేషాద్రిశర్మగారద్దానిన్
దెనిఁగించియున్నవారలు
గొనిచదివినఁదెలియు వీరిగుట్టెల్లరకున్॥ 89

ఆ॥ *పలువురిట్టులేవొకలవు బ్రహ్మాండపు। రాణమందటంచు వ్రాయుచుం
ద్రుకానియవ్వియెల్లఁగనఁబడవద్దానఁ। గల్లలైనయట్టికారణమున॥ 90

ఆ॥ తాటిపూరులందుఁ దాము బ్రహ్మాండపు
రాణమనుచునేమొ వ్రాసికొని ప్ర

---

*ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము సంపాదకీయభూమిక రెండవపుట.

కొంద అలసులు స్వేచ్ఛగాఁ గొన్నికథలనుగల్పించి యవి ప్రమాణములుగ బరిగ్రహింపఁదగినవని నిర్ధారణచేయుటకు నివి బ్రహ్మాండపురాణములోనివేయని చెప్పు చుందురు-ఎన్నియో స్థలపురాణములు, ఎన్నియో వ్రతములు, ఎన్నియో గాథలు, ఎన్నియో రాఁబోవువృత్తాంతములు దీనియందున్నట్లు చెప్పుచుందురు-ఇట్లుచెప్పవట్టివారు కొంచెము చదువుకొనినవారేకాఁబట్టి యెచ్చటనైనం జూడనిది చెప్పసాహసింతురా యని కొందఱునమ్ముదురు-నేను భగవద్దివ్యక్షేత్రదర్శనాసక్తమతినై చిదంబరక్షేత్రము నకుంబోయి యాభగవద్దివ్యక్షేత్రమునుజూచి యాస్థలమాహాత్మ్యమునుజదివి తెనిఁగించిన మేలని నిశ్చయించితిని-తరువాత నొక్కమహాత్ముఁ డాక్షేత్రమాహాత్మ్యమునుపి... యిది బ్రహ్మాండపురాణములోనిదని చెప్పెను-వేఱొకపండితశిరోమణి నా... గముకలవారగుటవలననే ఆమాట కల్లయనియు నాపురాణమును జూచినపిద ...ంచవలసినదనియు హెచ్చరించిరి-బొంబాయికిబ్రాసి నూతనముగా ముద్రింపఁ యున్న నీపురాణమునుదెప్పించి చదివితిని-ఆ గాథ దీనియందు గనఁబడలేదు బ్రహ్మాం డపురాణ మనంతమని కొందఱుచెప్పుచుందురు-దీనిసంఖ్య పన్రెండువేలు-దిని... ముగాఁజదివితిని-ఇందు సర్వాసందర్భములైన ...లులేవు.

మాణముగను దాసి మనవారు దాఖలు
చేయఁ దీసికొనిరె న్యాయకర్త॥ 91

తే॥ *బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండపఙ్క్తి నింక
నారయఁగ వలె ధీరు లత్యాదరమున
అచ్చుపడియుండెనది సంస్కృతాక్షరముల
బొంబయిం, గాని దే టందు బోధపడదు॥ 92

క॥ †హరికృష్ణుండను పేరున। వరలెడి విద్వాంసుఁడంట వ్రాసినదది, యా హరి
కృష్ణుం డౌక్కలభూ। సురుఁడఁట, యవ్వారెయుంట క్షోణిని శ్రేష్ఠుల్॥

క॥ తత్తద్గ్రంథములంగల। మొత్తపుసారమునుదీసి ముద్దుగఁ దనవిద్వత్తబ

---

*బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము 62వ పుటలోఁ బాంచాలబ్రాహ్మణులయుత్పత్తి చెప్పఁబడియున్నది- ౫ గురుఋషులు బ్రాహ్మణులైనట్లున్నది. ఈ ౫ గురుఋషులు చెప్పబడియుండఁబట్టియు మాపూర్వికులుకూడ నీ ౫ గురుఋషులే కాఁబట్టియు మాజాతివారికి వీరే ఋషులైనట్లు చెప్పుచున్నాను (కోర్టువారిరిమార్కు) (ఈ బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండముకూడ దాఖల్ చేయఁగూడదని యాక్షేపించిరి. ఇది బొంబయిలో సంస్కృతమున ముద్రింపఁబడిన గ్రంథము- ఇది యీతగాఁడా కనుకూలించునిమిత్తమై చేయఁబడినదని నేనుఁదలఁచను. ఎంతవఱకు ప్రమాణగ్రంథమో ముందాలోచింపఁబడును. ప్రకృతము దాఖల్ మాత్రము చేసికోఁబడినది)

---

*బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము పాంచాలబ్రాహ్మణోత్పత్తి ప్రకరణము లైంగేశైవాగమే,

శ్లో॥ బ్రాహ్మణానాంచజన్మైవ శివవక్త్రాచ్చజాయతే। పంచవక్త్రసముత్పన్నాః పంచభిః కర్మభిర్ద్విజాః॥ మనుర్మయ స్తథా త్వష్టా శిల్పికశ్చ తథైవచ। దైవజ్ఞః పంచమశ్చైవ బ్రాహ్మణాః పంచకీర్తితాః॥ మనుస్సంహారకర్తాచ మయోవై లోకపాలకః త్వష్టాచోత్పత్తి కర్తాచ శిల్పికో గృహకారకః॥ ౩॥ దైవజ్ఞస్సర్వభూషాదికర్తావై హితకామ్యయా। లోకానాం పాంచాలాః అభూవన్ శివవక్త్రతః॥ ౪॥

†బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము ౧ వపుట

శ్లో॥ మహలోత్పన్నో జ్యోతిర్విద్వేంకటాత్మజః హరికృష్ణః కరోమ్యత్ర బ్రాహ్మణోత్పత్తినిర్ణయం॥

యల్పడఁ జేయుచు।న త్రీరున వ్రాసెనంటయతఁ డరయుఁడింకన్॥ 94

ఆ॥ ఉండిరంటవిప్రు లుర్వి నెన్బది రెండు
తెఱఁగులుగను, వారితీరు లెల్ల
బోధపఱచుటకును బూనెనఁటీతండు
సొంతకవనమందుఁ జొన్పికొనుచు॥ 95

క॥ తనశ్లోకము లేవో పురా
తనపుఁ శ్లోకంబు లేవో తద్గ్రంథమునన్
గనుగొన నశక్యమయ్యెడి
ఘనులకు నేని కలగూరగంపయియుంటన్॥ 96

క॥ కొందఱ బ్రాహ్మణులుగ మఱి
కొందఱ నుపబ్రాహ్మణులుగఁ గూరిచె నా భూ
బృందారకవర్యుండట
సందేహము వలవదింక క్ష్మాసురులారా!॥ 97

క॥ *పాంచాలబ్రాహ్మణులని।యంచు నుపబ్రాహ్మణజనమందేపిరిన్
వంచించి వ్రాసెనతఁ,డది।కొంచుంజను దెంచి రెందుకోకోర్టుక హా॥98

తే॥ విశ్వశబ్దాదులైమున్న వెలసియుండి
మగుడఁ బాంచాలశబ్దాదులగుదురోటు
విశ్వపాంచాలశబ్దార్థవేత్తలార!
ఏమిసంబంధమీ రెంటి కెఱుఁగఁ జెప్పుఁడు॥ 99

క॥ †బ్రాహ్మణులుగానివారలు
బ్రాహ్మణులము మేమటంచుఁ బైఁబడ విశ్వ
బ్రాహ్మణతంగొనిరఁట త
ద్బ్రాహ్మణులకుఁ దమకు భేదభావముఁ జూపన్॥

---

* బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము ౮వ పుట

శ్లో॥ ఉపబ్రాహ్మణనామ్నావై పాంచాలాశ్చ తతఃపరం.

† కమసాలులు మదరాసు ప్రెసిడెన్సీ సెన్సెసు సూపరింటెండెంటునకుఁ బంపినమహా
...నిస్సందేహము గాను, యేకగ్రీవము గాను అర్జీదారులు నిజమైన ... ...ల

కం॥ బ్రాహ్మణులు కానివారలు। బ్రాహ్మణులమటంచు వచ్చి పైఁబడ
సత్యబ్రాహ్మణతంగై కొనఁద। ద్బ్రాహ్మణులకుఁదమకు భిన్నత ద్దేలవో కో॥
తే॥ ఏలయెక్కుడు తాటిచె ట్టెట్లటన్న
దూడగడ్డికినన్నట్టి దుడుకు వ్రాలె
నేదియో చెప్ప నది విశ్వసించుటకును
భువిని విద్వత్త శూన్యమైపోయినదియె॥ 102
కం॥ విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దం
బశ్వప్లుతమట్లు వ్యర్థమగునని యనుచుక్
శశ్వత్ఖండనచేయ న
విశ్వాస్యపుపక్కి యొకటి వెదకికొని రిటుల్॥ 103
కం॥ పాంచాలదేశసంభవు। లంచుండిన నొక్కవేళ ననఁదగునేమో
పాంచాలబ్రాహ్మణులని। యెంచక్ హరికృష్ణుఁడటుల నెటఁజెప్పఁడుగా॥
కం॥ మనుమయముఖులైదుగురుక్। ఘనులును బాంచాలనామకబ్రాహ్మణులంచని చెప్పెనతండచ్చటఁ। గన్గఁ బాంచాలతకు నేమికారణ మనుచుండుక్॥
తే॥ *పరులుకొందఱు తా రుపబ్రాహ్మణులము
మనుమయాదులఁ గొల్తురంచని యెఁగాని
మనుమయాదిక వంశసంభవులె యగుదు
రాయుపబ్రాహ్మణులటంచు ననఁడతండు॥ 106

తెలియపరచుచున్నవి-“విశ్వ”అనుపదము అర్జివారుల యొక్క వర్ణము ప్రస్తుతకాలములో బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనెడివారివర్ణమునుండి భేదము తెలుపుటకు ఉపసర్గిగానుంపబడెను

*బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము పాంచాలబ్రాహ్మణోత్పత్తిప్రకరణము

శ్లో॥ స్వాయంభువస్య పట్పుత్రా జ్యేష్ఠోథర్వా ప్రకీర్తితః సామవేదో యజుర్వేదః ప.. ద. గేదవీవచ॥౨౩॥ వేదవ్యాసః పంచమోథ ప్రియవ్రత ఉదీరితః। ఏతే ప ణ్మ [illegible] తూపవిప్రా నథోశుగ్రిణు॥౨౫॥ ఆద్యశ్శిల్పాయనశ్చైవ। గౌరవాయనపి [illegible] న ఆఖ్యాత స్తతో వై మాగధాయనః॥౨౬॥ బ్రాహ్మణానాం శిఖా సూత్రః వాఖ్యానాంప కీర్తితం తథాచైవోపవిప్రాణాం విహితంచవిరించినా॥౩౮॥
[illegible] ప్రుత్రా స్తేషు జ్యేష్ఠశ్చ లోహకృత్ సూత్రధార [illegible]

క॥ * శ్రుతి నాధానవుమంత్ర। ప్రతతికిభాష్యంబుచేయుపట్లను నిట్లే
నుతిపాత్రుండగు విద్వాంత్పతి విద్యారణ్యయతియుఁ బదపడివ్రాసెన్॥

క॥ కరణీమాహిష్యుల కు। ద్భవ జననంబందినట్టి రథకారులకే
పరఁగెడి నాధానంబని। పరమునులుం జాలమంది వ్రాసుచ్చిరిమున్

ఆ॥ ఇంతమందిభావ మేకీభవింపంగ నొకనియాశయమున కొప్పుటెట్లు?
మొదలు బ్రాహ్మణత్వముంబొందినంగదఅతనినుడిప్రమాణమగుట కేని॥

క॥ అందులకై యత్యధికా। నందంబునఁజూపఁబడియె నాగరఖండం
బందెనదినిప్ప్రామాణత। యెందిఁకఁద్ద్రాబ్రహ్మణత్వమేపాటెడినో॥86

క॥ † బ్రహ్మాండపురాణంబున। బ్రహ్మకుముఖపంచకంబుపరఁగుటయుం ద
ద్బ్రహ్మముఖపంచకంబున బ్రాహ్మణఋషులుదయమగుటబద్ధపునుడియదా

† బ్రహ్మాండపురాణము 12వపుటలోఁబంచముఖబ్రహ్మ 5ముఖములనుండి 5గురు ఋషులుపుట్టినారని చెప్పఁబడియున్నది. ఆపంచముఖబ్రహ్మయే నిజమైనబ్రహ్మ (ఈ పురాణముకూడఁ దాటియాకులపుస్తకము, అందున నిజమైనబ్రహ్మాండపురాణము నిది యు నొక్కటేయనిచూపెడిపరతుమీఁద దాఖల్ చేసికొనుటయైనది)

* కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 1వఅష్టకము 1వప్రకరణము 34వఅనువాకము

శ్రు॥......ఋభూణాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే॥ । వ్రతేనాదధామీతి రథకారస్య

వి॥ భా॥ యస్యపురుషస్య యాభిమానినీదేవతా తామనతిక్ర మ్యాధానం......రథకారోనా మానులోమజః, సంకీర్ణ జాతిః తస్య ఋభవో,దేవతాః ఏతైర్మంత్రై ర్యథాదేవత మాధానం సంపద్యతే, అత్ర మీమాంసావ్యష్ఠాధ్యాయస్య ప్రథమపాదే చింతితం, శ్లో॥ విపాద్రిదిరేవరథకృ ద న్యోవాద్యోస్తుయోగతః రూఢేర్వణాంతరంత స్యాధానే వర్షరు రుచ్యతే॥ ఆధానేశ్రూయతే వర్షాసు రథకార ఆదధీతఇతి తత్ర రథంకరో తీతివ్యుత్పత్యా త్రైవర్ణికో రథకార ఇతిచే న్నైవం, సంకీర్ణజాతివిశేషే రూఢత్వాత్ వైశ్యాయాం క్షత్రియాదుత్పన్నో మాహిష్యః శూద్రాయాం వైశ్యాదుత్పన్నా కరణీ - తస్యాం కరణ్యాం మాహిష్యాదుత్పన్నో రథకారః-తథాచ యాజ్ఞవల్క్యః శ్లో॥ మాహిష్యేణ కరణ్యాంతు రథకారః ప్రజాయతఇతి,తస్యచ రథకార స్యాధానకాలో వర్షర్తు॥

క॥ పూర్వోత్తరసందర్భాల్ । తార్వోతకికొనంగలేక తత్సభదానిన్
మురువ్వనదాఖలేచ్సిన । బేర్యాసింగాంతురట వె పృథ్వింబత్తుల్ ॥ 107

క॥ హరికృష్ణవాక్యమొదటికి
సరియగుమానంబుగాదు, సకలపురాణాల్
పరికించివ్రాసి నాడన
నరసితి, మయ్యదియు నన్వృత్తమె కనుపట్టెన్ ॥ 108

తే॥ ఆది "లైంగే శివాగమే" యనుచుం గానం
బడెడిం బాంచాలబ్రాహ్మణప్రకరణమున
అరయ "లింగపురాణశివాగమోక్తు
లవ్వి" యనియగుం బ్రాజ్ఞుల కర్థమచట॥ 109

క॥ లింగపురాణమునందీ । సంగతియేకానంబడదుసరిగంబరింపన్
దొంగప్రమాణములనకేటు । లంగీకార్యంబులౌనుహరికృష్ణునుడుల్

క॥ మంచిదియంగీకార్యమె । యంచువచించుదముగాకహరికృష్ణునుడిన్
పాంచాలబ్రాహ్మణతకు । నంచితమైనట్టిహేతువగుపడదచటన్॥

క॥ అగుపడకపోవుంగాకది । తగవిశ్వబ్రాహ్మణులుగందాముండుచు నె
ట్లుగంబాంచాలబ్రాహ్మణు । లగుదురుమనవాగుమరలనాలోచింపన్

స్తామ్రికారస్స్వర్ణకః ॥౩౯॥ ....శిల్పవేదశ్చశిల్పానాం పంచానాం
పరికీర్తితః అధ్యయనంచతత్రైవ సంహితాపంచకంస్మృతం॥ ౪౧॥ శిల్పాయనసుతో
శ్రేష్ఠో మనోశ్శిష్యత్వమేత్యవై । పహారసంహితామాద్యాం ధాతువేదస్యలోహ
కృత్ ॥౪౨॥ సూత్రధారోద్వితీయోథ మయశిష్యత్వమాదరాత్ సంహితాం సూత్రధా
రాఖ్యా మపఠత్సైకమేవచ ॥౪౩॥ శిల్పాయనసుతస్తష్టా శిల్పేశిష్యత్వమాదరాత్
సశైలసంహితాంతస్మాత్పపాఠభృగునందన ॥౪౪॥ అథతామ్రకరశ్శిష్య శ్శిల్పకస్యా
పత్పురా । శిల్పాయనసుతస్తుర్య స్త్వపఠత్తామ్రసంహితాం ॥౪౫॥ నాడింధమా
ఖ్యోభూ ద్దైవజ్ఞస్యైవపంచమః। సుతశ్శిల్పాయనస్యైవ పపాఠస్వర్ణసంహితాం ॥౪౬॥
పాంచాలా మానవా ఏతే ఏతేషాంసంతతిస్తథా ॥౪౭॥మృత్యులోకేచతేసర్వే ఉపబ్రా
హ్మణసంజ్ఞకాః అధిపాందేవతాఃపంచ విశ్వకర్మముఖోద్భవాః ॥౪౮॥ మను
ర్థా త్వష్టా శిల్పకశ్చతథైవచ దైవజ్ఞఃపంచమఃప్రోక్త స్స్వర్గస్థా యజ్ఞపా—

తే॥ మేకమెడఁ జన్నులట్లు మన్మిత్రతతికి
విశ్వపాంచాలతల్ రెండు వెలయుఁగాక
అ ప్రుపబ్రాహ్మణత్వంబె యందుఁగాని
వాస్తవబ్రాహ్మణత్వంబు వచ్చుటరిది॥ 113

తే॥ వ్రాసి బ్రాహ్మణభేదముల్ వరుసనతఁడు
కోర్కెఁ బతితులకును గుండగోళకులకు
నడుమఁ జేర్చెను బాంచాలనామకులను
అతని తాత్పర్యమేమొనో యరయుఁడింక॥ 114

తే॥ మాది బ్రాహ్మణవర్ణమఁట మాటవీరు
మొదలుపెట్టిరి బహుకాలమునకుమున్నె
కానఁ దల్లిఖితంబులో కారికలెవ్వొ
దొరకి హరికృష్ణుఁ డచ్చోట దూర్పవచ్చు॥ 115

తే॥ బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండపక్కియెల్ల
నీవిధంబుగ నేయుండు నెంచిచూడ
పుక్కిటిపురాణములు దానఁ బుట్లుపుట్లు
కలవుగాని ప్రమాణవాక్యములు లేవు॥ 116

తే॥ సంకరబ్రాహ్మణులటంచు సాహసించి
వ్రాయఁజాలక యనె నుపబ్రాహ్మణులని
కాని యటు తాదృశపురాణకారుఁడైన
నతనిభావంబు బ్రాహ్మణులనుచుఁగాదు॥ 117

కం॥ *ప్రాగుక్తసానగాదులు। యాగంబులలోన నెపుడొ యార్త్విజ్యంబుల్
బాగుగ నొనర్చిరనియన। సాఁగెఁ మనస్వర్ణకారశాస్త్రివినుండీ॥ 1

పైనిఁ జెప్పబడిన 5 గురుబుషులునుకృష్ణయజుర్వేదము 4 ణవపుటలో ఆ... ర్త్విజ్యముచేయువారని చెప్పఁబడియున్నది.

---

*కృష్ణయజుర్వేదము 4 వకాండవము 3 వప్రపాఠము 3 వఅనువాక ... తబుతూనా మగ్నిర్దేవతా... సానగబుషిః ... ంమధ్యే యాప్రాచీ సా త్వమసి-బుతూనాంచ ... [illegible]

ఉ॥ ఇంతకుముం బురాణములనిచ్చెఁ బురాణముగాఁగ, నవ్వియా
వంతయునిల్వవయ్యె, నిపుడాతఁడు కృష్ణయజుస్సులోని కౌ
క్కింతప్రవేశముం గలిపె, నివ్విశ్రుతుల్, మనతప్పటూహలా
ప్రాంతమువోనదక్షులు, భాష్యము తెల్పుఁ దదర్థమంతయుం॥ 119

కం॥ చయనంబున నొకక్రియనా।య్యాయిదిశల దిష్టకములనమరుచుపట్లన్ని
యమమునను మవ్వను మంత్రంబియున్నది యితఁడుచూపునయ్యదిచూడన్

కం॥ ఆయాయిదెసలనుంచుచు నాయిటికల "సానగాదుపై తిరిమీ" రం
చాయజమానుండనినటు। లేయర్థం, బుండదంత కెవ్వఁడవచుచటన్॥

కం॥ చదివినవి పంచకావ్యాల్
చదివించినగురులు బ్రహ్మజాతులు కారం
చెదిరో వదరన్ మొదలిడె
నెదకీఁక నిగమార్థసారమెట్లు లెక్కిడినో॥ 122

చ॥ అటమటలే కటుల్ శృతి కపార్థము చెప్పినఁ గోట్టువారి కా
పరిచితి లేని హేతువున భర్త్సనసేయక యూరకున్న వా
రెటుఁగని వారికెల్లరకు పందలియర్థము విప్పిచెప్పి యా
పురుషుని పైనునుం గడిగిపోయక పండితు లూరకుందురే॥ 123

తే॥ *పిలువ రహాభూనుఁ ద్వష్టయన్ పేరనెవరు

---

*అహాభూనఋషియే త్వష్టయని పిలువఁబడును. అహాభూనునకు విశ్వరూపాచార్యుఁడను కొడుకుండెను. అతఁడు దేవతలకుఁ బురోహితుఁడు- కృష్ణయజుర్వేదము ౬-అవపుటంలో నిట్లు చెప్పఁబడియున్నది.

తస్త్రద్రూపాసి-దేవతానాంపథ్యే రోగ్ని స్త్రద్రూపాసి...ఋషీణాంపథ్యే యస్సాన
గాఖ్యఋషి స్త్రద్రూపాసి,
ఈ॥ దక్షిణాదిశాం గ్రీష్మఋతూనా మింద్రోదేవతా...సనాతనఋషిః
ప్రతీచీదిశాం...అహాభూనఋషిః
ఉదీచీదిశాం...ప్రత్నఋషిః
ఊర్ధ్వాదిశాం...సుపర్ణఋషిః
*కృష్ణయజుర్వేదము ౬-అవపుట
ఈ॥ విశ్వరూపోవై త్వాష్ట్రః పురోహితో దేవానా మాసీత్,

తే॥ చెలఁగి యేమాటనే వీరు చెప్పనింకు
నట్టి యెచటనో కళ్ళెంబు పెట్టినటుల
నుండెడింగాని సంబంధ మొక్కయింత
గానఁగాఁబడ దది యేమికారణంబొ. 126

తే॥ అటు లసంబద్ధవాక్యంబు లాడువారి
నోరుమూయించె నల సుధర్మ్యుండు మున్ను
మనదుపరిపాలకుల కట్టి మంచిబుద్ధి
పుట్టినంగాని వీరినోర్మూతవడదు. 127

తే॥ విబుధగురుభాగినేయుఁడౌ విశ్వకర్మ
గాను దద్విశ్వరూపుండుగాను మరల
నాద్యుఁడౌ విశ్వకర్మయే యవతరించె
ననుచు మనవార లొకయుక్తి ననుసరింత్రు. 128

తే॥ అనుసరింతురుగాక యయ్యాద్యునకును
విశ్వకర్మాఖ్య రూఢమై వెలయవలదె
యోగముననేని యయ్యాఖ్య యుండనింక
నైదెమొట్లుంత మాతని కాననములు. 129

ఆ॥ * తలలు వేయిగలిగి తనర సప్పూరుషుం
డన్నినటికి యుంట్రె వైదుతలలు
వాహవావహావ్వ! వడ్రంగమన నిట్టు
లుండవలయుఁజూడి యుర్విమీఁద. 130

ఆ॥ † ఐదుతలలవాఁడు హరుఁడుగా నీవెట్టి యోలవుట్టెవీరి కితనికిడిరి
వసుధమీఁద నిట్టివారలెకాఁబోలు। తలలుమార్చునట్టి ధన్యతములు.

---

* పురుషసూక్తము

శ్రు॥ సహస్రశీర్షా పురుషః, సహస్రాక్షః స్సహస్రపాత్

† శివాష్టోత్తరశతనామములు.

శ్లో॥ హవిర్యజ్ఞమయ స్సోమః పంచవక్త్ర స్సదాశివః.

పిలుతురో పిల్వరో దాని నిలుఁపుడట్లు
*విశ్వరూపునితండ్రియై వెలయుత్వష్ట
యదితినందనుఁడెగాని యతఁడుగాఁడు॥ 124

సీ॥ పంచవక్త్రంబులఁ బరఁగెడియాతఁడె
భావింప వాస్తవబ్రహ్మయనియు
విశ్వసృష్టిస్థితి విలయాదికము లెల్ల
నాతనినుండియే యైనవనియు
బ్రాహ్మణులైనట్టి త్వష్ట్రాదులేన్గు ర
ప్పురుషువక్త్రములందుఁ బుట్టిరనియు
తమజాతివారికిఁ దత్త్వష్ట్రముఖ్యులే
యొగి మూలపురుషులై యుండిరనియు
చెప్పుకొనుచుండువీరల కెవ్వఁడేని। విబుధగురు భాగినేయుఁడౌ విశ్వకర్మ గాని
యవ్విశ్వరూపుఁడుగాని మరల। నెట్లు సంబంధులగుదురో యెఱుఁగఁబడదు॥

---

† విష్ణుపురాణము ౯రవ పుటలో విశ్వకర్మ బృహస్పతి చెల్లెలికుమారుఁడని చెప్పఁబడినది. ‡ భాగవతములో త్వష్టమనుమఁడు త్వాష్ట్రుఁడనియు దేవేంద్రుఁడు విశ్వరూపాచార్యుని పురోహితునిగానుండుమని ప్రార్థించెననియు నతఁడు బ్రాహ్మణుఁడనియు వర్ణించియున్నాఁడు.

---

*భాగవతము షష్ఠస్కంధము

వ॥ ...అదితివంశంబును వివితంబుగావినిపించెద సావధానుండవయి వినుము, వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవితయు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును నురుక్రముండును నను మనువులు జన్మించి రందు...ద్వష్టకు దైత్యానుజయైన రచనయనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుండగు విశ్వరూపుండు పుట్టె

†విష్ణుపురాణము ౧వఅం ॥ ౧౫వఅధ్యాయము

శ్లో॥ బృహస్పతేస్తుభగినీ వరస్త్రీ బ్రహ్మచారిణీ విశ్వకర్మామహాభాగ స్తస్యాం జజ్ఞే ప్రజాపతిః,

‡భాగవతము షష్ఠస్కంధము

శ్లో॥ తద్విశ్వరూపం భజతాశువిప్రం తపస్వినం త్వాష్ట్ర మథాత్మవంతం...వృణీ హేతోపాధ్యాయం బ్రహిష్ఠం బ్రాహ్మణం గురుం,

ఆ॥ వేయితలలుగల్గువిశ్వమయుండునుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు
ఐదుతలలుగల్గునయ్యీశ్వరుండునుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు.
ఆ॥ తలలుమూఁడుగల్గుతద్విశ్వరూపుఁడుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు
తలయొకండుగల్గుతద్విశ్వకర్మయుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు ॥
ఆ॥ అంతరాళవర్ణులైనమాహిష్యుఁడుఁ । గరణవీరిజనికిఁగారణంబు
తాము వ్రాసికొన్న తాటాకుపొత్తాలఁ । గలదువీరికన్యకారణంబు॥
క॥ శ్రుతిఁగానిస్మృతులఁగాని । యితిహాసములందుఁగానియీనానుడికిన్
వ్యతిరేకంబుగనుండిన । బతితుఁడనై కలిసిపోదుఁబంచమజాతిన్ ॥
ఆ॥ * స్వర్ణకారజాతి సర్వధా తద్విశ్వ
కర్మహేతుకంబు కాదు కాన
అతఁడు బ్రహ్మయొక్క యవతారమైనను
దండితనము రాదు దానికరయ॥ 136
తే॥ కాని యర్థంబుమాత్ర మక్కడఁగాదు
వారుచూపినయట్టి యావాక్యమునకు
వెలయు రెండవబ్రహ్మనా విశ్వకర్మ
యనుచుఁ దద్వ్యాస్తవార్థంబు, కనుఁడు బుధులు ॥ 147
తే॥ † బ్రహ్మకుదయించినటువంటి వారలెల్ల
వసుధ షట్కర్మలం జేయవచ్చునంట

---

* విష్ణుపురాణములో విశ్వకర్మ బ్రహ్మావతారమని చెప్పఁబడియున్నది
† మనుస్మృతి ౧౦వయధ్యాయము 74వశ్లోకములో బ్రహ్మకుజన్మించినవారందఱు షట్కర్మలుచేయవచ్చునని చెప్పఁబడియున్నది. అర్థము తెనుఁగులో వ్రాయఁబడియున్నది

---

* విష్ణుపురాణము చతుర్థాంశము ద్వితీయాధ్యాయము.
గద్య॥ తత్ర చాశేషశిల్పకల్పప్రణేతారం ధాతారమివాన్యం విశ్వకర్మాణ మాహూయ ౪౩

† మనుస్మృతి ౧౦ వ యధ్యాయము.
"బ్రాహ్మణా బ్రహ్మయోనిస్థా యేస్వకర్మణ్యవస్థితాః
తేసమ్యగుపజీవేయుః షట్కర్మాణి యథాక్రమం॥

బ్రాహ్మణుల కొక్కరికిఁదక్కఁ బరులకున్న
కర్మషట్కంబునం దధికారపదవి॥ 138

తే॥ * మనువులకుఁ దప్పదిద్దెడి ఘను వసిష్ఠు
నేమొ తలక్రిందుచేయంగ నెంచి యితఁడు
చూపె మనుధర్మశాస్త్రమం దోపినన్ని
శ్లోకములు కోర్టులోనఁదా సాకిరియయి. 139

---

* 3 వయధ్యాయము 15,16,17వశ్లోకములలో బ్రాహ్మణపురుషునకును బ్రాహ్మణేతరస్త్రీకిని బుట్టినవారు బ్రాహ్మణులుకారనియు నీచులనియు నందువలనషట్కర్మలు చేయుట కధికారములేదనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

† ఈయధ్యాయములోని19వశ్లోకమునందుఁ బ్రాయశ్చిత్తమువలన నట్టిసంకరులకు శుద్ధికలుగనేరదని చెప్పఁబడియున్నది.

‡ 11 వయధ్యాయము175వశ్లోకములో బ్రాహ్మణుఁడు బుద్ధిపూర్వకము గాఁ జండాలస్త్రీనివివాహమాడినయెడలఁ జండాలుఁడగునని చెప్పఁబడియున్నది

§ 1 వయధ్యాయము 93,94వశ్లోకములలో స్వాయంభువగుబ్రహ్మ పుట్టమొదటఁ దనముఖమునుండి బ్రాహ్మణులఁబుట్టించెనని చెప్పఁబడియున్నది

---

* మనుస్మృతి తృతీయాధ్యాయము.

శ్లో॥ హీనజాతిస్త్రియంమోహా దుద్వహంతో ద్విజాతయః। కులాన్యేవ నయంత్యాశు ససంతానాని శూద్రతాం॥15॥ శూద్రావేదీ పతత్యత్రే రుచథ్యతనయస్యచ। శౌనకస్యసుతోత్పత్త్యా తదపత్యతయా భృగోః॥16॥ శూద్రాం శయనమారోప్య బ్రాహ్మణో యా త్యధోగతిం। జనయిత్వా సుతంతస్యాం బ్రాహ్మణ్యాదేవ హీయతే॥17॥

శ్లో॥ వృషలీఫేనపీతస్య నిశ్వాసోపహతస్యచ। తస్యాంచైవప్రసూతస్య నిష్కృతిర్నవిధీయతే॥ 19

‡ మనుస్మృతియేకాదశాధ్యాయము.

శ్లో॥ చండాలాదిస్త్రీయోగత్వా భుక్త్వాచ ప్రతిగృహ్యాచ। పతత్యజ్ఞానతో విప్రో జ్ఞానాత్సామ్యంతుగచ్ఛతి॥ 175

§ మనుస్మృతిప్రథమాధ్యాయము.

శ్లో॥ ఉత్తమాంగోద్భవా జ్జైష్ఠ్యా ద్బ్రాహ్మణశ్చైవధారణాత్ । సర్వస్యైవాస్యసర్గస్య ధర్మతో బ్రాహ్మణఃప్రభు । [illegible] ॥ తంహిస్వయంభూస్స్వాదాస్యా [illegible] ప్తపస్తప్త్వా [illegible] సృజత్। హవ్యకవ్యాభి[illegible] య సర్వస్యాస్యచగుప్తయే॥

కం॥ ఈచూపినశ్లోకములో। ప్రాచీనుండోపియనుచుఁ బల్కుదు రిది, ము
న్నే చూపంబడెనందుకు। నాచే నెన్నియొ నిదర్శనంబులు సరిగన్.

కం॥ *గ్రామపురోహితు నెవరున్। భూమండలమందు శ్రాద్ధభోక్తను జేయన్
బ్రేమింపఁగూడదనియొక। ప్రామాణ్యము చూపెనితెఁడు పాఠులకరరే.

ఆ॥ క్షాంతుచేసి నేను గ్రామపౌరోహిత్య
మాచరింతుననుచు నతనియూహ.
అందుకనియెవిప్పె నకటయీపంచాంగ
మెందుకనుచుమీరు లెంచినారొ. 142

సీ॥ అలజగన్మయుఁడైన యయ్యాదిపురుషున
కేనువక్త్రములుంట యెంతనిజము
బ్రహ్మకుఁ దర్వాతిబ్రహ్మయైన వసిష్ఠ
ఋషి దోషకలితుఁడౌ టెంతనిజము
బ్రాహ్మణశాఖలం బ్రథమములౌ వైదికు
లే సంకరులుగావు టెంతనిజము
వెడచూపుచేఁ జూడఁబడెసి యూరకమసాలు
లిలను బ్రాహ్మణులౌట యెంతనిజము

గీ॥ స్వర్ణకారశాస్త్రిపల్కినపల్కులు। వింతగాక యుంట యెంతనిజము
కష్టమనక నేను గ్రామపౌరోహిత్య। మాచరించుచుంట యెంతనిజము॥

తే॥ నిజముకాదో యగునో నిలిపితినిపుడద్ది
శ్రాద్ధభోక్తలుగను నలుపఁదగని
వారు మనుమతమున వర్తిల్లుచున్నారు
పెక్కుమంది వారిపేళ్లు వినుఁడు. 143

' వ యధ్యాయము 151 వ శ్లోకములో గ్రామపురోహితుని శ్రాద్ధమందు
వ క్తను జేయఁగూడదని చెప్పఁబడియున్నది.

* మనుస్మృతి తృతీయాధ్యాయము.

—బహూంతి చరేపూగా ... శ్చ గ్రామ్దేన భోజయే । 151

ఆ॥ * ఎవరు మగతనాన కెడమయియుండిరో
ఎవరు పతితులుగను నేర్పఁబడిరొ
హవ్యకవ్యములకు నటువంటి బ్రాహ్మణుల్
కడు ననర్హులనుచు నుడివె మనువు. 144

క॥ కలుద్రావువాఁడు గురుసతిఁ
గలిసి ప్రవర్తించువాఁడు కాంచనహారుఁడున్
బలిమిన్ బ్రాహ్మణుగొంతుక
నులిమి యసుల్ తీయువాఁడును బతితు లిలన్॥ 145

ఆ॥ † యతియు బ్రహ్మచారి యనధీతవేదుండు
ధూర్తజనుఁడు కరము దుర్బలుండు
గ్రామయాజకుండు నేమింపఁదగ రెప్డు
శ్రాద్ధభోక్తలుగను జనులచేత. 146

ఆ॥ ‡ ఇడి దుకాణమొకటి యెప్పుడద్దానిచే
జీవనంబొనర్చు క్షితిసురుండు
వైద్యుఁ డర్చకుఁడు ఫలలవిక్రేతయు
హవ్యకవ్యముల ననర్హు లరయు॥ 147

సీ॥ § గురుకార్యపర్యాహకుఁడు గానివాఁడును
వడ్డిచే జీవించువాఁ డనగ్ని

---

* శ్లో॥ యే స్తేనపతితక్లీబా యేచ నాస్తికవృత్తయః। తాన్ హవ్యకవ్యయోర్విప్రా ననర్హాన్ మనురబ్రవీత్॥ 150

† శ్లో॥ జటిలం చానధీయానం దుర్బలం కితవం తథా। యాజయంతి చ యే పూగాం స్తాంశ్చ శ్రాద్ధే న భోజయేత్॥ 151

‡ శ్లో॥ చికిత్సకాన్ దేవలకాన్ మాంసవిక్రయిణ స్తథా। విపణేనచ జీవంతో వర్జ్యాస్స్యు ర్హవ్యకవ్యయోః॥

§ శ్లో॥ ... ప్రతిరోద్ధా గురోశ్చైవ త్యక్తాగ్ని ర్వార్ధుషి స్తథా॥

జీతంబుగొని విద్యఁజెప్పువాఁడును జీత
మొసఁగి విద్యల నేర్చుచుండువాఁడు
నిష్కారణంబుగ నిజపితన్ మాతను
గురుని ద్యాగముసేయు క్రూరతముఁడు
కొంపలుగాల్చెడికూళ కుండాశియు
గరదుండు సోమవిక్రయిజనుండు
జూదమాడునట్టిశుంఠ మిత్రద్రోహి
పుత్రునొద్దఁ జదువఁబూనువాఁడు
పితదాదిమనుజులెల్ల శ్రాద్ధార్థమై
పిలువఁదగరటంచుఁ బలికె మనువు. 148

కం॥ మనుమతము ననుసరించిన
మనకున్ శ్రాద్ధములఁ దగినమనుజుఁడె దొరకం
డనివార్యపుఁ బద్ధతియిది
ఘనపారాశర్యమతమె కలికర్హంబౌ॥ 149

చ॥ అఘదమె గ్రామయాజకత యారయఁ గాని పరోపకారమా
స్వఘనతచూచుకొంచు ద్విజసంఘమె యారక యున్న నెవ్వరీ
లఘుకృతినాచరించెద, రిలాసురకర్తృకమైనయాజనం
బు ఘటిలకున్న సాఁగుటెటు భూమిజనంబుల కర్మమార్గముల్.

శా॥ పౌరోహిత్యమొకింత నింద్యమయినన్ బ్రహ్మత్వబీజంబు, లో
కారాధ్యుండయినట్టిబ్రాహ్మణున కాయర్థంబిలం దప్పు, దా
ధీరుల్ మున్ను వసిష్ఠముఖ్యులును బూర్ దీనిన్ విడంజాల, రో
పారుల్ బూర్తిగఁ దీసివేయకుఁడు మీ ర్పాపంబటంచీపనిన్॥

ఉ॥ పాపము పాచితంబునను బాపుకొనందగు, నెంచిచూడఁగా
నీపని యా ననన్యగతి, యింతకుమించిన హేతుశూన్యవృన్

...భృతకాధ్యాపకో యశ్చ భృతకాధ్యాపితస్తథా...॥ 156॥ ...అకారణపరిత్యక్తా మాతాపిత్రోర్గురోస్తథా...157...అగారదాహీ గరదః కుండాశీ సోమవిక్రయీ...158...మిత్రధ్రుగ్ద్యూతవృత్తిశ్చ పుత్రాచార్యస్తథైవ చ॥160॥

పాపము లాచరించుటకుఁ బాల్పడఁగూడదు కాని దీన నే
లోపము రాదు బాపలకు, లోకుల కౌ నుపకారమింకనున్॥ 152

సీ॥ పరఖండములకేగి బ్యారిష్టరట్ లాలు
ప్యాసు కావుటకా దనన్యగతిక
మబల రజస్వలయౌ మీఁద నుద్వాహ
మాచరించుటకా దనన్యగతిక
మపగతపతికయౌ నబలకుఁ బెండ్లిపై
నాసగొల్పుటకా దనన్యగతిక
ముడిగి వేదాభ్యాస మురుశిల్పముల నెల్ల
నభ్యసించుటకా దనన్యగతిక
మితరశరణమైన యిత్యాదికము నేయు
బ్రాహ్మణునకుఁదగును బాపభీతి
ఒండుదిక్కు లేకయుంట పౌరోహిత్య
మొనరుపన్ ద్విజాతి కున్న భీతి॥ 153

ఉ॥ * వేదవిరుద్ధధర్మము లవిశ్వసనీయము లంట, యెందుకీ
సోదె, యెవండెఱుంగఁడిది, చూపెను దానవి యో యవే యగున్
వేదవిరుద్ధముల్, దనదు బ్రేలను తాఁ దన కన్ను పొడ్చుకోఁ
గాదె యిటుల్ వచించుటలు, కానఁడు ముగ్ధత సీతఁ దక్కటా. 154

సీ॥ తాఁ గనం బఱచిన తద్వ్రజసూచియే
విఖ్యాతమైనట్టి వేదమనియు

* 12 వ యధ్యాయము 95 వ శ్లోకములో వేదవిరుద్ధములగుధర్మశాస్త్రములు ప్రమాణముగా నంగీకరింపఁబడవని యున్నది. మేము షోడశకర్మలుచేయుచున్నాము. మేము వేదోక్తముగాఁ గర్మలుచేయుచున్నాము. మామూలుగా విశ్వబ్రాహ్మణులనిపిలువఁబడు మ్మాబ్రాహ్మణులలో షోడశకర్మలుచేయించువా రున్నారు.

* మనుస్మృతి ద్వాదశాధ్యాయము

శ్లో॥ యా వేదబాహ్యాః స్మృతయో యాశ్చ కాశ్చ కుదృష్టయః। తాస్సర్వానిష్ఫలాః ప్రేత్య తమోనిష్ఠాహి తాః స్మృతాః॥95॥

దానిలోన వసిష్ఠమౌని యూర్వశి
కన్న కుమారుఁడం చున్న దనియు
ఘనపురాణములఁ దజ్జని యన్యథాయుంట
పరఁగ నాచేఁ జూపఁబడినదనియు
అందుచేతవసిష్ఠు నంత రాళుని జేయఁ
బూర్తిగా వీల్లాక పోయెననియు
చూచిచూచియితఁడు శ్రుతివిరుద్ధంబైన
స్మృతి ప్రమాణమనఁగఁ జెల్లదనుచుఁ
జెప్పునట్టియొక్క స్మృతివాక్కు సాధించె
నెంతకష్టపడెనో యేమొకాని॥ 155

తే॥ * ఉత్తమంబగుశ్రుతిలోనె యూర్వశికి వ
సిష్ఠఋషి పుట్టలేదంచుఁ జెప్పఁబడియె
చదివియద్దాని రథకారజనములార!
మావసిష్ఠునిదిట్టుటల్ మానుడింక॥ 156

---

* ఋగ్వేదము 5వయష్టకము 3వయధ్యాయము 22వవర్గము

శ్రు॥ ఉతాసిమైత్రావరుణో వసిష్ఠోర్వశ్యాబ్రహ్మన్మనసోధి జాతః- ద్రప్సం స్కన్నం బ్రహ్మణా దైవ్యేన విశ్వేదేవాః పుష్కరేత్వాదదంత...సత్రేహజాతా విషితాన మోభిః కుంభేరేతః సిషిచతుస్సమానం- తతోహమాన ఉదియాయమధ్యాత్తతో జాతమృషిమాహు ర్వసిష్ఠం.

వి॥ భా॥ ఉతాపిచ హేవసిష్ఠ! మైత్రావరుణ! మిత్రావరుణయోః పుత్రోసి, హేబ్రహ్మన్! వసిష్ఠ! ఊర్వశ్యా అప్సరసో మనసో మమాయం పుత్రస్స్యాదితి ఈదృశాత్సంకల్పాత్ ద్రప్సం రేతః మిత్రావరుణయో రూర్వశీదర్శనాత్ స్కన్నమాసత్-తస్మాదధిజాతోసి-తథాచవక్ష్యతే సత్రేహజాతావితిఋచి- ఏవంజాతం త్వాం త్వాం దైవ్యేన దేవసంబంధినా బ్రహ్మణా వేదరాశినా అహం భువా యుక్తం పుష్కరే విశ్వేదేవా అదదంత అధారయంత-తథాచఅదితేర్మిత్రావరుణౌ జజ్ఞాతేఇతి ప్రకృత్య వక్ష్యతే...సత్రే బహుకర్తృకేయాగే హేస్త్రో పూరణః జాతౌ దీక్షితౌ మిత్రావరుణౌ ఇషితాత్యేషితౌ స్వయ మస్త్రైర్జసైః మోభి స్తుతిభిః కుంభే వాసతీవరే కలశే సమాన మేకత్రైవ రేత స్సిషిచతుః చతాం,తతో వాసతీవరాత్కుంభాత్ మధ్యాదగస్త్యఃమానఃశమి ప్రమాణ

*ఆ॥ కమ్మరుల్ధరిత్రి గ్రామపౌరోహిత్య, మాచరింపరంట యీరవినుఁడు
ఇంత పెద్దయింటియీతనిజాతివా। రెట్టులాచరింతు రట్టిచెయ్వి

♦శా॥ అందుం గొందఱు చేతురంట, యెవరో యాచేయునాచార్య, లే
పందల్ వీరిఁ బురోహితత్వమునకై ప్రార్థించిరో, యందుకే
ముందీతండు ప్రమాణముల్ సలుప కేమో మూలిగెన్, సల్పి యీ
చందం బన్నియుఁ గల్లలాడుటకునై శంకించినాఁడేమొకో

పృథ్వి॥ ప్రమాణమొనరించుచుం బలుకుకల్లకే పాపమై
ప్రమాణమొనరింప కప్రతిహతంబుగా నూఱస
త్యముల్ వలుక లేదొకో, యహహా! యెంతయాలోచనం
బు మాసఖునిదా మదింభాడమె, మెచ్చఁగావచ్చుఁబో

చ॥ మునిసిభు మంచివాఁడగుట మూర్ఖుఁడితండని యుత్తమాటయే
యనియెఁ "బ్రమాణముల్ సలుపనంచువచించిన నేఁడువానరా
లనుపఁగనౌనుపైదునకు" నంచు, మఱొక్కరెయైనఁ దప్ప కా
పని విధియించియే యవలఁబన్పుచునుండిరి యక్కలాదునిన్

§శా॥ పౌరోహిత్యమటన్న నింద్యమనుచున్ బల్కారు నేమేమియో
మూరల్ సాఁచు, సమస్తకార్యములకున్ ముందుంపఁగంబడ్డవాఁ
డే రూఢంబుగ నాఁ బురోహితుఁ, డతండే పూజ్యుఁడాదిన్, గురు
త్వారూఢుండగువానికృత్య మెటులౌ నాక్షేపణీయం బహో!

---

*బ్రాహ్మణులమైన మేము సామాన్యముగా గ్రామపౌరోహిత్యము చేయము.
♦అచ్చటచ్చట నీ గ్రామపౌరోహిత్యముచేయువారుకూడఁగలరు.

ఉదియాయ పౌరభూవ తతఏవకుంభాత్ వసిష్ఠమపిబుషిం జా---
హేతిపూరణః.

§ గురుబాలప్రబోధిక 201వ పుట.

వ్యా॥ శాంతికపౌష్టికాదికర్మను పురోధీయతఇతి ప్ర---॥ స॥పు॥ ప్ర---
--ఞ్ ధారణపోషణయోః, శాంతికపౌష్టికాది-- ---ందు ముందరః-

*క॥ పరుఁ గ్రామపురోధకు। నీరఁటతాంబూలమాది, నేమెఱుఁగుదునీ
కారుఁడు, పెండ్లిసదస్యపుఁ। బ్రారంభమొ యతనికిడిన పైనగుచుండున్

•ఆ॥ అతఁడుదాహరించు నైదుగుర్బ్రహ్మర్షు। లన్యసతుల బెండ్లియాడ లేదఁ
టెప్పుడయ్యెఁ బెండ్లి యీఋషీశ్వరులకు। నీకథావిధాన మెందుఁగలదు

చ॥ ఇటికలఁ బేర్చున ప్లైకద యీఋషిపంచకపుం బ్రశంసవ
చ్చుట, యటఁగాక వేఱొకటఁ జూపెనె యాతఁడు వారిపేళ్ళ, నే
మిటికిటు వ్యర్థజల్పనము, మెచ్చెదు వారెవరిట్లు చెప్పఁ, §దే
లు టెటులు వీరుతప్ప నితరుల్ తొలి బ్రహ్మకుఁ బుట్టరన్నటుల్

క॥ కను వెతకిచూచినను నగు
పడదీఋషిపంచకంబు పరులకికొకటన్
అడుగడుగున వచ్చి కనం
బడుచుండును వీరి కేమి ప్రతిబంధ మొకో

†క॥ ఇఁక గార్గేయాగమమునకు। కవిత్వప్రాభవమునఁ గొమరారెడి వే
ఱొకతాటాకుల పొత్తము। పెకలించిరి యొందొ కాని పెద్దరికముకై

---

*సభలలోఁ దాంబూలమిచ్చునప్పుడు గ్రామపురోహితులకు ముందుగానిచ్చుట లేదు. వారియెడలఁగనఁబఱచు నగౌరవ మిదియొక్కటిమాత్రమే.

• నే నిదివఱకుదాహరించిన యైదుగురు బ్రహ్మర్షులు బ్రాహ్మణకన్యకలఁదప్ప నితరులఁ బెండ్లాడినట్లు కనఁబడదు.

§ పైనిజెప్పఁబడినవారుతప్ప మఱియేఋషులును నాదిబ్రహ్మనుండి పుట్టలేదని తేలుచున్నది.

† గార్గేయాగమము 2వ పుటలో నాగమములు శిల్పులచేత నేయాచరంపఁబడవలెనని చెప్పబడియున్నది. ఆపుస్తకము ముఖ్యముగాఁ బ్రతిమ్మలవిషయములో సంబంధించి [illegible]ది. 7వ పుటలో నావాహనము [illegible]లు శిల్పులచేతనే యధ్యయనము చేయఁబడవలెనని [illegible]బడియున్నది. కోర్టు [illegible] మార్కు (ఈగ్రంథము తాటియాకులది. [illegible] ఇది [illegible]నదేయని రుజావుచేయుపరతుమీఁద దాఖల్ [illegible]బడెను

[illegible] గార్గే[illegible]గమము.
[illegible]వ [illegible] మాచరేతు బ్రాహ్మ[illegible]

క॥ తప్పులుకుప్పలుకుప్పలు। యొప్పెచ్చట నేనియొకటియుండునో లేదో
అప్పొత్తముగొప్పతనం। బప్పాటిదె, యదియు బుధుల కేర్పడుఁజదువన్

క॥ శిల్పి ప్రతిష్ఠాకృత్యము। సల్పుటకర్హుండటంచుఁ జాటెడిఁగానీ
కల్పింపదువిప్రతయు। య్యల్పకులంబునకు, దీనిసరయుఁడుప్రాజ్ఞుల్

తే॥ సల్పుదురు కానవిగ్రహాల్ క్షమను దామె
తత్ప్రతిష్ఠాధికారముం దమకె కలద
టన్న యొక్క దురూహమై నటుల వ్రాసి
కొనినవారలు తద్గ్రంథమునను వారు

క॥ ఇదివ్రాసికొనెడినాఁటికి
మది బ్రాహ్మ్యమువీఁడిబుద్ధి మరలద యీ దు
ర్మదులకు, మరలినచో నా
కొదవయునుం బూర్తిచేసికొనియే యుందుర్

ఆ॥ విగ్రహప్రతిష్ఠ పివరింప శిల్పిదే
కాని బ్రాహ్మణునిది కాదటంచు
శిల్పి బ్రాహ్మణుండు క్షితి నొక్కరుఁడుగావు
తేల్చియుండె నేతదీయకృతియె

*తే॥ శిల్పి యితఁడొక్కఁడే కాదు క్షితినిజూడ
సాలె చాకలి మంగలి చర్మకార
జనులుగూడను శిల్పులే, కనుక వారు
నాచరింపంగఁదగునుబో యీప్రతిష్ఠ

ర్చస్య అన్యైశ్చైవకృతాయది। అనేకపాపసంప్రాప్తం బింబస్యారిష్టకంతథా। పూర్వాచార్యాదిభిశ్చైవ శిల్పియా కురుతాంతథా। వినాశిల్పించియత్కార్యం నకుర్యా బ్రాహ్మణాదిభిః।......ప్రథమంశిల్పినాచైవ ఆశీర్వాదం విధీయతాం। అనంతరంచవిప్రాణాం ఆశీర్వాదంతథైవచ।...

*గురుబాలప్రబోధిక 254వ పుట

శ్లో॥ తక్షాచ తంతువాయశ్చ నాపితో రజకస్తథా। పంచమ శ్చర్మకారశ్చ శిల్పినోనుతాః

ఆ॥ శిల్పులగుదుమన్న జిక్కదు బ్రాహ్మణ్యంబు చిక్కనేని ప్రతిష్ఠ చెదరిపోవు
వీరు తెచ్చుకొనినవింతగార్గేయాగ। మంబె గొంతుకురిగ మాఱెదుదకు
కం॥ సకలస్మృతిరత్నంబుల। ప్రకటితమయ్యెం బ్రతిష్ఠ బ్రాహ్మణకృతిగా
ఇఁక మనగార్గేయాగమ। మొకడే శిల్పికివిధించుచున్నది దానిన్
కం॥ అవనిస్థలిఁ బ్రథితములై। శివవిష్ణ్వాగమములెన్నొ చెల్వారఁగ ని
ట్లెవనికినంగీకార్యం। బవు నీగార్గేయ ఫక్కి యశ్రుతమగుటన్
*చ॥ రథమును జేయువెల్లరును రమ్యముగన్ రథకారనాములై
పృథివిఁ జెలంగవచ్చునని ప్రీతివచించియుమున్ను క్రమ్మఱన్
ప్రథమవుమూడువర్ణములఁ బర్వెడివారల కేరికేనియున్
రథమును జేయఁ దత్పదము రాజిలునన్న ద్విరుక్తిగాదొకో
కం॥ ఇట్టి ద్విరుక్తిదురుక్తులె
పుట్టెడుగల వితనిసాహిత్యమునఁ గాని కనన్
గట్టి దొకమాటయేన్ గను
పట్టదు, శోధంపుఁడింక బాగుగ మీరల్
తే॥ "పృథివి రథకారులందురు రథముఁ జేయు
జనములను గాని యది యొక్క జాతికా" ద
టంచుమును చెప్పి యామీఁద ననియెమరల
"ఉండె రథకారులనుజాతి యొకటి,, యనుచు॥
*క॥ రథకారజాతియొక్కటి। పృథివింగలనదంటగాని పేరునకుం ద
ద్రథకారజాతివారికి। రథకృతిసంబంధ మొక్కరవ లేదంటచూ

క్రాను.

మా ప్రమాణగ్రంథములు శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు *రథమును జేయు వారందఱు రథకారులని పిలువఁబడవచ్చును. అది యొకజాతికాదు. ఆపేరు వృత్తిని [illegible] తెలియఁజేయును. వృత్తివలన రథమును జేయువాని కవని కైనను మొదటి [illegible]వర్ణములలో రథకారశబ్ద మన్వయించును.

[illegible] యొకటి కలదుకాని వారికి రథముఁ జేయువృత్తితో సంబం-

*ఉ॥ సంకరజాతికానియది స్వచ్ఛముకాదఁట, యద్దియిప్పు డీ
వంకలఁ బ్రాణముల్గలిగి వర్తిలుచున్నదొ లేదొ స్వాత్మకున్
శంకయెయుంట, యాయధమజాతి కుదీరితమైనవృత్తి యే
పొంకపుదో యెఱుంగఁడఁట, బొంకిననీవిధినుండనోఁగదా

†క॥ కంచరి కమ్మరి కాసెయు।టంచుం గమసాలియనుచు నాత్మీయులుపి
ల్పించుకొనుచుందురఁట, యవియెంచంగన్ వృత్తిఁబట్టియేర్పడెనఁటగా

ఆ॥ మ్లేచ్ఛముఖ్యజనులు మెలఁగుచునున్నవార్
వీరివృత్తులందు వేడ్కనిపుడు
కాని వారినెవరు కమసాలులనుపేళ్ల
వాడుచుంటగనము వసుధలోన

ఉ॥ చెప్పులశేరగాండ్రెవరొ చెప్పుడియిప్పుడు పట్టణంబుల
న్గొప్పకులంబువార్కడ, జనుల్ మఱివారిని జర్మకారులం
చిప్పుడువాడుచుండిరొకొ, యొట్టికవృత్తినిబట్టి యిట్టి పే
ళ్లుప్పతిలున్ ధరిత్రిపయి నొక్కకులానకుమాత్ర మారయన్॥

‡క॥ పంచాణపుఁగులమేయిల నెంచంగన్ లేదటంచునితఁడువచించెన్
బ్రాంచులుకొందఱుతార్వచి।యించిరివీరిదెయటంచు నెఱుఁగం గతమున్

---

*ఆజాతి సంకరమైనదికానియసలైనదికాదు. ఆరథకారవర్ణ మిప్పుడు జీవించి యున్నదో లేదో నాకుఁదెలియదు. రథకారజాతికి విధింపఁబడిన వృత్తి యేదియో నేను జెప్పలేను. మాబ్రాహ్మణజాతిలోఁ దత్కులను వారులేరు. ఎవరేపనిచేయుదురో వారి నట్లుపిలుతురు.

†మాలోనైనను బంగారపుఁ బనిచేయువారిని గమసాలులనిపిలుతురు. ఆపేరు వృత్తివలన నుత్పన్నమైనది.

‡పంచాణయనిపిలువఁబడుకులము లేదు.

---

‡శబ్దరత్నాకరము 628వ పుట

పంచాణంబువాఁడు-ద్వి-వి-శిల్పి

బ్రౌణ్యనిఘంటువు,

పంచాణము-Workmen, mechanics or handcraftsmen The united five castes of the carpenter, blacksmith, braz... ..ldsmith and stone-cutter పంచాణమువాండ్లు people f cas..s.

* తే॥ ప్రజల కుపయోగకరములౌ పనులనెల్ల
సలుపుచుండ్రిట యీతనిజాతివారు
అకట ! యీనుడి కడు పరిహాసపాత్ర
మగుట గానఁడు నిజఘనతాతురతను॥ 185

సీ॥ కలధౌతమయములౌ కమనీయభూషల
హెచ్చుకూలికిఁ జేసియిచ్చుటయును
విషమదారుగణంబు వివిధరీతులఁ జెక్కి
ఘనరథగృహములం గట్టుటయును
కృష్యాదికంబైన క్రియకు సాధనములౌ
హలకులిశాదులన్ సలుపుటయును
త్రప్వయస్తపనీయరాజతపాత్రముల్
మదికింపగులౌ గమరుచుటయును

కఠినశిలలెల్ల బ్రద్దలుగా నొనర్చి
దేవతావిగ్రహంబులం దీర్చుటయును
ఆదిగాఁగల కొన్ని కార్యములె వీరి
వలన నగుఁగాని కానివి కల విఁకెన్నొ॥ 186

సీ॥ చీనిచీనాంబరాల్ చిత్రచిత్రముగ నే
యుట యొక లోకోపయోగికృతియె
మురికివౌ వసనముల్ కరము తెల్లగఁ జేసి
యొసఁగుట లోకోపయోగికృతియె
శోభరా మొగమున క్షురకర్మ మొనరించి
యేగుట లోకోపయోగికృతియె
బహువిధంబులుగాఁగఁ బాదరక్షలమర్చి
యుంచుట లోకోపయోగికృతియె

*మాకులమువారు మనుష్యుల కుపయోగకరములైనవృత్తులనన్నిటి నవలంబింతురు.

ఏత దాదికంబు లెన్నియో కలవింక
శ్రుతిఁ బ్రజోపయోగికృతులు దలఁప
అవ్వియెల్లఁ దామె యాచరించినఁగదా
తావచించుమాట తథ్యమగుట॥ 187

*క॥ తా బ్రాహ్మణుఁడై రథములనబ్రాబుగఁ జేయువానికర్థము చెప్పెన్
సొబగ రథకారో నామ బ్రాహ్మణ యనెడిచోటమది కెక్కుమిచేన్॥

•క॥ ఒక బ్రాహ్మణుఁ డావృత్తిని
బ్రకటంబుగఁబూనినటులఁ బలుకుటకై పూ
ర్వీకు లది వాడినవారఁట
ఇఁకఁ గౌముది యితనియొద్దనే చదువవలెన్॥ 189

§క॥ అబహిష్కృతశూద్రుండై। ప్రబలునయస్కారుఁడితఁడు పాణినిమతరీ
తిఁబడాయిఁ గొట్టుచేమో। కబురులు చెప్పంగఁబూనెఁగానక దానిన్॥

@క॥ విశ్వబ్రహ్మోపనిష। త్తీశ్వరుఁడుంజూపఁజాలఁడిల గాథముగన్
విశ్వబ్రహ్మపదం బే। విశ్వంబున లేక యుండ వెలయునదెటులన్ 191

*ఈవ ర్కుదస్తావేజు (సిద్ధాంతకౌముది)లో "రథకారో నామ బ్రాహ్మణః" యనునది వర్ణమువలన బ్రాహ్మణుఁడై వృత్తివలన రథకారుఁడైనవానికి సంబంధించినది.

•ఒక బ్రాహ్మణుఁ డావృత్తి నవలంబించినట్లు తెలియఁజేయుటకై యది వాడఁబడినది.

@మా పరివరఖాండవిశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునందు వివరింపఁబడియున్న దిమా ప్రవరఖండకొఱకు నేను పురాణములలోఁ జూడలేదు; వైదికులగోత్రములను నేను సాంగముగాఁ జెప్పఁజాలను. వారు వసిష్ఠునియొక్కయు రాజఋషులయొక్కయు సంతతివారు. భరద్వాజకౌండిన్యప్రముఖగోత్రములవారు వైదికులు. పుస్తకాపేక్షలేక భరద్వాజ గోత్రఋషుల మూలముఁ జెప్పలేను.

§సిద్ధాన్తకౌముదీ

"శూద్రాణామనిరవసితానామ్" ౨-४-౧౦। అబహిష్కృతానాం, శూద్రాణాం ప్రాగ్వత్। "తక్షాయస్కారమ్" పాత్రాద్బహిష్కృతా।నాంతు, "చండాలమృతపాః॥"

తత్వబోధినీ,

- శూద్రాణామ్* త్రైవర్ణికేతరమనుష్యపర శ్శూద్రశబ్దో, నతుశూద్రత్వజాతిపరః। అనిరవసితానామితినిషేధాత్ * పాత్రాదితి*యుక్తే, 'భస్మనాశుధ్యతేకాంస్యమ్'

ఆ॥ ఉపనిషత్తు లెన్నొ యుండియుంట నిజంబె
కాని యిద్దియుంట కల్లమాట
వ్రాసికొనినవారు వారె విశ్వబ్రహ్మ
యుపనిషత్తటంచుఁ గపటమతిని॥ 192

ఆ॥ ఉపనిషత్తులనఁగ నుర్వి వేదాంతముల్
వానిలోన నాత్మవస్తుతత్త్వ
ముండుఁగాని ప్రవరఖండ మెటుండెడి
స్వర్ణమపహరించుజాతిఁగూర్చి 193

ఆ॥ కుంభినీసురులకు గోత్రప్రవరనిర్ణ
యంబుచేసియుంచి రాదిమునులు
వర్తిలంగవలయు బ్రాహ్మణులైనచో
వీరి ప్రవరగోత్రవివర మందు 194

కం॥ విశ్వబ్రహ్మపదంబే । పశ్వాలపనంబు మూఢ్కి వ్యర్థము గాఁగన్
విశ్వబ్రహ్మోపనిష । త్తే శ్వేతను భవుండు చేసెనీజాతికిఁగాన్ 195

ఆ॥ బ్రాహ్మణత్వమునెడ బ్రహ్మగ్రహముపట్టి । యేడిపించుచుంటనిట్లువీరె
పోఁగుచేసినారుపూని విశ్వబ్రహ్మయుపనిషత్తటంచు నుత్తచెత్త 196

తే॥ అచ్చువేయించి క్రొత్తగా నపుడె దాని
కోర్టునకుఁదెచ్చె నాకట్టిగొట్టుజనము
ప్రస్నవేరైనఁ బ్రచురింపఁబడమి దాన
కడకుఁ ద్రోసెను ధర్మాధికారి కినుక 197

*కం॥ లేకయె బ్రహ్మజ్ఞానం । బేకరణిని బ్రాహ్మణుఁడగునీతనియున్నం
బేకులము వారుగూడను । నాకొని భుజియింపరంట యుక్తమె మహా

ఇత్యాదిస్మృత్యుక్తసంస్కారేణాపి । పాత్రవంశుద్ధ్యతి తేషామిత్యర్థః॥

---

*విశ్వబ్రాహ్మణులనివాడఁబడు బ్రాహ్మణులే నిజమైన బ్రాహ్మణులు- బ్రహ్మజ్ఞానము బ్రాహ్మణంలితరః ఉండవచ్చును. మాబ్రాహ్మణులు బ్రహ్మజ్ఞానములేక యూహ్మణులని పిలువబడుదురు ఏలయన, బ్రహ్మజ్ఞానము మానవపంక్తికిఁ గాని సహా [illegible] ంబఁధింపదు.

ఆ॥ విశ్వపదము మొదట వెలయు బ్రాహ్మణపద
మెట్లు గ్రంథరాజి నెన్నఁబడదొ
వాస్తవముగ నట్లు‡ వైదికబ్రాహ్మణ
పదముకూడ నెన్నఁబడదయంట॥ 199

ఆ॥ పడకపోవుఁగాక బ్రాహ్మణపదమున
కది విశేషణముగఁ గుదురఁగలదు
విశ్వపదము నట్లు లీశ్వరుఁ డైనను
జేయఁగలఁడె తద్విశేషణముగ॥ 200

ఆ॥ § బ్రాహ్మణప్రసాదభక్షణమునకునై
యాసచేయుచుండ్రు రఖిలజనులు
సత్యమైన బ్రహ్మజాతిప్రసాదంబు
మాలఁ డైనఁగుడువఁ డేలొకాని॥ 201

క॥ రాకుండె* మహాన్యాసము। పోకుండెశివాలయమ్ము పొంతకితఁ డెటో
కాకుండిన నన్యాహము పి। నాకిం దాఁకుచు నెయందునన్ వసియించున్

క॥ కాన మహాన్యాసంబున్ రానిజనుల్! శివునిగుడికి రాకుఁడు మీరల్
హా! నిత్యం బభిషేకము। మానుకొనన్ వలసె ముగ్ధమానవులింకన్

ఆ॥ ఇంతచదువుచదివి యిదమిత్థమని చెప్పఁ
గలసమర్థుఁ డేమికారణమున
నభ్యసింపకుండె నామహాన్యాసంబు
బోధపడదువాఁడు బుద్ధికింత 204

---

‡ వైదికశబ్దము విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దమువలెనే యేగ్రంథములయందును గాన్పింపదు.

§ ఇతరవర్ణస్థులు సామాన్యముగా మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు. వైశ్యులు మాతో భుజింతురేమో నాకుఁ దెలియదు. శూద్రులుకొందఱు భుజింతురు- మావర్ణస్థుల యిండ్లలో నన్యకులజులు భుజించుచుండఁగా నేనుజూడలేదు.

* మహాన్యాసము నేర్చుకొనందువలన నేనేశివాలయములోనికిఁ బోవుటకుఁ బ్రయత్నింపలేదు.

చం॥ †శివుగుడి కెచ్చటేనియును స్త్రీయులు పోవుటయుంగఁడంట కా
ని వెదకి భట్టిప్రోలనొకటి నేర్పునఁజూపెను, దాన స్త్రీయు లే
శివునిప్రతిష్ఠ చేసిరఁట, సేవయొనర్చెదరంటయుంద, యా
వివరము భట్టిప్రోల్జనులె వే లిఖియింతురుగాక యాదృతిన్ 205

కం॥ § విశ్వబ్రహ్మపదార్థము। విశ్వమయుండగుటఁ జేసి విశ్వజగతిపై
విశ్వబ్రహ్మోపనిష। త్తశ్వారూఢునివిధాన నగుపడునఁటగా॥ 206

మహాస్రగ్ధర

ఇది యున్మత్తప్రలాపం బిఁక నగుటకున్నై యేమిసందేహ మోయీర్
మదిలో యోజించుఁడార్యుల్! మఱిమఱి, యిటు లేమద్యపుంబోలి యూతం
డెడితో వాక్రువ్వ న్యాయంబిడఁదగుసభలో నిర్దితప్పంచనం గో
విదులే లేరైరి, యీదృగ్విధసభ నిఁక నేపిఁక సత్యంబు తేలున్ 207

ఆ॥ ఉర్విఁ బెక్కుకృతులనుండె* విశ్వబ్రహ్మ
పదమటంచు నితఁడు పలుకుఁగాని

---

† మావర్ణ్యులు దేవాలయములోనికిఁ బోవుచుండఁగా నేను జూడలేదు. భట్టిప్రోలులో విశ్వబ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠితమైన దేవాలయ మొకటికలదు. అర్చకుఁడు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడే. అందఱును గుడిలోనికిఁ బోదురు. § వాది సుపర్ణసగోత్రము మూలఋషు లయిదుగురు. ఉపసుపర్ణ విశ్వజ్ఞ శాం తౌరసేన సాంఖ్యాయనులు. విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తుఁజూచి ఋషులయొక్క సాంప్రదాయము చెప్పఁగలను. ఉపనిషత్తులు నూటయెనిమిదికిఁ బైఁగాఁ గలవు సంఖ్యనిశ్చయింపఁబడలేదు. అవియన్నియు వేదములనుండి సంగ్రహింపఁబడినవి విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునం దన్ని వేదములనుండియు నెత్తివ్రాయఁబడినవి కలవు కొన్నియుపనిషత్తులలో నెచ్చటినుండిసంగ్రహింపఁబడినవో వివరింపబడియున్నది మా మాతామహునిది సానగగోత్రము గోత్రఋషులవే ల్లుపనిషత్తులయందును వేదములయందును బురాణములయందును గానుపించును. ఏపురాణములలో నే వేదములలో నేయుపనిషత్తులలోఁ గనుపించునో ప్రత్యేకముగాఁ జెప్పలేను. నేనందులను బరిశీలింపవలెను.

‡ విరాట్పురుషునకు విశ్వబ్రహ్మశబ్దము పర్యాయపదముగుటచే విశ్వబ్రహ్మోపని షద్రెండలను గనుపించవలెను. ఎందులో విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునుగురించి నూడిఁ —— జ్ఞాపకము లేదు-

* పద —— పుస్తకములలో వాడఁబడియున్నది-

చూపఁ డొక్కటేని శుద్ధమౌ గ్రంథం బి
కెట్టుకల్లగాదొ యిద్ది చెప్పుఁడు॥ 208

క॥ కాత్యాయనసూత్రంబఁట। యత్యుత్తముఁడై నయితని, దాతము వాఁడౌ
కాత్యాయనుఁడే మమ్ములఁ। స్తుత్యులుగా వ్రాసినాఁడు, చూడుఁడు దానిన్

సీ॥ తనదు నాగరఖండమున "మనుస్సానగ
గోత్రిస్య" యనుముక్కకుం బ్రథమము
మనువె సానగుఁడంచు ఘనతరార్థము చెప్పెఁ
బదుగురునవ్వ నీపండితుండు
ఆమీఁద విడఁదీసియడిగితి "గోత్రిస్య"
యనుచోట వచియింపు మర్థమనుచు
అపుడు "గోత్రముయొక్క" యనియు "గోత్రమునకు"
ననియు వక్కాణించె నర్థమతఁడు
అది పరప్రతారణార్థమౌ నర్థమో
లేక యవిదితార్థమో కనుండు
ఈప్రలాపములకు నేవగింపనికోర్కిఁ
కెట్టునర్మసూక్ష్మ మెఱుఁగఁగలఁడు॥ 210

౧ మాది కాత్యాయనసూత్రము-కావలసినయెడల గోత్రిఖండమును జూపింపఁగలను-విశ్వరూపాచార్యులు బ్రాహ్మణుఁడు-ఆయనసంతతివారు మాకు బంధువులుకూడ నైయున్నారు. భాగవతముకూడఁ బ్రమాణగ్రంథమే-

౨ గోత్రిస్యయనఁగా గోత్రిమునకనికాని గోత్రముయొక్కయనికాని యర్థము-2 వ మార్కుదస్తావేజు (వజ్రసూచికోపనిషత్తు) 848 వ పుటలో వసిష్ఠుఁ డూర్వశికి జన్మించినట్లు చెప్పఁబడినది-దేవీభాగవత మష్టాదశపురాణములలో నొకటికాదు బ్రహ్మకైవర్తపురాణ మష్టాదశపురాణములలో నొకటి-మత్స్యపురాణముకూడఁ బ్రమాణగ్రంథము-వసిష్ఠుని కక్షమాల గృహిణియైనట్లు మనుస్మృతియందుఁగలదు-మత్స్యపురాణమందు నారదున కరుంధతి సోదరియైనట్లుకలదు-విద్యారణ్యభాష్యము వేదమూల - బ్రమాణగ్రంథము-

క॥ ‡శిల్పము బ్రాహ్మణువృత్తిగఁ
దెల్పంబడ దెచటననియుఁ దిండికిలేమిన్
స్వల్పవుఁబనినే తమవారి
కల్పనచేసికొనిరనియుఁ గడకితఁ డొప్పెన్॥ 211

చ॥ నిజము స్వజాతివృత్తులను నిండకపొట్ట యనేకు లియ్యెడన్
గజిబిజియాచుఁ దుట్టతుదఁ గాసిపనుల్ పొనరించుచున్న వా
రు జగతిఁ గాని శిల్పములె రూఢిగఁ గైకొనుచుంట లేదు, స
ర్వజనులు వీరిజాతి నదెవర్తనమందు మెలంగుటేలొకో॥ 212

సీ॥ భూములనార్జించి భూరికృషిక్రియ
నెందఱు బ్రతుక రీయిలను జనులు
హూణకలన్ నేర్చి యుద్యోగవిధులచే
నెందఱు బ్రతుక రీయిలను జనులు
క్రయవిక్రియక్రియాకరణ ధురీణులై
యెందఱు బ్రతుక రీయిలను జనులు
వేదశాస్త్రపురాణవిఖ్యాతకలలచే
నెందఱు బ్రతుక రీయిలను జనులు

ఒక్క తమరె మొదటినుండియు శిల్పజీ
వనులుగాగ నున్నవారుగాని
హెచ్చుకులము వాఁడు బిచ్చగాఁ డౌఁగాక
శిల్పమునకుదిగెనె యల్పమనక 213

‡బ్రాహ్మణునకు శిల్పమువృత్తియనియెచ్చటను జెప్పఁబడియుండలేదు-సామాన్యముగా జీవనముకొఱకేర్పఱచుకొన్న పనులలో నిదియొకటి. మాజాతీయులలో నెవ్వరు నందిపనిపాటలవృత్తి నవలంబించుటలేదని నేను జెప్పలేను శివ మార్గదస్తావేజు (బ్రాహ్మణవృత్తిమార్తాండము)లో (శ్రుతులనుండియు స్మృతులనుండియుఁ బురాణములనుండియు సంగ్రహించినవాక్యములుగలవు.

ఆ॥ §విప్రులీరలనుచు వెక్కిరించుచునుండి
రితనిజాతివార లింతవఱకు
ఇతఁడువచ్చిమాకు * విప్రధర్మమే
నిడక లాగుకొనె నిఁకేదిదిక్కు 214

క॥ ఈమాడ్కి సాక్ష్యమీతఁడు
ప్రామాణ్యవిదూరముగను బలుకు టటుండెన్
దా మనసువచ్చినట్టుల
నే మొయయర్థములఁ జాల నేకరువెట్టెన్ 215

క॥ ఇటువంటి వ్యర్థవాక్కుల
కెటులీయుదు నుత్తరంబు, నిప్పటి కీనూ
ఱిటికిఁ బయినయ్యె నేత
త్కుటిలోక్తుల ఖండనంబుఁగూర్చిన పద్యాల్॥ 216

---

* విప్రపదము మాకుఁగూడఁ జెల్లును. “రథకారో నామ బ్రాహ్మణః” యనువాక్యముదాహరణముగా నీయఁబడినది. అది సంజ్ఞనుపయోగింపఁబడియున్నది. అక్కడ రూఢార్థముగా నుపయోగించినది కాదు. ఆపదమునకు యౌగికార్థముకూడ నుపయోగింపవచ్చును. అన్నిటిలోను రూఢార్థమే ముఖ్యమైయున్నది. కౌముదిలో యౌగికార్థమునం దుపయోగింపఁబడినది. షట్కర్మలు వేదమంత్రములతో బ్రాహ్మణులే చేయవలెను. శ్లోకరూపములైన యితరమంత్రములతో నితరులీషట్కర్మలు చేయవచ్చును. అందులకిప్పుడాధారమేమియు గ్రంథరూపమైనది చెప్పలేను ఆదికమలాకరస్మృతిలోనున్నది. అగ్రతాంబూలము సభలలో బాగుగాఁజదువుకొన్నవాండ్రకిత్తురు. పురోహితుఁడుకూడ సంస్కారియైననిత్తురు. సంస్కారియైనప్పటికి గ్రామపౌరోహిత్యముచేయువానికి మాత్రమియ్యరు. శైవసిద్ధాంతప్రకారము ఖననము ముఖ్యము. కలియుగములోఁ బరాశరస్మృ

§ మాణాంపతి యప్పాకణ్యాచారి వ్రాసిన విప్రమాయావేశవిభంజనమంత్రోపదేశము 11వపుట.

నానాగోత్రస్థులుగాను క్రొత్తక్రొత్తమతములుగలవారుకాను స్వకులాభిమానముగలవారుగాను మనుమయమున్నగు పంచబ్రహ్మజాతస్థులయందనూయతగలవారైనవిప్రనామధేయంబుధరించిన బాపలు శిల్పులచే భయపరుచబడినవారుగాను పాపకార్యధురంధరులుగాను కాలముగడుపుచున్నారు. ఓరాజపుత్రులారా! విప్రులచేగల్పింపబడిన మాయయనెడు పర్వతమునకు వజ్రాయుధతుల్యమగువచనమును శ్రవణించుదురుగాక.

ఆ॥ తిట్టె వైదికులను దిట్టెవాసిష్ఠుల
నింకఁ దిట్టెఘనుల నెవరెవరిని
నూఱుమాటలేల నోరికివచ్చిన
ట్లెల్ల మాటలాడె నేమిచెపుదు॥ 217

క॥ § తరువాతిసాక్షి మాయూర్
కరణమురంగయ్య, యతనికరణీకంబే
దురితమ్మున నోపోయియొ
మొఱలిడెడిం బ్రకృత, మేమిముచ్చటలింకన్॥ 218

క॥ వినను నేతత్సాక్ష్యములోనంగల తత్త్వమున్ విలోకించి జనం
బౌననఁగఁ బ్రథానాంశంబేనిగనంబఱచుట వ్యర్థకృత్యంబనుచున్ 219

తి ముఖ్యముగా నవలంబింపఁదగినగ్రంథమైయున్నది. స్మృతు లనంతములు. బుక్కరాయనికి విద్యారణ్యులు మంత్రిగానున్న ట్లతనివిషయమైనచరిత్రలో నున్నది... వెలవర్తి ఆంజనేయశాస్త్రివ్రాలు...

§ ...1911వ సం॥ 9వనవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 6వసాక్షి...జానపాటిరంగయ్య...జానపాడు............మాగ్రామములోఁ బాతపాటమ్మ పోలేరమ్మ లను రెండుదేవతలు కలవు. పాతపాటమ్మగుడి యున్నము చినవీరయ్య పట్టాభూమిలో నున్నది. ఆగుళ్ళలో విగ్రహారూపములేని రెండుశిల లుంచఁబడియుండెను. ప్రకృతము మాగ్రామపు రైతులు రెండువిగ్రహములను జేయించి తెచ్చిరి...పాతపాటమ్మగుడిపురాతనమైనదిగానుండి శిథిలమైనందునఁ గ్రొత్తగా మరమ్మతుచేయించఁబడెను. కుమ్మరివాఁడే పూజారి–దేవతలఁ గుమ్మరివాఁడును జాకలివాఁడును నలంకరింతురు. విశేషము స్నీభు భార్గవరపుఁ బెదగుచ్చయ్యయు నున్నము చినవీరయ్యయు నీగుళ్ల పెత్తనదారులు. వారు చందా వసూలుచేసిరి. వైదికులుకాని నియోగులుకాని యీదేవతలఁ బూజింపరు. బ్రాహ్మణులు నైవేద్యమీయరు. బ్రాహ్మణులు తమయిండ్ల గోడలమీఁదఁ గుంకుమపసుపులతో నలంకరించి పూర్వోక్తదేవతాభావనతో నచటఁ బూజింతురు. పోలేరమ్మగుడియు నూతనముగాఁ గట్టఁబడెను. అదికూడ రైతులచేతనే కట్టఁబడెను. [illegible] యీయలేదు. వాది చందాయీయలేదు. వాదికాని వాదిపక్షము [illegible] వారుకాని యెప్పుడునీ దేవతలఁ బూజించియుండలేదు. ఏడే [illegible] ర్యునిచేతఁ బ్రతిష్ఠచేయించిరి. యంత్రము వేసివిగ్రహము క్రింద

క॥ ఏతద్వ్యవహారమున నా। యాతఁడు మున్నిడిన*సాక్ష్య మెటులుండెనో యి
ద్దేతీరున నుండెనో యా। యాతత భేదంబుమాత్రమగుపడఁ జిలలర్ 220
ఉ॥ ఈగతి సాక్ష్యమున్న దువ నేర్పడియుండినయట్టి హేతువుల్
ప్రాగుదితంబు లేయయి విరాజిలుచున్న వికాన నచ్చటన్

నుంచఁబడిన బంగారపు రేకు పోయినది. అందువలన దేవతలసత్తా తొలఁగినదని గణాచారులు చెప్పిరి. అందుపై గ్రామస్థులు కమసాలికులస్థుఁడైన పోలేటి లక్ష్మయ్యచేత మరలఁ బ్రతిష్ఠచేయించిరి. 2,3,4,5ప్రతివాదులు ప్రతిష్ఠాసమయమున నచ్చటలేరు... 1వప్రతివాది ప్రతిష్ఠచేయించినతరువాత దేవతల గ్రామస్థులు పూజించుచునేయున్నారు. ప్రతిసంవత్సరము వీలైనప్పుడెల్లఁ గొలుపులుచేయుచున్నారు. కడపటిప్రతిష్ఠతరువాత 4కొలుపులుజరిపిరి. ఇప్పటికి 2మాసములక్రిందఁ గడపటికొలుపుజరిపిరి. ప్రతివాదులు విశ్వబ్రాహ్మణులనికూడఁ బిలువఁబడుదురు. (క్రాసు) 2,3సంవత్సరములనుండి కొంతమందిరయితులు ప్రతివాదులను విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుచుచున్నారు. ప్రతివాదులకులస్థులు కూడఁ దములోఁదాము విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుచుకొందురు. ప్రతివాదులకులస్థులు కమసాలులనియు విశ్వబ్రాహ్మణులనియుఁ బిలువఁబడుచున్నారుకాని బ్రాహ్మణులనిపిలువఁబడుటలేదు. వాండ్రియిండ్లలో మేము భోజనముచేయము. ఇంకనెవరు తినునది నేనెఱుఁగను-ప్రతివాదులకులస్థులు వ్యవసాయము వడ్రంగము కమసాలపని చేయుదురు-నాకుఁదెలిసిన 25 సంవత్సరములనుంచి గ్రామస్థులు గుళ్లలోపలికిఁ బూజచేయుటకుఁ బోవుచున్నారు...బ్రాహ్మణులు బోనములుచెల్లింపరు...గ్రామనైవేద్యము కరణముచే జెల్లింపఁబడుచున్నది- నేను కుమ్మరివానికి బియ్యమిత్తును-వాఁడన్నము వండి గుడికిఁదీసికొనిపోవును.

---

*...సబ్ మేజస్ట్రీటుకోర్టులో...ముద్దయిలతరఫు 1వ సాక్షి...జానపాటిరంగయ్య...

నా గ్రామంలో పోలేలమ్మపాతపాటెమ్మ...లవిగ్రహములుశికస్తుకావడంవల్ల... 1టో ముద్దాయితో ప్రతిష్టచేయించినారు......నేను బోనము చెల్లించినాను. తక్కిన బ్రాహ్మణులు యెవరు చెల్లించలేదు. కంసలబత్తునివల్ల ప్రతిష్టచేయించినారుకనుక మేము బోనము యివ్వడంలేదని 1, 3, 4, 5సాక్షులు అన్నారు. అందుపయిన నేను బోనము యివ్వడంలేదని 1, 3, 4, 5 సాక్షులు అన్నారు. అందుపయిన నేను 1, 3, 4, 5 సాక్షులను కంసలబత్తునివల్ల ప్రతిష్టచేయను మొదట వొప్పుకొని యిప్పుడు యెందుకు బోనము యివ్వరని అడిగినాను. యిందుకు 1, 3, 4, 5 సాక్షులు జవాబు యివ్వలేదు...

బాగుగఁ జూచుకొండనుచుఁ బారక రాజికివిన్నవించి యే
నేగుచునుంటి శీఘ్రముగ నింకొక * బుద్ధిమదగ్ర్య పాలికిన్॥ 221

క॥ సామాన్యుఁడుకాఁ డాతఁడు। శ్రీమంతుఁడు § నాలునూర్ల సిస్తేటన్
గామించికట్టునఁట. యిఁక। నేమాత్రమబద్ధమాడఁడీ హేతువునన్ ॥222

ఆ॥ సిస్తు నూర్లకొలఁదిఁ జెల్లింపనేచూడుఁ
దప్పు వేలకొలఁదిఁ నలరదొక్క .

కమసాలులుప్రతిష్ఠచేసినందువలన బ్రాహ్మణులును వాదియూ నైవేద్యముతీసికొనివచ్చుట కిష్టపడలేదని నేను జెప్పినానేమో నాకు జ్ఞాపకములేదు-విశ్వబ్రాహ్మణులుప్రతిష్ఠచేయవచ్చునాయని వాదితోను మాతికొండజీతోను యోజించినాను-చేయవచ్చునని చెప్పినారు-నైవేద్యములవిషయమై వారి నడుగలేదు-క్రిమినల్ కోర్టులో నేను సాక్ష్యము చెప్పినాను-నాకుఁజదివివినిపించిన యీసాక్ష్యములోవలె విశ్వబ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠచేయవచ్చునని యొప్పుకొనియు మరల బోసము లెందుకుఁజెల్లింపరని వాదినిగాని తక్కినబ్రాహ్మణులనుగాని నేనడుగలేదు-నాసాక్షికైఫియ్యతు చదివివినిపించినారు-నేను దస్కతు చేసినాను.

కోమట్లుకూడ వండిననైవేద్యము చెల్లింపలేదు-కొంతమంది బియ్యమునుమాత్రమిచ్చినారు-వాండ్రపేరులు చెప్పలేను-బ్రాహ్మణులలో నెవరును జెల్లింపలేదు-1వ ప్రతివాదిప్రతిష్ఠచేయునప్పుడు వాది యున్నాఁడు-నాఁకు దెలిసియున్నంతవఱ కింతకుఁ బూర్వము విశ్వబ్రాహ్మణు లెప్పుడును బ్రతిష్టచేసియుండలేదు వాదియన్నకు నే నెదురు పార్టీదారుఁడను వాదియన్న నామీఁద నొకక్రిమినల్ చార్జి తెచ్చినాఁడు. నేనుగూడ రిమేండులోనున్నాను మే మొకరిపైనొకర మితరవ్యవహారములుకూడ జరుపుకొనియున్నవారము. 1వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠజరుపునప్పు డతని కతఁడే యజమానుఁడుకాని యితరుఁడెవఁడును యజమానుఁడులేఁడు. (ఈప్రతిష్ఠవిషయమైజరిగిన) క్రిమినల్ కేసులో నున్నము చినవీరయ్యకూడ నొకముద్దయియే. గుండాలము త్రయ్యపైనొక రేఫ్ కేసువచ్చినది. నే నతనిపక్షమున సాక్షిని...

*...1911వ సం॥ 9వ నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 4వ సాక్షి, ఉన్నము చిన..య్య...జానపాడు...

§...నేను రు 400-0-0ల సిస్తు కట్టుదును మాగ్రామములోని పాతపాటమ్మ.. ను నేనెఱుఁగుదును.

సిస్తు నధికముగను జెల్లించినంతనే
కల్లవలుకఁడనుట పొల్లుమాట॥ 223

ఉ॥ * పుట్టుకతోనె శూద్రునకుఁ బుట్టు నసత్యముఖాఖిలంబులౌ
చెట్టగుణంబు, లవ్వి ద్విజసేవయొనర్పఁ గ్రమక్రమంబుగన్
గిట్టును, బ్రాహ్మణుండనినఁ గేవల నింద్యుఁగఁజూచునట్టివాఁ
డెట్టు లబద్ధమాడఁడిఁక నెక్కువసిస్తును గట్టుమాత్రనే॥ 224

ఆ॥ మున్ను † నందిగామ చెన్నమల్లిదేవ
తలకుఁ దాఁ బ్రతిష్ఠనలిపెనంట
యితఁడు నింకనొక్కయీాద్పశుండునుమాత్రి
మెఱఁగియుండిరంట యిద్దియగుట॥ 225

క॥ అఱువదిమూఁడేడులవాఁ
డెఱుఁగఁడు రథకృత్ప్రతిష్ఠ యీాగ్రామమునన్

---

† నేను 16సంవత్సరములవయస్సునందుఁగానందిగామచెన్నమల్లయ్యయను విశ్వబ్రాహ్మణుఁడీరెండు దేవతల ప్రతిష్ఠించెను అప్పుడు పాతపాటమ్మకు గుడిలేదు. పోలేరమ్మకుమాత్రి మొక చిన్నగుడి యుండెను. ఆదేవతలకుఁ గుమ్మరియుఁ గొల్లయుఁ బూజారులు. బ్రాహ్మణు లాగుళ్లకుఁబోయి యాదేవతలఁబూజింపరు. 6 సంవత్సరముల క్రిందఁ బాతపాటమ్మకు మేమొక గుడికట్టించితిమి. మేము పోలేరమ్మగుడిని స్థలాంతరమున నేర్పఱచి క్రొత్తవిగ్రహములఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేసితిమి. ఆవిగ్రహములు దుగ్గిలోవిశ్వబ్రాహ్మణులచేఁ జేయఁబడియె. బ్రాహ్మణులెప్పుడును జందా యిచ్చుటలేదు. విశ్వ

---

* భారతము,అనుశాసనికపర్వము,

శ్లో॥ రాగో ద్వేషశ్చ మోహశ్చ పారుష్యంచ నృశంసతా। శాఠ్యంచదీర్ఘవైరత్వ మతిమాన మనార్జవం॥అనృతం చాతివాదశ్చ పైశున్య మతిలోభితా వికృతిశ్చాప్యవిజ్ఞానం జనసే శూద్రిమావిశత్॥ దృష్ట్వా పితామహశ్శూద్ర మభిభూతంచ తామసైః।ద్విజశుశ్రూషణంధర్మం శూద్రాణాంతు ప్రియుక్తవాన్॥నశ్యంతితామసాభావా శూద్రస్య ద్విజభక్తితః॥ద్విజశుశ్రూషయాశూద్రః పరం శ్రేయోధిగచ్ఛతి॥

అఱువదికి రెండుతక్కువ
* పురుషుండితఁడు, డెటుల నెఱుఁగఁబోలెడిఁజూడన్॥ 226

క॥ డెబ్బదియైదేండ్లవయ
సబ్బిన † యేలూరిసర్వయాఖ్యుండును నీ
యబ్బురపుంబనియెఱుఁగం
డిబ్బుద్ధిమదగ్ర్యుఁ డెటుల నెఱుఁగఁగలిగెనో॥ 227

తే॥ చెన్నమల్లాఖ్యరథకారుచేఁ బ్రతిష్ఠ
నెవరు మాయూరిలోనఁ జేయింపలేదు
తలఁప మాయూరిపెత్తనదారులపుడు
బ్రహ్మవిద్వేషమున నిట్లు ప్రబలలేరు॥ 228

తే॥ వత్సరగ్రాసములనిచ్చి వారలపుడు
తిన్నగన్ బ్రాహ్మణుల మన్నియున్నవారు
కాని యధునాతనులవలెఁ గాఱులఱచి
స్వర్ణకారులకుఁ బూజనల్ సలుపలేదు॥ 229

ఉ॥ కాయయుఁగాని కూరయునుగాని ద్విజాతులకీయకుండఁ దా
రేయెడనేన్ భుజించుటకు నీహ యొనర్చినవారుకారు వార్
వేయివచింపనేల మును విప్రకృతుల్ సవరించి పైన నా
త్మీయముచక్కఁ బెట్టుకొనుధీయుతు లప్పటివా ర్నిజంబుగన్॥ 230

బ్రాహ్మణులుకూడ వీయరు. పాతపాటమ్మగుడి నా పట్టాభూమిలో నున్నది.

---

* ...సబ్ మేజస్ట్రేటు కోర్టులో...ముద్దయితరుపు 2వసాక్షి...జానపాటి జానికి రామయ్య...జానపాడు...వయస్సు 58సంవత్సరాలుఁ ది10-10-06

...కడవంటి కంసలకులస్తుడు ప్రతిష్టలు యెప్పుడు చెయ్యలేదు. కొన్ని గ్రామాదు [illegible] వల్ల ప్రతిష్టలు చేయించినారని చెప్పి 1టో ముద్దాయితో నా గ్రామంలో [illegible] ఇదివరకు పోశిలమ్మ పాతపాటెమ్మను పునహ ప్రతిష్టచేయించినారు ....

† ...2వసాక్షి...యేలూర సరవయ్య...జానపాడు...వయస్సు 70 సంవత్సరా

...యిదివరకు నా గ్రామంలో కంసలవానితో ప్రతిష్టలు చేయించలేదు...

తే॥ కాన నప్పుడు కమసాలియైన చెన్న
మల్లయ ప్రతిష్ఠయొనరించు నెల్లఁ గల్ల
లలిని గమసాలులం బెద్దలంబొనర్పఁ
బలికె నున్నమువీరయ్య పాపమనక॥ 231

ఉ॥ * తాను విలేజిమున్సిఫును దద్గణకుండును ధర్మకర్తలై
పూని కలాదయాజనము పూర్తినొనర్చినవారు చాలదే
దీనిప్రసక్తిలేక పృథివీసురయాజనముల్గలట్టి కా
లానను నేరొచేసిరని లాఘవపూర్ణుఁడు తేల పల్కఁగన్॥ 232

తే॥ గుళ్లుకట్టించిరో లేక మళ్లుమాన్య
ములనొసంగిరొ కాని యీముగ్గురైరి
ధర్మకర్తలు నేఁటికిఁ, దానఁ జేసి
స్వర్ణకారప్రతిష్ఠకున్ సమయమబ్బె॥ 233

ఉ॥ ఏను † పురోహితుండనని యీరథకారునకుం బ్రతిష్ఠలో
మానెడువడ్లగింజలును మాసిన రెండు కొలాయగుడ్డలున్
రా నరపాలొసంగుమని రద్దియొనర్చితినంట, యయ్యెడన్
దాను దనట్టివాగలును దానికి నొప్పకపోయిరంట, హా॥ 234

సీ॥ బుద్ధివచ్చినదాది పోయి దేశాంతరాల్
నత్పండితులయొద్దఁ జదివినాఁడ
చదివి గీర్వాణాంధ్రసాహితింబడసి యా
పయి ద్విభాషాకవి నయినవాఁడ

---

* ఆదేవాలయపుఁబనులను నేను జక్కఁబెట్టుచుందును. గ్రామమున్సిఫు కరణముకూడ ధర్మకర్తలైయుందురు. మేము 1వ ప్రతివాదిచేఁ బ్రతిష్ఠ చేయించితిమి. అప్పుడు తగవు లేదు. ప్రతిష్ఠాకాలమున వాదికూడ నున్నాఁడు.

† పురోహితుఁడనని వడ్లు వస్త్రములు మొదలైనవానిలో నర్థభాగమడిగెను. 1వ ప్రతివాది యీయకపోయెను-మేమును రైతులును భాగమిచ్చుటకు సమ్మతింపలేదు అటుపైని వివాదము లంకురించెను.

ఏ కృతులఁ బ్రాసరించు చవధానవిద్యతో
దేశదేశంబులు తిరిగినాఁడ
తిరిగి సత్సభలలో మరియాదలం బొంది
స్థిరయశోధనము నార్జించినాఁడ
గీ॥ విత్తమునఁగూడ మద్భ్రాత క్రీతినిడిన
యంతతోడనె పరితృప్తి నందినాఁడ
ఇట్టినామీఁద నిటువంటిచెట్టమాట
చెప్పినాఁడీతఁ డీఁక నేమిచేయువాఁడ॥ 235

కం॥ పట్టుదలమనుజుఁ డీతఁడు। చెట్టయొమంచియొపౌనర్పఁ జిత్తంబునఁదా
మొట్టమొదలెంచె నేర్బడి। తట్టలయున్మృతంబులాడు దానికొ అరుఁగాఁ

క॥ రథకారాళిన్నేహము। పృథివీసుర వైర మితని పెద్దతోవకునై
పృథుకారణంబులయ్యెను ప్రథమం, బడినిల్ప నిట్టిపాట్లంబడియెఁ॥

తే॥ తానుబట్టినకుందేటి కౌను మూఁడె
కాళ్ళటం చీతఁ దూరిలో ఘనత కెక్క
నెదురుతాఁ కెను మద్భ్రాత యీతనికిని
వేర్పడెం బార్టియంతనీయిర్వురకును॥ 38

తే॥ పెద్దకాఁపాటఁ గరణముం బెక్కు రైతు
లితనిపార్టిని చేరిరి, యితనియొక్క
చిన్నతల్లికుమారుఁడై యున్నకతన
గ్రామమున్నిభు నితడు నైక్యంబెకనిరి॥ 239

(క్రామ) నాసహోదరులిద్దఱును నాతోఁ గలసియేయున్నారు. క్రిమినల్ చార్జిలో రైతులందఱును చేర్పఁబడిరి. నాకిప్పుడు 58 సంవత్సరముల వయస్సు-ధాతక అవు. నాఁటికి నేను 18, లేక 20 సంవత్సరముల వయస్సువాఁడను-నేను బందరుగాలివాన యెఱుఁగుదును-మొదట నందిగామ చెన్నమల్లయ్య చేసిన ప్రతిష్ఠ ధాతకు 1,2 సంవత్సరములు ముందు [illegible]-గాని యైయుండును అప్పుడు పీఁటలమీఁద నెవరుకూర్చున్నది [illegible] ము లేదు. ప్రతిష్ఠాదిక్రియలు 5 దినములు జరిగెను. [illegible] యావివరము జ్ఞాపకము లేదు. పాతపాటమ్మగుడి యెప్పుడు నిర్మి[illegible]ంచినది-పాతపాటమ్మగుడి కాగ్నేయభాగమున మేమునిప్పు చెల్లించు

శా॥ క్రిందన్ మీఁదను నాచు నెన్నటికిఁ బాట్రిం జంపుకోకుండ నా
చందం బీజనుఁ డస్మదగ్రిజు నెటో సాధింపఁగంజూచు చీ
వందర్భాన ద్విజాతులందఱికిన్ సంబంధమున్నట్టి యీ
క్రందుం జేసినవాఁడుచూడుఁడుబుధుల్! కార్పణ్య మేపారఁగన్॥ 240

తే॥ బ్రాహ్మణుండైన మద్భ్రాతపైని పగను
బ్రాహ్మణుల కందఱకుఁ జేసెఁ బరిభవంబు
ఆయనకుఁ దోడునై వ్యవహారమునకుఁ
డిగితిఁగావున సాక్ష్య మీతీరు చెప్పె॥ 241

తే॥ స్వర్ణకారులఁ బెద్దలంజలిపి తగవు
లాడుచుండినవాఁడౌట నన్న మెపుడు
వారివసతులఁబోలె * నావసతియందుఁ
గూడఁ దినలేదటని దబ్బఱాడె నితఁడు॥ 242

శా॥ నాతోఁబుట్టున కీమహాశయున కన్యాయంబుగాఁ గయ్య మీ
రీతిన్ సాగిననాఁటినుండియె తినన్ లేదంతియోకాని ము
న్నీతం డేశుభవాసరంబునను మాయింటం బసాపడ్డ వా
డే తత్కాలమునందు మాకుఁ దమ కుండెంగానమిత్రత్వముల్॥ 243

చున్న యూరిశావికలదు-బియ్యము బట్టలను గుఱించి తగవువచ్చువఱకు బ్రాహ్మణులం
దఱును కొందఱువిశ్వబ్రాహ్మణులును నుండిరి-వారి కేమిపదార్థములువచ్చినది నాకు
జ్ఞాపకములేదు-నేను 2 వ ప్రతివాదిని జూడలేదు. కంకణము లెవరును గట్టుకోలేదు-
అది యనవసరముగాఁ దలఁపఁబడెను-ఆరాధ్యబ్రాహ్మణుఁ డీయాజనమునుజరిపినప్పు
డెవ్వరేని కంకణముకట్టుకొన్నసంగతి నాకు జ్ఞాపకములేదు-తరువాత నొకసంవత్సర
మున విగ్రహములు యంత్రములులేకయేయుండెను- 1 వ ప్రతివాదిగ్రామము మాగ్రా
మమునకు 48 మైళ్ళదూరములో నున్నది-ఆయనకుఁ జుట్టమైన 5 వ ప్రతివాది యాయ
నను బిల్చుకొనివచ్చెను-1 వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠచేయుటకు గాను గ్రామస్థులనెక్కువసొ
మ్ముకోరినప్పుడు తక్కువసొమ్మునకే చేయవలసినదిగా వాది సిఫారసుచేసెను- 9 సం
వత్సరములక్రింద వాదియన్న నామీఁదను మఱికొందఱిమీఁదను క్రిమినల్ కేసొకటి
తెచ్చెను

* వాదియింటిలోఁగాని ప్రతివాదులయిండ్లలోఁగాని యెన్నడును భోజనము
చేయవలసినంతయవసరము నాకుఁగలుగలేదు...

క॥ * కుమ్మరి యైదవసాకిరి! కమ్మరిపక్షంపుఁ గమ్మకాఁపుజనుల మూ
లమ్మున నదియో చెప్పెను, నమ్మఁగ నెటు వీలుపడెడి న్యాయము లేమిన్

క॥ ‡ ఇత్తురఁట ద్విజులు బియ్యము! తత్తండులములను వండి తా నైవేద్యం
బెత్తునఁట దేవతలకుఁ, జొత్తెంచరఁ టచ్చటికిని క్షోణీసుపర్వుల్ ॥ 245

కం॥ † మ్రొక్కను సైతము మ్రొక్కరఁ! టెక్కాలమునందుఁగూడ నీ దేవతకున్
మ్రొక్కనె కూడని దేవత! కెక్కారణమునను బియ్యమిత్తురు తలఁపన్ ॥ 246

ఉ॥ పాలులుమాత్రమన్న మిడఁ బాల్పడరంచు వచించి వెంటనే
బేరులు తెత్తురన్న మని చెప్పె పెలోఁబడె వీఁడు, విప్రులే
దారిని బోవ వైశ్యులదె దారిని బోదురటన్న జ్ఞాన మీ
వీరనికున్నఁ జెప్పఁడిటు వీటిడియై ప్రతివాదు లార్యఁగన్ ॥ 247

కం॥ అన్నమె నైవేద్యంబిడు
మన్నవణిక్కులజు లూరకుంటకుఁ గతమే
మున్నదొ మదికిం దోఁపదు
మొన్నటి రథకృత్ప్రతిష్ఠ మొదలుగ మరలన్ 248

---

*...1911వ సం॥ 9వ నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 5వసాక్షి...పారిశ్శ వీరన్న...జానపాడు...

...నేను గుమ్మరిని- నేను బాతపాటమ్మ పోలేరమ్మల కర్చకుఁడను

‡ బ్రాహ్మణులు మాకు బియ్యమిత్తురు. మేము వానిని వండి దేవతలకు సమర్పింతుము. బ్రాహ్మణులా దేవాలయములకు రారు.

† మ్రొక్కులుకూడఁ జెల్లింపరు. వాదియు వాదివంశస్థులు నెప్పుడును మ్రొక్కులు చెల్లించియుండలేదు (క్రాసు)...బ్రాహ్మణులెప్పుడు నన్నము నైవేద్యము పెట్టరు. వారియిండ్లకుఁబోయి మేము బియ్యము కూరలు మొదలైనవి కొని తెత్తుము 1వ ప్రతివాదిప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బూర్వము కొందఱుకోమట్లు వండినయన్నము తీసికొనివచ్చుచుండిరి. విశ్వబ్రాహ్మణులును బియ్యము మొదలగువస్తువులు నైవేద్యములకు గాను మాకిచ్చుట వాడుకయైయున్నది. నేను మొదటిప్రతిష్ఠకుఁ బిలువఁబడితిని. మేము రెండుకుటుంబములవారము పూజారులుగానుందుము అక్కడిపను లుభయులచేతను జేయఁబడుచుండును ఉభయులము నైవేద్యములు పంచుకొందుము. నేనును సంకాళిసుపూజారియును పక్కడిపనులు చేయుచుందుము.

ఉ॥ ఎంతగనూటిపోసిననునీతనికిం బెదకాఁ పబద్ధముల్
కొంత నిజంబెపల్కఁబడెఁ గుంతితమాట మనీష, వైశ్య ల
త్యంతపుభక్తిఁ బూర్వమున నన్ను మొసంగుటయుం గలాదుచే
వింతప్రతిష్ఠ చేయఁబడువెంటనె మానుటయుఙ్ నిజంబులే 249

ఆ॥ అల్లి బ్రాహ్మణులును నన్ను మూఙ్ నైవేద్య
మిచ్చుచుండి ప్రకృత మీఁ ప్రతిష్ఠ
యైనదాది మాని, రద్ది యొక్కటె వీసి
సాక్ష్యమందుఁగల యసత్య మరయ॥ 250

కం॥ అధికారులగుచు గ్రామపు
నధికారులె యెన్నొ కల్లలాడఁగ హీఁ డా
యధికారులకుం లోఁబడి
యధమత నొకయనృతమాడ నది తప్పేమా॥ 251

సీ॥ ?ఒకటవ ప్రతివాది "యున్న వారు ప్రతిష్ఠ
యూనెడఁ బ్రతివాదులంద" అనియె
రెండవప్రతివాది ఖండించె నద్దాని
"నే నందు లే"నన్న దాని కోనె
పెద్దకాఁ పలెసపై ప్రేమాతిశయము చేఁ
బోషించెనద్దానిఁ బూర్ణముగను
అతని ప్రేరణమీఁద నరుదెంచి పూజారి
యూతనివాక్యమే యనువదించె

ర, 4, 5 ప్రతివాదులు యంత్రము వేసి ప్రతిష్ఠచేయునప్పు డుండిరి...

?... మేజస్ట్రేటుకోర్టులో... 1వముద్దయి... వోలేటిలక్ష్మయ్య...............
...6,7,2,8,4,5,8,9,10ముద్దాయిలు వాతో వుండి ప్రతిష్టచేయను సహాయ్యము
చేసినారు...

"ఒక్క యొకటవ ప్రతివాదిదక్క నవుడు
తక్కు ప్రతివాదు లెవరునుం దనర,, రనుచుఁ
గరణ మందరిపైఁగూడఁ గరుణఁజూపె
దేని నమ్మంగవలె వీనిలోనఁ జెప్పుఁడు॥ 252

ఉ॥ *చాకలివాఁ డనంతరపుసాకిరి, ముందుకుముందె వీఁడుతా
♦నీ కమసాలియిండ్ల భుజియింతునన్, భుజియించుఁగాక,యీ
వాకున నేమిలాభములువాటిలు నీ కమసాలివారికిన్
చాకలితిన్నమాత్రమున తప్పొసురులయ్యెదరొక్కొ వీరిలన్ 253

క॥ చాకలికింపగునన్నం। బేకరణిం గుమ్మరికిని నిష్టముకాదో
ఆకరణినిష్టమైనన్ జాకలివలెనుడువఁడేల సాక్ష్యము వాఁడున్ 254

క॥ గ్రామాధికారి సాయము। తో ముందుగ బోధపఱచితో ద్రోఁబడు నీ
గ్రామపుఁజాకలివాఁడిటు। లేమేనివచించుఁగాక యేమగుదానన్ 255

క॥ ధర్మాధికారిచేతను। నిర్మర్మతఁబిల్వఁబడిన నిజరజకుఁడుతాఁ
గర్మారాన్నముతిననని। మార్మసలుటచాలదొక్కొ మనవారలకున్

---

*...1911వసం॥9నవంబరు...ప్రతివాదులతరపురివసాక్షి...తుమ్మపూడి పకీరు గాఁడు...చాకలి...జానపాడు

♦ప్రతివాదులకులస్థుల నే నెఱుఁగుదును. నేను వారియిండ్లలో భోజనముచేతును. (క్రాను)నైవేద్యములలో నాకు భాగముగలదు.కొన్నివేళలలోఁ గరణము వండినయన్నముకూడఁ దీసికొనివచ్చును.౯,౧౦సంవత్సరములనుంచి నే నా గుళ్ళలోకిఁ బోవుచుండుటలేదు. బ్రాహ్మణులు వండినయన్నము తీసికొని వచ్చుసంగతి నాకుఁ దెలియదు. నేనది చూడలేదు.కరణముబోనము వేఁటయొు గుడికిఁ బంపఁబడుచుండును.కరణముతల్లి 9,10సంవత్సరములక్రింద నన్నమును దీసికొని వచ్చుచుండెను.ఆమె యిప్పుడు ముసలిది.మాతండ్రికాలమునుండియు నేను బ్రతివాదులయిండ్లలోఁ దినుచుంటిని ...ము [illegible] చేయఁబడలేదు...

చ॥ ధరణిసురాళి బోనములఁ దాఁ గొనిపోవ వెఱుంగఁడంట, యా
కరణముతల్లి బోనమును గైకొనిరాఁ బోఁడఁగాంచెనంట వీఁ
డరయఁడు దీనియందుఁగల యర్థము పాఠకులార! మీర, లీ
కరణము కాఁడె బ్రాహ్మణుఁడు, కాఁడన నాతఁడు కోపగింపఁడే॥

ఆ॥ కుంభకారకునకె కొలుతునుబియ్యమం
చనివచించెఁ గరణమయ్యె,తాను
కరణమల్లె కుంభకారుఁడుఁ వచియించె
రజకుఁ జేతదుక్తి రద్దుపఱచె॥ 258

క॥కనుగొనుఁ డీసాక్ష్యంబుల నెనయుపరస్పరవిరోధ,మిఁకబ్రాహ్మణులే
యనువున నన్నముగొనిపోరని రుజువయ్యెనొ,వచింపుఁడార్యజనంబుల్॥

ఆ॥ (1) తాండ్రసూరయాభిధానుఁడై కొండూర
నుండెనంటయెవరొ యొక్క వెలమ
యాకలాదులకును నేడవసాక్షిగా
వచ్చె, వీరి నెటుల మెచ్చినాఁడొ॥ 260

తే॥ (2) ఎపుడొ తక్కెళ్లపాటివీరేశలింగ
మనెడికమసాలి తమయూర నొనరిచెనఁట
లలితకుఁ గంగకుం బ్రతిష్ఠలను, వాని
నర్చనము సేతురఁట బ్రాహ్మణాదిజనులు॥ 261

క॥ నిజమేయని యెంచుదమది
యజమానుఁడుగాఁగనుండి యటుఁగంకణముఁ॥

---

(1)..1911వసం॥10వనవంబరు..7వసాక్షి..తాండ్రసూరయ్య..వెలమ..కొండూరు,

(2) మానుకొండలో గ్రామస్థులొకదేవత ప్రతిష్ఠచేయించిరి. అచ్చట నామేనల్లునివ్యవసాయపుఁబనులు నాచేతఁ జేయింపఁబడవలసివచ్చెను. ఆప్రతిష్ఠనుదక్కెళ్ళపాటి వీరేశలింగమును నొక విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు చేసెను-అచట నాగ్రామదేవతకుబ్రాహ్మణు లన్నము నివేదనముసేయఁ జేరు, ఆదేవతపేరు లలితాంబ-ఆదేవాలయములో నేకోట నుత్సవములు జరుపుటలేదు. ఆలలితాంబాదేవత వీరేశలింగముచేతఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడినది. ఆదేవతను బ్రాహ్మణులును బూజింతురు.గంగమ్మయను గ్రామదేవతకుమాత్రము బ్రాహ్మణులు నివేదనము చేయుటలేదు

(1) నిజహస్తంబునఁదాల్చిన
సుజనుఁడు లేఁడంటయెవరు, చోద్యముకాదే॥ 262

కం॥ ఒక్కఁడు యజమానుండై
నిక్కముగం దద్విధులను నేర్చిన మఱియిం
కొక్కని నాచార్యుఁగఁ గొని
చక్కగ నెఱవేర్పవలయు సత్క్రియలెల్లన్॥ 263

తే॥ ఇలఁ బ్రతిష్ఠాది సత్కర్మలెల్ల నిటుల
జరుగవలసినవై యుండ నెఱుఁగను యజ
మానుఁడున్ లేక కంకణమూనఁబడక
యీప్రతిష్ఠలు జరుపుట కెసఁగు కతము॥ 264

కం॥ విశ్వబ్రాహ్మణులమనుచు। శశ్వద్వాదములుసలుపుస్వర్ణహారులవా
(2) ఈశ్వరప్రతిష్ఠలిట్టులెయాశ్వాచరితంబులగుచునలరఁగఁబోలున్॥ 265

కం॥ ప్రతివాదుల నెఱుఁగండేఁట
ప్రతివాదులనంగనెవరు? ప్రతిగ్రామమునం

---

(1) అచ్చటఁ బ్రతిష్ఠచేయునప్పుడు యజమానుఁడుగాఁ గంకణముకట్టుకొనికూర్చున్నవారెవరును లేరు. విశ్వబ్రాహ్మణునకుఁ బ్రతిష్ఠాధికారము కలదని యూహించెదను. కొండూరిలో రాములవారను పేరుతో నొకవిగ్రహము స్థాపింపఁబడియున్నది. ఒకవిశ్వబ్రాహ్మణుఁ డర్చకుఁడైయున్నాఁడు. బ్రాహ్మణాది సర్వజాతులవారిచే హారతి యీయఁబడుచున్నది. అందఱును బంక్తిగాఁ దీరియున్నప్పు డొకవిశ్వబ్రాహ్మణుఁడు చావవిగ్రహమున యెదుట హారతిఁబట్టుకొని యుండును. (క్రాసు) నేను జానపాడెలుగను. నాది బెజవాడ తాలూకా. నాగ్రామమునకు మానుకొండ రెండుమైళ్ళదూరములోనున్నది. మేము కమసాలులయిండ్లలో భుజింపము. విశ్వబ్రాహ్మణులు కమసాలులనికూడఁ బిలువఁబడుదురు. వారిలోఁ గొంద ఱినాగదార్లనికూడఁ బిలువఁబడుదురు. కొంద ఱగసాలులనఁబడుదురు. వారి కన్నివృత్తులును గలవు. వారిలోఁ గొందఱు పురోహితులుగానున్నారు. మాకు వైదికులే పురోహితులు. విశ్వబ్రాహ్మణులు తమకుమాత్రమే తాము పురోహితులని తలఁచెదను. మే మెవరికిని గాళ్లుకడుగము. లలితాంబప్రతిష్ఠ 4,5 సంవత్సరములకుఁ బూర్వమైయుండును. తూముజయరాముఁ డిప్పు డిక్కడనే యున్నాఁడు. ఆయన వీరేశలింగముప్రతిష్ఠయప్పుడున్నాఁడు.

(2) నేనుప్రతివాదుల నెఱుఁగను. నాసమ నింటికంటించినారు. ఇంతకుముందే [illegible]న్నాను. ఆవిగ్రహమును వీరేశలింగము చేసినాఁడు.

దతివాదంబులొనర్చెడి
పతితులు కమసాలులెల్లఁ బ్రతివాదులెకా॥ 266

ఉ॥ కావున వీరిలో నెవరుకావలెనంచు బలాత్కరించి యీ
దేవయఁ దోడితెచ్చి యిట దించిరొ, వక్కణముంబొనర్చెఁదా
నీవిధి, బ్రహ్మజాతిపయి నేవముగల్గి మెలంగువారిలో
నీవగకాఁ డొకండనుట కేవిధమా విచికిత్సలేకుగా॥ 267

తే॥ వచ్చె నమ్మానుకొండనివాసియైన
(1) తూముజయరాముఁ డితనికిఁదోడుగాఁగ
(2) ఇద్దఱిది పాఠ మొక్కటే, యిరువు రొక్క
గురువునొద్దనె పాఠంబు జరుపఁబోలు॥ 268

ఆవిగ్రహమును విశ్వబ్రాహ్మణులు నీటిలో స్నానముచేయించినారు విగ్రహము మీఁద వడ్లుపోసినారు విగ్రహము నూరేగించి తీసికొనివచ్చి యంత్రములతో స్నానము చేయించినారు ఒకయతీశ్వరుఁడు చేయవలసినపద్ధతులను జెప్పుచు నక్కడఁ గూర్చున్నాడు-ఆయన కొకమతములేదు ఊరేగింపై వచ్చినతర్వాత విఘ్నేశ్వరపూజయుఁ బుణ్యాహవాచనమును జరుపఁబడిన వి-ఏదిముందుచేసినారో తెలియదు వైదికులువచ్చినప్పటికినివా రేమియు జోక్యముకలిగించుకొనలేదుమా గ్రామములో 6,7 వైదికు యిండ్లును 6నియోగులయిండ్లును నున్నవి. 5,6 విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లున్నవి. వీరేశలింగమన్యగ్రామస్థుఁడు-బ్రాహ్మణాది సర్వమతములవారును దేవతకుఁ గొబ్బెరకాయలు కొట్టినారు. అప్పుడు సంతర్పణ యేమియు జరుపలేదు ప్రతిష్ఠయైనతర్వాత రెండుత్సవములు జరిగినవి-శూద్రు లన్నముఁబంపినారు- మేము వెలమలము-దాసీ జనద్వారమునఁ బంపినాము-బ్రాహ్మణులును వైశ్యులును నన్నము తీసికొనిపోరు కొండూరు మానుకొండలలో మాత్రమే యీయుత్సవమును జూచినాను రాములవారిపూజచేయుటకుఁగా నేర్పఱుపఁబడిన స్తంభము నాపినతండ్రి వేయించినదే-అక్కడ నొక గుడి కూడ నున్నది.

(1) 1911వసం॥ 10వనవంబరు...8వసాక్షి...తూముజయరాముఁడు...మానుకొండ,

(2) మా గ్రామములో బాలాంబయను దేవత విశ్వబ్రాహ్మణులచే స్థాపింపఁబడినది. ఆప్రతిష్ఠ తక్కళ్లపాటి వీరేశలింగమువల్లజరిగినది. బోనములు శూద్రులుమాత్రమే యర్పించినారు-

తే॥ ఇతఁడు మాయూరి పెదకాఁపు నించుకంత
(1) హెచ్చుతగ్గుగ సదృశులే యెంచిచూడ
అతనికన్నను నితనికి శతమెయఁట
సిస్తుగోఁ దక్కువ, యిఁకేమి చెప్పవలెను॥ 269

శా॥ ఆ మాయూరికిఁ బెద్దకాఁపయిన బ్రహ్మద్వేషి చారిత్రముల్
వేమాఱు ల్వివరించియుంటి వెనుకన్ నేఁగానఁ దత్తుల్యుఁడే
యీమర్త్యుండును, బ్రాహ్మణుం బిలువకే యేవ్రా పనుల్చేసెనం
చామాన్యుండజను ల్వచింపవిని యత్యానందముం బొందితిన్ ॥

తే॥ "స్వర్ణకృద్వ్యాజనంబుతో నవన మొకటి
సలుపుచున్నాఁడఁ గూడదన్ శాస్త్రమున్నఁ
జెప్పఁడం"చని మాబోంట్లఁ జీరినట్టి
కందినీలాచలాఖ్యుని బంధుగితఁడు॥ 271

తే॥ బొమ్మిరెడ్యన్వయంబునం బుట్టినట్టి
(2) సూర్యనారాయణునినుడు ల్బాచుఁడింక
(3) రెడ్డితెగయెల్లఁ గమసాలియిడ్డయన్న
మారగించిన దైపోయె నతనికతన॥ 272

సీ॥ అల కొండవీడు ముఖ్య బలురాజధానిగా
బహుకాలమేలిన ప్రభులు రెడ్లు
గద్వాల మొదలుగాఁగలచోట్లఁ బ్రకృతంబు
ధార్మికులౌ జమీందార్లు రెడ్లు

---

(1) నేను రు800 లసిస్తు చెల్లింతును- (కాపు) ఆప్రతిష్ఠ సుమారు 5సం॥ లక్రిందట నైయున్నది నేను బ్రతివాదుల నెఱుఁగను ఆవిగ్రహము నీటిలో స్నానము చేయించఁబడినది వడ్లు దానిమీఁదఁబోసి యూరేగింపుచేసి మంత్రములు చెప్పిన తర్వాతఁ గొబ్బరకాయలు కొట్టినతర్వాత గుడిలో స్థాపనచేయఁబడినది...

(2) ... 1911 వ సం॥ 10వ నవంబరు ... 9వ సాక్షి ... బొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణ ... రెడ్డి ... ముత్యాలంపాడు,

(3) మాగ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులున్నారు మాకులపురెడ్లు వాండ్రయిండ్ల [illegible] కాని వాండ్రు మాయిండ్లలో భోజనము చేయరు

ఆంధ్రభూమండలి నతిభాగ్యవంతులై
ప్రకాలుచుండినయట్టి ఘనులు రెడ్లు
భూదేవగురుదేవ పూజనావరమతిఁ
జరియించు సచ్ఛూద్రజనులు రెడ్లు
అట్టిరెడ్లకె యీమూర్ఖుఁ డపయశంబు
దెచ్చె"నగసాలియన్నంబు తిందు"రనుచు
దోమకొండఁ వసించెడి దొరలెవిన్నఁ
నేమియేం జేయుచుండిరి యీనృశంసు. 273

క౦॥ వడ్రంగియిడినయన్నము పడ్రడనయుతమనుచు, రెడ్లు పావడినట్లే
వడ్రంగి యితనియూరున। బొడ్రాయిప్రతిష్ఠ సలుపఁబోలెడిఁ జూడఁ

ఆ॥ బొడ్డురాయి యేడఁ బూజించుటది యేడ
తత్ప్రతిష్ఠ యేడ,త్వష్ట యేడ
వినవినఁ మతింత వింతయైకనువట్టె
స్వర్ణకారులతెరవు సాక్ష్యసరణి. 275

ఆ॥ కాఁపు పెత్తనంబు గలయూర నొకవేళ
నగునుగాక యేతదాదికములు
పదుగురుండినట్టి బలుగ్రామమునమాత్ర
మిట్టిపనులుజరుగ వెప్పటికిని. 276

క౦॥ పాడూరిలోన మంచపుఁ। గోడెటులంబోతరాజొ కుగ్రామమునఁ
దేఁడగుమూర్ఖజనుండటు। వాఁడేపనిసేయ నెవరు వలదనువారల్

(1) మాయూరిలో బొడ్రాయి యను గ్రామదేవతను సుమారు 10 యేండ్లక్రింద బెజంకి రామాచార్యులను విశ్వబ్రాహ్మణునిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయఁబడినది. మూడేండ్లక్రింద మాసాబత్తుల సుబ్బయాచారిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయఁబడినది (కాని) మొదటిప్రతిష్ఠవలన 9,10 సంవత్సరములుమాత్రమే దేవతకు మహత్త్వయుండును గావున రెండవప్రతిష్ఠ చేయవలసివచ్చినది. దీనఁగూడ 9యేండ్లవఱకే మహత్త్వముండును అంతకుఁబూర్వ మెవరు ప్రతిష్ఠచేసినది నాకుఁదెలియదు. బొడ్రాయియను గ్రామదేవతకుఁ బ్రతిసంవత్సర ముత్సవము చేయఁబడుచుండును అన్నము నైవేద్యము పెట్టుచుందురు. ముత్యాలమ్మయను మఱియొక గ్రామదేవతకూడఁ గలదు. బెజ్జంకి రామయాచార్యులది రాజమహేంద్రవరము నేను వారలములోనే యున్నాను.

క॥ తిందురుస్వర్ణకృదన్నం । బందఱురెడ్లనునటించునని ప్రథమమున౯
(1) బొందంబడెఁగాస్చేసిన। నెందుం దినుపట్లఁ జూచియెఱుఁగనటంచు౯॥

క॥ వచ్చెం దదుపరి గొల్లఁడు మెచ్చె౯ రథకారజనుల మేటులటంచు౯
(2)ఇచ్చె౯ హైన్యముద్విజులకు
హెచ్చె౯ దార్ష్ట్యముమఱింత యేమనిచెప్పుదు౯॥ 279

క॥ తినఁడఁట వైదికగృహముల
(3) మనునఁట తిని స్వర్ణకారమందిరములనే
మును పెన్నఁడేని యిట్టివి
వినియుంటిరో లేదో వినుఁడు విశ్వజనంబుల్॥ 280

క॥ ఎఱిఁగియొ యెఱుఁగకొ యందఱు
(4) ధర మమ్మనె బ్రాహ్మణులుగఁ దలఁచిరిమును, పీ
నెఱిగొల్లచెప్పె, నిజమగు
వరబ్రాహ్మణులనఁగ వడ్లవారేచుండీ॥ 281

క॥ అనుఁ డనకుండుఁ గుమీర
లజ్జనులార! సువర్ణకారు సద్బ్రాహ్మణుఁడం
చనె గొల్లవాఁడు, చాలును
ఘనులును బ్రాహ్మణులు నైరి కమసాలు లిఁక౯॥ 282

క॥ ప్రతివాదసారమూరయ । క్షితిదేవులు గ్రామశక్తి సేవింపరటం
చతిమౌర్ఖ్యంబునమరల౯। బ్రతివాఁడునుదద్విరుద్ధభాష లెనుడువు౯॥

---

(1) నాకులపువాండ్రు విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనము చేయఁగా నేను జూడలేదు.

(2) ....1911 వ సం॥ 10 వ నవంబరు ....10 వ సాక్షి...... బండారు సిద్దప్ప......గొల్ల.........తుమ్మలకుంట.

(3) మేము విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనము చేతుము-మాకులపువాండ్రు వారియిండ్లలో భోజనము చేతురు-మేము వైదికులయిండ్లలో భోజనము చేయము-బ్రాహ్మణులు గ్రామదేవతకు బోనము పెట్టరు.

(4) (క్రాసు) విశ్వబ్రాహ్మణులు కమసాలిబత్తులు. మాగురువు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు-నిజమైనబ్రాహ్మణులు విశ్వబ్రాహ్మణులే-మాకుఁ బురోహితులు లేరు-పెండ్లిండ్లలో బ్రాహ్మణులుగాని విశ్వబ్రాహ్మణులుగాని మాయిండ్లలో మంత్రములు చెప్పరు.

క॥ (1)కరణాల్బోనాలిత్తురు। మఱివైదికులీయరనెడిమాటయెయది, యా
కరణాల్బ్రాహ్మణులనియెడి। యెఱుకేలేదరసిచూడహీనాత్ములకున్॥

తే॥(2) ఇంకఁ దక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగ
మయ్య, యయగాదె, యాచార్య, లతనిదైన
సాక్ష్యముం జూపుచున్నాఁడ సరిగఁజూడుఁ
డార్యవరులార! యద్దాని నాదరమున॥ 285

క॥ ఆచార్యుండఁటయాతఁ। డాచార్యత్వంబదేరికర్హమొయెఱుఁగం
డాచార్యులగీచార్యుల। రాచరికమువారుగూడ రద్దుపఱుప రే॥ 286

క॥ (3) ఏఁబది యఱువదిపఱకు బ
రాబరిగం జేసెనంట రా ప్రతిమలుగా
నీబుద్ధిమంతుఁ, డపి తా
నే బాగుగఁ బ్రాణమిచ్చి నిలిపెనఁటరే!॥ 287

తే॥ ఇల్లుగాలిచిరమ్మన్న నేగి యూరె
కాల్చివచ్చినరీతి నికాసెయతఁడు
విగ్రహాపుఁజేఁత తన కులవృత్తిగాఁగ
ఆప్రతిష్ఠలకును సిద్ధమయ్యెనవుర॥ 288

ఆ॥ బ్రహ్మవిష్ణుభర్గ ప్రాణప్రతిష్ఠలన్
(4) జేసెనంట యితఁడు శ్రేష్ఠుఁడగుచు
తండ్రినాఁటినుండి తనవృత్తి యదియయ్యె

---

(1) గ్రామదేవతలకు వైశ్యులును గరణములును బోనములెత్తురు వైదికులు బోనములు తేఁగా నేనుజూడలేదు కమసాలులుకూడ బోనములు తీసికొనిపోవుదురు నైవేద్యము మాకిచ్చిన మేముతినెదము...

(2) ...1911వ సం॥ 11వ నవంబరు...11వ సాక్షి...తక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగాచార్యులు...కొప్పెరపాడు

(3) నేను దేవాలయములు విగ్రహములు ప్రతిష్ఠలు చేయుదును ప్రతిష్ఠవముందు నేను విగ్రహములఁజేతును అది నావృత్తి నేను 50, 60 విగ్రహములను జేసి ప్రతిష్ఠజేసియుందును.

(4) మాతండ్రికూడ నీవృత్తినే యవలంబించెను మే మన్ని దేవతలను జేతుము త్రిమూర్తులఁగూడఁ బ్రతిష్ఠింతుము.

యుండెనంట యేతదాసక్తి వినుఁడు॥ 289

చం॥ చెలఁగునుగాక విగ్రహము చేసెడిపట్ల నితండు చెప్ప నీ
లలి, యది యేరువద్దనిరి, లాఘవ మంతకుమించి చెప్పఁగ న్
దలఁచిన, నీతఁ డన్నిటికిఁ దానెఘనుండఁట, పెక్కులేలవీ
రిలపయి సృష్టికర్తలము నేమెయటంచు వచించుచుంద్రుగా. 290

తే॥ ఆప్రతిష్ఠను దమకుండు హక్కుగూర్చి
యాతఁడుంజూపె గార్గేయునాగమంబె
నేను బూర్వంబె తెలిపితి దానివితము
చదువుఁ డొకమాఱు మరల నాస్థలమునందె. 291

తే॥ అతఁడు గార్గేయునాగమమను టెకాక
(2) మయుమతాగమమని చెప్పె మఱియునొకటి
ఎన్ని పేళ్లేని పెట్టనిం డంతకద్ది
క్రొత్తవౌ తాటెకమ్మల పొత్తమొకఁడె. 292

కం॥ వేదములఁట శాస్త్రములఁట। యాదొడ్డగు నాగమంబు, లలరెద రెన్నో
(3) వేదాళ్ళ దివిన వారలు। రాదీ వేదంబు మాని రాట్టుల కేని న్॥ 293

---

(1) ఆవశ్యకములగు వేదమంత్రములను బఠింతము విగ్రహమున కుపయుక్తములగు రూపవర్ణనలతోఁ బ్రారంభమై మంత్రసంస్కారములును బ్రతిష్ఠయును జేయుటతో సమాప్తియగును విగ్రహములు చేయుటకుఁ బూర్వము వినాయకుని మేముపూజింపవలెను ఈవినాయకపూజ కొండవద్ద శిలానిశ్చయమునకుఁ బూర్వముకూడఁ జేయవలెను ఈనిశ్చయమైనరాతిని శిల్పాలయము(మేముపనిచేయుచోటు)లోఁ దొమ్మిదిమాసములంతుము అవయవము లన్నియు గర్భస్థశిశువునకువలె మేముచెక్కుదుము 7వ నెలలో జీవకళాన్యాసము గావింతుము విగ్రహముపూర్తియైనపిదపఁ బ్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బూర్వము ద్వాదశసంస్కారములుచేతుము. ద్వాదశసంస్కారములకుఁ బఠింపవలసిన వేదమంత్రములుగలవు ప్రతిష్ఠచేయుశిల్పిబ్రాహ్మణుఁడే.

(2) గార్గేయాగమ మయమతాగమములలో నిట్లు చెప్పఁబడియున్నది

(3) ఈగ్రంథములు వేదములును ధర్మశాస్త్రములును నైయున్నవి 13వ
... జీ (గార్గేయాగమము) 2వ పేజీలో ద్వాదశసంస్కారములఁగూర్చి చెప్పఁబడి
... 14 పుటలలోఁ బరశివ విశ్వనిర్ణయగుణమునుగూర్చి చెప్పును 2వ
...కారంభ... శిల్పులుప్రతిష్ఠోత్సవమునిర్వహింపవలసినదని చెప్పఁబడియున్నది.

ఆ॥ (1) కానఁడేమొయితఁడు తాను విశ్వబ్రహ్మ
యుపనిషత్తు నచ్చు వేసియుంట
కాంచియున్న గోత్రఖండకై బ్రహ్మాండ
పుం బురాణమునకుఁ బోఁడుపోఁడు॥ 294

క॥ (2) అది ముద్రితమయి యే యు
న్నదియంచ నేఁగాని యందుసం దా సని
ట్టిది కలదో లేదో చూడం
డదిచదివెడి తెలివిలేని యా హేతువునన్॥ 295

తే॥ తాములిఖియుంచికొనినట్టి తాళపత్ర
ములను దమగోత్రఖండంబు చెలఁగుకతన
నచ్చుపడియున్న యద్దానియందుఁగూడ
నుండెనని యనుకొనేఁగాని యున్నె యద్ది॥ 296

మ॥ (3) రావినూతల చీమకుర్తులు రాణనొప్పెడియూళ్లు,భూ
దేవు లెందఱొ గట్టివాండ్రటఁ దెలియుండిరి,వారె యీ
దేవయుం బిలిపించి యీశుప్రతిష్ఠనే నలిపించిరం
టేవిచారవిదూరమానుడి యెట్లునమ్మఁగఁ బోలెడిన్॥ 297

క॥ అద్దంకిగ్రామ మంతకుఁ
బెద్దది,యీయూరిలోని పృథ్వీదేవు
లొద్దులొకో యీలింగము
విద్దెకె భ్రమియించి యిట్టివిధి కొప్పటకున్॥ 298

(1) మాగోత్రకాండ బ్రహ్మాండపురాణాంతర్గతము-మాబుషు ।లహాభూన త్వష్ట విశ్వరూపులు(కాకు) బ్రహ్మాండపురాణములోఁ జాల నధ్యాయములున్నవి-అది యెవరుచేసినారో నాకు జ్ఞాపకములేదు-పురాణములు పదునెన్మిది- వానిపేరులుగాని వానిచేసినవానిపేరులుగాని నేను జెప్పలేను-బ్రహ్మాండపురాణముకూడఁ బదునెన్మిదింటిలో నిదేయని నాకు జ్ఞాపకము.

(2) అది యచ్చుపడియున్నది. నేనుగోత్రఖండమునకు మాత్రము సమాచారము చేసినాను-అది తెలుఁగక్షరములలోనున్నది.

(3) రావినూతల చీమకుర్తి యద్దంకులలోను నేను మఱచిపోయిన మఱికొన్ని యూళ్ళలోను మొత్తమున కాఱుగుళ్ళలో బ్రతిష్ఠచేసినాను.

క॥ (1) తా యాజకుఁడుగ నుంచిన
యాయా దేవాలయముల నర్చకులును నా
త్మీయులుగారఁట, యితరులె
యాయర్చకతం గ్రహించిరంట వినుండీ॥ 299

తే॥ ఎంచిచూడ శివార్చకు ల్పాంచరాత్రు
లలరుచుందురు శివకేశవార్చకులుగ
వారికర్మంబె పగిలెనా? వర్ధకిప్రతి
ష్ఠితార్చల కర్చన ల్సేయుటకును॥ 300

క॥ ద్వైతాద్వైతప్రముఖుల। చేతఁ బ్రతిష్ఠితములైన శిలలె విశిష్టా
ద్వైతులగు పాంచరాత్రుల। చేతను నర్చింపఁబడవు క్షితి నెందేనిన్॥

క॥ తామె ప్రతిష్ఠల్సొనరిచి
యేమాసవుఁగూడ నంటనీయక పూజ
ల్నేమంబునఁ గావించు న
సామాన్యులు పాంచరాత్రజనములు తలఁపన్॥ 302

తే॥ పాంచరాత్రాగమంబునఁ బరఁగ దొక్క
(2)యరయ విష్ణుప్రతిష్ఠల నాచరింపఁ
దగినవా రెవ్వరైనది, దానిలోన
శిల్పి యెందాకనర్హుఁడో చెప్పఁబడియె॥ 303

భుజంగప్రయాతము.

శివబ్రాహ్మణుల్గూడఁ జేయంగఁ బోరీ
యమాచ్యుల్ప్రతిష్ఠించు నవ్వానిపూజల్

---

(4) ఈదేవాలయములలో నర్చకులు మాపలమువాండ్రు కారు.

(1 విష్ణుతిలకము సప్తమాధ్యాయము, 165 వ పుట

శ్లో॥ యజమానో గురుంసమ్య గర్చయే దంబరార్పణైః। కర్మార్చాదిషు శేషేషు యథావిధి॥ రత్నన్యాసం పీఠికాయాం కారయిత్వాథ శిల్పిభిః। ఉన్మీలయిత్వా శిల్పినశ్చ ధనాదిభిః॥ తోషయిత్వా తతో బ్రాహ్మణా। ధామ్నాంతర్బహిరబ్జజ। [illegible] దై [illegible] త్వాపనంతతః॥ ప్రజ్వాలితైర్దర్భపుంజైః పర్యగ్నికరణం

వివాదర్ జయంబాద వీక్షించి తానే
యెచ్చోపల్కెనితం డిటు లక్కల్లమాటల్॥ 304

క॥ పెదగొట్టిపాటిలో శివుఁ
(1) గుమురుగనిల్పితినటంచుఁ గూసెనితం డ
య్యది కేవలమ్మృష,సందియ
మొదవినఁ జదువుమురుగాక యుత్తర మవలన్॥ 305

తే॥ ఈదుమూడిననైన రమేట్ప్రతిష్ఠ
యితనియూరనునైన పోలేల్ప్రతిష్ఠ
(2) మానుకొండనునైన యుమాప్రతిష్ఠ
యాదిగాఁగలవన్నియు నక్లై మృషలు॥ 306

క॥ (3) అందురు బ్రాహ్మణులనియే
యందఱుమమునను మునుపు నావాక్యంపున్
జందమె చెప్పెడినీతని
యందంబంతేయును, నేల యధికోక్తులతోన్॥ 307

తే॥ (4) అంతకంటెను నాశ్చర్యమైన యింక
నొక్కవాక్యంబుగల దద్దియున్ వినుండు
ఇతఁడు కమసాలియను పేరె యింతవఱకు
తానువిన లేదఁటిది యెంతసూనృతంబొ॥ 308

---

(2) పెదగొట్టిపాటిలో నేను శివప్రతిష్ఠచేసినాను. ఈదుమూడిలోను మాగ్రామములోను విష్ణుప్రతిష్ఠచేసినాను. రావినూతలలోఁగూడ విష్ణుప్రతిష్ఠచేసినాను. మత్తివారిపాలెములోను మాగ్రామములోను బోలేరమ్మప్రతిష్ఠచేసినాను.

(1) మానుకొండలో లలితాంబప్రతిష్ఠ చేసినాను. పూనూరులోఁ జింతలమ్మ యంకమ్మల ప్రతిష్ఠలుచేసినాను. కోతారులంకలోఁ బోతరాజుప్రతిష్ఠచేసినాను.

(2) మము నెప్పుడును బ్రాహ్మణులనియే పిలుతురు. బజారులోఁ దెలియనివాండ్రుమాత్రము విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుతురు.

(3) నే నిదివఱకు కమసాలియను పేరు వినలేదు. అది యొకవృత్తి పేరు. గార్గేయాగమము గార్గేయమహర్షి చేసినాఁడు మయమతాగమము మయవిశ్వకర్మ చేసినాఁడు

ఉ॥ (1) ఆగమమంచు నేకృతిని హాజరుపెట్టెను కోర్టు కద్దితా
బాగుగ నొక్క యూరుభవబాలకుచేత లిఖింపఁజేసెనం
టాగుణవంతుఁ, డందెకల దాత్మగరిష్ఠతయెల్ల నెందుకో
వాఁగెడు బ్రాహ్మణుండనని వ్యర్థముగం బదిమంది నవ్వఁగన్ ॥309

ఆ॥ (2) అంజనీతనూజు నాలయపుంబని
మేలనంగఁ జేయు మేస్త్రికిద్ది
వ్రాసియిడితినంచు వైశ్యుఁ డప్పాత్రంపుఁ
దుదలిఖించె, దానిఁజదువుకొనుఁడు॥ 310

తే॥ తన్ను బ్రాహ్మణుఁడనుటయే తథ్యమైన
శంకరుని దాను నిల్పులే సత్యమైన
బాగుగఁ బ్రతిష్ఠసల్పిన బ్రాహ్మణునకు
వ్రాసియిచ్చితినని యేల వ్రాయఁడతఁడు॥ 311

ఉ॥ అంత విశేజిమున్నిభు సమాగతుఁడై వచియించె సాక్ష్య, మా
(3) వంతయుఁగానరాదుభిద యాతనివాక్యులఁ బెద్దకాఁపు బ

---

(4) 18వ మార్కు. దస్తావేజు (గార్గేయాగమము) ఒక ప్రాతబొక్కనుండి వ్రాయఁబడ్డది 5, 6 సంవత్సరములక్రింద నేనొక కోమటిచేత వ్రాయించినాను కావలె నంటేఁ జినిగిపోయిన ప్రాతతాటాకులపుస్తకము దాఖలుచేతును... తక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగాచారి వ్రాలు...

(5) గార్గేయాగమముచివర

ప్రమాదినామసంవత్సర శ్రావణ శు ౧౨ బుధవారంవర్కు గుంటూరుతాలూకాయిలాకాలోచేరిన గొట్టిపాటిలో శ్రీ ఆంజనేయస్వామివారి దేవాలయంపని పూర్తిచేయించిన మేస్త్రి ఒంగవోల్ తాలూకాయిలాకా కొప్పెరపాటికాపురస్తుడైన తక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగాచార్యు...వ్రాశియివ్వడమైనది.

1911 వ సం॥ 13 వ నవంబరు.....ప్రతివాదులతరపు 12 వ సాక్షి...... బొగ్గవరపుఁ బెదయచ్చయ్య- విశేజిమున్నీభు.....జానపాడు.

మాగ్రామములోఁ బాతపాటమ్మ పోతేరమ్మ గుళ్లున్నవి. 40 సం॥ క్రిందఁ [illegible] ంలను విశ్వబ్రాహ్మణునిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయఁబడెను. రెండుగుళ్లలో స్థాపనకు మాయ [illegible]కణముకట్టుకొనెను. బ్రాహ్మణులు దేవతలకు బోనము పంపరు. చివర ప్రతిష్ఠకు [illegible] ప్రతివాదిని పిలిపించినాము. ప్రతిష్ఠయైనతర్వాత బియ్యము పప్పు గుడ్డలు పంచు [illegible] గలవాఁడు జరిగెను. వాదియు 1 వ ప్రతివాదియు వివాదపడిరి.

ల్పింతగు వాక్కులం, గనుక వేరుగఁ జర్చయొనర్పఁ గాని యొ
క్కింతకుమాత్ర ముత్తరము నిచ్చుచునుంటి బుధు లక్కనుండిరేఁ

ఆ॥ కాపులలొ చెనితఁడు గ్రామపౌరోహిత్య
(1) మేను జేయుననియు నా నియోగ
మునను నే రొచేసి కొనివచ్చి యాసొమ్ము
నాకునిత్తురనియు న్యాయ మురివి॥ 313

ఆ॥ ఏనెచేతుఁగాక యితరుఁడేచేయించి
వచ్చు సొమ్ము నాకు నిచ్చుఁగాక
అంత పాపకార్యమనుచుఁ జింతిలఁగాని
మిథ్యవై చిరనుచు మిడుకుచుంటి॥ 314

తే॥ కవిత విద్వత్తయొకయింత ఘనతయొసఁగ
బ్రదుకుచుంటిని నేను మర్యాదతోనె
జనులుకొందఱు నింద్యమఁచనుచుఁదలఁచు
గ్రామయాజనమునుండి కాదుకాదు॥ 315

ఉ॥ పాఊులమీఁదిద్వేషమున బత్తునినొక్కరుఁ దోడితెచ్చి పో
లేరమకుం బ్రతిష్ఠసలిపించిన కాఁపులకొంపలేనియుఁ
దూరముచేసి నాపనికిఁదోడ్పడ కాథ్యపురోధలైనవార
వేఁఱుగనున్న వారు కడువేడుక మాకొటికేఁ నిజంబుగన్॥ 316

(క్రొసు) మొదటిప్రతిష్ఠ ధాతసం॥కుఁ బూర్వమైయుండును. నాకు బాగుగాజ్ఞాపకములేదు. నాకప్పటి కిరువదిసం॥ల ప్రాయము. అప్పుడుప్రతిష్ఠచేయించినది. జావపాటిగ్రామస్థుఁడు. అతఁడు మాగ్రామములోఁ బ్రతిష్ఠయేకాని పౌరోహిత్యము చేయఁడు. 2 వప్రతివాది యుపనయనము వివాహము నెవరుచేయించినది నాకుఁదెలియదు. నే నక్కడి కేఁగలేదు. మాకులమునకు వైదికులు పౌరోహిత్యముచేయుదురు. ఆరాధ్యుఁడుచేసిన మొదటిప్రతిష్ఠ చెడిపోయినందువలన మరల విశ్వబ్రాహ్మణుని బిలువవలసి వచ్చెను వైదిక బ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠప్పు డేమియు జోక్యముకలిగించుకొనలేదు. మావలె వారుకూడ నక్కడనేయుండి భాగముకావలెనని కోరినారు. అందుకే మే మాటంకము పరచినాము.

(2) వాది పౌరోహిత్యముచేయఁడు ఏజంట్లుద్వారమున జరుపును.

చ॥ కనుకనె పెక్కుధాన్యముల గాదెలునింపఁగ నాలఁ బాపఁగన్
జనులకువడ్డికిన్ ధనముఁ జాలి మెలంగుచునున్న వారు వా
తిన ధరియింప నర్హ పిత్రుదేవబుధాతిథిపూజనల్పనే
యొనరి నగారవార్జనము లుంటిని నేను యథోచితంబుగన్॥ 317

ఆ॥ నాదు జీవనంబు కాదు ముమ్మాటికి
నార్యులార! గ్రామయాజనంబు
అదియవృత్తిగలుగు నవ్వైదికులకు నే
నచటభాగమడుగు టనవసరము॥ 318

ఉ॥ బత్తుప్రతిష్ఠకొప్పి యట భక్తి నమూర్తినిబొందుదన్కను
న్మత్తులపోలె నుండిన యమాయికవర్యులు పాలుకోసమై
యెత్తెఁగాడుదుర్జగడ, మీనుడి యెవ్విధినమ్మనౌను, ధీ
రోత్తములార! చెప్ప మది యోజనచేసి జవాబొసంగుఁడీ॥ 319

తే॥ ఏమిసంబంధముండెడి నెంచిచూడ
నల ప్రతిష్ఠకు గ్రామాశ్రయంబునకును
అట్లు సంబంధశూన్యమైనట్టిపనిని
భాగమేరీతిఁగోరెడి బ్రాహ్మణాళి॥ 320

తే॥ కడఁగి యెద్దినెనన గాటఁగట్టివేయఁ
డనెడిధర్మాధికారులైనట్టికతన

నాకొమారుఁడు క్రిమినల్కేసులో నొకముద్దయి-ఉన్నముచినవీరయ్య నాపినతల్లి కొడుకు-మేజస్ట్రేటుకేసులో నతఁడుకూడ నొకముద్దయి-మాయూరిలోఁ గరణాలకు బ్రాహ్మణులకుఁ బార్టీలున్నవి-నేను కరణముపక్షమున నున్నాను-నేను వతఁడు స్నేహముగానే యున్నాము-గుండాలముత్తయ్య యాడుదానిని జెఱిచినకేసులో నే నతనిపక్షమున సాక్షిని-కరణముగూడ సాక్షి-వాదియన్నయు మఱికొందఱు నొకదొంగతనము మఱుఁగుపఱచినట్లుగా నాపై రిపోర్టుచేసినారు నన్ను-సస్పెండుచేసినారు-ఫిర్యాది తన సొమ్మెమియుఁ బోలేదనిచెప్పినది రెండవసారిప్రతిష్ఠకు యజమానుఁడులేడుకావునఁ గంకణ మెవరును గట్టుకొనలేదు- 2 వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠప్పుడు గ్రామములో లేఁడు-కోమట్లు బోనముతీసికొని పోదురు-బ్రాహ్మణులు ప్రొక్కున్నచో బియ్యము నితర

పన్ని యీమాలికం బెరపార్టివార
లాటలాడంగఁ జొచ్చి రన్యాయవృత్తిని॥ 321
॥ గుండాలము త్తయాఖ్యుఁడు। ఖండుఁడు చనుదెంచె వరుసగఁ సాక్షిగనై
(1) వెండి విమర్శింపఁగఁ దగు। దండినుడు గ్లానరావు తత్సాక్ష్యమునన్॥
॥ మునిసీభు పెద్దకాఁపును। బనిఁ గొనిమును పాడినట్టిపాటయె యీతం
డును బాడె, కమ్మతెగయె। ల్లను నొక్కటిగాక భిన్నలక్షణమగు॥
॥ ఎవతో యాడుదంట, యీతఁ డేమో చేసె
నంట, యద్ది కేసు నయ్యెనంట
ఇటు విలేజిమున్సి ఫింతకుమున్నె తా
ననియెఁ దనదుసాక్ష్యమునను గనుఁడు॥ 324
॥ కరణము మున్సిభు పెదకాఁ
పురపడిఁ బ్రేరేప నితఁడు హుమ్మనుచుం దా
నరుదెంచి పలికె సాక్ష్యము
గురుతన్ వహియించి కాదు కుకలాదులపై॥ 325
॥ తక్కినవారికిమాత్రము
వెక్కస మొకఁ డుండెఁ గాని విప్రజనులపై
నక్కమసాలులమీఁదను
నక్కట! గౌరవముగలదె యాలోచింపన్॥ 326
॥ ఏ మగునన్న దాసిఁ గర మీసునఁ గాదనుచే ప్రధాన మా
సాముల, కంతెకాని కమసాలులపైని గురుత్వమున్నదే

ువులు కమ్మరవానికిత్తురు- నేను విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలోఁ గాని వైదికులయిండ్ల లోఁగాని భోజనముచేయను- మాగురువులు వైష్ణవులు- నేను వారియిండ్లలోఁ దినుదును--

(1)...1918 వ సం॥ 13 వ నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 18 వ సాక్షి...డాల ముత్తయ్య...కమ్మ...జానపాడు

పాతపాటమ్మపోలేరమ్మగుళ్లు నేనెఱుఁగుదును. బ్రాహ్మణులు బోనముతీసి ని పోరు. కడపటిప్రతిష్ఠప్పుడు నేనున్నాను. ప్రతిష్ఠయైన తర్వాత బ్రాహ్మణులకు (బ్రాహ్మణులకుఁ దగవువచ్చెను. కరణము కమ్మవారు విశ్వబ్రాహ్మణులపక్షమున

ఆ మన స్వర్ణకారులకు నైనను విప్రులు గౌరవింపరో
భామమె కాని కాఁపు లెటువల్కిన మానమె భూషణంబగున్॥ 327

ఉ॥ మానముఁ బూనకున్న యెడ మాటలతోనిడ రుత్తరంబు వార్
గానఁ దదంతికంబునను గౌరవకాంక్ష దొలంగియుండి మా
పైని సవారిచేయుదురు బాపలమేమని, యోయియన్నమా
త్రానను మండిపోదు, రవురా! కమసాలులనంగఁ దిట్టుదుర్॥ 328

ఆ॥ ఈప్రతిష్ఠమైన యిటువెన్క సవ్వారి
యాము మఱియొకింత యతిశయిల్లె
పదుగురేగువీధిఁ బండి మంచములపై
దిగరు చేవ్రుఁడేగుదేరుఁగాక॥ 329

క॥ (1) నల్లూరినాగయాఖ్యుం
డుల్లాసముపుట్టి సాక్ష్యమొయ్యనఁజెప్పన్
మెల్లగ రా నవుడచ్చటి
కెల్లరు కొనియాడిరతని నిక్కమసాలుల్॥ 330

సహాయముగవచ్చినారు. తగవు బియ్యమునకును గొత్తగుడ్డలకును-వైదికులు బియ్యము గుడ్డలలో భాగముకావలెనన్నారు.

(క్రాసు) నేనుగుళ్లవద్దఁబనులుచేయింతును. నేనెఱిఁగినంతవరకు బ్రాహ్మణులెన్నడును బోనము చెల్లించుటలేదు. కోమట్లప్పుడప్పుడు బోనము తెచ్చుచుందురు. కోమట్లలోనెవరువచ్చినది యెవరురానిది చెప్పఁజాలను నాకువ్యక్తికలిగినది మొదలు బ్రాహ్మణులు విశ్వబ్రాహ్మణులు బోనము తీసికొనిపోవుచుండుట యెఱుఁగుదును కరణముతల్లి బోనము తీసికొనిపోవుటయెఱుఁగను రెండవప్రతివాది ప్రతిష్టప్పుడులేఁడు. నావిరాది క్రిమినల్ కేసులోఁ గరణము మునసీబు నాతరఫుసాక్షులు. వాదియన్నకు నాకు స్నేహము.

(1) .. 1913 వ సం॥ 13 వ నవంబరు...14 వ సాక్షి...నల్లూరి నాగయ్య...

ఆ॥ 1 గారపాటిలోన గంగాధరుండను
నొక్కదేవతాఖ్యుఁ డుండెనంట
అచట స్వర్ణకారు లభిషేకపుంగ్రియ
స్వీయహస్తములనె చేతురంట॥ 331

క॥ 2 ఏవంవిధుఁడగుశివునకు నావైదికజనులుకూడనభిషేకంబుల్
గావించిపోవుచుంద్రఁట, యావిధమితఁడుండి కాంచునఁటయయ్యెడలన్

చ॥ 3 నలుబది యేండ్లనుండియును నాగయ తద్రథకారమందిరం
బుల భుజియించు చయ్యెనఁట పుత్రుఁడు, తజ్జనుసాక్ష్యమందునన్
గలయఖిలోక్తులందునను గట్టివిమూర్ద్విషయంబు, లందునన్
దొలుతటిరెండు మిథ్యలనితోఁచెడు నుండుఁ డొకింత పాఠకుల్!

తే॥ స్వర్ణకారులయన్నంబు స్వచ్ఛమనుచుఁ
గుడుచుఁగాకీతఁ డేమగుం గుడిచినంత
క్షమఁ గులభ్రష్టులౌజనుల్ చర్మకార
వేశ్మములఁగూడఁ దినుటకు విశ్వసింత్రు॥ 334

---

(1) మాగ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులు గంగాధరస్వామిగుడిలో నభిషేకము చేయుదురు.

(2) వైదికులుకూడఁ జేయుదురు.

(3) నేను విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనముచేయుదును. నేను వారియిండ్లలో 40 సం॥లనుండి భోజనముచేయుచున్నాను.

బ్రాహ్మణులు విశ్వబ్రాహ్మణులు గ్రామదేవతకు బోనముతీసికొని రారు. గంగాధరస్వామియర్చకుఁడు తంబళవాఁడు-ప్రతివత్సరము కార్తికమాసములోఁ గొమ్మార్మరి పిచ్చావధాను లభిషేకముచేయఁగాఁ జూచినాను- కోమట్లుకూడ బోనము తీసికొని రారు-బోనమిత్తునని మొక్కుకొన్నప్పు డేమిచేయుదురో తెలియదు-ఒకకేసులోఁ గొమ్మార్మరి వెంకటసుబ్బయ్య నాతరపుసాక్షి- అతఁడు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు

వల్లూరి నాగయ్య విశాని.

తే॥ * తక్కు విషయద్వయంబు తద్గ్రామకరణ
మైతనర్చెడి యజ్ఞనారాయణాఖ్యుఁ
డనృతమని వ్రాసిపంపిన యట్టిజాబు
కలదు దిగువను జనువరుల్! కనుఁడు దాని॥ 335

తే॥ వేయిరూపాయలిచ్చినఁ వ్రాయుఁడతఁ డ
బద్ధమెన్నటికిని, నట్లు వ్రాయునేని
తినును బత్తులయన్న మీ జనుఁడటంచు
నేల వ్రాయును బ్రితివాదిహితముగాను॥ 336

* బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారిసన్నిధికి-విన్నపములు రాచకొండ యజ్ఞనారాయణ అనేకనమస్కారములు.

మాగ్రామశివాలయపుత్పత్తి తెలియపర్చమని కోరితిరి-పూర్వం యీదేవాలయం రాచకొండ కృష్ణసోమయాజులవారివల్ల కట్టించబడినది-అనంతరం కొంతకాలమునకు ఆలయ షికస్తు అయినది-అప్పట్లో సోమయాజులగారికి అయిదుగురుకుమాళ్ళు అయి-- వకరిమాట వకరికి పడక మాగ్రామకంసాలి కొమ్మాచారి అందెలును ధర్మకర్తగా యేర్పర్చి తాము యజమానులుగావుండి అందులకృత్యములు తమరే జర్పుచూ వుండిరి-యీప్రకారం సుమారు 16 సంవత్సరములక్రిందట ధ్వజస్తంభం వేశేవర్కు రాచకొండ వారే అచ్చట ప్రతిష్ఠవగైరాలకాలమందున్ను నవరాత్రులలో పారువేటకాలమందున్ను సంకల్పంవగైరాలుజర్గించి కార్యనిర్వాహణ చేయుచుండిరి-దరిమిలా తాము బ్రాహ్మణులమని వృథావ్యాజంకల్గజేసుకుని సుమారు 12 సంవత్సరములక్రిందట శివాలయములోను ధారాపాత్రప్రతిష్ఠచేయుకాలమందు గ్రామములోని బ్రాహ్మణులను బిల్వకుండా తామే సంకల్పాదులు అర్చకుడిద్వారా చేయి. మంత్రములు వారివల్లజర్పబ - [illegible] గాయత్రు బ్రాహ్మణులము ఆగ్రామశివాలయంలోకి వెళ్లడములేదు-ఆకంసాలీలు [illegible] లింగమునకు చేయడంలేదు-విడిగావుండి మంత్రములుచెపుతారు-అ[illegible] [illegible] షేకంచేస్తాడు...మాగ్రామ[illegible] [illegible]రస్తుడు న[illegible] [illegible]నాగన తాను [illegible] [illegible]చెప్తున్న వా[illegible] [illegible]...

కం॥ 1 ముప్వాపాపారాయని|దప్పలిసాక్ష్యం,బతండునటుపూర్వపువాఁ
డెవ్విధిగననినవాఁడో|యవ్విధిననేఁడిందురథకమ్మదన్నంబనుచున్ 337

కం॥ 2 తమయిండ్ల శుభాశుభక
ర్మములం జేయింప వేదమంత్రంబుల నే
కమసాలులసమ్ముఖమునఁ
గ్రమముగ నేర్చుకొనుచున్న ఘనుఁడితఁ డహహా॥ 338

తే॥ కమ్మవారు శుభాశుభకర్మములకు
ద్విజులఁబిల్వరు కాఁబోలుఁబృథివినింక
ఇంత మొనగాఁడు తమలోన యేర్పడంగ
నన్నుఁబిలుచుట కింక నేమియవసరంబు॥ 339

ఆ॥ మంత్రములను గఱచుమాత్రాన నర్హుండు
కాఁడు కాఁడు యాజకత్వమునకు
ఉండవలయుఁ దప్పకుండ బ్రాహ్మణ్యంబు
యాజకత్వమునకు నానపడిన॥ 340

కం॥ వేదముసదివిన నాదుము
భూదేవుల మని తలంపఁబోలద యెపుడున్
వేదాక్షరపువిచారణ
మాదిగ తనమబ్బఁగలదు మహి శూద్రునకున్॥ 341

---

(1) ... 1911వ సం॥ 13 వ నవంబరు...15 వ సాక్షి ... ముప్వా పాపారాయఁడు...కమ్మ...తాడిపత్రి.

మా గ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులు బ్రహ్మేశ్వరలింగమును స్థాపనచేసినారు-ప్రాతలింగము స్థానభ్రష్టమైనందున విశ్వబ్రాహ్మణులు తిరిగి ప్రతిష్ఠచేసినారు-బ్రాహ్మణులును గోమట్లును దేవుని బూజింతురు-బ్రాహ్మణులును గోమట్లును గ్రామదేవతకు బోనము తీసికొనిపోరు-నేను విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనముచేయుదును-రు 50 ల సిస్తుచెల్లింతును

(2) క్రాము-నేను గర్మలుచేయించుటకుఁగాను సంస్కృతముఁ-
-ర్చుకొనుచున్నాను.

Presented By ... In Memory Of ... Late ...

మాలిని॥ అది తెలియమి నాతం డట్లు వ్రాయుచ్చోఁ గ్రిస్నన్
1 బద్ధపదయుఁ బోచంపల్లిబస్వయ్య నెన్నన్
కుదిరనితని కెట్లో గొప్పవార్బత్తులంచున్
మదిగుదురుట చేతన్ మాన్యులం జేసెవారిన్॥ 342

శా॥ 2 విశ్వబ్రాహ్మణు లేమటంచు నెకదా విద్వేషుంచుం, టటుల్
విశ్వబ్రాహ్మణులం టెకాక మఱియున్ విజ్ఞుండనుం బోలెఁదా
విశ్వబ్రహ్మలు విశ్వకర్మలనియున్ వీడంచునున్నట్టివాఁ
డైశ్వర్యంబరు దెంచెఁబో యిఁకఁ గరం బాస్వర్ణకారాళికిన్॥ 343

క॥ 3 కుడుచునఁట రథకృదన్నము
కుడువండఁట వైదికులది, కుడువక పోనీ
పడిపోయెనె యేబానిసె
కొడుకులో కుడువమిని వైదికుల బ్రాహ్మ్యమిలన్॥ 344

ఆ॥ 4 రుక్మకారజనులె రూఢి బ్రాహ్మణులంచు
నంత్యజుండు వచ్చెనంత్యమునకు
బత్తులకును దుదకు బ్రాహ్మణ్యమిప్పింప
శరణమయ్యె నంత్యజాతివాఁడు॥ 345

---

(1) 16వ సాక్షి...పోచంపల్లి బసవయ్య...మంగలి ...గుంటూరు.

(2) ప్రతివాదులు విశ్వకర్మలనియు విశ్వబ్రహ్మలనియు విశ్వబ్రాహ్మణులనియుఁ బిలువఁబడుదురు. ఆముగ్గురును వొక్కటే తెగ వారు.

(3) నేను విశ్వబ్రాహ్మణుల యిండ్లలో భోజనము చేయుదును వైదికుల యిండ్లలో భోజనము చేయను

(4)...17వ సాక్షి...మందపాటి పరశురాముఁడు...మాదిగ...గుంటూరు

నేను విశ్వబ్రాహ్మణుల నెఱుఁగుదును-వారియిండ్లలో భోజనము చేయుదును వైదికుల యిండ్లలో భోజనము చేయను-మాకులపువాండ్రు విశ్వబ్రాహ్మణులను బ్రా...లుగా నెంతురు-(క్రాసు) విశ్వబ్రాహ్మణులు మాగురువులు మాపెద్దలు యీప్ర...ంచమునకును విశ్వబ్రాహ్మణులే సృష్టికర్తలని చెప్పినందున నేను వారిని నిజ...ణులుగా నెంచి ... విశ్వబ్రాహ్మణులు శిల్పులని నేనెంతును-నే నియో... కూడఁ దినను.

క॥ ఏతచ్చండాలుండను మాతావ్రునఁగుదువఁడంట, మంచిదేయిదిత
త్ప్రీతిదమైనపదార్థము మాతావ్రునదొరకకునికిమానఁగఁబోలున్

ఆ॥ గొడ్డుమాంసమేడఁ గొనితెచ్చిపెట్టు న
వ్వానికొఱకుఁగాను వైదికాళి
హాసి క్లిష్టమైన వస్తువులిమచోటఁ
డిందుననె, నిఁకేని తెలిసికొన్నాఁడు॥ 347

శా॥ నాపక్షంబున సంత్యజుంతుపలికెన్ నాడింథమాన్నంబు మే
మాపత్కాలమునందునేని తినమం, చద్దానికిన్ మాఱుగా
నీపాపిష్ఠునిదోడితెచ్చి యకటా! యీరీతిఁగూయించినార్
పోపొండంచను దిక్కులేమి నట దుర్బుద్ధిన్ విపక్షుప్రజల్॥ 348

ఆ॥ క్షత్రవైశ్యజనులుమాత్రము సాక్ష్యాన
కెందుదొరకరైరి యింతెకాని
చాలమట్టు కొరులుఃసాధితులైనవా
రధికమౌ వ్యయప్రయాసములను॥ 349

కం॥ సాధితులైనప్పటికిని। బాధించెనుగొంతమందిఁ బ్రతివాద్యన్నం
బేధర్మమెట్టులున్ననునా। నాధర్మమ్మొకటివిడుపరైరవ్వారల్॥ 350

కం॥ పదునేడ్గురుసాక్షులలో। మొదలిర్వురుస్వర్ణకారులె, మోమోడకయె
న్మదిమందితినమెయంచని। రెది తెలియుసిమూఢులేడ్వు రేడ్చిరితుదకున్॥

కం॥ ఒకమంగలి యొకచాకలి
ఒకమాదిగ యొక్కరెడ్డి యొకగొల్లఁడు క
మ్మకులజు లిరువురు తేలిరి
యొకమోటమి వారికూడు భుజియించుటకున్॥ 352

కం॥ మాదిగమంగలిగొల్లలె
వైదికవేశ్మములఁదినక పదలినవారల్
పీడులఁబాఱఁగవైచిన
యేదోతినువారలిండ్లనెటుతిందరయన్॥ 353

కం॥ ఏతప్పుడుసాక్ష్యంబును। పాతకులై దివసషట్కపర్యంతంబున్
బ్రీతిం జెప్పించిరియిట్టు, లాతతయత్నంబుతోడ నాప్రతివాదుల్॥

శా॥ ఏచండాలుఁడొవచ్చి స్వర్ణహరుకూ జేఁదిందునంచుం ద్రిలో
కాచార్యుండననుష్ఠ వైదికు పవిత్రాన్నంబె నేనొల్లనం
చాచంద్రార్కమకీర్తికై పలుకుఁగాకా, కోట్లుమున్నిభు లో
కాచారంబునుగుర్తెఱుంగఁడొకో యీయన్యాయ మూహింపఁగన్

కం॥ తనయంతటఁదాఁబిలిచిన
తనసేవకులెట్లుఁ జెప్పిదాటుకొనిరో యీ
యనమదికిఁ దెలియుటయె చా
లును బో వ్యవహార మెట్టులో తీరిచినన్॥ 356

తే॥ ఏదియెట్లుండినం బ్రతివాదులందు
నొండొరుల నైకమత్యంబు మెండు నుండు
వచ్చె మావాఁడు సాక్షిగా వారిదెసను
వారిలో నాకు నెపఁడేనివచ్చెనొక్కొ॥ 357

చ॥ కనుకనె మాదుసంఘమిటు గణ్యతఁగోల్పడఁజూచుచుంటయున్
దినమొక ఇంతవారలటు దీప్తివహించుచునుంటయున్ ఘటిం
చెనుమహి, నల్పసారములె చేరుచునొక్కట దుర్జయంబులౌ
నని వచియింపరే విబుధులయ్యయిగ్రంథములందు బాగుగన్॥ 358

సీ॥ పింజగోచీలును బెడతలనువిభూతి
యెన్నడు పెట్టినారిట్లువీరు
దర్భలం జేపట్టి తద్దినాల్పెట్టింప
నెన్నడు వెడలినారిట్లువీరు
... ర .శీసద ... లవలీలధరియించి
...న్నడుమించినారిట్లువీరు
... ...దమూ...

గీ॥ మూడుదినముల కొకసారి కూడిసభల
నెన్నఁ డొనరించుచున్నవా రిట్లువీరు
ఇన్నియునుసాగుచుండుట కున్నకతము
తలఁప నవ్వారి యైకమత్యంబెచుండి॥ 359

ఆ॥ ఎంతయైకకంఠ్య మేర్పడియున్నను
సాధ్యకృతులెయగును సాధితములు
కొండకుం దగిల్చి కొండొకనాగలి
నెందఱేనిలాగుఁ డేమిఫలము॥ 360

సీ॥ కుండలాల్ దగిలించుకొన్నంతమాత్రానఁ
బ్రాప్తింప దెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్య మిలను
కమసాలియనఁ గఱవఁగఁ వచ్చుమాత్రానఁ
బ్రాప్తింపదెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్యమిలను
ఏము బ్రాహ్మణులమం చెగిరినమాత్రానఁ
బ్రాప్తింపదెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్యమిలను
వేదాలుసదువంగ వెడలినమాత్రానఁ
బ్రాప్తింపదెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్యమిలను

గీ॥ బ్రాహ్మణర్షిపరంపరాప్రాప్తమైన
యన్వయంబున జనియించి యాదినుండి
బ్రాహ్మణులుగను వాడంగఁబడినఁదప్ప
వాదులాడిన బ్రాహ్మ్యంబు వచ్చునొక్కొ॥ 361

క॥ ఈరీతి నుభయసాక్షుల
నాక్షార్థం ద్రెండుదినము లాముస్సిభ్ గార్
కోరి విచారణయొనరిచి
చీరి యుభయవాదులను వచించెను నిట్టుల్॥ 362

క॥ "శ్రుతులుఁ స్మృతులు పురాణము
లితిహాసము లాగమములు నిట దాఖలుచే

సితి రీర, లందునం బరి
చితి యంతగ లేదువారికిఁ జెప్పఁగ నెదియుఁన్॥ 363

తే॥ కాన నుభయకులస్థుఁడుం గాని ప్రాజ్ఞుఁ
డొక్కరుఁడు మధ్యవర్తిగా నుండెనేని
గ్రంథములలోని సారంబు గ్రహణమగుడుఁ
బలుకు నిప్పక్షపాతియై కలవిధంబు॥ 364

క॥ కోరుకొనుఁ డెవని నేనియు
మీ " రనివచియించుటయును మేమంటిమి, "మా
పాటులుదప్ప మఱొక్కరు
నేరుతురే శ్రుతులలోని నిజమెఱుఁగుటకున్॥ 365

తే॥ కాన మాదృష్టి కెవ్వఁడుం గానరాఁడు
బ్రాహ్మణేతరులందంచుఁ బలుకుటయును
జెద్దయుంబోర్దు" చింతించి పెద్దకమ్మ
నొకని జెప్పిరి ప్రతివాదు "లుండె" ననుచు॥ 366

తే॥ తుమ్మపూడియఁ టాయున్న కమ్మకాఁపు
దాతఁ డమరము వర్లించెనంట కొంత
అంతమాత్రి శ్రుతిస్మృతు లవగతంబు
లగునెకో యిందుఁ దీర్మాన మొగినిపలుప॥ 367

ఉ॥ ఈయనఁదోడి తెచ్చుటకొ యెందులకో రయికవాయిదాయిదన్
న్యాయసభాధికారి, యపుడా మును చెప్పినతుమ్మపూడిక
మ్మాయనపేరు నెత్తికొన "కక్కజుఁడీతఁ" డటంచు నింకను
క్కాయనపేరు చెప్పుచును హాజరుపెట్టిరి యొక్కపత్రికన్॥ 368

తే ... యొకపల్లెలోన నయ్యద్భుతుండు
... నెదో యవధాన మపుడు
... త్యజనులచేఁ బనుప...
... యరసినాఁడ। 36[illegible]

క౦॥ పేరేలనామకంబగు।నూరన్ వసియించునట్టియొక సాలెయు మ
న్నారను పేరిటివాఁడును।నై రాజిలునతఁడు సంస్కృతాంధ్రపరిచితిన్

ఆ॥ సంస్కృతాంధ్రములను సాహిత్యమొకరీతి
నున్నవాఁడెయాతఁ డుండుఁగాక
అంతమాత్రమున నె యఖిలశ్రుతిస్మృతు
లవగతంబు లెట్టులగును దలఁప॥ 371

క॥ మీమాంసాదికశాస్త్ర ప్రామాణ్యనిబద్ధమైన త్రయిభాష్యంబే
సామాన్యసాహితీమ ద్ధీమజ్జనములకుఁ దేట తెల్లంబగుఁగా॥ 372

క॥ గురుముఖమున నెఱుఁగన్ వలె
మఱి శాస్త్రజ్ఞానశూన్యమానవు లది, యా
గురువులు ద్విజులకుఁదప్పన్
సరిగన్ బోధింప రెంతసచ్ఛూద్రులకున్ 373

క॥ బోధింత్రుగాక యెవరో।బాధకమదియుభయులకును బాపదమాటన్
శోధింపశూద్రజనులకు।సాధింపఁగఁదగినవిద్య చాలఁగలదిలన్॥ 374

క॥ కాన శ్రుతిస్మృతు లెయ్యెడ
నేని పఠింపంగఁజనద యిల శూద్రులకున్
మానములున్నవి పెక్కులు
కానంబడ రెవుడు నవ్వి కఱచినశూద్రుల్॥ 375

క॥ కాఁబట్టిరాజమన్నార్।సేబాసననింత కైతసెప్పినమాత్రన్
తాబుద్ధిఁ బోనుపఁగలఁడో।యాబాడబవేద్యమైనయామ్నాయమునన్॥

క॥ వడుగైనదాది యెవ్వరి
నడవడి తనతోను యాఘనప్రజ్ఞలకే
కడువశముగాక తిరుగన్
బడు శ్రుతి, వశమగునె సాలెపాండితి కెవ్వుకున్॥ 377

ఆ॥ తంతువులనుగూర్చి తగవస్త్రములనేయు
ప్రజ్ఞగలుగునెడల బ్రాహ్మణులకు
తంతువాయుఁడైన తద్రాజమన్నారు

కవి వచించు శ్రుతులగలవిధంబు॥ 378

క॥ కమసాలెలకున్నాలేకుం।గ్రమనుఘనసంబంధముం డేఁగాపుర వారల్
సమశీలులుకోసి కొనినా।రమితానందంబుగొందెన్యాయాధిపురుల్॥379

తే॥ బ్రాహ్మణేతరులను బెద్దపండితులగు
వారలున్నారలనిపించు వాంఛదగిలి
రాజమన్నారుకవిగారి రాకగూర్చి
సమ్మతించెను మున్సీభు చాల నవుడు॥ 380

క॥ ఒప్పుకొనకుండినను మే। మప్పుడుధర్మాధికారియామన్నారున్
రప్పించితనదుకోర్టుకు గొప్పగగౌరవము నూపెఁ గోవిదబుద్ధిన్

ఆ॥ కుర్చిపగిలిపోను గూర్చుండుటే కాని
యిత్తఁడుచేసినది మఱేమిలేదు
రామకృష్ణయజ్వసామిపూజ్యమున నయ్యో
దివిటికిందనుండుదీప మతఁడు॥ 382

క॥ మునిసిభుగారుమాత్రము
ఘనప్రశ్నములేవోయడిగి కడు సంతసమం
దినవాఁడు తనకుఁదామది
పనివడఁబిలిపించినపుడు పాడియె యదియున్॥ 383

తే॥ తమ్ము బ్రాహ్మణులనికాని దండివార
లనియునుండగాఁ డనకున్న నాత్మహితము
లై నవేవు రెండునవినయుంతమాత్ర
సంతసంపడెఁ గమసాలిజనముకూడ॥ 384

మ॥ ఇరుపక్షంబులదాఖలైనకృతులం దేమూల నేమున్నదో
నరిగంజూడఁడు [illegible] దగ [illegible] యాసాక్షాంశముం జెప్పఁ ద
[illegible] బహుళయేకా కక్షిదారుల్ యీయఁ జే
[illegible] గోష్టివార్క[illegible]ర్ప్పుల॥385

దనుకఁ దనకైన కర్చులీస్టును లిఖించి
యిచ్చె మున్సిఫుగారి కిఁ కేమనందు॥ 386

క॥ ఆలీస్టు నరిగ నమ్మం। జాలక క్లార్కు మియో పఁసంగింమటయున్
హేలమెయిన్ మున్సిఫ్ గార్। హా లెమనీషిన్ గుణించి చయ్యనఁ బలికెన్॥

క॥ "ఏతరగతిరైల్వేమీ। రేతెంచితిరో నిజంబె యెఱుఁగం జెపుడీ
అతతలాభము నొందుట। కై తలపకుఁడింకె, యేమియగు వద్దానన్"॥

క॥ అనుడు "సెకండ్క్లాసైల్వేం। డిని నే రాలేదు కాని నేము న్వెండ్లా
డిన సీమంతిని చచ్చిన। బనివడి యింకొక్కదానిఁ బరిణాయమైతిన్॥

శా॥ ఆబాలామణి మక్సకాలమునఁ గావ్యాభ్యాసముం జేయుచున్
దాఁ బాతాల్ పడిపోవునన్న మతిచేతన్ వెంట రాఁగోర నే
నాబింబాధరిఁ గూడి వచ్చితిని నాహ్లాదంబు సంధిల్లఁ, గా
రాబుం బాణిగృహీతిఁ బాసి తిరుగన్ రాదెయ్యెడం బూరుషుల్॥ 390

తే॥ ముద్దుకోమలియది, నేను ముసలివాఁడ
కావునం దెచ్చుకొంటి మొక్కరుని బైని
వంటమొదలైన పైపనుల్ వాఁడొనర్చి
చెలికి నాకు సహాయంబు సేయుచుండు॥ 391

తే॥ పిన్నవయసుదియది, నేను బెద్దవాఁడ
నట్లగుట నడువంగ లేమదుఁగుగూడ
బండికావలెఁ బురిలోని పైనమునకె
కాన నిచ్చితి నిట్లునేఁ గర్చులీస్టు॥ 392

ఉ॥ కోకిలవాణి జంకకొంకకొంచెముకూడ సభాముఖంబునన్
శ్లోకము పద్యమున్ మిగుల సొంపుగఁ బఠియించి యర్థమున్
వాకొను శ్రోత్రపేయముగ, వట్టిది కాదిది, చిత్తగించుచోఁ
గైకొనివత్తునిచ్చటికిఁ గంజదళాక్షి" నటంచుఁ బల్కుడున్ 393

ఉ॥ ముక్కుల వ్రేళ్ళు పెట్టుకొని మోములు తిప్పి హసించి రందఱున్
"జక్కరబొమ్మ పాండితిప్రశంసయు నిప్పుడిదేల" యంచు నా
మొక్కువ చెప్పినట్టి వ్యయమొల్లము జీరఁ న్యాయకర్త పెన్

మక్కువ నీయఁజేసెఁ బదునాలుగుముద్రలు పద్మసాలెరుఁగ ॥ 394
క॥ "నీచామహత్త్వ" మనునా వాచావైఖరికి నాదువ్యవహారంబే
కాచాలినదృష్టాంతము। ప్రాచీనులవాక్కుకాదు వ్యర్థం బెవ్వుడుఁగ
సీ॥ భూసురత్వముఁగూర్చి పోట్లాడువారిందు
సంకీర్ణసంకర స్వర్ణహారులు
వారె బ్రాహ్మణులంచు వచ్చిచెప్పినదిందుఁ
బుల్కసాంబష్టాది పుణ్యజనులు
వారిపక్షపు న్యాయవాదిశేఖరులిందుఁ
బరఖండగాములౌ ప్రౌఢతములు
మధ్యవర్తిగవచ్చి మాట్లాడినాఁడిందుఁ
బండితంమన్యుఁడౌ పద్మసాలె
గీ॥ చివరఁ దీర్మానమొనరించు ప్రవరుఁడిందు
బ్రాహ్మమత సుప్రవిష్టుఁడౌ ప్రాజ్ఞమూర్తి
ఇట్టి వ్యవహారముఁగ మనమొన్న డేని
యాక్షణము చేసియుంటిమే యిద్ధరిత్రి॥ 395
క॥ వ్యవహారము తుదకెటులో। యవుఁగాక విచారమేలయద్దానను, ×
త్ప్రవరర్షివాక్పరంపర। యవితథమనఁదగు నిదర్శనాగ్ర్యంబయ్యెఁగ
క॥ ఈరీతివిచారణయు స్థిరింగును ముగియుటయును నెన్నాళులకో
తీరుపరివాయిదాయిడెఁ। దీరుపునుఁజెప్పుటకును దిగమానంబుల్

• గద్య •

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణా కటాక్ష సంప్రాప్తకవితా
సాహిత్య నిధాన హారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీ నారాయణ
పేరమాంబికా గర్భశుక్తిముక్తాయమానవిద్వత్సభా
విస్మృతావధాన విధాన జానపాటి పట్టాభి
రామాభిధాన విలిఖితంబగు స్వర్ణకార
వ్యవహారంబునందుఁ
దృతీయభాగము

శ్రీ సోమేశ్వరాయనమః

స్వర్ణకారవ్యవహారము.

చతుర్థభాగము

కం॥ రంగపతీ! రంగనాయక! రంగేశ్వర! రంగధామ! రంగనివాసా!
రంగ! యనువారిపాపము! కంగారై పోవుగాక కస్తురిరంగా!
(కస్తురిరంగశతకము)

మ॥ అల మన్నార్కృతిఁ జేసినవ్యయం బర్పింపనేఁబడ్డ బా
ములకుం జింతిలి కొన్నిరూపికలఁదా మూర్వారముల్ పంపె న
వ్వల నవ్వారికులాబ్ధిచంద్రముఁడు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిల్, తదం
ఘ్రులకున్ మ్రొక్కి యుపక్రమింతు నిఁకఁ దీర్పుల్గల్గునిబ్భాగమున్

కం॥ మాన్యతయుంబుదనుకన్। జేసిమదిన్ యోజనంబు సిద్ధాంతితమై
* భాసిలుస్వాభిప్రాయము। వ్రాసెన్ మున్సిఫుగారు వరుసన్ గనుఁడీ

---

* గుంటూరడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుకోర్టులో

మహారాజరాజశ్రీ కనకపల్లి రంగనాయకులునాయఁడు గారు, బియేబియల్

అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫు

1912 సంవత్సరము మార్చి **30**వ తేది శనివారము

అ॥ సెం **26** వ **1911**

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు:— వాది

1 వోలేటి లక్ష్మయ్య 2 నందిగామ కాశీపతి 3 సిరిపురపు భిక్షాపతి 4 నందిగామ చినబ్రహ్మము 5 జొజ్జారి మల్లయ్య, } ప్రతివాదులు

1912 వ సం॥ **20** వ ఫిబ్రివరి మంగళవారమున వాదితరఫుప్లీడరులగు మహారాజశ్రీ రంగావఝ్ఝల హనుమయ్య కాకాని పుండరీకాక్షుఁడు గార్లయొక్కయు 2, 3, 4, 5 ప్రతివాదులప్లీడరులగుచున్నవ లక్ష్మీనారాయణ, వి. అంకమ్మనాయఁడు, జే. డి. సామియేల్ గార్లయొక్కయు సమక్షమున నీదావా హీరింగునకు రాఁబడుటయు నది మొదలుకొని యాలోచననిమిత్తముంచి యీరోజున దీర్పుచెప్పబడినది.
వ్యవహారమధ్యమున 1 ప్రతివాది చచ్చిపోయినాఁడు,

కం॥ ఈతీరువునంగలిగిన। నీతులకుం జాలవరకు నిర్ణయజవా
బే తానిడియె జడ్జియు। జాతురుగా గనుముందుసుజ్ఞజనంబుల్

జడ్జిమెంటు.

(1) పాలేరమ్మ పాతపాటమ్మల యాలయములలోఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయు నధికారము తనకును దనకులపుబ్రాహ్మణులకునే కలదనియుఁ బ్రతివాదులకును దద్వర్గపు వారికిని లేదనియు నిర్ధారణచేయుటకును బ్రతివాదులుగాని తత్సంఘమువారుగాని యికమీఁదటఁ బ్రాణప్రతిష్ఠగాని మఱి యేవిధమయినసంస్కారముగాని చేయకుండ నుత్తరువిచ్చుటకును దిరిగి వానిసంఘపుబ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ గావలసిన రు 190లు ప్రతివాదులనుండి తమకిప్పించుటకును వాదిచే నీదావా తేఁబడినది.

(2) వాది బ్రాహ్మణుఁడై తద్బ్రాహ్మణులకుమట్టుకే యాగుళ్లలో విగ్రహప్రతిష్ఠచేయుట కధికారము కలిగియుండి యీదావాకుఁబూర్వము నాలుగుసంవత్సరముల నాఁడు వాదియు నితరబ్రాహ్మణులును వైశ్యులసాహాయ్యముతో జానపాటిలో నదివఱకుండినవిగ్రహములు ప్రాతవై పూజానర్హతను బొందియుండినందువలనఁ దిరిగి ప్రతిష్ఠించియుండఁగా సంకీర్ణసంకరులగుటచే యాజనకర్మములోఁ జేరిన ప్రతిష్ఠచేయుట కధికారములేని ప్రతివాదులు 1906 వ సం॥ జూలై 22వ తారీఖున శూద్రుల తోడ్పాటుతో సంప్రోక్షణమును వంకపెట్టుకొని విగ్రహముల నంటుపఱచి యుత్తములైన మూడుజాతులవారికిని బూజానర్హములఁ జేయుటమూలమున వాదికిని నుత్తములైన మూడుజాతులవారికిని బ్రస్తుతపువిగ్రహములఁ దోసివేసి పునఃప్రతిష్ఠచేయవలసినంత యావసరముగలిగి యందులకు రు 190 లు కర్చుపెట్టవలసివచ్చి యీజరిగినపని ప్రతివాదులకొంటెతనమువలనగనుక వారాసొమ్మియవలసియుండుటయు వాదియుఁ దత్సంఘములోని యితరబ్రాహ్మణులును బునఃప్రతిష్ఠచేసినతర్వాతఁ బ్రతివాదులు మరల నపవిత్రపఱుపకుండురీతి నొక యుత్తరువుకూడ నవసరమయియుండుటయు నీదావా తెచ్చుటకుఁ గారణములుగాఁ జూపబడినవి.

(3) వాదితోపాటీగ్రామములోని బ్రాహ్మణులందఱు నీప్రతిష్ఠవిషయమందు యిష్టములేనివారు కారుకావున వారందఱిపక్షమున నీయనయొక్కఁడే దావాతెచ్చుటకు వీలులేదనియు నీరెండుగ్రామదేవతల బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానర్హములఁ జేయవలెననికాక విగ్రహములు .. .వై పూర్తిగా శిథిలములైనందువలన

కం॥ ఆయన వదలినవిషయము
లాయాభాగములఁ గొన్ని యలరెడుఁగానన్
న్యాయస్మృతిననుసరించుచుఁ
జేయవలె విమర్శము మనచే నగుదనుకన్ 4

♦ చం॥ శిలలు పురాతనంబులయి చేద్పడియుండఁగ నూతనంబులన్
నిలిపితి మంతెకాని కడునిష్ఠఁ బ్రతిష్ఠయొనర్ప లేదటం
చల ప్రతివాదులందఱును నాస్సరుగోన లిఖింపఁజేసియున్
నలిపినటుల్ ప్రతిష్ఠ తమ సాక్షులచేఁ బలికించి రియ్యెడన్ 5

♦ మేము నూతన విగ్రహముల స్థాపించినారమేకాని ప్రతిష్ఠచేయలేదనియు మేము యోజనములోఁజేరిన ప్రతిష్ఠాదికర్మలుచేయుట కర్హులమనియు నిప్పుడు తిరిగి ప్రతిష్ఠచేయవలసిన యవసరమే లేదనియుఁ బ్రతిష్ఠచేసినను దావా మొత్తము చాల తక్కువగనున్నదనియు వాది యేవిధమైనపరిహారమునకు నర్హుడుకాఁడనియుఁ బ్రతివాదులు పోరాడుచున్నారు.

(4) వాది ప్రాతసివిల్ ప్రొసీజరుకోడు 30 వ సెక్షనుప్రకారముదావా తెచ్చుట కుత్తరువునిమిత్తము పిటీషనిచ్చినాఁడు-అది నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుగారు కొట్టివేసిరి-ఈకోర్టుకు, ట్రాన్స్ఫరైనతర్వాతఁ బ్రతివాదులు ముందుగా నిల్వనేరదను దానినిగుఱించి॥యీప్రస్తుతపుదావా యొకటవయార్డరు 8 వ రూలుప్రకారము కోర్టు వారి యుత్తరవులేకుండ నిల్వదగినదేనాయనను సారాంశ మెత్తుకొనిరి-మఱినాఁడీసారాంశమునుగూర్చి కొంతవఱను వాదింపఁబడినతర్వాత వాది సంఘముతరఫున దావా తెచ్చుట కుత్తర్వునుగోరుచు 1 వ యార్డరు 8 వ రూలుప్రకారము పిటీషనుపెట్టినాఁడు. 1911 వ సం॥ అగస్టు 28 వ తారీఖున నీయబడిన యుత్తరువులోని కారణములనుబట్టి యది కొట్టివేయఁబడెను-అదినముననే వాది తనయొకనిచేతనే ప్లైంటు దాఖలుచేయఁబడినట్లు సవరింపవలసినదని మఱియొకపిటీషను పెట్టెను-1911 వసం॥ అగస్టు 24 వ తేది యుత్తరువులోని కారణములనుబట్టి యాప్లైంటు సవరింపఁబడెను-నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుగారేర్పాటుచేసిన మొదటిసారాంశము మార్పునుబొందింపఁబడెను-విచారణనున్న సారాంశములు.

ఉ॥ ఇంతటిభేదముండినను సంచుకయేనది యెత్తుకోక యు
త్యంతిము వారివాదముల నాత్మను నముట మెట్టికరమౌ
నుంత వివేకమున్న మనుజుల్ గుఱుతింపక పోవ, రింత కే
యుంతేయుబద్ధమున్న నిక నెంతగనుండెడి వ్యాజ్యమంతటన్॥

(1) ఈదావాగుళ్ళలో వాదికులము వారుమాత్రమే ప్రతిష్ఠచేయుటకధికారము కలిగియున్నారా?

(2) ప్రతివాదులు 1906వ సంవత్సరములోఁ బ్రతిష్ఠచేయుటమూలమున నపవిత్రకార్యముచేసినారా?

(3) వాది తానుగోరిన యుత్తరువునకును నష్టమునకును నర్హుఁడేనా?

(5) వాదిపక్షమున 14 మందియుఁ బ్రతివాదులపక్షమున 17 మందియు విచారింపఁబడిరి. విచారింపఁబడినయంశముల రుజువుచేయుటకై సంస్కృతగ్రంథముల ప్రమాణములుగా నీయఁబడినవి. అవి క్రిందఁ జెప్పఁబడును. ఈదావా తీర్మానము కాకముందే మొదటిప్రతివాది కాలధర్మము నొందెను. వాది తక్కినప్రతివాదులమీఁదమాత్రము చర్యజరిపినాఁడు.

(6) మొదటిసారాంశము—ఈసారాంశములోని ముఖ్యాంశములమాత్రమే చెప్పిన బాగుగా నుండెడిని. ప్రతివాదులు విగ్రహములఁ దాఁకినందువల్ల నపవిత్రములై బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానర్హములైనవని తిరిగి పవిత్రములఁజేయుటకుఁగాను యొక్కఁడే సొంతహోదాతో నీదావా నడపినాఁడు. తాను విగ్రహములఁ బరిశుద్ధములఁగాను బూజార్హములఁగాను జేయు నధికారముగల హైందవసంఘములో నొకడైనందువలన నిపుడు తననిమిత్తమును దక్కిన బ్రాహ్మణవైశ్యాదులనిమిత్తమును జాల ధనమువ్యయపడిచేయు ప్రతిష్ఠ వ్యర్థమగును గావునఁ బ్రతివాదులు విగ్రహముల ముట్టుకొనుటచే నంటుపడినట్లు నిర్ధారణచేయవలసినదనియు నందువలననే పునఃప్రతిష్ఠ కాఁగావలసినద్రవ్యము వారివలన నిప్పింపవలసినదనియు వారు మరల గుళ్ళలో సంబంధము కలుగఁజేసికొనకుండులాగున నాజ్ఞాపింపవలసినదనియు వాది చెప్పెను. ఆయన బ్రాహ్మణుఁడనియు బ్రాహ్మణులకుమాత్రమే ప్రతిష్ఠాధికారము కలదనియు సంకీర్ణసం... దులకు మతగ్రంథములు చెప్పెడిప్రకారము గుళ్ళలోఁ బ్రతిష్ఠచేయు... ర... నియు వారు తాఁకిన మాత్రాన మైలసా... న... నశాస్త్రీయముగాను వారు ...ష్ఠచేయుటవలన

ప్రస్తుతపువిగ్రహము లపూజ్యము లైనవనియుఁ బునఃప్రతిష్ఠకు వ్యయములనిప్పించుచుఁ దాను బూజచేయునట్లు చేయవలసినదనియుఁ బ్రతివాదు లందులో సంబంధము కలుగఁజేసికొనకుండ నాజ్ఞాపింపవలసినదనియుఁ జెప్పుకొనును.

(7) ప్రతివాదులు ప్రస్తుతపు విగ్రహములఁ బ్రతిష్ఠించినామని యొప్పుకొనుచు హైందవులందఱికిని బూజ్యములగుటకై విగ్రహములఁ బ్రతిష్ఠించునధికారము తమ కున్నదనియు సంకీర్ణసంకరులము కామనియు నందువలన మైలపోకకునికిఁ బునఃప్రతిష్ఠ యనవసరమనియు వాదించుచున్నారు.

(8) వాదిచెప్పెడిరీతిని ప్రతివాదులు ప్రతిష్ఠాధికారములేనికులమువారై వారు తాఁకినమాత్రమున దేవతాశిల లపవిత్రములయ్యెడివో నీగుళ్లలోనిశిల లపూజ్యములైనవని యాయన యాక్షేపించుట యుక్తమే. అప్పు డెవరికవ్వకైన నేమితిరిగిప్రతిష్ఠ చేయఁదలచినచోఁ బ్రతివాదులు మరల నాదేవతాశిలల నపవిత్రములఁజేయకుండులాగున నాజ్ఞను బొందుట కర్హుఁడు. ఈసారాంశములో మనమువిచారింపవలసినదిప్రస్తుతపువిగ్రహములు పూజార్హములైనవా యను నంశము.

(9) ఈసారాంశముక్రింద నాలోచింపవలసిన యంశములు

(ఎ) గ్రామదేవతలైన పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మలు హైందవులందఱికిని బూజ్యములగురీతిని స్థాపించు నధికారముగలవా రేకులమువారు?

(బీ) ఆకులమునకు హైందవులందఱును సామాన్యముగా వ్యవహరించుకొను పేరు చాలునా? లేక ప్రతిష్ఠచేయుటకుఁగా నాకులమువారి కితరగుణము లేమైన నుండవలయునా?

(సి) ప్రతివాదు లట్టికులమునకుఁ జేరియుండలేదా? వారియందుఁ బ్రతిష్ఠచేయుటకుఁదగినగుణములు లేవా?

హైందవులకుఁ బ్రమాణములైనసంస్కృతగ్రంథములఁ జూచియీప్రశ్నలకు జవాబు చెప్పవలసియుండును. పార్టీలు తెచ్చినగ్రంథములు లోకాచారమునకును యు శాస్త్రమునకును విరుద్ధములుగానున్నప్పటికి హైందవసిద్ధాంతమునకు విరుద్ధముగానుండనంత వఱకు నేను వాని ననుసరించితీరవలయును. ఆగ్రంథములకుఁ బరస్పరవిరోధముకలిగినప్పుడుమాత్రము మతసంబంధమని వారివారి నమ్మకములకేవిడిచిపెట్టవలసినప్పటికిఁ గేవలహేతువాదములకేసంబంధపెట్టుటకంటె నామన్నయుత్కృష్టించిజ్ఞానముతో రెంటిలో నేదిసమంజసమో దానినే తీసికొనవలసియుండును. పాశ్చాత్యులలోకను యుక్తిశాస్త్రి

* తే॥ బ్రాహ్మణుండని పేర్కొనంబడెడిపదము
యాజనమె వృత్తిగాఁగల యార్యజనులఁ
దెలియఁజేయు నటంచని తెలియ కెవ్వ
రొప్పికొనిరో రికార్డునం దుండదేచట॥ 7

కం॥ జీవికయగు బ్రాహ్మణునకు। భావింపఁగ యాజనంబు, పదమునకర్థం
బావిధమునఁ జెప్పంజన। రేవారు నొకింత జ్ఞానమే యుండినచోఁ॥ 8

నుగుణ్యముగా న్యాయమును బరిశీలింపవలసిన హిందూదేశములోని న్యాయసభలకుఁ బా
ర్టీలు వచ్చినప్పుడు వారి నమ్మకముల ప్రకారము పోవుటకు వీలులేదు మతవిషయములోఁ
దర్కముపయోగించుటకు వీలులేదని యొకప్లీడరు చెప్పినట్లు నాకు జ్ఞాపకమున్నది కాని
యైనను న్యాయకర్తకు యుక్తియుక్తము గునా కాదా యని విచారించుట ముఖ్యగుణము
గనుక నాగుణమును నేను నిల్పుకొందును.

(10) మతగ్రంథములను వానివాని తారతమ్యానుసారము తరగతులుగా నేర్పఱ
చుట యావసరము. 1 శ్రుతులు. 2 స్మృతులు. 3 పురాణములు. 4 ఇతిహాసములు.
వీనిలోఁ బరస్పరభేదము కలిగినప్పుడు క్రిందితరగతి పైతరగతికి లోఁబడియుండవలె.

(11) మతసంబంధములైన పనులు బ్రాహ్మణులు చేయవలెననియు నవి షట్కర్మల
నియు నవి యాచరించుటకు బ్రాహ్మణులకుమాత్రికే యధికారముకలదనియు వాది చెప్పు
చున్నాఁడు. ఆయాటుకర్మలలో నొకటి యాజనము. యాజనమనఁగా విగ్రహముల స్థాపన
చేసి మనుష్యులయొక్క ప్రార్థనలఁ బ్రతీకారము చేయుటకై ప్రాణముపోయుట యైయున్న
యది. ఈప్రతిష్ఠ యెవరుచేయవలసినదియు నేవిధముగాఁ జేయవలసినదియు నాగమముల
లోఁ బూర్తిగాఁ జెప్పఁబడియున్నదని ప్రతివాదులు చెప్పుచున్నారు. అదికూడ యాజ
నములోనిభాగమే యైయున్నది యాజనాధికారముగలవారు ప్రతిష్ఠాధికారముకూడఁ
గలవారైయున్నారు. ఏయాగమములు ప్రస్తుతోపయోగములో వేనిఁ బ్రమాణములు
గాఁ దీసికొనవలయునో యందువిషయమై వాదిప్రతివాదులు భిన్నాభిప్రాయులై
యున్నవారు. ప్రస్తుతము విచారింపవలసినవిషయము యాజనకర్మ మేకులము వారుచేయ
వలెననునది.

* (12) బ్రాహ్మణశబ్దము యాజనమేవృత్తిగాఁగలవారిని దెలియఁజేయునని పార్టీ
లొప్పుకొనుచున్నవారు. బ్రాహ్మణశబ్ద మెవరియందు సార్థకమగునో యది
తెల్పుటమాత్రము కష్టము. మను ధర్మశాస్త్రములో బ్రాహ్మణేతరుల కెవరికిని

§ తే॥ బ్రహ్మకులమునందుఁ బ్రభవమందిన వాఁడు
బ్రహ్మమందు నిష్ఠఁబరగు వాఁడు
బ్రాహ్మణుండనంగఁబడు నంచు నమరంపు
వ్యాఖ్య తెలియఁజేయు నరయుఁడందు॥ 9

తే॥ చాల దిదికూడ బ్రాహ్మణశబ్దమునకు
బాగుగా నర్థమిందెల్పఁ బ్రాజ్ఞులార!
కాంచుఁడొక మాట మరల నీగ్రంథమందె
పీటాఱు బ్రాహ్మణశబ్దవిచార మిందు॥ 10

యాజనకర్మాధికారము లేదని చెప్పఁబడియున్నది. వాది తాను బ్రాహ్మణుఁడననియుఁ బ్రతివాదులు కారనియుఁ జెప్పుచున్నాఁడు. ప్రతిష్ఠాధికారముకలవారని ధర్మశాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడిన బ్రాహ్మణు లెవరని చెప్పవలె?

(13) బ్రాహ్మణశబ్దము తనకులము వారికే వర్తించుననియుఁ దానును దనకులము వారు మాత్రమే బ్రాహ్మణులనియు మనుధర్మశాస్త్రమునందుఁ జెప్పబడిన బ్రాహ్మణులు తాము కేయనియుఁ గాకపోయినచోఁ దమపూర్వులు బ్రాహ్మణశబ్దముచే వ్యవహరింపఁబడరనియుఁ బ్రతివాదులు బ్రాహ్మణులుగా వ్యవహరింపఁబడక మఱియొకరీతి వ్యవహరింపఁబడుచున్నందున వారిని బ్రాహ్మణులుఁగా నెంచుటకు వీలులేదనియు వాది చెప్పెడిని. మనుష్యుఁడు తాను వ్యవహరింపఁబడుదానినిబట్టి గాక తన నిజస్థితినిబట్టి విచారింపఁబడవలసియుండును గావున వాది సామాన్యముగా బ్రాహ్మణుఁడుగా వ్యవహరింపఁబడినను వాస్తవమునకుఁ గాఁడని చెప్పుచుఁ బీటరనిపిలువఁబడువాఁడు మొదట జానయినను దాఁ జెప్పుకొనుదానినిబట్టి లోకము పీటరని పిలువకతప్పదని దృష్టాంతప్రదర్శనపురస్సరంబుగఁ బ్రతివాదులు వాదించుచున్నవారు. ఈవివాదముయొక్క పర్యవసానమిట్లు నామాటలతోఁ జెప్పనయ్యెను.

(14) వివాదపర్యవసానమేమిటన? మనుస్మృతిలోఁ జెప్పఁబడిన బ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణకులములో జాతమాత్రుఁడేనా లేక బ్రాహ్మణుఁడు చేయవలసినకర్మల నుండవలసిన గుణములుకలిగియున్నవాఁడా యనునది. వాదిప్రతివాదు లుభయు

---

§ గురుబాలప్రబోధిక ద్వితీయకాండము బ్రహ్మవర్గము

బ్రహ్మణి పరబ్రహ్మణి నిష్ఠావత్వాత్ బ్రాహ్మణః బ్రహ్మమందునిష్ఠగలవాడు బ్రహ్మణః కులే భవత్వాద్వా బ్రాహ్మణః బ్రహ్మకులమందుఁ బుట్టినవాఁడు.

◆ కం॥ తత్తత్కృతికరణార్హులు। తత్తద్గుణములల్లట్టి ధన్యులె కానీ
రిత్తగు బ్రాహ్మణులాదిక। మిత్తఱిఁగలవారు కాక యెన్నఁగననుచున్॥

కం॥ దృష్టాంతపూర్వకంబుగ। స్పష్టంబుగ వ్రాయఁబడిన జడ్జిమెంటును నీగ్
గష్టమనక పఠియించిన। దుష్టులుగాకుండరెవరుఁ దోడ్తోమనలోన్॥

కం॥ గుణములె ప్రధానమై త
ద్గుణయుక్తులె కొన్ని క్రియలకుం జాలెడిచో
గుణగణమును నటులె క్రియా
గణమును సృష్టింపవలయుఁగద ప్రథమమునన్ 13

ఆ॥ అట్లుకాక బ్రాహ్మణాదివర్ణంబుల
నెందు కేరుపఱిచె నీశ్వరుండు
ఏరుపడినకులము లేమిప్రయోజన
మాచరించినట్టు లరసిచూడ॥ 14

లనుమనుష్యులనియెంచఁబడుటకు సమానాధికారముగలిగి యున్న వారు. ఒక పనిచేయుటకు వాడికిఁ బ్రత్యేక మధికారముండి ప్రతివాదులకు లేకపోవుటయనునది యా పనిచేయుటకుఁదగిన యోగ్యత వాడియం దుండియుండుటవలననైయుండవలె. మనుష్యుని సత్తననుసరించి విధులేర్పడినవికాని విధులు ముందేర్పడి యందునిమిత్తమై యామనుష్యుఁడు సృష్టింపఁబడలేదు-భగవంతుఁడు సృష్ట్యాదిని విధుల ముందేర్పఱిచి యందునిమిత్తమైన మనుష్యులఁ దరువాత నేర్పఱిచినాఁడన్నను నట్లుచేయుటయందుఁ దనకుఁగల యుద్దేశముననుసరించియే చేసియుండవలె. ◆ అట్లేర్పడినమనుష్యులా యుద్దేశితమైన పనుల కవసరమగు యోగ్యతలుగలిగియుండవలెను-స్థూలాకార మందఱికి నొకవిధముగానే యుండును గావున నీగుణములు మానసికములును నీతికిని మతమునకును సంబంధించినవియుఁగా నుండవలయును-పూజార్హములగు విగ్రహాదులకు సంబంధించ యుండవలసిన మతవిషయములో మనస్సును నాత్మనే చూడవలయును గానిచర్మచక్షుర [illegible] స్థూలాకారమును జూడఁగూడదు- ఈ హేతువులనుబట్టి బ్రాహ్మణశబ్దము గుణవాచకముగుఁగా [illegible] వాచకము కానేరదు- బ్రాహ్మణత్వ వ్యవహార మాత [illegible] మకాదు- ఈప్రకారము మతసంబంధ కార్యము [illegible] మతవిషయముగునధికారమును నో[illegible]

షమే యేర్పఱచినయెడల నట్టియోగ్యతలుగలిగియున్న మనుష్యులను బ్రాహ్మణులని పిలిచినట్లుగానే విశ్వబ్రాహ్మణులనిపిలిచినను బిలువవచ్చును, కంసాలులనిపిలిచినను బిలువవచ్చును. గులాబిపువ్వు నే పేరుచే వాడినను వాడవచ్చునుగాని యది యట్టిసువాసనమాత్రమే కలిగియుండవలె.

(15) వాదిపక్షమునకుఁ బ్రథమసాక్షిగా విచారింపఁబడిన పండితుఁడు (పుల్లాది రామకృష్ణసోమయాజులుగారు) షట్కర్మలుచేయువారే బ్రాహ్మణులని చెప్పెనుగాని యెవవరుచేసినను వారు బ్రాహ్మణులగుదురని మాత్ర మొప్పుకొనఁడు. ఆయన బ్రాహ్మణశబ్దమున కర్థము లోకులచేత బ్రాహ్మణుఁడని యెంచఁబడుచు నట్లు పిలువఁబడువాఁడని చెప్పుచున్నవాఁడు. కర్మ లేవియుఁ జేయకపోయినప్పటికి బ్రాహ్మణసంతతివాఁడైనచో నతఁడుగూడ బ్రాహ్మణుఁడే యనియుఁ జెప్పెడిని. ఆయర్థము ప్రకృతము మేము బ్రాహ్మణులమని గంతులువేయువారి కుపకరింపవలెనను నుద్దేశముతోఁ జెప్పఁబడినదికాని సరియైనదికాదు. వాస్తవార్థప్రకారముండవలసిన విశ్వ్యుక్తములకు లోపముదెచ్చుచున్నయది. వాస్తవార్థమువిచారించిన నందులకు నిరంతరశ్రమలును సంపూర్ణములును నగు గొన్ని గుణము లవసరమైయున్నవి. అవి యొక మనుజునియొక్కగాని యొకసంఘముయొక్కగాని యభిప్రాయమునో లేక స్వేచ్ఛనో యనుసరించినవిమాత్రము కావు. ఒకవల కూకారమును వారివారిపనులనిమిత్త మెంతమంది చతురపుబొమ్మయనిచెప్పినను నట్లు గానేరదు. బ్రాహ్మణశబ్దముయొక్క నిజమైనయర్థముపోయి ప్రకృత మొకసంఘమువారిని తెలియఁజేయుట కుపయోగింపఁబడుచుండవచ్చును. కాని జనసంఘముయొక్క పరమార్థసాధనమున కొకవిగ్రహాకృతితోఁ జేయఁబడిన యచేతనపురాతిలోపలికి దేవతనాహ్వానించి ప్రాణప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ దగినయధికారమును యోగ్యతయుఁ గలమనుష్యుల నిర్ధారణచేయుటవిషయమైన శ్రమమును దగ్గించుటకు సహాయకారి కాదు.

(16) బ్రాహ్మణులు సృష్టికర్తయొక్క నోటినుండియు నితరు లితరావయవములనుండియుఁ బుట్టినారని చెప్పు హైందవపురాణములలోకి దిగుట నాకనవసరముగఁ దోచుచున్నది. వాదితరపు 2వసాక్షి (శిష్టా సీతారామశాస్త్రి) కృతయుగములో స్త్రీలు లేరనియు మనుష్యులందఱు నొక్కటేజాతివారనియుఁ దెల్లని దేహములుగలవారనియుఁ గొన్ని గ్రంథములలోనుండినట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.

* తే॥ సత్యశీలాదిగుణముల చయముతోనె
బ్రాహ్మణత్వంబుసాధింపఁ బాటుపడెడి
తీరుపరికి లభించెఁబో భారతమున
నుండు నజగరోపాఖ్యానమొందు దుదకు॥ 15

చ॥ అజగరరూపుఁడైన నహుషాఖ్యునిగూర్చి ధర్మజుండు ముఖ

ఆయనచెప్పినట్లు త్రేతాయుగములోనే జాతులేర్పడిన సృష్ట్యాదినవి యారంభింపఁబడియుండవు. కృతయుగములోఁ గర్మలతో నవసరములేక ప్రతిమనుష్యుఁడును దేవుని భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బూజసేయుట సామాన్యధర్మమై యట్లు ప్రతివానిచేతను జేయఁబడుచున్నయెడల నట్టిసంఘము మరల హీనజాతులలోకివచ్చుటకుఁ గారణము లేదు. అసలుఘనత యాత్మనుబట్టి యుండుననియు నెవఁడు ప్రార్థనవల్ల నోరు చెవులు లేని రాయిని ప్రాణముగలదానినిగాఁజేసి మనుష్యులకు వరములిచ్చులాగొనరించునో వాఁడు మాంసము నెముకలతో నిర్మింపఁబడిన తనతండ్రికన్న నేదియో విశేషముకలిగి యుండవలెననియు జనులు వాదుకొందురు. వాదిపక్షపు 3వ సాక్షి (చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు) అందఱును మొదట శూద్రులై క్రమముగా వైశ్యులుగను క్షత్రియులుగను బ్రాహ్మణులుగను మారిరని కొన్నిగ్రంథములలోనుండినట్లు చెప్పెడిని. వారు తనపండితసాక్ష్యమునకుఁ దా బద్ధుఁడై యుండవలయును. శూద్రకులమునుండి బ్రాహ్మణకులమునకుఁ బ్రమోషనగుట కాధ్యాత్మికమార్గమున నడచుకొనుచు నంతటితోనే తృప్తిచెందక యుండవలయును.

* మహాభారతము వనపర్వములో సత్యము దానము క్షమ శీలము తపస్సు దయ మొదలగు గుణము లెవనికిఁగలిగియుండునో వాఁడు బ్రాహ్మణుఁడని చెప్పఁబడి యున్నది. "ఈగుణములు శూద్రునియం దుండవా" యని యజగరుఁడు ధర్మరాజు నడుగఁగా "నటువంటిశూద్రుఁడు [illegible] ద్రుఁడుగాక బ్రాహ్మణుఁడే" యగుననియు నీగుణములులేనివాఁడు శూద్రుఁ"డనియు నాయన యుత్తరముచెప్పెను. "కు ములో [illegible] మే లేదనియు గుణమే కావలసినదనియుఁ దెలివిగలవారు చెప్పు దని ధర్మ [illegible] వాక్రుచ్చియున్నవాఁడు.

"నిజమును శాంతి మున్నగు ననింద్యగుణంబులుగల్గువాఁడెయ
గ్రజుఁ"డని చెప్పియుండెననికా మనమున్విభుగాను భారతం
బుఁ జదివి తా గ్రహించినది బుద్ధిసుసూక్ష్మత వెల్లడింపుచున్॥ 16

తే॥ "సుగుణసంపత్తిగలిగిన శూద్రజనుఁడు
బ్రాహ్మణసమానుఁడంచును బ్రాహ్మణుండు
సుగుణసంపద లేకున్న శూద్రసముఁ" డ
టంచు నేకాని తద్భావ మన్యమగునె॥ 17

క॥ సత్యాదికసద్గుణముల। నిత్యానుష్ఠానబుద్ధినెగడఁగఁ బ్రజకున్
సత్యరతుఁడైన ధర్మజుఁ డత్యుక్తిగఁ దావచించెనటునహుషునితోన్

క॥ దేనికి శ్రైష్ఠ్యంబీయఁగ। మానసమున నెంత్రో బుధులుమఱిమఱిదానిన్
బూనినుతియింత్రుకాని। దానియవశ్యాచరణమెతన్మతముచటన్॥ 19

(1) క॥ సవనమున వపాహోమం। బవశ్యకరణీయమనుటకై "యాదివిజ
ప్రవరుండుగుండెఁజీలిచి। యవితథము గ్రవేల్చె"ననదెయామ్నాయంబున్

(2) తే॥ "ఎవఁడు పుండరీకాక్షుఁదా నెద స్మరించు
వాఁడు బహిరంతరంబుల వరలుశుచిత"
ననుచు స్మృతివాక్యముండినయంతమాత్ర
నితరశౌచంబు మానెనే యిలజనంబు॥ 21

తే॥ పుండరీకాక్షు జను లెదం బూజసేయ
నచట నెటుచెప్పిరో మును లతిశయోక్తి
సత్యశీలాదివృత్తంబు జనులుపూన
ధర్మజుం డట్టు లత్యుక్తి తావచించె॥ 22

ఉ॥ అంతియెకాని శూద్రజనుఁడా సుగుణంబులు గల్గినంతనే

---

(1) వేదాంతపరిభాష, ఆగమపరిచ్ఛేదము, యోగ్యతానిరూపణము
శ్రు॥ "సప్రజాపతి రాత్మనోవపా ముదఖిదత్" యిత్యాదావపి తాత్పర్యవిష
యీభూత తూబర (శృంగహీన) పశుప్రాశస్త్యాబాధో యోగ్యతా.

(2) స్మృతి॥ శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాం గతోపివా
యస్స్మరేత్పుండరీకాక్షం స బాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః

ఖ్యాతిగ బ్రాహ్మణుండగుచు వెల్గెడినంచనికాని బ్రాహ్మణుం
డంతటిలోనె శూద్రజనుఁ డయ్యెడునంచనికాని తేల దా
చారిత్రకసూనుభావ మటుపైఁగలశ్లోకములం బఠించినన్ 23

(1) నాసికసిభుగా గ్రహించినరు మున్ నహుషుండు గ్రహించి శంకతోఁ
చిన మునిఁ ధర్మజుం గుఱించి చేసెను ప్రశ్నము "ధర్మరాజ! నీ
వనినవిధాన బ్రాహ్మతయన్నది వృత్తమునుండియే లభిం
చిన వృథగాఁ గ జాతుల సృజించినదెందుల కింక" నాపుడున్ 24

కన్న యత్రిసూనుస్మృతిశాస్త్రవిషయప్రతిపాదనపూర్వకంబుగఁ బాండుతనూభవరా
ట్సుతుఁడు వచించెను మద్భాషితములకెమహాపయుక్తిసేసెడిరీతిన్ 25

(2) "సకలజాతులపురుషుల సంగమమున । సకలజాతుల స్త్రీలును
సంతుగనుడు । వర్ణసంకర మైపోయె వసుధ గాన
జాతి దుర్జ్ఞేయమని యార్య! నాతలంపు 26

(3) మహిని వాగాదికములట్లు మైధునమును సర్వసాధారణంబయి పర్వ
యుండ నెపుడుఁగామాంధమైయుండు నీజనంబు సులభసాధ్యంపుఁ
బని కేలచారకయుండు 27

(4) ఇచట "యేయజామహే" యను శ్రుతివాక్య
మగుఁ దగుప్రమాణ మహీకులేంద్ర!

---

(1) మహాభారతము

అరణ్యపర్వాంతర్గ తాజగరపర్వము – అశీత్యధికశతతమాధ్యాయము

సర్పఉవాచ – శ్లో॥ యదితే వృత్తతో రాజన్! బ్రాహ్మణః ప్రసమీక్షితః
వృథా జాతి స్తదాయుష్మన్! కృతి ర్యావ న్నవిద్యతే॥

(2) యుధిష్ఠిర ఉవాచ – శ్లో॥ జాతిరత్ర మహాసర్ప! మనుష్యత్వే మహామతే!
సంకరా త్సర్వవర్ణానాం దుష్పరీక్ష్యేతి మేమతిః॥ సర్వే సర్వా స్వపత్యాని జనయంతి
సదా నరాః॥

(3) శ్లో॥ వా జ్మైథున మథో జన్మ మరణంచ సమం నృణాం॥ వ్యాఖ్య –
గాదీనామివ మైథునస్యాపి సాధారణ్యాత్ జాతి ర్దుర్జ్ఞేయా – తథాచ శ్రుతిః
చైతద్విద్మో బ్రాహ్మణాస్స్మో వయ మబ్రాహ్మణావా,, ఇతి బ్రాహ్మణ్యే సంశ
యుషన్నపూతి.

శ్లో ... ం ప్రమాణంచ యేయజామహ ఇత్యపి॥ వ్యా॥ నను జాత్య నిశ్చ

సవనములను హోతృజనముచే నయ్యది
యుచ్చరింపఁబడుచు నుండు నెప్పుడు॥ 28

క॥ ఏమేము బ్రాహ్మణులమైనామో లేకన్యులమయినామో యెరయుచో
నామేము యజించుచున్నా" మనుచుఁ దదర్థమగును నాగకులేంద్రా

క॥ యజమానులయిన జనములు
నిజజననం బెవరివలన నెగడినయదియుఁ
నిజమెఱుఁగక యీమంత్రం
బుఁ జదివి హోమము సేయఁబూనుదు రచటన్॥ 30

(1) ఆ॥ కాన బ్రాహ్మ్యగతమునకు ముఖ్యశీలంబ కాఁ
దత్త్వదర్శిజనుల తలఁపువలన
మనువుమాత్ర మన్యమును వచియించె నీ
విషయమందు వినుము విషధరేంద్ర!॥ 31

(2) ఆ॥ "జననమందుఁ బొడము సకలవిఘ్నంబులో
దోసఁగులెల్ల నవలఁ దొలఁగిపోవ
జాతకర్మ మనుచు సరవి నాభిచ్ఛేద
మునకుఁ బూర్వ మొకటి యొనరుపనగు॥ 32

(3) క॥ సావిత్రీనామకయౌ
దేవతనే తల్లిగాఁగఁ దెలియఁగఁదగు న
ప్డావిధముగ నాచార్యుఁగ
భావనచేసికొనవలయుఁ బదపడి తండ్రిన్ 33

కథం బ్రాహ్మణోఽహ మిత్యా ద్యభిమానపురస్సరం యాగాదౌ ప్రవర్తతే త్యాశంక్యాహ, ఇదమార్ష మితి॥ అత్ర "యేయజామహే" ఇత్యనేనచ "యే వయం స్మో బ్రాహ్మణాః అన్యేవా తే వయం యజామహే" ఇతి బ్రాహ్మణ్యే అనవధారణం దర్శితం మంత్రలింగమపి "య ఏవాస్మి ససన్ యజ" ఇతి......

(1) శ్లో॥ తస్మాచ్ఛీలం ప్రధానేష్టం విదుర్యే తత్త్వదర్శినః॥

(2) శ్లో॥ ప్రాఙ్నాభివర్ధనాత్పుంసో జాతకర్మ విధీయతే॥ వ్యా॥ కస్మైత్రవ బ్రాహ్మణ్యహేతు రిత్యాహ ప్రాగితి॥ నాభివర్ధనాత్ నాళచ్ఛేదనాత్॥

((3 శ్లో॥ తదాస్యమాతా సావిత్రీ పితా త్వాచార్యఉచ్యతే॥

(1) క॥ ఉపనయనం బగుదాకను
విప్రులన్ శూద్రసముఁడగుచు వెలయును ద్విజుఁడౌ
యుపనయనం బగుమీఁదనె
జపతపములు మొదలుగాఁగఁ జలుపఁగఁ దగెడిన్ " ॥ 34

క॥ అని ఈగతిస్వాయంభువ। మనువాక్యా (2) యోక్తకర్మమార్గమె బ్రాహ్మ్యం
బునకు నిదానంబనుచును జనులమనస్సంశయంబుసమసెం చెలలిన్ ॥

తే॥ ఎపుడు వేదోక్తకర్మవిహీనులగుచు బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్కులప్రభవులుం
దో (3) అపుడుశూద్రసమానులై యలరఁగలగతత్స్వధర్మపరిత్యాదతులెల్ల

(4) తే॥ వేదచోదితమైనట్టి వృత్తమెల్ల
నెచట లోపించి స్వేచ్ఛమై నేగఁబడునో
అచట బలమైన సాంకర్యమమరియుండె
ననుచు నూహింపగందగు నహీంద్ర! ॥

(5) ఉ॥ కాన త్రయీరహస్యము సుఖంబుగఁ దెల్పఁగ నేరుపడ్డ యా
మానవధర్మశాస్త్రమున మంచిగమించ వచించురీతిగన్
దానదయానృశంస్యజప తథ్యపురోగమమైనయట్టిదై
యేనుమొదల్ వచించినది యింతకుసంస్కృతవృత్తమయ్యెడున్ ।

---

(1) శ్లో॥ తావచ్ఛూద్రసమో హ్యేష యావద్వేదేన జాయతే

(2) శ్లో॥ తస్మిన్నేవం మతిద్వైధే మను స్స్వాయంభు వోఽబ్రవీత్॥ వ్యా॥ ద్వైధే జాతే సంశయేసతి

(3) శ్లో॥ కృతకృత్యాః పున ర్వర్ణా యది వృత్తం నవిద్యతే॥ వ్యా॥ వృత్తం వైదికసంస్కారో యది నవిద్యతే తర్హి సర్వాః ప్రజాః కృతకృత్యాః శూద్రతుల్యాః తథాచస్మృతిః- "నశూద్రే పాతకం కించి న్నచ సంస్కారమర్హా" తీతి తేషాం సంస్కారానర్హత్వ నిష్పాపత్వాభిధానా త్కృతకృత్యత్వం దర్శయతి తద్వత్ త్రైవర్ణికా అపి స్యురిత్యర్థః।

(4) శ్లో॥ సంకర స్తత్ర నాగేంద్ర బలవాన్ ప్రసమీక్షితః॥ వ్యా॥ అత్ర త్ర [illegible]

(5) శ్లో॥ [illegible] తేదానీం [illegible] మహాసర్ప! [illegible] వృత్తి మిష్యతే। తం బ్రాహ్మణ మహం పూర్వముక్తవాన్ భుజగోత్తమ!

ఆ॥ జాతకర్మముఖ్య సంస్కారములచేత
నెవఁడు శుద్ధుఁడగుచు నెసఁగియుండు
వాని సత్య శీల దానాది వృత్తంబె
సంస్కృతం బటండ్రు క్షమను బుధులు॥ 39

అ॥ అట్టిజాతకర్మమాదిసంస్కారము|ల్సత్యశీలములును సరిగఁగల్గి యుండినట్టివాఁడెయుత్తమబ్రాహ్మణుం|డిదియయార్య!|నాదుహృద్గతంబు॥

క॥ ఆసంస్కారము లెల్లన్। జేసికొనన్ శూద్రునకును జెల్లదయెపుడున్
ఆసంస్కారవిహీనున। కేసుగుణము లున్నఁ గాఁడయిలవిప్రుఁడుగన్,,

చ॥ అనివచియించెఁ బాండుసుతుఁ, డంతటియర్థము గల్గియున్న వా
ఘనతరభారతోక్తులకుఁ గానివి పోనివి యేవొ వ్రాసి యా
మునిసిభుగారు బ్రాహ్మణులమొత్తము చిత్తము నొవ్వఁజేసినా
రనవసరంపువ్రాఁతయని యావల జెజ్జి రిమార్కుచేయఁగన్॥ 42

సీ॥ ప్రతివాదిపండితు పటిమనీక్షింతమా
వ్యర్థమౌ సాక్ష్యంపుఁ బ్రవచనమున
తన్న్యాయవాదుల ద్రఢిమగన్గొందమా
స్వర్ణకృద్బ్రాహ్మణ్య సాధనమున
మధ్యవర్తిమనీషి మహిమయోజింతమా
స్వప్రియపాండితీ స్థాపనమున
స్వీయమౌ విద్యావిశేషంబు నెంతమా
వర్ణసాంకర్యంపు వాదనమున
ఇట్టిసాధనసంపత్తి పెట్టుకొనియె
అమ్మహాభారతీయ రహస్యములను
ప్రకటనముసేసి ప్రస్తుత బ్రాహ్మణులను
దిగువఁద్రోచిన మునిసిభుం బొగడవలదె॥ 3

కం॥ ప్రాశస్త్యద్యోతనమున।కై శాస్త్రము లర్థవాద మనుస్మృతిసేయన్
లేశంపుజ్ఞానమునను ప్రవేశించిరి బ్రాహ్మమతులు పెడవాదములన్

ఆ॥ అగ్నిహోత్రతత్పమానయఃపిండంబు
న టఁగాల్చుఁగాక యగ్నిలాగె
అగ్నిహోత్రతత్పమానుక్కుముద్దండద్రో
యగ్నిహోత్రిముంద్రోయవనిజనులు॥ 45

క॥ రాజపురోహితుఁడౌ జను। రాజగనే చెప్పికొందు రిభసమునఁ బ్రజ
ల్రాజసమానుండౌనో। రాజయగునో నిజమెఱుంగ రాదో కామునకున్॥

కం॥ ఆవిధసత్యాదికసం। భావితుఁడౌ శూద్రజనుఁడు బ్రాహ్మణసముఁడై
తా వెలయఁజాలుఁగాని। కేవలబ్రాహ్మణుఁడుగాఁడు క్షితి నెన్నటికిన్॥ 47

ఆ॥ ఆప్రకారముగనె యవి లేని బ్రాహ్మణుం
డగును శూద్రతులితుఁ డంతె కాని
బ్రాహ్మణుం డనంగఁబడక కేవలశూద్రుఁ
డనఁగఁబడఁడు నిశ్చయంబుగాను॥ 48

సీ॥ ఋతుమతీసతి పెండ్లి శ్రుతిచోదితంబంచుఁ
గోర్కెమైఁ దాఁ జేసికొన్న నాఁడు
విధవావివాహంబు విధిబోధితంబంచు
నన్నాతిఁ గవగూడి మన్న నాఁడు
జాతిభేదములుంట నీతిగాదని యెల్ల
తెగలవారిం గూడి తిన్న నాఁడు
ఉదధియానము సేసి హూణసంఘముతోడ
నుచితంపుగోష్ఠితో నున్న నాఁడు
మఱియు నిటువంటి వేఱైన దురితములకు
సాహసంబు నధిష్ఠించి చన్న నాఁడు
వీనికృత్యంబు లెల్లరున్ విన్న నాఁడు
కాఁడు బ్రాహ్మణుఁ, డందాఁక కాకపోఁడు॥ 49

ఇత్యాద్యన్యాయ్యంబై కృత్యంబులు భూమిసురుని గ్రిందికిలాగున్
నిత్యానుష్ఠితసత్తప। స్సత్యాదులు పైకిలాగఁజాలపుశూద్రున్

తే॥ చెట్టుకొనగొమ్మనుండినయట్టి పండు క్రిందికింబడు నేదేని క్రిందువలన

క్రిందనుండినపండు నేచందమునను
మీఁదికిం జేర్ప నెవరికిం గాదు తరము॥ 51

ఆ॥ పండుపగులవలయుఁ బండులోపలివిత్తు
వలన మఱొకచెట్టు మొలవవలయు
పెద్దపెరుఁగవలయుఁ బెరిఁగి కాయవలయుఁ
గాసి యచట నుండఁ గాంచవలయు॥ 52

ఆ॥ అంతకార్యమైన యటువెన్కబై కేగు । నం తెగాని యింకనట్లుగాక
భూమినున్న పండు భూరుహశాఖపై । కేరహిఁ రయంబ చేరఁగలదు

క॥ ఈచొప్పున నేగఁ వలె । నీచుఁడు పైజాతి, కు త్తనీతులవలనన్
నాచెప్పినపైసామ్యమె । వేచేకూరెడిని నేల? విస్తృతియింకన్॥ 54

క॥ ముందున్ వెనుకం గాంచక । యెందో యొకముక్క గాంచి యే మున్నీభీ
చందమున వ్రాసె, భారత । మం దేయీవిషయమెల్లనల రెడిఁ గనుగోన్॥

*ఉ॥ "శూద్రుఁడు సత్వనిష్ఠుఁడయి శోభిలెనేని భవాంతరంబునన్
శూద్రతవీడి వైశ్యుఁడయి చొచ్చి క్రమంబుగ క్షత్రదేహమున్
క్షుద్రత వొవఁగం దుదకు క్షోణిసురుండగు" నంచు నున్న స
చ్ఛాద్రుని ధర్మవాక్యమును జూడుఁడు భారతమంద యుండెడున్॥

తే॥ "బ్రాహ్మణత్వంబు కడుదుర్లభం బనేక
జన్మములఁబొంది తిరుగంగ సంభవించు
నపుడుగనునది" యనియున్నయట్టి భీష్ము
పలుకులంగూడఁజూడుఁ డబ్భారతమున॥ 57

క॥ ధర్మజ్ఞుండై మిక్కిలి, పేర్మిసియుఁగౌశికాఖ్యపృధ్వీసురునకున్
ధర్మోపదేశియగునా । ధర్మవ్యాధునకుబోయతనమేమిటికో॥ 58

ఆ॥ ఎంతతపమొనర్చెనింద్రునుద్దేశించి । బ్రాహ్మణత్వమునకుఁ బాపమమ్మ
తంగుఁ, డంతమైనఁదత్సిద్ధియయ్యెనే । యతనికకట! వ్యర్థమయ్యెఁగాక॥

* భారతము–అరణ్యపర్వము–ధర్మవ్యాధుఁడు కౌశికునకుఁ జెప్పుట.

వ॥ సత్త్వగుణనిబద్ధుండగు నేని శూద్రుండైనను జనాంతరంబున వైశ్యత్వంబు నొంది క్రమంబున రాజభూసురభావంబులు భజించి భవవిముక్తుండగు.

తే॥ * ఉండఁదగినన్ని గుణములు నున్నవాఁడు
జ్ఞాని సుఖదుఃఖములను సమానదృష్టి
నిష్పరిగ్రహుఁ డటువంటినీతిశాలి
యెట్లుకుయ్యాడెనో చూడుఁ డింద్రుఁడనొద్ద॥ 60

క॥ బ్రాహ్మణికడుపునఁ బుట్టియు
బ్రాహ్మణకర్మములశుద్ధిపటుపఁగఁ బడియుక్
బ్రాహ్మణపీర్యుఁడుగామిని
బ్రాహ్మణ్యముఁబడయకతఁడుపరిభవమందెక్॥ 61

ఆ॥ విదురసంజయులకు విప్రుఁడుక్ సరికాఁడు
నుడువఁబడిరె బ్రాహ్మణులుగ వారు
జనకుఁ డెంతజ్ఞాని, క్షత్రియత్వవ్యవ
హార మతనిఁబాసి యరిగినదియె। 62

క॥ వేయేలనహుషుఁడడిగిన।యాయాప్రశ్నంబులకునునమకాలముగక్
వేయుత్తరంబొసంగిన। యాయమనందనుఁడుమాత్రమలఁతియెతలఁపక్॥

క॥ తనుదానపోలుఁగాకే। మనవచ్చునజాతశత్రునతిశాంతతయుక్
ఘనసత్యశీలములునే। జనులకువర్తిల్లెఁజెపుఁడుసౌజన్యనిధుల్!॥ 64

సీ॥ అతని సత్యంబున "కాచార్యసుతుఁ డీల్గె"
ననుట కొప్పకయుంటె యలఘుసాక్షి
అతని దయామతి కల సుయోధను కట్లు
విడిపించిపుచ్చుటే వింతసాక్షి
అతని శాంతాత్మత కతివ దుశ్శాసనుం
డీడ్వ నూరకయుంటె హెచ్చుసాక్షి
అతని దానంబున కరివచ్చి "శర" ణన్నఁ
బ్రేమచూపించుటే పెద్దసాక్షి
అక్షిసత్యంబుఁ డట్టిదయాశాలి అః శాంతమూర్తియట్టిదాత

---

* [illegible] ఆనుశాసనికపర్వము. ఇంద్రమతంగసంవాదము. భీమ్మ॥మత-[illegible]-మన
[illegible] [illegible] ॥ కారామో హ్యాహం [illegible] నిర్ద్వం

బ్రాహ్మణుండటంచుఁబలుకంగఁబడక యే
యేలక్షత్రియుఁడుగనెంచఁబడెనో

క॥ ఈయీా కారణములచే
నా యమనందనునిభావ మటుగాకయ యీా
నా యనినట్టులె యయ్యెడు
ధీయుతు లరయుండు సరిగఁ దెలియంబడెడిన్॥ 66

తే॥ వర్ణభేదములేక కేవలగుణముల
వలననే బ్రాహ్మణత్వాదు లలవడునను
వాదమున కించుకేనియు భారతంబు
సాధకముగాదు వ్యర్థప్రశంసతప్ప॥ 67

క॥ జాతివ్యవస్థయంతయు। నాతతముగభారతంబునం దేయుండెన్
గీతలుపుట్టుటకుంగల। హేతువెదోయరయుఁడార్యులింతకు మొదటన్

ఆ॥ జ్ఞానబోధ యంతగాఁజేసి కృష్ణుండు
కడకు నెదివిధించెఁ గవ్వడికిని
"క్షత్రియుండవీవు సంగరక్రియ వీడఁ
దగ" దటంచునే కదా తలంప॥ 69

క॥ జ్ఞానముగల్గకపూర్వము
తానైనన్ క్షత్రియుండుతదనంతరమం
దైనమఱిబ్రాహ్మణుఁడుకా
కానరుఁడెటులయ్యెక్షత్రియత్వయుతుండే॥ 70

క॥ ఏజాతికిఁజేరినజనుఁ
డాజాతికిదగినధర్మమతినిష్ఠ మెయిన్
దాజరుపనగునునైదవ
ప్రాఁజదువగుభారతంపుఁబద్ధతిఁజూడన్॥ 71

క॥ హైందవ పురాణములయం
దుం దిగు టనవసరమనుచుఁ దుద కమ్మున్నిభ్

ద్వా నిష్పరిగ్రహాః। అహింసాదమ మాస్థాయ కథం నార్హామి విపరీతాం॥

హైందవమహాగ్రంథంబే
యొందుమలకొ ప్రమాణముగను నీ కైకొనుటల్॥ 72
తే॥ "సృష్టికృద్వక్త్రబాహాదిసీమలందు
బ్రాహ్మణాదికవర్ణముల్ ప్రభవమగుట
తక్క హైందవుల పురాణతతిని బగిగి
* పరగకుండెనుగాం బోలు భారతమున 73
ఆ॥ వర్ణసంకరంపువాదంబునకుసాధకంబటంచుంగొనియెంగానిదాని
వాస్తవముగనదియువర్ణవ్యవస్థాపనమునకే సుసాధనంబుచూడ 74
ఆ॥ కాదుబ్రాహ్మ్యమునకుం గతము కేవలశీల
మే యటన్నవాద మింతెకాని
శీలముం బరిత్యజించి యుండుం డటన్న
బోధగా దిదంత భూసురులకు॥ 75
ఆ॥ మునిసి ధనినలాగె మన కవశ్యంభావ్య
మైనయట్టిశీల మవలంద్రోచి
"మేము బ్రాహ్మణులము మేముబ్రాహ్మణుల"మం
చెగురులాట కరము తగనిచేంత॥ 76
కం॥ అబ్రాహ్మణులకు బ్రాహ్మ్యం
బ బ్రాహ్మ్యము బ్రాహ్మణులకునలవడుననుటే
సెబ్బనుడికానితీర్పరి
దబ్రముమఱియేమియుండదన్యోక్తులలోన్॥ 77
శా॥ జాతిబ్రాహ్మ్యము కల్గుమాత్రమనకున్ స్వర్గంబు రాంబోవ, దా
జాతిబ్రాహ్మ్యము సార్థకంపడుటకై సత్యానృశంస్యాదికా।
న్వీతంబౌ నిగమోక్తధర్మ మెపుడున్ నిర్వర్తనీయంబు, త
ద్రీతిన్ వర్తిలమే నసార్థమగు భూదేవత్వ మీక్షింపుడీ॥ 78

---

* భారతము శాంతిపర్వము జనకపరాశరసంవాదము.

పద్యము — ముఖబాహూరు పాదసంభవములుగాన భూసుర రాజ వైశ్య శూద్ర
రతమ్యసంప్రాప్తినొందె జననదేశగుణంబుల మనుజనాథ!

ఉ॥ బ్రహ్మ ముఖాంబుజాతమునఁ బ్రిప్రథమంబునఁ గల్గినట్టి యా
బ్రాహ్మణజాతివారమయి భాసిలుచుండియు నాత్మనిష్ఠమౌ
బ్రాహ్మణధర్మముం గర మపార్థము సేసితిమేక నిజంబుగన్
బ్రాహ్మణనామధారుల మపాత్రులమున్ మన మౌదు మారయన్
కం॥ నూటికిఁదొంబదిమందియు సూటిగమనలోననట్లుచూపడుట నెకా
గూటింప మొదలుపెట్టిరి సాటిజనుల్ మనలనిట్లు భూసురులారా! 80
ఉ॥ ఎల్లజగానకున్ గురుల, మెల్లకలల్ మనపెట్టెసొమ్ము, ల
ట్లెల్లజనంబులందుఁ గడు హేష్ఠులమై ప్రిథమంబునుండియున్
మెల్లగ స్వీయధర్మములమీఁద నుపేక్ష వహించుచుంటనే
యొల్లమిఁజూపుచుండిరిటు లోష్ఠు, ద్విజాతులు ! మేలుకాంచుఁడీ॥
క॥ బ్రాహ్మణతాసామ్రాజ్యము బ్రహ్మ మొదల్ మనకొసంగెఁబరిపాలింపన్
బ్రహ్మయొసంగినపదమో ! బ్రాహ్మణజనులార! నిల్పఁబొల్లంబడుఁడీ
క॥ పృధివీదేవులమయ్యును
ప్రథమము మనమే యధర్మపరులమయిన దు
ష్పృథమగును " యథారాజా
తథా ప్రజా " యనెడిరీతిఁ దక్కుజనంబున్॥ 83
తె॥ విభునిచేత స్వధర్మంబుఁ విడువఁబడిన
నవనిసామ్రాజ్యమే జనులపహరింత్రు
బ్రాహ్మణత్వంపు సామ్రాజ్య పదవిమాత్ర
ముంత్రె మనము స్వధర్మంబు లుజ్జగింప॥ 84
ఉ॥ క్షత్రియవైశ్యశూద్రులును భూసురులేయయి పూర్వమందుఁ ద
ద్ధాత్రిసుపర్వధర్మములఁ దప్పిచరించుటచేతనే యిటుల్
క్షత్రియవైశ్యశూద్రతలు దాల్చినవారఁట, న్యాయక యీ
చిత్రిపుఁ బూర్వపక్షమును జేసెను, నేమివచింత మిచ్చటన్॥ 85
క॥ ‡ ముందర బ్రాహ్మణులై యా!యందఱునున్ వారివారియాచరణముచేఁ
గ్రిందికి దిగుటలు భారత!మందేయుండెనఁటదియు యథార్థంబేమౌ

‡ మహాభారతశాంతిపర్వము 180 వ యధ్యాయములోఁ బ్రపంచమంతయు

ఆ॥ ఉండుఁగాక దాని నెప్పుడు వేదంబు
అందునాల్గుజాతు లాదియంద
పుట్టినటులఁ జెప్పు బురుషసూక్తంబుదా
" బ్రాహ్మణోస్య " యనెడి పదముచేత॥ 87

కం॥ ఇతిహాసము భారతమన
శ్రుతికిన్ స్మృతికిని బురాణసూక్తికినిం గ్రిం
ది తరగతిం జేరినయది
యితిహాసము, కావున నది యెటుచెల్లనగున్॥ 88

క॥ ఈయంశంబుంగూరిచి। నాయాశయమున్న విధమున నెతన చేతన్
వ్రాయఁబడియుంటఁదీర్పున। న్యాయాధిపుఁడిందుబద్ధుఁడై యుండఁదగున్

చ॥ వెనుక నతండు చెళ్లపిళ వెంకటశాస్త్రులవారిసాక్ష్యమం
దున నెదొ యొక్కవాక్కు వెడత్రోవగలట్టిదియుండ " వాడి యీ
తనదగు ప్రాజ్ఞసాక్ష్యమునఁ దాఁ గడు బద్ధుఁడుగాఁగ నుండనా"
నని లిఖియించె, నెట్టులిపుఁ డాతఁడు బద్ధుఁడుగాక యుండెడిన్॥ 9

క॥ నాపక్షంబునవచ్చిన। యేపండితుసాక్ష్యమునకొ యే బాధ్యుఁడఁగా
సోపపన్నంబగునుడి। కేపగిదింగాఁడు బాధ్యుఁడీతీర్పరియున్॥ 9

క॥ పండితుపలుకులఁగానీ
పాండిత్యవిహీనజనుని పలుకులఁగానీ
యుండఁదగు శాస్త్రసమ్మతి
ఉండనినాఁ డవి గ్రహింపకుండుదురు బుధుల్॥

మ॥ అపుఁగా కాయన పండితుండు, మఱి నాకై సాక్ష్యముం జెప్పఁ—
కెవియుం జూపకయే ప్రమాణములఁ దా" నెల్లర్ మొదల్ శూద్రు—
అవలన్ వైశ్యులు క్షత్రియుల్ ద్విజులుగా నై రోజ "నన్నం ద
త్కి వృథా నన్నెటు బద్ధుఁజేసెడిని శాస్త్రీయంబు గాకుండుటన్

మొదట బ్రాహ్మణులనియుఁ దర్వాత వారువారుచేయుపనులనుబట్టి యనేకజాతులు—
గా విభజింపఁబడిరనియు భృగుమహర్షి చెప్పెడిని. బ్రాహ్మణునకు గొప్పతనము
నిచ్చునది పుట్టుకయే కాదు పైనిజెప్పిన గుణములుకలిగియున్న వాఁడే బ్రాహ్మణు—

క॥ ఆమాడ్కిఁ జెప్పంబడు। ప్రామాణ్యము లేనినుడులె బాధించెడిచో
ప్రామాణ్యవిచారణకై। యేమనుచుఁ దిగినవాఁడొ యీమున్నిభుదాఁ॥
మ॥ నుడివెఁ వెంకటశాస్త్రి శాస్త్రహితముల్ నూ, అందులో నిద్ది యొ
క్కఁడె యిట్లుండెను, నుండుఁగాక, యొకవాక్యమ్మేమి బాధించు, నె
క్కుడువాక్యమ్ములు శాస్త్రధూరములు వాకుచ్చెంగ, శిష్టాన్వవా
యుఁడు మున్నిభవె సత్ప్రమాణములుగా నెయ్యఁగ్రహింపంగఁదాఁ
క॥ *శాస్త్రనిబద్ధములఁటయా
శాస్త్రులువచియించునట్టిసంగతులెల్లఁ
శాస్త్రజ్ఞానంబుండుట
శాస్త్రులప్రౌఢిమనెఱుంగఁజాలెనుమున్నిభఁ॥ 96

---

(17) గుణములనుబట్టి కాక పూర్వకులనుబట్టియే బ్రాహ్మణత్వమును నిర్ణయింపవలయుననెడిది వాది వాదమైయున్నయది. ఇందువిషయమై యుభయపక్షములందును ననుకూలముగాను బ్రతికూలముగాను సాక్ష్యము చెప్పఁబడినది. నేను జేసెడివాదమునకు సాక్ష్యముతోఁ బనియేలేదు. వాదియుఁ బ్రతివాదులును బుట్టుకనుబట్టి వారిహక్కును నిల్పుకొనవలెనని యత్నించినారుగనుగ వారివాదములనుగూర్చి యించుక హెచ్చరింపుట యవసరమైయుండవచ్చును. మొదటిప్రతివాదికి దన్నుఁ బ్రస్తుతము వాదములో నున్న శాస్త్రోక్తబ్రాహ్మణుఁడుగా జెప్పుకొనుట యభిమతమైయున్నది. వాది తిరిగి బ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేయుటకుఁగాను గర్చులనుగోరుటవలన వారియుత్పత్తికూడ నాలోచింపవలసియుండును. ప్రతివాదులు నాలుగవకులముకంటెఁ దక్కువవారై యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలో సంకీర్ణసంకరులుగాఁ జేర్కొనఁబడిన రథకారజాతివారని వాదిచెప్పుచున్నాఁడు. సూతసంహితలో రథకారులు సంకీర్ణసంకరులనియు వారివృత్తి వర్ధంకము కమ్మరము బంగారపుఁబని యనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ప్రతివాదికులస్థులావృత్తులచే జీవించుచుండుటచే రథకారులని చెప్పఁబడువారువారేయని వాది వాదించుచున్నాఁడు. పుట్టుకవల్ల బ్రాహ్మణుఁడును బండితుఁడును నగు వాదితరపు 2 వ సాక్షి శిష్టా సీతారామశాస్త్రి సామాన్యముగాఁ గమసాలులనియెంచఁబడు ప్రతివాదికులస్థులు, యొగ్గిబిటుయీ (యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి) లోఁ జేర్కొనఁబడిన రథకారజాతివారని చెప్పుటకుఁ బ్రమాణ మేమియు లేదని చెప్పెడిని.

* ఆయన సాక్ష్యములోని సంగతులు శాస్త్రప్రమాణములని చెప్పుటకు వీలు లేనున్నవి.

ఆ॥ § శాస్త్రిగారి కైనసాక్ష్యమాక్షేపింపఁ
జాలకుండిరంట సరిగ నెవరు
అరయనతనిసాక్ష్యమందునాక్షేపావ 97
కాశముండదంట లేశమైన॥

ఉ॥ నోరికివచ్చినట్టులుగ నూతననాగరికాళికిం బ్రియం
బౌరహి నెవ్వియోనుడుపు నాతనిసాక్ష్యమె ప్రస్తుతంబునన్
గౌరవపాత్రమయ్యె, కలికాల మహత్త్వముగాక యన్యమౌ
కారణముండఁబోవ దిటుగాపుటకుం దలపోసి చూడఁగన్॥ 98

ఆ॥ నెగడ రాజకీయనిర్బంధ మొకియింత
మూఁగవలసివచ్చె నంతెకాని
కాకయున్న శాస్త్రిగారివాక్యంబులు
ఖండితంబు లెట్లుగాకయుండు॥ 99

క॥ సరియగు విమర్శకత్వము
వరలఁగని యవ్విధమున వరలకపోని
నరపతిసంబంధ్యధికృతి
పరఁగుట నెదిర్వ్రాయఁ జెల్లుభాగ్యం బుండెన్। 100

క॥ కనుక నె న్యాయాధిపుఁ డిటు
మన సీతారామశాస్త్రిమాటల నెల్లన్
మనవేదపు మాటలఁగా
పనిగొనితా వ్రాసినాఁడు బళియన జనముల్॥ 101

తనదు హృదయమునకు ధర్మ్యంబులనితోఁచి
వ్రాసెనాతఁడటుల, వ్రాయఁగాక
చదివి కలరికార్డు సత్యముల్ గ్రహియింప
నెవరు కొట్టినార లిప్పు మనను॥ 102

§ ఆయనసాక్ష్యము నెవరు నాక్షేపింపలేదు. వాదిచేఁగూడ నాక్షేపింపఁబడుటకు వీలులేదు ఈవిషయమై చెప్పఁబడిన గ్రంథములన్నియు నుదాహరించుటకువీలు కాదు. మొట్టమొదట భగవంతుఁడైన యాదినారాయణమూర్తి చతుర్ముఖములుగల బ్రహ్మగాఁ బుట్టినాఁడనియు నానాజాతులవారిని సృష్టించినాఁడనియు నీసాక్షి వక్కాణించును.

క॥ ఇందు విమర్శింపఁగఁదగు। సందర్భంబులవిమర్శనలిపియయుంటిన్
డెందమునఁ జొన్పి పఠింపుఁడు। సందేహమువీడఁగలమహాభూసురులారా! ॥

* తే॥ బ్రహ్మసంతతియైనట్టి బ్రాహ్మణులకు
బ్రహ్మసుతులందు నొక్కఁడై పరఁగు విశ్వ
కర్మసంతతివారైన కనకహారులు
జ్ఞాతులయ్యెదరంట యీకథవినుండు॥ 104

క॥ సీతారామబుధోక్తుల। నేతీర్ఖండించియుండు టెఱుఁగుఁడు కరుకదా
ఆతీరునుడులసారం। బీతీరు గ్రహింపఁబడియెనీతీర్పరిచేన్॥ 105

ఆ॥ కనకకారు లొకరెకాదుచూ జ్ఞాతులు
ప్రథములైనయట్టి బ్రాహ్మణులకు
బ్రహ్మసృష్టమా ప్రపంచంబు సర్వంబు
నగును జ్ఞాతివర్గ మరసిచూడ॥ 106

క॥ కొందఱుసాక్షాద్బ్రహ్మకుఁ। గొందఱుతద్బ్రహ్మసుతులకుంగల్గుటచే
నందఱిదిబ్రహ్మవంశమె। యందఱునున్ జ్ఞాతిజనులె యన్యోన్యంబున్

మఱియు నీసాక్షి విశ్వకర్మయనునామ మాయననామములలో నొకటియై యున్నదనియు విశ్వకర్మ కుమారుఁడు త్వష్టయనుపేరుగలవాఁడనియుఁ ద్వష్టయనఁగాఁ జిత్తరువులుచెక్కువాఁడని యర్థమనియు వడ్రింగమనువృత్తిని వాడుకలోకిఁ దెచ్చుటచే నాతనికాపేరు వచ్చినదనియుఁ జేతిసంబంధమైనపనులతో జీవించెడి యన్నితెగలవారును విశ్వకర్మచేతనే సృష్టింపఁబడిరనియు నాదిమూర్తిగాక మఱియొకవిశ్వకర్మ యున్నాఁడనియు నతఁడు కమసాలులను సృష్టించియుండవచ్చుననియు నీవిశ్వకర్మ సృష్ట్యాదిని దనక్రింద నుపనాయకులుగానుండి పనిచేయుటకుఁ జతుర్ముఖబ్రహ్మచే సృజింపఁబడిన నవబ్రహ్మలలో నొకఁడనియుఁ జెప్పుచున్నవాఁడు.

* కనుక నవబ్రహ్మలలో నొకఁడైన విశ్వకర్మవంశమువారు చతుర్ముఖబ్రహ్మయొక్కవంశమువారే. ఈకారణమునుబట్టి వాదికులమువారును బ్రతివాదులకులమువారును దాయాదులయియున్నారు. కనుక వివాదమున కేమియుఁ గారణముండఁగూడదు.

తే॥ ఇతరజనములబాంధవ్య మెట్టులున్న
బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్శూద్రవర్ణ మనుజు
లెల్లరుఁ బ్రహ్మ కేకద యేరుపడిరి
వదనబాహూరుపదములవలననుండి॥ 108

ఉ॥ ఆవిధి బ్రహ్మకుం గొడుకులయ్యెడు వర్ణచతుష్టయప్రజల్
కేవల మన్నదమ్ములను కీర్తివహింపక హెచ్చుతగ్గులన్
భూవలయంబునన్ మెలఁగఁబోలునె విప్రులు హేమకారకుల్
భావము లైక్యమందఁ దగుబంధుతమైఁ జరియించుచుంటకున్॥ 109

శా॥ సీతారామమనీషిసాక్ష్యమును వీక్షింపంగ నొక్కండునున్
ఖ్యాతగ్రంథపుసూక్తి గన్పడదు, సత్యం బిట్టులుండంగఁ ద
త్సీతారామబుధప్రదర్శితకృతుల్ శ్రేష్ఠప్రమాణంబులం
చేతీర్మానిభు కొన్ని గ్రంథములపై రేత్తంగ నుంకించెనో॥ 110

§ తే॥ పురుషసూక్తాదులం దెవ్వి పుటలఁ గూడఁ
బేరుకొనియెను బాలకప్రీతిగాఁగ
అబ్బుధోక్తులఁ బురుషసూక్తాదులందుఁ
గల దిటంచునుఁ దాఁ జూపఁగలుగునొక్కొ॥ 111

§ వాదితరఫు 2వ సాక్షిఁ (శిష్టా సీతారామశాస్త్రి) చెప్పినసంగతులకుఁ బురుషసూక్తము 14వ పుట యును విష్ణుపురాణము సప్తమాధ్యాయములో 286వ పుటయు భాగవతము సప్తమస్కంధములో 201 పుటయుఁ గాశీఖండము 622వ పుటయు ప్రమాణములు. ప్రతివాదులు రథకారులుకూడ బ్రాహ్మణులని చెప్పుటకుఁ గృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10వ పుటయు నాపస్తంబశ్రౌతసూత్రము 240వ పుటయుఁ బ్రమాణముగాఁ జూపినారు. ప్రస్తుతపుఁగంసాలులు రథకారులని నిశ్చయించుటకుఁ దగినయా[illegible]మియును లేదుగనుక నీవాదమున నేవిధమైనలాభమును లేదు. వారు విశ్వబ్ర[illegible]ణులనియుఁ దరువాత బ్రాహ్మణులమనియుఁ జెప్పుకొనుటకుఁ బ్రమాణ[illegible]ములు దీనికిఁ [illegible]చెమైనను సహాయముచేయవు. ఏమియు నర్థము [illegible] యనాలోచనమును బత్తుపాతమునే సూచనచేయు.

తే॥ బ్రహ్మ వదనాదికావయవములనుండి
భూమిదేవపురోగముల్ పుట్టిరనెడి
గ్రంథముల్ తన కనవసరంబులుకద
పురుషసూక్తంబు నెట నవసరముకాదు॥ 112

తే॥ అప్రమాణంపువాదంబు నాచరించి
బళిర ! శిష్టాన్వయుఁడు స్తోత్రపాత్రుఁడయ్యె
• సప్రమాణంపువాదంబు సలిపికూడ
నయ్యె మల్లాదివంశ్యుఁ డనాదృతుండు॥ 113

క॥ సత్యంబు జనవిరుద్ధ మసత్యమెజనరంజకంబుజగతిని, గాదేఁ
మత్యమరాచార్యుండని స్తుత్యతగన్నట్టిబుధుఁడుదూషితుఁడగునే॥

సీ॥ గర్తపురింగూడఁ గాలూఁదవచ్చిన
స్త్రీపునరుద్వాహ మాపినాఁడు
దొడ్డయుర్లాంసభఁ దొంగిచూడఁగవచ్చు
తరుణీవివాహముం దరిమినాఁడు
వెయిపండితులుగల్గు వేపర్ల సభ విశి
ష్టాద్వైతవాదంబు నాఁగినాఁడు

(18) తుచ్ఛవంశజులై నఋషులు వాదికిని వాదికులమువారికిని బ్రవరులై యున్న మాత్రమున వారిని సంకరులఁగాఁ జేయఁజాలరు. ఆఋషులు పారమార్థికఘనతగల వారగుటవలన వారిని స్వగోత్రప్రవరులఁగా నవలంబించిరో లేక తత్సంతతివారే వీరగుదురో తెలియదు.

• గొప్పపండితుఁడైన వాదితరపు మొదటిసాక్షి (మల్లాదిరామకృష్ణసోమయాజులుగారు) యీదావాలో వాదికంటె నెక్కువశ్రద్ధవహించి తనకులమందుండెడి దురభిమానమును వెల్లడిపఱచుచు నశాస్త్రాత్తుగాఁదోఁచెడితలఁపులుగల తెలివితో బ్రాహ్మణేతరుఁడుకూడఁ దపస్సువల్ల బ్రాహ్మణుఁడుకావచ్చునని సామాన్యముగా బ్రాహ్మణులఁగాఁజెప్పఁబడెడి విశ్వామిత్రుఁడు మొదలయినవారుండుటచే నిరాకరింపలేక యొప్పుకొన్నాఁడు.

తగు నుపన్యాసకతాశక్తి నీపాటి
గానరాఁడనుకీర్తి గాంచినాఁడు
ధర్మసంస్థాపనమునందు దక్షమైన
యట్టి యత్యద్భుతప్రజ్ఞ యమరియున్న
రామకృష్ణమనీషి తీర్పరికినిట్లు
దురభిమానయుతుండుగాఁ దోఁచె నకట! ॥

క॥ ఇక్కేసున నాకంటెను । నెక్కువశ్రద్ధఁ వహించె నీపండితుఁడఁట
వెక్కసమున న్యాయాధిపుఁడక్కట! దురభిమానమారోపించెన్

ఉ॥ ధర్మమునాశమొందుటకుఁ దానెదనోసి మనీషియాట దు
ష్కర్మలొనర్చువాదముల ఖండనసేసి సనాతనంపుఁ ద
ద్ధర్మమునిల్పఁ బాటుపడెఁ, దాదృశుఁడైన మహానుభావుపై
మర్మవిభేదకంబులగుమాటలు వ్రాయఁ గలం బెటాడెనో॥ 117

క॥ నేనొక్కండ నెవాదిని । గానిందునధర్మదృష్టిగల యెల్లరకున్
దీనవివాదంబున్నది । కాననెయిటువచ్చియజ్వ్యకష్టంపడియెన్॥ 118

వసిష్ఠుఁడు వ్యాసుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు మొదలయినవారు మొదట నపవిత్రుల నియుఁ దరువాతఁ దపమువల్ల విముక్తిఁజెందినారనియుఁ దెలియుచున్నది. వాదితర శివసాక్షి (చెళ్లపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు) ప్రతివాఁడును బుట్టుకవల్ల శూద్రుఁడనియు నుపనయన కర్మమువలన బ్రాహ్మణుఁడగుచున్నాఁడనియు బ్రాహ్మణులైనతలిదండ్రులకుఁబుట్టినయాఁడుపిల్ల బ్రాహ్మణునిభార్యయగునంతవఱకు శూద్రదిగా నేయుండునని యుఁ జెప్పుచున్నాఁడు. మార్పునకుఁజేయవలసినకర్మలు రాజైనవిశ్వామిత్రుని బ్రాహ్మణఋషినిగామార్చిన బహుశతవత్సరాచరితతపస్సుతో సామ్యముగలవిగా నేయుండవలెను. క్షత్రియాదీతరవర్ణజులఁ బ్రాహ్మణులఁగాఁజేయుటకుఁ గావలసిన తపస్సు ... సామాన్యముగా నిప్పుడుచేయు నుపనయనము మొదలగు నితరసులభకర్మలు ... బ్రాహ్మణునిగా మార్చుననియనుకొనుట గింజలోనుండెడి పప్పు గనుగొనక పై బెరడును బొగడినట్లుండును. ఈచెప్పిన నాసంగతు లంతసకారణము... యొప్పుకొనరుకాని యావిధమైన మార్పుకలుగునని యొప్పుకొనుటవలనఁ బుట్టుకవల గలుగు హెచ్చు సత్యముకానట్లు కనఁబడెడిని.

క॥ ధర్మమునెడలంగలిగిన । ధర్మాధిపునత్యనిష్టతనెచాటెడినీ
తీర్మానముపరికింపఁగ । గర్మవశంబునను నాకుఁగానేర్పడియెన్॥

ఇది వాదికే యనుకూలమైనయంశము వాదిపూర్వు లొకప్పు డపవిత్రులైనప్పటికి వారిపారమార్థికగుణములు పవిత్రముచేసినవనియు వాదికిఁ బారమార్థికగుణము లేవైన నున్నను లేకున్నను దేహసంబంధమయిన యపవిత్రత యేమియుఁ బొందలేదనియు నాయభిప్రాయము. ప్రతివాదులుచెప్పెడి గోత్రములనుబట్టిన యసంబద్ధత నంగీకరించుటకు వీలులేదు.

(19) ప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బారమార్థికగుణములచే నేసంఘమువా రర్హులని విచారించుటకు నటించిన నటింపునంతయు నటించి యిఁక నాచారమునుబట్టియు నాచారము మతసంబంధమయిన కట్టుబాటుగా నేర్పడుటనుగురించియు విచారించెద. పూర్వకాలమునుండి మతసంబంధమైనకర్మలు బ్రాహ్మణులుమాత్రమే చేయించుచున్నారు. పూర్వికులు దేవునితో సంభాషణాదిసంబంధము గలుగఁజేసికొనుటకుఁదగిన యాధ్యాత్మికగుణములుగలిగియున్నందువలన నాయాకర్మలుచేయించుట్క నియోగింపఁబడియుందురుగాని తద్వంశజులుకూడఁ బూర్వికులకు నిజమైన ప్రతినిధులుకారు. జాతిభేదములేనితెగలలోవలెనే పౌరోహిత్యమునకుఁ దగినవారినేర్పఱచుకొనుట యట్టిపదవికుండవలసిన యోగ్యతలననుసరించి యుండునెడలఁ బ్రథమమం దుండునట్లేర్పఱుపఁబడిన యాయోగ్యత కొంతవరకైనను నిలుపఁబడునని యూహింపవచ్చును. కాని హిందూదేశములోవలె వంశపారంపర్యమునుబట్టి యట్టేర్పఱుపఁబడుచున్నందు వలనఁ బ్రత్యేకముగాఁ బురోహితుఁ డొకసంఘమువాఁడుగా నేర్పడి యట్టిసంఘము విధివిహితమన్నట్లు స్థిరమయిపోయినది. అట్లు స్థిరపడిపోయినసంఘమునకు వెల్పలనున్నయేమంచిభూతమును దానిలోపలికిఁ జొరఁజాలదు. ఇట్లు క్రమక్రమముగా వంశపరంపరాగతమయిన యాసంఘమందలి మంచియంతయుఁ బోయి మన కపేక్షింపఁదగని మడ్డిమాత్రమే శేషించియుండెను. ప్రథమమునఁ బురోహితకృత్యమునకై యేర్పఱుపఁబడిన యధ్యాత్మికగుణము లెన్నఁడో మఱచిపోయి తమ్మాలమున లౌకికలాభములు పడయుటకుమాత్రమే శ్రద్ధాళువులైయుండుట ప్రస్తుతపుఁబురోహితసంఘమువారి స్థితియైయున్నది. కావున మహాభారతములో బ్రాహ్మణశబ్దమునకున్న యర్థమును మఱచిపోవలసివచ్చినది. సత్య మసత్యమునకు దాన మాత్మంభరిత్వమునకు క్షమ యీర్ష్యకు మంచినడత యహంకారమునకు నుపకార మపకారమునకు వైరాగ్య మత్యాశకు దయ క్రూరత్వమునకుఁ గ్రమముగా స్థలమునిచ్చుచున్నవి.

తే॥ ఎన్ని మెలికలు తిరిగినఁ గన్నమునకు
నాగమల్లనఁ జనుక్రియ నాకులంపు
నారలే యాదినుండియు బ్రాహ్మణులుగఁ
దలఁప బడుచుం జిరంబొప్పె ధర్మనేత॥ 120

ప్రథమము జనసామాన్యమున కైహికసాధనమునకై యేర్పడిన పురోహితసంఘమునకే ప్రస్తుతబ్రాహ్మణులు చెందియున్నట్లు లంగీకరించెడి యాచార మెన్నఁదగినది కాదు. అటువంటియాచార మంగీకరింపఁదగినదని యేశాస్త్రప్రమాణమును జూపలేదు. దేవతాప్రతిష్ఠలు సర్వజనసంబంధమయినవనియు నైహికపురోవృద్ధి కేర్పడలేదనియుఁ జెప్పుటకు వీలు కాదు. ఒకసంఘమువారే గురువులుగా నంగీకరించు నాచారమునకు నేనంత ప్రామాణ్యమీయను. శ్రుతిస్మృత్యాదులకున్నంత ప్రామాణ్యమాచారమునకు గూడ నున్నదని యీకోర్టువారు నొప్పుకొనుట కధికారమున్నదాయని సందేహము.

(20) ఈవిషయమై శాస్త్రములయొక్క సాహాయ్యముతో దీర్పు చెప్పుటకు వీలులేదను నాయభిప్రాయమువలన వాదియొక్కయుఁ బ్రతివాదులయొక్కయుఁ గులముల హెచ్చుతగ్గులఁ దేల్చుట కుభయవాదులు దాఖల్ చేసిన గ్రంథముల విచారించుట యనవసరము. గ్రంథములు బ్రాహ్మణుఁ డెట్లుగా నుండవలసినదియు నేమేమిపనులు చేయవలసినదియుఁ దెలియఁజేయును. ఇందు మనము విచారింపవలసినది యిప్పుడు బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనువారు శాస్త్రప్రకార ముండవలసినరీతిగా నుండుచున్నారా? నిజమైన బ్రాహ్మణులు చేయఁదగినకర్మలు చేయుటకుఁ దగియున్నారా? యనునదియై యున్నది. ఎన్ని శాస్త్రములు పరిశీలించినను నీప్రశ్నములకు జవాబొసంగుట కష్టము. ప్రస్తుతము బ్రాహ్మణులను పేరుమట్టుకు నిలిచి యాబ్రాహ్మణధర్మములు త్వరితముగ నశించుచున్నవి.

(21) జనులు వాడుకలోఁ బెట్టుకొనిన బ్రాహ్మణాదిశబ్దముల వాస్తవా- విచారింపక ప్రస్తుతవ్యవహ్రియమాణమగు నర్థమునుబట్టియే విచారించినచో బ్రాహ్మణుఁడని చెప్పుటకు నాకేమియు సందేహము లేదు. ప్రతివాదులు మేము బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనుటకును వీలులేదు. హైందవులు మనస్సులలోఁ బారమార్థికగుణముల విషయమై యనేకము లనుకొనినప్పటికి సర్వసంఘమతసంబంధకార్యములకు వాదికులమువారిని బ్రాహ్మణులుగా నెంచుచున్నారు.

* ఉ॥ ఒప్పెనుగాని యాది తమకొక్కరె పారము సేసివిద్యవా
రప్పటినుండికూడభువి నజ్ఞులపై నధికారమూనుటన్
గొప్పతనంబునొందుటకుఁ గోరిక సేయక యన్యులైనవా
రొప్పి స్వహీనపుంగతికి నుండినవారలటంచు వ్రాసెడిన్॥ 121

§ చ॥ పలుకుఁబడింగడించి కడు బ్రాహ్మణు లెన్నొతరాలనుండియున్
బలిమిని హీనజాతి కిటు పాటిఁగఁ దోలిరికాని స్వర్ణకా
రులఁ బ్రథమంబు వారలును రూఢిగఁ గుంభినిదేవులంతవా
రలె యయి యున్న వారలని వ్రాసెను ముస్సిభుగారు చూడుఁడీ॥ 122

• క॥ ఉండుట నాధానంబను
కొండొకకర్మంబు వారుగూడను ఘనులై
యుండిరని భ్రాంతిపడియెడు
మొండుగ నీతం, డిదేటిమేధయొ యెఱుఁగన్॥ 123

ఆచారము బలవత్తరమగుటవలన స్వయముగా నిరుత్సాహులును నాచారమందు బట్టుదలగలవారును నైన హైందవులు దాని నుల్లంఘించుటకు ధైర్యసాహసములు లేక యుండిరి-ఎన్నియో తరములనుండి వాదికులము వా రదేవిధముగా నేర్పడినతక్కినమూడు కులములవారికంటె నెక్కువయని యెన్నఁబడుచున్నారు.

* తెలివిలేమిచేఁ దక్కినకులముల కీకులముతో సరితూఁగవలెననెడి యుద్దేశము కలుగనేలేదు-ఈగురుమతమువారు విద్య తమసొమ్ముచేసికొనిరి. తెలివి యజ్ఞానము మీఁద నధికారము చెలాయింపకమానదు-ఇంగ్లీషువిద్యవల్ల స్వాతంత్ర్యమునుగుఱించియు మర్యాదనుగుఱించియు నూహలుపుట్టినపిమ్మటనే తక్కినకులములవారు తమస్థితికిని భూసురులమని గ్రంథములలో వ్రాసికొనుచున్న బ్రాహ్మణులయొక్కస్థితికిని గల తారతమ్యమునుగూర్చి యాలోచించుట కారంభించిరి.

§ ప్రతివాదులు పెక్కుతరములనుండి సంఘములోఁ జాల నీచస్థానమునకుఁ ద్రోసివేయఁబడియుండిరి-ఆస్థానమునుండి వా రిప్పుడు తలయెత్తుటకువిలులేనంత ప్రాబల్యము(పలుకుఁబడి)బ్రాహ్మణులకుఁ గలిగిపోయినది.

• శాస్త్రప్రకారము వారుచెప్పుకొను పుట్టుకనుబట్టియే యొకవిధముగా నిప్పుడు వారికిచ్చెడిమర్యాద న్యాయమైనదికాదని సూచించుచున్నది-షోడశకర్మలుం గలిగి వేదచోదితమగు నాధానముకూడఁ జేయవచ్చును. సంగతినిబట్టిచూడ వారు మొట్ట మొదట బ్రాహ్మణులకంటెఁ దక్కువవారు గాకయుండవచ్చును.

క॥ ఆధానంబున్నంతనె యాధట్టుల బ్రాహ్మణులుగ నెంచెడియెడలన్
బాధించుచుదన్నిషాదుఁడు నేధరణిన్ బ్రాహ్మణుండ నెటుగానను చున్॥

తే॥ వానికింగూడ రౌద్రాభిధానమైన
యాగమొక్కటి విధియించె నాగమంబు
ఒక్క యాధానికే వచ్చి యుర్విసురత
రౌద్రయాగికి నేరీతి రాకయుండు॥ 125

* ఉ॥ లేకయ యే ప్రమాణమును లేఖిని చేతఁ జెలంగ నెంచు నీ
పోకడ సొంతయూహమెయిఁ బోయినవాఁడఁట, వ్యాసలేఖనల్
కైకొనునప్పు వ్రాయఁదగు గ్రంథమునంతయు జెడ్డిమోటులో
వాకొననౌనొకో జనులవాడుక చొప్పున నాగకుండఁదాన్॥ 126

ఇప్పుడు సంఘములో హీనమైనస్థానమును బొందియున్న మాటమాత్రము నిరాకరించుటకు వీలులేదు-ప్రతివాదుల ప్లీడరు వాదించినవిధముగా బౌద్ధులకాలములో శిల్పాద్యన్యవిద్యలయందే గణ్యతయుండుటవలన శిల్పములయందే శ్రద్ధవహించి పారమార్థిక వృత్తుల నభ్యసింపకపోవుటచే బ్రాహ్మణులయొక్క కోపమునకుఁ బాత్రులైయుండ వచ్చును-అట్లు వారికోపమునకుఁ బాత్రులైనందువలననో లేక యప్పటినుండియే మేము బ్రాహ్మణులమని చెప్ప మొదలుపెట్టినందువలననో యెందు కిప్పటికిని నధోగతినే యుండవలసివచ్చినదో, చెప్పుటకు వీలుకాదు-ఆయన చెప్పెడిసంగతులు యుక్తములై కావచ్చును. బ్రాహ్మణకులమునకుఁ జెందియున్న వైదికులును నియోగులును బోల్లి కొని చిరకాల మొకరియం దొకరనూయకలిగియుండుటయు నం దొకరొక్కవరి మును వహించి రెండవవారి సాఁగద్రొక్కవలెనని నిరాదరణచేసిన కొంతకాలమునకు కగద్రొక్కివేయఁబడిన సంఘమువారియొక్క ఘనత మఱుగుచేయఁబడినది కావచ్చును- ఈవిధమైనసంగతులు హైందవప్రభువులు రాజ్యముచేయుచు బ్రాహ్మణుల కున్నస్థానములిచ్చినకాలములో జరుగుటకు వీలుగానుండెను.

* ఒక యూహవలనఁ జెప్పునదియే కాని చరిత్రాది ప్రమాణసిద్ధమైనది కా[illegible] నిది యుపయోగించుటకు వీలులేదు-జనాభిప్రాయనుబట్టి వాదిని బ్రాహ్మ[illegible] [illegible]-ప్రతివాదుల నట్లు నెంచుటకు వీలులేదు.

ఉ॥ * ఈయనిమాట వాస్తవమొ యెన్నఁడు నింద్యుఁ డంచుఁ డంచున్
దా, యది యెప్పుడేర్పడెనొ తాతలనాఁడు, ద్విజాతు లొక్కరే
నీయరు, కాన నేను నదియేవిధి నీయకయుంటి, నంతెకా
నీ యిడకున్న మాత్రమున నేను దదర్చకు నేఁగఁ జెల్లదే॥ 127

ఆ॥ సంఘమెల్లఁ జేరి చందాలు వేయున
ష్ట్రగవర్ణమనెడి యాదరమున
వదలియుండఁబోలు వాస్తవమరయుచోఁ
బ్రథమకాలమందు బ్రాహ్మణులను॥ 128

ఆ॥ § పాతపాటియమ్మపదము తెలుంగొటఁ
బోత్తములను లేకపోవుఁగాక

(22) ఈదావావిషయములో నీతీర్పు చాలదు. ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులుగా నెంచఁబడకపోయినప్పటికి దావాగుళ్ళలోఁ బ్రతిష్ఠచేయఁదగుదురా తగరా యనునంశము విచారింపవలసియుండును. సాక్షు లీవిషయమై వాడుకలో నేలాగున్నట్లుచెప్పినారో విమర్శించెద. వాదితరఫు 2 వ సాక్షి (శిష్టాసీతారామశాస్త్రి) బ్రాహ్మణేతరులుకూడఁ గొన్నిచోట్లఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయుదురనియు నట్టిగుళ్ళలోఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయువారును నంతకంటెఁదక్కువకులమువారును బూజఁజేయుదురనియుఁ జెప్పినాఁడు. శాస్త్రములలో శిల్పులనిచెప్పఁబడెడి విశ్వబ్రాహ్మణులు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రజాతులు నాలిగింటికన్న హెచ్చో సమానమో చెప్పలేకపోయెను. ఆయనచెప్పినప్రకారము చాలకాలముక్రిందటనే గ్రామదేవతలపూజలు బ్రాహ్మణులు మానుకొనిరి. హీనజాతులవాండ్రు పశువులను బలులిచ్చుటవలనను నాబలులు తమ రీయఁగూడదుగనుకను బ్రాహ్మణులు పూజచేయుట మానుకొనిరి. వాదికూడ నీదావాగుళ్లు ప్రథమమం దెవ్వరుకట్టినారో విగ్రహముల నెవరుప్రతిష్ఠచేసినారో తనకుఁ దెలియదని చెప్పెను.

* ఈప్రతిష్ఠకుఁగూడ బ్రాహ్మణు లెవరును జందాయీయవలేదు. [illegible]మ్మిడినను నీయలేదు. నైవేద్యములు మొదలై నవితీసికొనునది కుమ్మరు శూద్రులలోఁ దక్కువజాతివారు. బ్రాహ్మణులు నైవేద్యములలోఁగాని యితరలాభములలోఁగాని భాగమనుభవింపరు.

§ పాతపాటమ్మ నూతనముగా స్థాపనచే[illegible]డి. ఆదేవతలపేరు [illegible]లలో నెక్కడను గనఁబడవు.

* అంతమాత్రముననె యామె దేవతగాక
దయ్యమనఁగఁబడుచుఁ ద్యాజ్యయగునె॥ 129

ఆ॥ గ్రామదైవతంబెకాని యాపాతపా
టమ యపూజ్యమైన యన్యగాదు
గ్రామము ల్ధరిత్రిఁ గలవు పెక్కులుగాన
నూరికొక్కనామ ముంచఁబడియె॥ 130

ఆ॥* ప్రకృతియొక్కకలలె పరికింప గ్రామదే
వతలు, వాని మానివరులుగూడఁ
గొలిచియుండి, రట్టిగొప్పదేవతలనే
దయ్యములుగననుట తప్పు తప్పు॥ 131

ఆ॥ దయ్యమన్న జను లతజ్ఞులై చులకన
గానుజూతు రంతెకాని తలఁప
దైవశబ్దభవమె దయ్యంపుశబ్దంబు
దాన దయ్యమన్న దైవతంబె॥ 1-

ఆ॥ అట్టిదైవతంబు లార్యులయవిగాక
నార్యజనుల వెట్టులగును దలఁప
వానిఁగొలిచియున్న వరమును లార్యులే
కారొ భూమిసురులెకారొ తారు.

---

* అవి కలరా స్ఫోటకము మొదలైన తెవుళ్ళ దేవతలమహిమవల్లఁ గలుగుచు న్నవనియు వీనిని దృప్తిచెందించిన నా తెవుళ్లు పోవుననియుఁ దలంచుచు నేమియుఁ దెలియక మూర్ఖులైన గ్రామ్యులయొక్క దయ్యములై యున్నవి. బహువిధముల నీ దేవతలార్యులవికాక ప్రథమమందుండిన యనార్యజనులవయి యుండవచ్చును. వాదిత[illegible] వ సాక్షి గుడిలోఁబూజ గొల్లవాఁడు చేయునని చెప్పను.

దేవీభాగవతము-నవమస్కంధము-ప్రథమాధ్యాయము.

[illegible] గ్రా[illegible] దేవ్యస్సర్వాః ప్రకృతేఃకలా ....పు[illegible]
[illegible] పూ[illegible] ...దా|కలా [illegible] స్సముద్భూతా పూజితా [illegible]
[illegible] గ్రామదేవ్యః గ్రామేచ నగరే ము[illegible]

ఆ॥ గ్రామదైవతములఁ గామించి మునిజను
లాలించినటుపురాణములనుగలదు
తన్మసుపర్వుఁడైనచారుదత్తాఖ్యుండు
గొలిచినటుచరిత్రకూడఁదెలుపు॥

చ॥ పశుబలులీయఁగాఁబడెడి పాపపుదేవతలంచునెంచి యే
దిశనో త్యజింత్రుగాక మహీదేవులు వానిని, దాననేమి, యా
దిశఁగలఁ బల్లెలం బురుల ధీమదనీకముసైత మాత్మగు
ప్త్రిశమనగోరి యిష్టపుడు భక్తిని గొల్చుచునుంట సత్యమా॥ 135

శా॥ ఈమధ్యంగడ స్ఫోటకామయముచే నెంతే ప్రజానష్టిగా
ధీమన్నాగరికాళికూడఁ గడుభక్తిం దాము పోలేరమ్మన్
క్షేమాభ్యర్థనపూర్వకంబుగను గొల్చెం జాల గుంటూరిలో
శ్రీమించంగను భక్ష్యభోజ్యములనుం జేయించి యర్పించుచున్॥ 136

క॥ అంతటిగుంటూర్పురిని। యంతటినాగరికజను లెయర్చింపంగన్
జింతిలుదుగ్రామదేవత। చెంతకుద్విజులేగిపూజచేయరనుటకున్॥

ఆ॥ చదివిఇంగిలీషుస్వాతంత్ర్యమూనంగఁ। జూచువారికెదియుఁదోఁచితీరు
భూమిసురులతోడఁబోలుటకై ప్రజ। వాంఛసేతయుతఁడువ్రాయడొక్కొ॥

చ॥ కొలుతురొ లేదొ వేశ్యకటఁ గుంభినిదేవులు గ్రామదేవతన్
నిలుపుఁడు, జానపాడునను నేమముతోడుత నాదినుండియున్
గొలుచుచునున్నవార్యద కనుంగొన, నేమిటికింక నీగతిన్
గలుకుట పూజచేయరని కేవలమిధ్య యధార్థమట్టులన్॥ 139

క॥ *కరణముసాక్ష్యం బాయిఁక। ధరణీసురవరులు గ్రామదైవతపూజ
ల్జరుపమికినగు ప్రమాణము। పరిశీలకుఁడైనతీరుపరికరయంగన్

---

* ప్రతివాదులతరపు 3 వ సాక్షి యాయూరికరణమును బ్రాహ్మణుడును నయియున్నాఁడు- ఆయన 1 వ ప్రతివాదిచేఁ బ్రతిష్ఠజరుపఁబడకపూర్వ మాగుళ్లలో 2 విగ్రహాకారముతేని రాళ్లున్నవనియుఁగొన్నిరోజులక్రింద గ్రామపురైతులువానిని విగ్రహములఁగాఁ జేయించినారనియుఁ జందాలు బ్రాహ్మణేతరులయొద్దనే వసూలుచేయంబడినవనియు వైదికులుగాని నియోగ్యులు గాని గ్రామదేవతలను బూజింపరనియు వారింటియొద్దనే గోడలకుఁ బసుపును గుంకుమయుఁ బెట్టి పూజింతురనియు నినితరబ్రాహ్మణులను విశ్వబ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠచేయవచ్చునాయని యడిగి— —ను — రొప్పుకొన్నారనియు 1 వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠజరిగించినపుడు — —నియుఁ జెప్పెను-

శా॥ మేజస్ట్రేటు సమక్షమందునను నిమ్మేదిన్యమర్త్యాళితాఁ
బూజల్ చేయును గ్రామదేవి కనుచుం బూర్వంబు వాక్రుచ్చి యీ
రో జీరీతివచించినందులకునై రుష్టుండు కాకుంటెకా
కోజం గైకొనె సత్ప్రమాణముగ నీయుద్యోగి తద్వాక్యముల్ 141

క॥ తప్పక వ్రాసికృ్యాషను
తప్పుడుసాక్ష్యంబుక్రిందఁ దాజరుపఁదగన్
గొప్పప్రమాణముగాఁగొనె
నప్పారులు గ్రామదేవి నర్చింపమికిన్॥ 142

ఆ॥ ఎదివచించెఁదొల్లి నితఁడు మేజస్ట్రేటు
చెంత నద్ది నేను జెప్పలేద
టంచు నిటవచించె నంతకంటెను దప్పు
సాక్ష్య మేమియుండు జనులు! చెప్పుఁడు॥ 1

క॥ చదివి వినిపించి నాఁడఁట
కద మేజస్ట్రేటుగారు కరణంబునకున్
అది యతనిచెవులఁబడమికి
నెదియో కలయట్టిహేతు వెఱుఁగఁగవలదే॥ 1

మ॥ కనులం గారముచల్లినట్లు తనదా కైఫీతె తా సీయలే
దను ధన్యాత్ముని తప్పుసాక్ష్యమెయిటుల్ యాథార్థ్యమంచన్న యీ
మునిసిభ్ తీరు పదెంత న్యాయమగునుర్ ముంజేతగ్రాల్ కంకణం
బున కద్దంపుఁబనేమియంచు మహి సద్బుద్ధుల్ ప్రశంసింపరే॥

తే॥ ఇట్టికరణముసాక్ష్యమే యెడఁదనమ్మి
ద్విజులుకొల్వరు తద్గ్రామదేవిననుచు
నిక్కమయినట్టి వ్యాజ్యెంబు నెట్టివేయఁ
జూచు నాదుమనఃక్షోభ దెలుపవశమె॥

ఎదుటప్రతివాది ప్రతిష్ఠచేయుట కేమైన నవిష్టమున్న యెడల వాది
... నవాడే.

♦ఆ॥ కరముఁ బెద్దచేసెఁ గరణానకన్న మా
యూరి పెద్దకాఁపుగారి సితఁడు
సిస్తు నాల్గునూర్లు చెల్లింతుననిచెప్ప
నుబ్బి మోతుబరిగ నొగి గ్రహించె॥ 147

ఆ॥ సిస్తు నాల్గునూర్లు చెల్లింతుననుమాట
మొదటి యనృత మరయ మోతుబరిది
అతనితండ్రు లెపుడో యవిభక్తులుగనున్న
నాఁడు కట్టిరంట నాల్గునూర్లు॥ 148

ఉ॥ అల్ల విలేజిమున్సి ఘడినట్టి రసీదులఁగాంచియో యెటో
తెల్లముఁ జేసికోఁదగిన దీనిని ద్వేషముఁబూని చెప్ప నీ
కిల్లరినోటిమాటలకె గట్టియొనర్చి తదుక్తమైన యా
యెల్లప్రవృత్తి సత్యమనియెంచుట చాలఁబ్రమాద మారయన్॥

ఉ॥ సిస్తు మఱింతయిత్తునని చెప్పినయట్టి మనుష్యునెల్లనున్
విస్తృతసత్యవాక్యునిగ వేగ్రహియించిన సత్యదూరవా
క్ప్రస్తుతకాలమం దెవరుసాల్పడకుండెద రిట్టిచేతకున్
దుస్తరమింక వ్యాజ్యములతోఁ బ్రజ న్యాయమువొంది రాకకున్

♦ 4వ సాక్షి (పెద్దకాఁపు) తాను జిన్నవాఁడైయుండఁగాఁ బ్రతివాదికులము వాఁడగు నంబిగామ చెన్నమల్లయ్య ప్రతిష్ఠజరిపినాఁడనియుఁ బూజకు బ్రాహ్మణులెవ్వరు నేగరనియు గొల్లవాఁడును గుమ్మరివాఁడును బూజారులనియు నీగుళ్లు శూద్రులవేకనుక విశ్వబ్రాహ్మణులకుఁగూడ నీపూజతో సంబంధములేదనియుఁ బ్రతిష్ఠచేయు సమయమందు వివాదమేలేదనియు వాదికూడ నున్నాఁడనియు నీవివాదము దేవతకర్పించిన వడ్లు గుడ్డలు పంచుకొనునప్పుడు ప్రారంభమైనదనియు వాది గ్రామపురోహితుఁడుగనుక సగపాలుకావలెననెననియు నాయన భాగార్హుఁడుకానందునఁ బ్రతిష్ఠచేసిన మొదటిప్రతివాదికే యంతయుఁ జెందవలెనని గ్రామస్థులు చెప్పిరనియు జనులందఱికిఁ జాలఁ గష్టముగ నుండకుండుటకుఁ గొద్దె కట్టుముతీసికొనవలసినదని 1వ ప్రతివాదికి వాడి సిఫారసుచేసెననియుఁ జెప్పెను. ఈనాలుగవసాక్షి సర్కారునకు నాలుగు వందలరూపాయలు సిస్తు చెల్లించును.

ఆ॥ కూడుగుడ్డ లేని కుమతి నేఁజెల్లింతు
వేయిసిస్తటన్న న్యాయకర్త
యాతఁడిచ్చుసాక్ష్య మా నిజంబన్నచో
నంత మొందకున్నె న్యాయమవని॥ 151

ఉ॥ తాదృగతథ్యవాక్కునను తజ్జను మోతుబరీగ నెంచి యిం
కేదివచించినన్ నిజమె యీరితమైనదటంచు నమ్మచున్
వాది పురోహితుండగుట నచ్చి ప్రతిష్ఠకులబ్ధమైన వ
స్త్రాదులఁ గోరి యీయమిని వ్యాజ్యముదెచ్చెనటంచు వ్రాయునే॥

క॥ నను నీరీతిఁ బురోహితుఁ
గను భావనచేసి తనదుకలమున కెంతో
పనికల్పన చేసికొనియెఁ
దనయశ మాసూర్యచంద్రతారము గాఁగన్ 153

క॥ ఘటమున్ భిన్నముఁ జేసియొ
పటముం జించియొ మఱొక్కపని యొనరిచియో
పటుమతి ఖ్యాతుఁడుకావలె
నెటులయినంగాని పురుషుఁ డిమ్మహిలోనన్ 154

క॥ కవినగుటెకాక పత్రిక
నవసంవత్సరములాది నడపెడినాపై
నవినీతుల మాటలువిని
యెవ్వ్రాయుటఁగాదె యీతఁ డిటు నుతికెక్కన్॥ 156

ఆ॥ దాయలైనయట్టి మాయూరియవరజు
లనుటకున్ విచారమంద నేను
న్యాయకర్తయైన యీయనవ్రాతకే
చింత యింతగాను జేయవలసె॥ 157

5సాక్షి పూజారి-కుమ్మరి-బ్రాహ్మణు లపుడపుడు బియ్యమునిత్తురనియు నవి మేము వండి గుడిలో నైవేద్యము పెట్టుదుమనియుఁ గొలుపులప్పు డింటింటికిం బోయి బియ్యముగాని యన్నముగాని యడుగుదుమనియు జనులందఱు దేవతకుఁ దమమీఁదఁ గోపమురాకుండుటకై యిత్తురనియుఁ జెప్పెను.

సీ॥ విద్వత్కవియటన్న విశ్వాసమున నాఢ్యు
లర్పించు భూరివర్షాశనములు
మతిమంతు లష్టష్ట కృతులు వధానముల్
జరిపించి యొనరించు సత్కృతులును
ఆత్మీయపత్రికయందునఁ బ్రచురింపఁ
గాఁబడుచుండు సద్గ్రంథములును
స్వసమార్జితంబౌచుఁ బరిమితంబైయున్న
మాన్యంబులం బండు ధాన్యములును
నస్మదీయదేహయాత్ర కాధారముల్
గాఁగ నీచు లెవరో గ్రామయాజ
కుండనగుచు నెందో కోరితిఁ బాలన్న
ధర్మనేత నమ్మఁదగునె యకట॥ 158

క॥ న్యాయస్థానమునందున
న్యాయాధిపుఁడగుచునుండి న్యాయవిమర్శల్
చేయఁగఁబూనినయప్పుడు
న్యాయంబెదో యెఱుఁగకున్న నవ్వరె ప్రాజ్ఞుల్
సీ॥ ఎవఁడు మద్భ్రాతకు నెంతోకాలమునుండి
పరమశత్రుండయి పరఁగుచుండె
ఎవఁడీప్రతిష్ఠకు నెక్కువసాయమై
ముద్దయిగాఁజేరె మొట్టమొదట

7వసాక్షి యితరగ్రామస్థుఁడు. పశుబలులీయఁబడక బ్రాహ్మణులుకూడఁ బూజించు లలితాంబ కొక విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు ప్రతిష్ఠ చేసినాఁడనియుఁ దద్గ్రామములోనే పశుబలులీయఁబడుచు బ్రాహ్మణులు పూజచేయనటువంటి గంగమ్మయను మఱియొక దేవత గలదనియు బ్రాహ్మణులుకూడ హారతియిచ్చునటువంటి రాములవారిస్తంభమునకు విశ్వబ్రాహ్మణుఁ డర్చకుఁడుగా నున్నాఁడనియుఁ జెప్పెడిని–ఈసాక్షికి జానపాటిలోని పార్టీ వైషమ్య మేమియులేదు.

ఎవ్వాఁడు కమసాలియిండ్ల సాపడ నేమి
తప్పించుఁ గోర్టులోఁ దగవులాడె
ఎవ్వఁ డెన్నఁడుకూడ నేవైదికులయిండ్లఁ
దిన లేదటనె ద్విజద్వేషమూని
అట్టివానిసాక్ష్య మాపెట్టితలగుడ్డ
యాప్రగల్భవాక్కు లాకళంక
గాంచి నమ్మి నన్ను గ్రామయాజకుఁగాఁగ
వ్రాయు టెంతగర్హ్య వర్తనమకట॥ 160

8వసాక్షి యింకొక గ్రామమువాఁడు- లలితాంబ ప్రతిష్ఠచేసిన విశ్వబ్రాహ్మణుఁ చేతనే మఱియొక ప్రతిష్ఠ జరుపఁబడినట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. ఈయన మోతుబరి సర్కారుకు రు 300 లు సిస్తుకట్టును. 9వసాక్షి మఱియొక గ్రామమువాఁడు. పదిసం॥ లక్రిందట బెజ్జంకి రామయ్యాచార్యులనువిశ్వబ్రాహ్మణుడు బొడ్రాయి యనుదేవతకుఁ బ్రతిష్ఠచేసెననియు 9,10 సంవత్సరములు పూజజరిగినతర్వాతఁ దత్ప్రతిష్ఠమహిమ యంతరించినందునఁ దిరిగి యాదేవతకు మాసాబత్తుల సుబ్బయాచారి ప్రతిష్ఠ చేసెననియుఁ జెప్పెడిని. 11వ సాక్షి లలితాంబను ప్రతిష్ఠచేసినవాఁడే. ఆయన నావృత్తి విగ్రహముల ప్రతిష్ఠ చేయుటయేయనియు నాతండ్రికూడ నదియవృత్తి నవలంబించెననియు నన్ని దేవులను దేవతలను బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులసహితము నేను బ్రతిష్ఠించుచున్నాననియు నిప్పటికి 50,60 ప్రతిష్ఠలు చేసినాననియుఁ జెప్పెడిని. మొట్టమొదట రాయియేర్పఱచుకొనుటతో నారంభమై యారాతికి దేవతాశక్తి యిచ్చుటతో నంత్యమవువని ప్రతిష్ఠచేయవలసిన విధము జెప్పుచున్నాఁడు. కడుపులోఁ బిండమువృద్ధియైనరీతిగా విగ్రహము యొక్క యవయవములు చేయవలెననియు విగ్రహముచేయుటలోఁగూడఁ బిండమునకవయవములేర్పడుకాల మెంతయో యంతకాలము(అనఁగా 9 నెలలు) పట్టుననియు 7వ నెలలో రాతికిఁ బ్రాణముపోయునటువంటి జీవకళాన్యాసమనుకర్మము జరుపఁబడుననియు గార్గేయాగమము 2వ పుటలోఁ జక్కగాఁ జెప్పఁబడిన 12 సంస్కారములు తద్విగ్రహమును గుడిలోస్థాపనచేయుటకుఁబూర్వము జరుపఁబడుననియు నిదిశిల్పులుమాత్రమే చేయవలెననియు నే నాజాతిలోనివాఁడననియుఁ దన్ను నిజముగా బ్రాహ్మణుఁడనియే వాడవలెననియు జనులందఱును దెలియక విశ్వబ్రాహ్మణుఁడని యందురనియుఁ జెప్పను.

* తే॥ ఇంకఁ దక్కెళ్ళపాటి వీరేశలింగ
మఱువది ప్రతిష్ఠలం దాను జరిపియుంట
సత్యమేయంట, మేము తత్సాక్షిఁ గ్రాసు
లోనఁ బడఁగొట్టలేదంట దేనఁగేని॥ 161

కం॥ మేమెఱుఁగనట్టి తత్త
ద్గ్రామములఁ బ్రతిష్ఠ లెప్పుడో కావించితినం
చేమోనుడువఁగ వానిని
నేమని క్రాస్ చేయవలెనో యెఱుకపడదుగా॥ 162

కం॥ ఎవరచటధర్మకర్తలు
ఎవరెవరపు డుండిరనుచు నీమొదలగు నె
య్యవోకద యడుగఁగవలయుట
యెవ్వ వానికి బదులుచెప్పఁడేమి యడిగినన్॥ 163

కం॥ ఏయల్లయలో యచ్చట। నాయెడవసియించుగనుచునతఁడువచించున్
వ్రాయును దానుందీర్పున। సీయవి సత్యములెయనుచు నేమగుదానన్॥

తే॥ అంతియేకాని యాయల్లయలనుదాను
కోర్టుతఁగఫున రప్పింపఁ గోరునోక్కా
అటుల రప్పించియరసినయపుడె సత్య
మెల్ల నావిష్కృతంబగు నెంచిచూడ॥ 165

తే॥ అట్లు సాధారణముగ న్యాయాధికారు
లౌనరుఫరటంచు మేమును నూరకుంటి
మతఁడు చెప్పినవన్నియు ననృతములని
బుజువుచేసెదనిప్పుడు ప్రజలు! కనుఁడు॥ 166

మత్తకోకిల॥ గొట్టిపాటి శివప్రతిష్ఠను గోరి తానె యొనర్చియు

---

* అతనియొక్క యాత్మస్తుతి సంతృప్తులను గుఱించి యతనిని క్షమింపవచ్చునో లేదో యది యటుంచిన నతఁడు చెప్పిన గ్రామములలో నతఁడు చేసిన ప్రతిష్ఠలు నిజమైయుండును-అన్ని దేవతల పేళ్లును జెప్పుచున్నాఁడు. క్రాసులో నతఁడు చేసిన ప్రతిష్ఠలవిషయమై నాకేమియు సందేహము కనఁబడలేదు.

న్నట్టులాతఁడు చెప్పియుండఁడె, యా ప్రతిష్టకుఁబంపఁబ
డట్టియీ * శుభలేఖ యెల్లను నాదరించి పఠింప ను
న్నట్టిసత్యము తెల్లమయ్యెడి నార్యులార ! పఠింపుఁడీ॥ 167

కం॥ అది యన్నృతంబని తెలును
గద యీ యాహ్వానపత్రికం గాంచినపై
కాదవవియు నిట్టివేయని
మది నెంచుకుఁదలఁపఁదగదు మన మిఁక నేనిఁ॥ 168

ఉ॥ గ్రామనిగ్రహించి యుద్యమము తప్పకసల్ప లభింపకుండ, దాఁ
గాని సమీపవర్తులగు గ్రామము లయ్యవి గాకయున్కి నె

12వ సాక్షి దావా గ్రామపురైతు-40 సంవత్సరములకిందటఁ దనయన్న చెన్నమల్లను విశ్వబ్రాహ్మణునిచేఁ బ్రతిష్ఠ జరిపించినట్టును వాదికిని బ్రతివాదికిని వివాదము ప్రతివాది పతిష్ఠచేయునప్పుడు వచ్చిన పైవస్తువులు పంచుకొనుటలో వచ్చినట్టును జెప్పుచున్నవాఁడు-గ్రామములోనుండు పార్టీదారులలో నితఁ డొకఁడు

---

* శ్రీవిశ్వేశ్వర ప్రతిష్ఠాహ్వానపత్రిక. *

శ్రీమ దఖిలమహీమండల మండనాయమానులును సకలవిద్వద్గణ గణనీయ గుణధురీణులును నగు శ్రీ———గారిసముఖమునకు-శ్రీవిశ్వేశ్వరపదపరాగానురేణు పూజాధురంధరుండును శ్రీహరిహరగురుప్రియశిష్యసేవకుండును శ్రీమ త్రిపత్తిపాటిపురమండలీతిలకంబగు గొట్టిపాడుయనుపురవరంబుననివసించియున్న పచ్చల వెంకటదాసయ్య విన్నవించుకొను విధేయవిజ్ఞాపనము-శ్రీమ త్పినపాటి మృత్యుంజయ అయ్యవార్లగారిచే నేను శ్రీమ త్కామికాగమోక్త ప్రకారముగాను శ్రీవిశ్వేశ్వర వీరభద్రాది ప్రతిష్ఠలను జరిగించుటకు శ్రీ దుర్ముఖినామసంవత్సర ఫాల్గుణశు 2 బుధవారము రోజున పెద్దలవల్ల సుముహూర్తము నిశ్చయింపబడి జరగబోవుచున్నది. తమరు సహకుటుంబ బంధు మిత్ర సపరివారముతో తమ స్వకార్యములయొక్క తీరికలను విచారింపక యిచ్చటికి వచ్చి శ్రీ శివప్రతిష్ఠలను సాధుసజ్జనుల మనఃప్రీతిగా దర్శించి నన్ను బ్రహ్మానందావాప్తిని పొందింపవలయునని మిక్కిలి ప్రార్థించుచున్నాడను-సుజనవిధేయుడు, పచ్చల వెంకటదాసయ్య.

గుంటూరు శ్రీధర్మసంరక్షిణీ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రించబడియె

ష్ఠే నట కేగి యారయుట కే సమకూరదు, సత్యనిష్ఠమా
మానవకోటి కీ యొకటిమాత్రము చాలదొకో తలంపఁగన్ 169

క॥ పదుమూడవసాక్షికినిన్ బదిరెండవసాక్షికట్లు పార్టీక్రోధం
• బుదయింపకుంటవారిసెనుసదయుండై న్యాయకర్త జడ్జ్యంటునఁదాన్

కం॥ ఆవిధిఁ బార్టీక్రోధముఁ । బోవిడువక చెప్పినట్టిపూరుషుసాక్ష్యం
బేవిధిగనమ్మనౌనో । ధీవిలసితులార! చెప్పుఁడు తేటపడంగన్

*ఉ॥ విగ్రహపూజ సేయుమని వేదము వాకొనదంట, యీతఁ డ
వ్యగ్రత వేదమంతయును నధ్యయనంబొనరించినట్టి ద
ర్వ్యగ్రమనీషుఁడౌట నిటు వ్యాఖ్యయొనర్చెడి, నింతపాటి ధీ
రాగ్రణి యున్నవాఁడె భువి నగ్రజులందు నొకండు నేనియున్॥ 172

మ॥ ప్రతిమారాధన వేద మొప్పదను నప్రామాణ్యమాత్రాంత యీ
మతిమంతుండు లిఖించె† వేదములె ప్రామాణంబు లద్దాని, కు
న్నతులౌ పండితు లెందఱో సలిపియున్నారేతదర్థంబు మేల్
కృతులంగావున వానిఁజూడుముజనంబీయంతయున్ జ్ఞాతమా॥ 173

• 13వ సాక్షి యతనితో నేకీభవించినాఁడు. కాని తగాదావిషయములలో నంత పార్టీయుద్రేకమును కనఁబఱుపలేదు. 14వ సాక్షి యీ (గుంటూరు) తాలూకా లోని గారపాడను గ్రామములో గంగాధరస్వామిగుడిలో నభిషేకములు విశ్వబ్రాహ్మణులు చేయుదురని చెప్పెను. 15వ సాక్షి తాడిపల్లిగ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులచే బ్రహ్మేశ్వరలింగప్రతిష్ఠ చేయఁబడినట్లు చెప్పెడిని. పై యుదాహరణములన్నియు విగ్రహములను బ్రతిష్ఠచేయునపుడు విశ్వబ్రాహ్మణులకుఁగూడ సంబంధమున్నట్లు ఋజువు చేయును.

*23 ప్రస్తుతాంశముమీఁద గ్రంథములను విచారించిచూచెద. ప్రతిష్ఠను గుఱించి చెప్పినవి యాగమములేయనుట నిర్వివాదము. వేదములు విగ్రహారాధన నొప్పుకొనవు గనుక వానిలో నాగమములను గుర్తించిన ప్రశంసలేదు.

---

† శ్రు॥ తైత్తిరీయకాణ్వసంహితా చతుర్థకాండము
సురూపాం ప్రతిమాం విష్ణోః ప్రసన్నవదనేక్షణాం
తామర్చయేత్తాం ప్రణమే త్తాం యజేత్తాం విచింతయేత్॥

*క॥ వేదమునవిగ్రహార్చన। లేదనునందాక నె యవలీలనెఱిఁగియుం
కేదియుఁ దెలిసికొనుటకును। నాదరముంజూపెనంటయమ్మునిభుదాఁ॥
తే॥ అదియెకారణమునననిప్పుడాగమాదు
లందలివిశేషములఁ దనకుం దెలుపఁగ
రాజమన్నారుకవిగారి రాజసభకుఁ
బ్రీతిఁ బిలిపించెనంట పేరేలనుండి॥ 176
క॥ ఈయనపిలిపించుచునుగా। కాయనయురుదెంచుఁగాక యరుదెంచినపైఁ
జేయఁబడినట్టి కార్యం। బేయదియుంగానరాదొకించుక యేనిఁ॥

---

*కాని యాగమములు నీప్రస్తువిషయము చెప్పు గ్రంథములఁ జదువక నే నింతవఱకు నిరాదరముగాఁ జూచినయంశము నిప్పుడు తెలిసికొనవలెనని బుద్ధి గలిగినందున బ్రాహ్మణుఁడును విశ్వబ్రాహ్మణుడునుగాక గొప్పపండితుఁడైన కారెంపూడి రాజమన్నారుగారిని గోర్టులో మధ్యవర్తిగా నేర్పఱచి యాగ్రంథములలోని విశేషముల నాకుఁ దెలియఁజెప్పుటకై పేరేలనుండి పిలిపించితిని.

యజుర్వేదీయ మైత్రాయణసంహితా తృతీయకాండ ప్రథమప్రశ్నము.

శ్రు॥ పాషాణ లోహ మణి మృణ్మయ విగ్రహేషు పూజా పునర్భోగకరీముముక్షోః.

ఋక్సంహితా సప్తమాష్టకము

శ్రు॥ అదో యద్దారుః ప్లవతే సింధో రపారే, అపౌరుషం త దారభస్వ

రామతాపిన్యుపనిషత్తులోని శివునిగూర్చిన రామవచనము

శ్రు। అవిముక్తే తవ క్షేత్రే సర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే। అహం సన్నిహిత స్తత్ర పాషాణప్రతిమాదిషు.........చిన్మయస్యాద్వితీయస్య నిష్కళస్యాశరీరిణః ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణో రూపకల్పనా.

ఋగ్వేదము

శ్రు॥ తవశ్రియే మరుతో మర్జయంత రుద్ర య త్తే జనిమ చారు చిత్రం.

వ్యా. హేరుద్ర! తే, మరుతః, బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవాః, తవ, చారు, మనోహరం, చిత్రం అద్భుతం, యత్, జనిమ, లింగం, అస్తి, తత్, శ్రియే, ఐశ్వర్యాయ, మర్జయంతః, పూజయంతః, ఆసన్నితి శేషః.

మరా—ఇత్యాదులు పెక్కులున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వదలితి.

ఆ॥ సప్రమాణమైన సాక్ష్య మీయఁగ లేదు
కోర్టునకు మూని కొంచెమేని
కోర్టువారి ఫలనఁ గొని యధికారంబు
మఱి రిపోర్టు సేని జరుప లేదు॥ 178

*ఆ॥ అర్చలంగుఱించి యడుగ మున్సిఫుగారు
చెప్పె నెవియొ రెండు చివర కతఁడు
నోటుచేసికొనుచు నుడివినయవ్వాని
తీరుపున లిఖించెఁ దీనుపరియు॥ 179

క॥ పంచప్రశ్నాగమమున।మించెడినఁటయతఁడు చెప్పు మేల్విషయంబుల్
మంచిదొ చెడ్డదొయయ్యది। కాంచుదమన లేదుతత్సకాశమునందున్

క॥ కోరుకొనెననియునది మాన్నా రిరుపార్టీలు తద్ఘన గ్రంథము దే

---

*ఆయన పూజనీయములయిన యర్చారూపములు శాక్తములు దైవ్యములు పైశాచములు మానవములునని నాలుగువిధములనియు మనుష్యులకు మానవములతో సంబంధమనియు నవి యభిమానములు సామాన్యములు ప్రకృతములని తిరిగి మూఁడువిధములుగా విభజింపఁబడెననియు నైశ్వర్యముగలమనుష్యులచే స్థాపింపబడునవియభిమానవిగ్రహములనియు సామాన్యజనులచే స్థాపనచేయింపఁబడునవి సామాన్యవిగ్రహములనియు నపాయపుగినములలో స్థాపనచేయఁబడునవి ప్రకృతవిగ్రహములనియుఁ బ్రకృతములు జనులను రోగములద్వారమున బాధించుచు బలులను గోరునవియగుట నీచదేవతలనఁబడుననియు జెప్పుచుఁ బంచప్రశ్నాగమమను గ్రంథమును గోరుకొనెను గాని యుభయవాదులునుఁ దానిని దేలేకపోయిరి.-నిర్ణయసింధువులో బ్రహ్మను బ్రాహ్మణులుమాత్రమే స్థాపనచేయవలెననియు విష్ణువును నాల్గుజాతులవారును మాతృదేవతల నెవరైనను స్థాపనచేయవచ్చుననియుఁ జెప్పఁబడియున్నది.-గ్రామదేవతలను దేవతలనితలఁచెడిచో నిర్ణయసింధువులో నెవరయినను స్థాపింపవచ్చునని చెప్పఁబడిన మాతృదేవతలు కావలెను. లేనిచో నవి శాస్త్రములలోనివి కావు. కూడుగఁ దర్చకుండుగా నున్నటువంటి విగ్రహముల బ్రాహ్మణుఁడు పూజచేయనే కూడదు. దావాగుళ్లలో గొల్ల కుమ్మరు లర్చకులుగా నున్నారు. వారబ్రాహ్మణులుగనుక యీదేవతలను బూజచేయుటకు వీలులేదు.

నేరక పోయిరనియునీ! తీరునలిఖియించినాఁడు తీర్పరికనుఁడీ॥

తే॥ గొప్పపండితుఁడనితన్నుఁ గోర్టువారు
మించువేడుకతోఁ బిలిపించినపుడు
గ్రంథసామగ్రితోడనే కదలిరాక
యేలరావలె నూరకే యితఁడు మొదలు॥ 182

కం॥ వచ్చియవాకుచెవాకులు! చెచ్చెరనెవొ చెప్పియెందొ చెలగునటన్నన్
దెచ్చెడివారెవరయ్యది! యెచ్చటనేన్ గలదొ లేదొ యింతకునదియున్॥

*తే॥ శూద్రుఁ డర్చకుఁడుగనున్నచోట బ్రాహ్మ
ణుఁడు పూజింపఁగూడదం చుండుఁగాక

---

* శైవధర్మము 76వ పుటలో శూద్రుఁడర్చకుఁడుగాఁ గలిగినటువంటి శివుని గాని విష్ణునిగాని పూజచేసినబ్రాహ్మణునికి ముక్తిలేదని చెప్పఁబడియున్నది.

(24) బ్రాహ్మణులెప్పుడును భగవంతుని ప్రక్కనుండి భక్తులాభగవంతుని దయకుఁ బాత్రులగులాగు సిఫారసుచేయుటకుఁగల పవిత్రత యెట్టిదైనను గాగ్గేయాగమములో విగ్రహములు చేయుట మొదలుకొని గుళ్ళలోస్థాపనచేయునంతవఱకు కడుపులోఁ బిండమెన్నివిధములుగా మాఱునో యన్నిదశ లీవిగ్రహముకూడ ననుభవింపవలసియుండునని చెప్పఁబడినందునఁ బ్రతిష్ఠప్పుడు మాన్యస్థానార్హుఁడు శిల్పాచార్యుఁడని చెప్పఁబడినట్లును నెపుడును విడనాడకుండ నుండవలసివచ్చి యతఁడులేకుండ గడుపుకొనుటకు వీలులేనట్లును గనఁబడెడిని. ప్రతివాదుల సాక్ష్యములోఁ జెప్పఁబడిన ప్రతిష్ఠలుచేయఁబడినచోట్లు ప్రతిష్ఠాసంబంధములోఁ బ్రతివాదులకుఁగల యధికారమును స్థిరపఱచును. ఎల్లవిగ్రహములను స్థాపనచేయుటకు హక్కు కలిగినవారు శిల్పాచార్యులేనాయను విషయమును గుఱించి నాయొక్క నిశ్చయాభిప్రాయము నీయనక్కఱలేదు. ప్రతివాదులు తాముగూడ శిల్పాచార్యుల తెగలోనివారమని చెప్పుకొనుట కేమియు నభ్యంతరమున్నట్లు కనఁబడదు. ఈదావాలో బ్రాహ్మణులవిషయమై కావలసియున్నది. వాది బ్రాహ్మణుఁడనని వాదించుచున్నాఁడు. నిర్ణయసింధువులో శూద్రుఁడర్చకుఁడుగాఁ గలిగినటువంటి విగ్రహములను బ్రాహ్మణులు పూజించిన నరకమును బొందుదురని చెప్పఁబడియున్నది. వాది యటువంటి నరకమును గోరుకొనకపోవచ్చును. సాక్ష్యమునుబట్టి తెలియుచున్న సామాన్యముగ జరుగు క్షుద్రదేవతలఁబూజచేయుట వానికి జంతువుల బలియిచ్చుట బ్రాహ్మణులయొక్క యనిష్టమును ఋజువు చేయుచున్నవి

అద్ది శివకేశవులవిషయంబెకాని
గ్రామదేవతవిషయమై కాదుకాదు॥ 184

ప్రస్తుతపుదేవతలు శివుఁడుగాని విష్ణువుగాని యయిన నాయుద్దేశ మేలాగున్నప్పటికిఁ బోలేరమ్మ పాశపాటమ్మ మొదలగు గ్రామదేవతల ప్రతిష్ఠ వాదియు వాదికులమువారును మాత్రమే చేయవలెనని లేదని నేను జెప్పవచ్చును-కనుక మొదటిసారాంశము వాది కననుకూలముగాఁ దేలినది.

(25) 2 వసారాంశము-మొదటిసారాంశపువాదములో వాడుకనుబట్టియు గార్గేయాగమమునుబట్టియుఁ బ్రతివాదికులమువారికిఁ బ్రతిష్ఠాసమయములో నెక్కువ ముఖ్యమైన భాగముండుటనుబట్టియుఁ బ్రకృతదేవతలుగాక యింకొక యెక్కువదేవుఁడయినప్పటికి మైలపడ నేరఁడు. కనుక యీ నానా దేవతలవిషయమై చెప్పనవసరములేదు-అవి మయిలపడ నేలేదు-రెండవసారాంశముకూడ వాదికననుకూలముగానె తీర్మానించితిని.

(26) మూఁడవసారాంశము. వాది నష్ట మెట్లుపొందుచున్నాఁడో నాకుఁ దెలియదు. గ్రామదేవతలను బూజచేయుట కర్హతయున్నదని యనుకొనినప్పటికి సహస్రసంఖ్యాకజనులలో వాదియు నొకఁడు. దావా బ్రాహ్మణసంఘముపక్షమునఁ దీసికొనివచ్చినవాఁడు కాఁడు. సంఘముపక్షమునఁ దీసికొనివచ్చి తరువాత దానొక్కఁడే దావా నడపినాఁడు. ద్విజసంఘముతరఫున దావానడపుట కుత్తరువిచ్చినట్లు ఊహించినప్పటికి లెక్కకెక్కువయిన ముఖ్యసంఘమును వదలిపెట్టినాఁడు. పూజచేయువారిలో నధికసంఖ్యాకులు శూద్రజాతిలోనుండిరి. వారిపక్షమునఁగూడ నేజంటుగానుండుట కేర్పఱచుకొలేదు. ఆప్రతిష్ఠకు వారు తృప్తిఁజెందియుండిరి. ఇప్పటికయినను దమ్ము నెమ్మదిగానుంచినచో ననేకవందనము లొనరింతురు. ఎవరివల్లను నధికారముఁ బొందిన యేజంటుకాఁడుగనుక హైందవసంఘమునకుఁగా నాయన కేమియు నష్టముకట్టియిచ్చుటకు వీలులేదు-ఆయన యింకొక ప్రతిష్ఠచేయఁబూనుకొనుట కేమియు విధిలేదు-తానాపూజలో సంబంధముగలిగించుకొనుటకు వీలులేదుగనుక తనకుఁగలిగిన పారమార్థికనష్టమునకుఁగాను బ్రతిఫలము కోరవలసియుండఁగాఁ దిరిగి ప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ గావలసినద్రవ్యమిప్పించుమని కోరినాఁడు-పారమార్థికనష్టమునుగోరినను దానికి సమానముగాఁ జెప్పఁదగిన ప్రాపంచికవస్తువు లేమియు నుండనేరవుగనుక పారమార్థికనష్టము ద్రవ్యరూపముగా నిర్ధారణచేయుటకు వీలులేదు.

*చం॥ శిలలు పురాతనంబులయి చేడ్పడియుండఁగ నూత్నవిగ్రహాల్
నిలిపితిమంచు నాన్నరున నిక్కము వారలె తెల్పియుండఁగన్
దాలి ప్రతివాది కొక్కనికె గౌరవపుజ్యోక్యముగాని తక్కినా
రలకుఁ బ్రతిష్ఠ లేదనుచు వ్రాసిన మున్సిఫుగారి నెన్నునే॥ 185

†క॥ మతవిద్వేషముఁ బెంచెడి
మతితో నే నుంటిననెడి మాట యనృతమా
ఇతరులవ్రాఁత లనృతమని
మతిఁదోఁచినఁ బ్రతిలిఖించుమాట నిజముగా॥ 186

కాబట్టి నష్టమును గుఱించిన దావాకూడ నిల్వఁదగినది కాదు. విశ్వబ్రాహ్మణులు సంబంధము పుచ్చుకొనుటవలన దేవతాశిల లపరిశుద్ధములైనవని కాని ముందు దపరిశుద్ధము లగుననికాని ఋజువుకాలేదుగనుక యింజక్షన్ గూడ నిప్పించుటకు వీలులేదు. ఈసారాంశముకూడ వాదికి విరుద్ధముగాఁ దీర్మానించితిని

(27) ఈదావాయందొక విచిత్రమున్నది. 1వ ప్రతివాది యీప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బిలువఁబడిన యన్యగ్రామవాసి. గ్రామస్థులు సొమ్మునిచ్చి యేర్పఱచుకొన్న యేజంటు. వాది ప్రత్యేక మాయనమీఁద వ్యాజ్యము దెచ్చుటకుఁ గారణములేదు. ఏమేనియున్నను నాయన చచ్చినందువలన సంక్షేపించుకొనవలసియుండెను గాని తరువాతఁ గూడ వాజ్యమును నడపఁగూడదు.

* 2 మొదలు 5 వఱకైన ప్రతివాదులకీప్రతిష్ఠతో నేమియు సంబంధము కలిగియున్నట్లు తోఁపదు. వారు ప్రతివాది సంఘమునకుఁ జేరియుండుటయే తప్ప నితరకారణ మేమియు లేదు. వారిలో నెవ్వరైన నక్కడ నుండినారనుటకుఁగూడ సందేహమే. కొంతమంది యక్కడ లేమనికూడఁ జెప్పుచున్నారు. వారిమీఁద వ్యాజ్యమునకుఁ గారణము లేనట్లు తీర్మానించుచున్నాను. వాది కీవ్యాజ్యము జరిగింపవలెనని యభిప్రాయమున్నదిగనుక యందు ముఖ్యముగాఁ బ్రతివాదులుగాఁ జేర్పఁదగినవారు దీనికిఁ జందావేసి ప్రతిష్ఠ యేర్పాటుచేసిన తద్గ్రామవువారయియున్నారు.

† ఆయన నిశ్చయముగాఁ జాలకాలమునుంచి యుభయవాదులయొక్క మనస్సులను గల్లంచెడి బ్రాహ్మణులెక్కువ విశ్వబ్రాహ్మణులెక్కువ యనెడి వాదము ద్వారమునవైన కోపమును బుట్టించువిషయమై పోరాడవలెనను నుద్దేశముతో నున్నవాఁడు

తే॥ బ్రాహ్మణుల మేమెయనుచు నీబత్తు తెలమి
వాదములు చేయ నయ్యది వలదటంటి
ఉత్తవాదులె కాక మాయూరిలోఁ బ్ర
తిష్ఠయే సేయు వ్యాజ్యంబు తెచ్చియుంటి॥ 187

ఉ॥ + వ్యాజ్యము తేకమున్నె రహి వారి పత్రిబోధిని సాఁగుచుఁ జగ
త్పూజ్యతఁగన్న బ్రాహ్మణుల దూషణ సేయఁ బ్రసిద్ధిమంటలో
నాజ్యము వోసినట్లుగుడు నప్పుడు నిల్పితి నేను బత్రికన్
ద్వ్యాజ్య భవద్దురూహయని త్వాష్ట్రిజనాళిగుఱించి తెల్పుచున్॥

తే॥ వరుస యుద్ధికాని నే మతవైరములను
మెందు సేసెడితలఁపుతో నుండలేదు
తథ్యమెఱిఁగింపవలెనన్న తలఁపెకాని
యొరుల దూషింపవలెనన్న యూహకాదు॥ 189

తే॥ ఏను స్వయముగ లిఖియించు నెల్లవిషయ
ములను నొకటేని యనృతంబు గలిగనేని
తల్లితోడను మర్యాదఁ దప్పినట్లు
బ్రహ్మహత్యకుఁగూడఁ బాల్పడినయటు॥ 190

తే॥ ప్రాసవిశ్రమములఁగూర్చుపట్లనుండు
వృద్ధిసంకోచముల కేమి విడుపుఁడద్ది
ఎఱిఁగి యయథార్థవిషయంబు నేను వ్రాయ
సాహసింపను జనులార! సత్యమిద్ది॥ 191

తే॥ కలగుణంబుల నెల్లను గప్పిపుచ్చి
లేనిదోసఁగులఁ జూపితుర్లీల మొయుని
ప్రాజ్ఞులయ్యు నసూయాప్రభావమునను
నవనిజనములు తఱచు మహాత్ములందు॥ 192

*క॥ చీదఱపుట్టించినదఁట! నాదగు వ్యవహారమకట! న్యాయేశునకున్

+ ఆత్మఘాతను దెలుపుకొనుటకుఁగా నుభయవాదులు నభినవసరస్వతీ ప్రబోధినుల ద్వారమునఁ గోరిథమును వెళ్ళఁగ్రక్కుచున్నవారు.

* ఈదావా చీదఱపుట్టించునటువంటిది కర్చులతోఁ ద్రోసివేయుటమైనది.

నాదరదృష్టముచేయఁగ। బ్రాదుర్భవమయ్యెనతనిపాలిటికడియుఁ॥
తే॥ స్వర్ణకృద్వాదములును దత్సాక్ష్యములును
వానిపైఁ జేయఁబడిన తీర్మానములును

1912 సంవత్సరం మార్చి 30 వ తేది పబ్లీకుకోర్టులో నీతీర్పు చెప్పఁబడినది.

సి. రంగనాయకులు,
అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్.

విచారింపఁబడిన సాక్షులు.

వాదితరఫు

1 వల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి సోమయాజులు 2శిష్టాసీతారామశాస్త్రి 3చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి 4 జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి (వాది) 5 జానపాటి చినప్పయ్య 6 కూరపాటి వెంకయ్య 7 కొత్త కోటయ్య 8 తాడువాయి కోటయ్య 9 గొబ్బి నాగన్న 10 బొమ్మిరెడ్డి వీరాస్వామి 11 కాపూరి సుబ్బఁడు 12 అన్నంగి నారాయఁడు 13 ఇంకొల్లు రంగనాయకి 14 గొట్టిముక్కుల ముత్తాయు.

ప్రదివాదులతరఫు.

1 నందిగామ కాశీపతి 2 ఎలవర్తి యాంజనేయశాస్త్రి 3 జానపాటి రంగయ్య 4 ఉన్నము చినవీరయ్య 5 పారెళ్ళ వీరన్న 6 తుమ్మపూడి పకీరుగాఁడు 7 తాంద్ర సూరయ్య 8 తూము జయరాముఁడు 9 బొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణ 10 బండారు సిద్దప్ప 11 తక్కెళ్ళపాటి వీరేశలింగాచార్యులు 12 భార్గవరపుఁ బెదయచ్చయ్య 13 గుండాల ముత్తయ్య 14 నల్లూరి నాగయ్య 15 మువ్వా పాపారాయఁడు 15 పోచెంపల్లి బసవయ్య 17 మందపాటి పరశురాముఁడు.

డాఖలయిన దస్తావేజులు.

వాదితరఫు.

ఏ.మనుధర్మశాస్త్రము: పేజీ,37,487,581, 35, 585, 589, మఱియు 90
బి. పరాశరధర్మశాస్త్రము (పేజీ 31)
సి. నిర్ణయసింధువు (పేజీ 192 మఱి 213)
డి. జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము (పేజీ 310)
ఇ. విజ్ఞానేశ్వరీయము (పేజీ 14 మఱి 15)
యఫ్. అష్టాదశస్మృతి (పేజీ 22 మఱి 23)
యఫ్ (1) సూతసంహిత (పేజీ 50)

నాకుఁ బుట్టించెఁ జీదఱ,యీాకతమున
నింక సంక్షేపమొనరింతు నీప్రశంస

జి. విష్ణుస్మృతి (పేజీ 10)

హెచ్చి. మార్కండేయపురాణము (పేజీ 53)

జే. గురుబాలప్రబోధిక (పేజీ 255 మఱియు 256)

కే. నారదస్మృతి (పేజీ 62)

యల్. వైద్యనాథదీక్షితీయము (పేజీ 52)

యమ్. వాచస్పత్యము (వాల్యూము 5 పేజీ 4791)

యన్. ఆంధ్రమహాభారతము(వాల్యూము 1 పేజీ 60 మఱియు 185)

ఓ. 10-10-6 వ తేది ప్రతివాదులతరఫు 3 వ సాక్షికైఫియ్యతు, గుర్జాలసబ్ మేజస్ట్రీటుగారియెదుట, నెం 190/06 రు కేసులో నిచ్చినది.

పి. మత్స్యపురాణము (పేజీ 323, 329, మఱియు 330)

క్యు. బ్రహ్మాండమహాపురాణము (పేజీ 93 మఱియు 94)

ఆర్. మీామాంసాదర్శనము (పేజీ 686 మఱియు 588)

యస్. దేవీభాగవతము (పేజీ 547)

టి. విష్ణుతిలకము (పేజీ 165)

యు. 2-10-06 వ తేది గురిజాలసబ్ మేజస్ట్రీటు కోర్టుఫయల్ నెం 160/06రు కేసులో మొదటప్రతివాది కైఫియ్యతు.

ప్రతివాదులతరఫు.

1 పురుషసూక్తభాష్యము (పేజీ 13. 14 మఱియు 19)

2 వజ్రసూచికోపనిషత్తు (343, 748 మఱియు 749)

3 కృష్ణయజుర్వేదము (పేజీ 85 మఱియు 93) తైత్తిరీయసంహిత

4 కృష్ణయజుర్వేదము (పేజీ 10) (బ్రాహ్మణభాగము)

5 నానార్థరత్నమాల (పేజీ 246)

6 సిద్ధాంతకౌముది (పేజీ 326)

7 ఆపస్తంబశ్రౌతసూత్రము (పేజీ 240)

8 బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము (పేజీ 562)

చం॥ మునిసిభుగారితీరుపున మోదము నాకుఘటింపకుంట నా
యనపయినున్న న్యాయపతియంతికమందు నపీలుచేయఁద

9 కృష్ణయజుర్వేదము (తైత్తిరీయసంహిత) 3వ యధ్యాయము 4 వ కాండము
పేజీ 41 (ఏ) డిటో డిటో పేజీ 92, 1 వ భాగము 5 వ యధ్యాయము 2 కాండము

10 విష్ణుపురాణము (పేజీ 94 మరియు 286)

11 భాగవతము (పేజీ 201, 490 మరియు 491)

12 మనుస్మృతి (పేజీ 77, 376, మరియు 550)

13 గార్గేయాగమము (పేజీ 2, 8, 15, 16, 29, 30, 32 మరియు 38)

14 కపిలగీత (3 వ యధ్యాయము పేజీ 24)

15 విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు (పేజీ 2, మరియు 3)

16 నిరుక్తము (ఉత్తరపటి) పేజీ 310 మరియు 316)

17 ఋగ్వేదసంహిత (పేజీ 464 మరియు 467 (ప్రథమాష్టకము)

17 (ఏ) ఋగ్వేదము(ద్వితీయాష్టకము) పేజీ 221, 223 మరియు 225)

17 (బి) డిటో (తృతీయాష్టకము) పేజీ 138 మరియు 169)

17 (సి) డిటో (చతుర్థాష్టకము) పేజీ 356)

17 (డి) డిటో (అష్టమాష్టకము) పేజీ 35)

18 ఐతరేయబ్రాహ్మణము (పేజీ 764)

19 అగ్నిపురాణము (పేజీ 52, 53, మరియు 57)

20 వాల్మీకిరామాయణము (పేజీ 34)

21 కాశీఖండము (పేజీ 622)

22 శేషధర్మము (పేజీ 76)

23 నిర్ణయసింధువు (పేజీ 240 మరియు 241)

24 నాగరఖండము (పేజీ 14, 17, 18, 26, 27 మరియు 31)

24 (ఏ) డిటో తెలుఁగు

35 సంస్కృతశబ్దార్థకల్పతరువు (పేజీ 602)

సి. రంగనాయకులు,

అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్.

ద్ధనుంచు విమర్శఁజేసి కుతుకంబుననిచ్చిన * తీరుమానముఁ
వినిచి యనంతరంబునను విశ్రమముం గైకొనఁ దలంచితిఁ ॥

గుంటూరు టెంపొరరీ సబ్ జడ్జివారికోర్టులో మహారాజశ్రీ ఏ. సాంబమూర్తి అయ్యరు,
అవర్గళు బి ఏ బి యల్ సబ్ జడ్జి

1915వ సంవత్సరము 25వ సెప్టంబరు శనివారము.

1915వ సంవత్సరము, నెం 4రు అప్పీలు

గుంటూరు జిల్లాకోర్టు ఫయిల్ 12వ సంవత్సరము, నెం 324రు అప్పీలు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి ... అప్పిలెంటు.

1 నందిగాము కాశీపతి
2 సిరిపురము భిక్షాపతి
3 నందిగాము చినబ్రహ్మము
4 జుజ్జూరు మల్లయ్య
} రెస్పాండెంట్లు.

గుంటూరు డివిజనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్ కోర్టుఫయిల్ 1911వ సం॥ నెం26రు అసలుదావాలో 30-3-1912వ తేదిని కోర్టువారిచేఁ జేయఁబడిన డిక్రీమీది యప్పీలు.

అసలు, నెం26/1911రులోని పార్టీలు

వాది-జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

ప్రతివాదులు- వోలేటి లక్ష్మయ్యవగైరాలు

1915వ సం॥ అగష్టు 6, 31వ తేదీల నప్పిలెంటుతరఫు ప్లీడరు రంగావఝ్ఝల హనుమయ్య, రెస్పాండెంట్లుతరఫు ప్లీడరు మాడభూషి వెంకటనరసింహాచార్యులుగార్లచే హీరింగుచేయఁబడి యీరోజువఱకు ఆలోచననిమిత్తము వాయిదా వేయఁబడి కోర్టువారిచే నీరోజునఁ జేయఁబడిన తీర్మానము.

1. గుంటూరు డివిజనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్ కోర్టు, నెం26రు డిక్రీమీఁద నిదిఅప్పీలుఅయినది.

2. జాతిచే బ్రాహ్మణుఁడైన యీవాది దావాగ్రామములోనుండిన 2 గ్రామదేవతలైన పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మలకుఁ బ్రాణప్రతిష్ఠ చేయునధికారము తనకును తనజాతివారికినిమాత్రమే కలదని నిర్ధారణచేయుటకీదావా తెచ్చినాఁడు. వాది యింకను ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులు కానియు దావా దేవతలకుఁ బ్రతిష్ఠ చేయునధికారము లేదనియు 1906వ సం॥లో ప్రతిష్ఠజరిగించు విగ్రహములు బ్రాహ్మణుల కపూజ్యములు చేసిరనియుఁ జెప్పుచు నికనెప్పుడును నిట్టిపనిచేయకుండ కోర్టువారి యింజక్షన్ గోరుచున్నాఁడు.

సీ॥ ఏఁ బుట్టిపెరిఁగిన దేసంఘమందో యా
సంఘంబె బ్రాహ్మణజాతిమనియు

తిరిగి విగ్రహములఁ బూర్వపద్ధతిని బూజార్హములఁగాఁజేయుటకై జరుగవలసిన సంప్రోక్షణకయ్యెడికర్చు రు 190 లు నిప్పించవలసినదనియుఁ గోరుచున్నాఁడు. ప్రతివాదులు తద్గ్రామములోని యితరబ్రాహ్మణులతరఫునఁగూడ నీవాది దావా చేయలేదనియు నందువలన బ్రాహ్మణులందఱితరఫున నీదావా నడపుటకు వీలువేదనియు దావాలోఁజెప్పబడినదేవతలకు బ్రాహ్మణవర్ణపూజ చేయఁబడుటలేదనియుఁ దమ రాదేవతాశిలలకు సంప్రోక్షణ చేయలేదనియుఁ బ్రతిష్ఠచేయుటకుఁ దమ తెగవారి కధికారముకలదనియు నష్టము చాల హెచ్చుగా వేసిరనియు నది యిప్పించవలసిన యవసరము లేదనియుఁ జెప్పుదురు. ఈదావాలో నాన్నరు దాఖలుచేసినతర్వాత బ్రాహ్మణులందఱితరఫునఁ దనను బనిచేయనీయవలసినదని వాది పీటీషన్ బెట్టినాఁడు. ఆపిటీషన్ ప్రతివాదులాక్షేపించిరి. అందుపైఁ ద్రోసివేయఁబడినది. అందుపైని దావాయాలయములోఁ దానుగూడఁ బూజచేయువాఁడే యైనందున సొంతహోదాలోనే దావానడపుటకు వాది కోరినాఁడు. క్రిందికోర్టువారు దావా యొరులఁ గష్టపెట్టనుద్దేశించి వేసినదిగా నెంచి త్రోసివేసిరి. మఱియు వాది యితరులైన యెవరితరఫునను దావాలేక స్వయముగానే తెచ్చినందునను దన కాముష్మికనష్టముకలిగియుండఁగా నట్టినష్ట మిప్పించుఁడని కోరనందునను నష్టముకూడ నిప్పించుటకు వీలులేదని తీర్మానించిరి. డిక్లరేషన్ విషయములోను నింజెక్షన్ విషయములోను గోర్టువారుచేసిన తీర్మానముమీఁదనే వాది యప్పీలు దాఖలుచేసినాఁడు.

(3.) తీర్మానించవలసినవిషయము లేవనఁగా

1. దావాదేవతాశిలల ప్రతిష్ఠచేయుటకు బ్రాహ్మణులకుమాత్రమే యధికారముకలదా?

2. 1916వ సంవత్సరములోఁ బ్రతివాదు లట్టిప్రతిష్ఠచేసినారా? అట్లుచేసిన యెడలఁ దద్దేవతలఁ బూజించువారిలో నొకఁడైనవాదికి సొంతహోదాతో దావా తెచ్చుటకుఁ గారణమైన యపవిత్రపుఁబనిని జేసినారా?

3 వాదికి నింజెక్షన్ డిక్లరేషను నీయఁదగియున్నవా?

కలహకారణములైన కమసాలిజనులది
సంకీర్ణ సంకర జాతియనియు

(4) ఆన్సరులోఁ బ్రతివాదులు వాది బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడని చెప్పియుండలేదు. శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాదుల నుభయవాదులును బ్రమాణముగా నంగీకరించుచున్నవారు. ఈప్రమాణములనుబట్టి యాజనము బ్రాహ్మణునకు విధింపఁబడినకర్మలలో నొకటియైయున్నది. ప్రస్తుతపు దేవాలయములలో విగ్రహములకుఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయుకర్మము యాజనములోఁ జేరినదియనియు నుభయవాదులు నొప్పుకొనుచున్నవారు. ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులు కానందునఁ బ్రతిష్ఠాధికారములేదని వాది చెప్పుచున్నవాఁడు. విగ్రహములను గురించియు నట్టిసమయములందుఁ జేయు కర్మలం గురించియుఁ జెప్పెడి యాగమములు ప్రమాణములు కావని యెవరును గట్టిగా వాదించియుండలేదు. తమకుఁ బ్రతిష్ఠాధికారముకలదని చెప్పుటకై ప్రతివాదు లాగమములే ప్రమాణములని చెప్పుచున్నవారు. ఆగమములు చెప్పురీతిని బ్రతివాదులు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేయవచ్చునా యనునది ప్రశ్నయైయున్నయది. ప్రతివాదులు మొదట వాది బ్రాహ్మణుఁడని యొప్పుకొన్నను నీవిషయమై జరిగిన విచారణలో నుభయవాదులకు నుద్రేక మెక్కువయగుడు వాదితన పక్షమున 8 మొదలు 14వఱకు సాక్షులను విచారించినప్పుడు ప్రతివాదులు మరల వాది బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడని చెప్పఁదలంచినట్లు కనఁబడుచున్నది. ప్రతివాదులతరఫు 10,16 17 సాక్షులు వైదికబ్రాహ్మణునియింటిలో మేము భోజనముచేయమనియు నట్లుచేసినచో మమ్ముఁ గులమునుండి బహిష్కరింతురనియుఁ జెప్పినటులఁ గొన్నిప్రశ్నలడుట కుఁ గ్రిందికోర్టువా రొప్పుకొనినట్లు కనఁబడుచున్నది. సంఘసంస్కారి శిరోమణిమతముకంటెఁగూడ నీసాక్ష్యములో హెచ్చుపోకడపోయినటు నాకుఁ గనఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి పైనిజెప్పిన మూజుమానిసాక్ష్య మెక్కువ యుద్రేకముకలదిగానున్నందువలనను నిజమునకుఁ జాల దూరముగానున్నందువలనను దీనినిబట్టి నిశ్చయించుటకు వీలులేదు. అనేకసహస్రవత్సరముల క్రిందటి గ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడినవియు బ్రాహ్మణులకుండఁదగినవియు నగు ధర్మములవిషయమై క్రిందికోర్టువారు ప్రమాణములను జర్చించి యట్టిప్రమాణములలోఁ జెప్పఁబడినధర్మము లిప్పటిబ్రాహ్మణులందు లేవని కనిపెట్టిరి. అది యెట్లున్నను నీవ్యాజ్యెములో, గోర్టువారు నిర్ణయింపవలసినవిషయము ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులగుదురా కానియెడల విగ్రహస్థాపనచేసి ప్రతిష్ఠచేయుట కధికారమున్నదా యనునదియైయున్నది.

ఆజాతివారల కర్చాప్రతిష్ఠలో
లేశమే నఘకృతి లేదటనియు
వారు మద్గ్రామదేవతలఁ బ్రతిష్ఠింప
నస్మదర్చకు భంగమబ్బెననియు
వాని మరలఁ బ్రతిష్ఠింపవలయుననియు
ఇందులకునగువ్యయము నిప్పించుఁడనియు
ఎన్నఁడిటు చేయమనుటకు వ్రాఁత యీయుఁడనియు
నామవ్యాజ్యంబునందుండు వాదమిదియు॥ 196

ప్రతివాదులు తాము విశ్వకర్మబ్రాహ్మణులో విశ్వబ్రాహ్మణులో యగుదుమని చెప్పెదురు. కాని బ్రాహ్మణవిభాగమున్న యేగ్రంథమందును విశ్వ (విశ్వకర్మ) బ్రాహ్మణులు కనఁబడరు. ప్రతివాదులు జన్మమాత్రముననే వానిని బ్రాహ్మణుఁడని పిల్చుటకు వీలులేదని చెప్పుచు వెంటనే మేము విశ్వకర్మసంతతివారమగుటచే బ్రాహ్మణులమని చెప్పెదురు. పుట్టుకనుబట్టి యొకఁడొక్కజాతివాఁడగునా కాఁడాయని విశేషముగాఁ జర్చింపవలసిన యవసరము లేదు-ఏలయనిన? ఈవిషయము ప్రమాణగ్రంథములలో స్పష్టముగా నున్నది. వాడుకనుబట్టియు నాచారమునుబట్టియు నదియే సంగతి తేలుచున్నది. ఇందువిషయమై యేదేని ప్రమాణము కావలసియున్నయెడల నే నీక్రింది ప్రమాణములఁ గనబఱచుచున్నవాఁడను.

మనుః సర్వవర్ణేషు తుల్యాసు పత్నీ ష్వక్షతయోనిషు
ఆనులోమ్యేనసంభూతాః । జాత్యా జ్ఞేయాస్త ఏవతే॥

అన్నిజాతులవారికిని వర్తించెడి విధి యేమనఁగా నవివాహితలుగానున్న యాఁడువాండ్రు తమజాతివారిని పెండ్లిచేసికొన్నందువలనఁ బుట్టినవారు ఆనులోమ్యక్రమమును బట్టి తలిదండ్రులజాతివారే యగుచున్నారు-అవివాహితయనఁగా మొదట నొకపురుషునిచేత ననుభవింపఁబడని ప్రజోత్పాదకస్థానముగలది.

అనార్య మార్యకర్మాణం ఆర్యం చానార్యకర్మిణం
సంప్రధార్యాబ్రవీద్ధాతా నసమౌ నసమావితి॥

బ్రాహ్మణేతరకర్మలుచేయు బ్రాహ్మణుఁడును బ్రాహ్మణకర్మలుచేయు బ్రాహ్మణేతరుఁడును సమానులు కారని బ్రహ్మదేవుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. ఈవిషయములో వాదిపక్షపు 1 వ సాక్షి (మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిసోమయాజులవారి) సాక్ష్యము చూడవలసినది.

సీ॥ ఏఁబుట్టి పెరిఁగిన దేసంఘమందో యూ
సంఘంబె బ్రాహ్మణజాతమనియు

వైశేష్యాత్ ప్రకృతిశ్రేష్ఠ్యాత్ నియమస్యచధారణాత్,
సంస్కారస్యవిశేషాచ్చ వర్ణానాం బ్రాహ్మణః ప్రభుః

జాతులవిషయమై చర్చించునపు డీ పైశ్లోకము చెప్పఁబడినది. తన వర్ణోత్కృష్టతవలనను బ్రకృతి (సత్వరజ స్తమోగుణములయొక్క కూడిక) యొక్క యాధిక్యమునను నియమములజరుపుటవలనను గర్భాధానపుంసవనాది సంస్కారములవలనను బ్రాహ్మణుఁడు హెచ్చుగాఁ జూడఁబడుచున్నాఁడని దీనియర్థము

గీత॥ బ్రాహ్మంకర్మ స్వభావజం

బ్రాహ్మణులు పుట్టుకలోనే ప్రకృతిలో నవసరమైన మేళనము కలిగియున్నవారు.

ఆపస్తంబః॥ బ్రాహ్మణః జన్మతశ్శ్రేయాన్

బ్రాహ్మణుఁడు పుట్టుకవలననే యితరజాతులవారికన్న శ్రేష్ఠుఁడు.

దేవలః॥ బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణాజ్జాతః సంస్కృతో బ్రాహ్మణోభవేత్

బ్రాహ్మణపురుషునకు యథావిధిగా వివాహితయైన బ్రాహ్మణస్త్రీయందుఁబుట్టి గర్భములో నున్నప్పుడును బుట్టినతర్వాతను గావలసిన సంస్కారము లైనవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడగును.

మనుః॥ ఉత్పత్తిరేవవిప్రస్య, మూర్తిః ధర్మస్యశాశ్వతీ
సహిధర్మార్థముత్పన్నో బ్రహ్మభూయాయకల్పతే

బ్రాహ్మణునివిషయములో బుట్టుకయేధర్మముయొక్క శాశ్వతమైన యాకారమైయున్నది. ఏలయన ధర్మాచరణమునకును మోక్షార్థమును నతఁడుపుట్టినాఁడు.

మనుః॥ బ్రాహ్మణా బ్రహ్మయోనిస్థా, యేస్వకర్మణ్యవస్థితాః।
తే సమ్యగు పజీవేయుః, షట్కర్మాణి యథాక్రమం॥

బ్రాహ్మణునివలన బ్రాహ్మణస్త్రీయందుఁబుట్టి బ్రాహ్మణధర్మముల నడుపుచుండువాఁడు జీవికకు నిర్ణయింపఁబడిన షట్కర్మలు చేసికొని జీవింపవచ్చును.

మనుః॥ శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్జాతః, శ్రేయసాచేత్ప్రజాయతే
అశ్రేయాం శ్రేయసీంజాతిం గచ్ఛత్యాసప్తమాద్యుగాత్,

శూద్రస్త్రీయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టిన పురుషుఁడు సత్కర్మలుచేసినట్లయినఁ బుట్టుకవలనఁ దక్కువకులపువాఁడైనను నేడుతరములలో నుత్కృష్టజాతిని బొందవచ్చును.

కలహకారణములైన కమసాలివారిది
సంకీర్ణ సంకర జాతియనియు

(5) ఉభయవాదులును దాఖల్ చేసినపుస్తకములలోఁ గొన్ని ప్రమాణములనియుఁ గొన్ని యీవ్యాజ్యముతో సంబంధములేనివియు వినియుండనివియు ననియుఁ గొన్ని యిటీవల బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనువారిచేఁ గల్పింపఁబడినవనియుఁ జెప్పినారు. ఐతే, ప్రమాణములైన గ్రంథములందుమాత్రము మీప్రతివాదులు పుట్టుకవలనగాని వృత్తివలనఁగాని కర్మలవలనఁగాని రథకారులనికాని లేక శిల్పులనికాని వాడబడియున్నది. లోకములో మనుష్యులందఱును భ్రాతృభావముతో నుండవలసినదిగాను దేవుని దండ్రిగాఁ జూడవలసినదిగాను జెప్పెడి వేదాంతశాస్త్రము ప్రస్తుత మీకేసులోని సాక్షుల విచారాంశమునకు సంబంధించినదికాదు కాఁబట్టి యీలోకములో మనుష్యజాతి పలువర్ణములుగా విభాగింపఁబడియున్నదను దానిమీఁదనే యీకేసు తీర్మానముచేయవలసియుండును. విశ్వకర్మశబ్దము యోగమందు రూఢియందును నుపయోగింపవచ్చును. ప్రతివాదులు దాఖల్ చేసిన ప్రమాణగ్రంథములలోని యెగ్జిబిటు 8, 4, 17 (కృష్ణయజుర్వేద ఋగ్వేదము) లలోఁ జెప్పఁబడినటువంటియుఁ బ్రతివాదులుచేఁ దమ మూలపురుషుఁడుగాఁ జెప్పుకొనఁబడునట్టియు విశ్వకర్మపరాత్పరుఁడుగాని శిల్పికాఁడని తెలియవచ్చెడిని. సామాన్యముగా నలుగురూహించుప్రకారము కులమనునది మతసంబంధమైనదియు సంఘసంబంధమైనదియు నైయున్నది. వాడుకనుబట్టియుఁ బేరునుబట్టియు బ్రాహ్మణుఁ డెవఁడైనదియు నొకమనుష్యుఁ డేకులమునకు సంబంధించినవాఁడైనదియుఁ జెప్పుటకేలాటిసందేహము నుండదు. మునిసిఫుగారు చాల శ్రమపడి వ్రాసినప్రకారము ప్రస్తుతకాలపు బ్రాహ్మణులకుఁ బూర్వగ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడినప్రకారము తమపూర్వికులకుండిన పరిశుద్ధత మొదలైనగుణములు లేకపోవచ్చును. అయితే, ఈకాలపు న్యాయస్థానము లీ కాలమున సంఘమున్నపద్ధతినిబట్టి న్యాయ్యమైనతీర్మానము చేయవలసియున్నది. కావునఁ బూర్వకాలపుగుణగణములనుబట్టి బ్రాహ్మణత్వమును దీర్మానించుట యసంభావ్యము. పైని జెప్పినప్రమాణములవలన బ్రాహ్మణునకును బ్రాహ్మణికిని బుట్టినందువలననే బ్రాహ్మణుఁడగుచున్నవాఁడు. అయితే, అతని బ్రాహ్మణత్వ మతఁడు చేయు కర్మలవలనఁగాని పారిశుద్ధ్యమువలనఁగాని హెచ్చుదశకుఁగాని తగ్గుదశకుఁగాని వచ్చినప్పటికి స్వాభావికమైన బ్రాహ్మణత్వమునుగుఱించి యెన్నఁడును నాక్షేపణ చేయఁబడినట్లు కనఁబడదు

ఆజాతివారికి హారహారాదిశాస్త్ర లేశమే నధికృతి లేదటనియు

పురాణములలో నొకటిరెండువిషయములలోఁ గర్మాచరణ పారిశుద్ధ్యముల వలన బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులైన ట్లగుపడినను నీకాలమం దట్టికర్మలును పారిశుద్ధ్యమును బ్రాహ్మణేతరుల బ్రాహ్మణులఁగా మార్పఁజాలవు. ఐనను గొన్నిచోట్ల బ్రాహ్మణేతరుఁడు తర్వాతరాఁబోవుజన్మమున బ్రాహ్మణ్యమును బొందుటకుఁగాను ముం దనేకజన్మములందుఁ గర్మలవలనను పారిశుద్ధ్యమువలనను దనయోగ్యత నధికపఱు చుకొనిన ట్లుదాహరణము లున్నవి. మహాభారతములో గొప్పపేరుపొందిన విదురుఁడు బ్రాహ్మణ్యనుండవలసిన సల్లక్షణము లుండియు బ్రాహ్మణస్త్రీకిఁ బుట్టనందువలన బ్రాహ్మణుఁడని యనిపించుకోనట్లు కనఁబడెడిని. ఈసందర్భములోఁ గ్రిందఁజూపఁబడు ప్రమాణములు కొంతవఱకు సంబంధించునని తోఁచెడిని. అవి తక్కువజాతిజనులు హెచ్చుజాతికి సప్రమాణముగాఁ జెప్పఁబడినకర్మలు చేయుట కర్హులుకారనియు నట్లు చేయుటవలన నెక్కువకులములోఁ జేరరనియుఁ దెలియఁజేయును.

అనార్య మార్యకర్మాణం ఆర్యం చానార్యకర్మిణం।
సంప్రధార్యాబ్రవీద్ధాతా నసమౌ నసమావితి॥
శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్జాత శ్శ్రేయసాచేత్ప్రజాయతే।
అశ్రేయాం శ్రేయసీంజాతిం గచ్ఛ త్యాసప్తమాద్యుగాత్।
జీవేదేతేనరాజన్యః। సర్వేణాప్యనయంగతః।
నత్వేవజ్యాయసీంవృత్తి మభిమన్యేత కర్హిచిత్॥
యోలోభా దధమో జాత్యా। జీవే దుత్కృష్టకర్మభిః।
తంరాజా నిర్ధనంకృత్వా। క్షిప్రమేవ ప్రవాసయేత్॥
వరం స్వధర్మో విగుణో। నపారక్య స్స్వనుష్ఠితః।
పరధర్మేణజీవన్హి సద్యఃపతతి జాతితః॥

రథకారులలో నొకతెగవైన ప్రతివాదులు యాజనములో నొకభాగమైన యొకవిధంపు నాధానము తమకుఁగూడ నిర్ణయింపఁబడినమాత్రమునఁ దమనుగూడ బ్రాహ్మణులఁగాఁ జెప్పుకొనఁగూడదు. ఈవిషయములో మనము చక్కఁగా నాలోచించిన, ఇ, యఫ్, జి, యల్, యమ్, (విజ్ఞానేశ్వరీయము, అష్టాదశస్మృతులు, సూతసంహిత, వైద్యనాథదీక్షితీయము, వాచస్పత్యము) లవలన రథకారు లెవరైనది తెలియుచున్నది. వారు కరణజాతిస్త్రీలయందు మాహిష్యజాతిపురుషులకుఁ బుట్టిన సంతతివారు. వైశ్యస్త్రీయందు క్షత్రియపురుషునకుఁ బుట్టినవారు మాహిష్యులు. శూద్రస్త్రీయందు వైశ్యపురుషునకుఁ బుట్టినవారు కరణులు.

బ్రాహ్మణుల్ పూజించు ప్రతిమాదికములకుఁ గొలఁదివారిప్రతిష్ఠ కూడదనియు

ఉపనయమును నాధానమును జెప్పఁబడినప్పటికి జాతినిగనుగొనుటకు వృత్త్యాధారమయినయెడల యల్ మార్కు దస్తావేజు (వైద్యనాథదీక్షితీయము) వలన రథకారులు బంగారునగలు చేయువారనియు వ్యవసాయప్పుఁ బనిముట్లును బాత్రలును జేయువారనియుఁ గనఁబడుచున్నది. ద్విజులకేర్పడియున్న కొన్నిమంత్రము లుచ్చరించుటకు వీరి కధికారము లేదని, ఆర్ మార్కుదస్తావేజు (మీమాంసాదర్శము)వలనఁగనఁబడుచున్నది. 6 వ మార్కుదస్తావేజు (సిద్ధాంతకౌముది) వలన రథకారులు బ్రాహ్మణులని కనఁబడదు. ఐతే, ఒకబ్రాహ్మణ్ణునిపేరు రథకారుఁడని కనఁబడును. 3వ మార్కుదస్తావేజు(కృష్ణయజుర్వేదము) లోనుదహరింపఁబడిన విశ్వరూపాచార్యునితండ్రియైన త్వష్టయనునతఁడు కశ్యపుని ద్వాదశపుత్రులలో నొకఁడుగాని 8,9, 15 దస్తావేజు బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము కృష్ణయజుర్వేదము తైత్తిరీయసంహిత విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు లలోనుదహరింపఁబడిన త్వష్ట కాఁడు. ఇదిగాక 2వ మార్కుదస్తావేజు వజ్రసూచికోపనిషత్తు లోనన్ని జాతులవారును నుత్తమస్థితికి వచ్చుటకుఁ దపస్సుగాని మానసికప్రార్థనగాని చేయవలసినట్లు చెప్పఁబడియున్నది, 15వ మార్కుదస్తావేజయిన విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునవి వాడుకలోనున్న నూటయెనిమిదియుపనిషత్తులలోఁ గనబడదు. అయితే, 1008యుపనిషత్తులనిచెప్పువానిలో నుండునేమో నేను జెప్పఁజాలను. చిత్రముగా నీ 15వ మార్కుదస్తావేజు(విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు) లో నితరప్రామాణికోపనిషత్తులలోవలెఁగాక గోత్రఖండముమాత్ర ముున్నయది. 13వ మార్కు దస్తావేజు గార్గేయాగమము పూర్తిగావ్రాసినదికాని ప్రామాణికగ్రంథముగాని కాదు. ఇందులోఁగూడ విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణులుగాని రథకారులుగాని బ్రాహ్మణులని చెప్పియుండలేదు. బ్రాహ్మణ శాఖలలో విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణులుకూడఁ జేరియున్నారని యెక్కడను బ్రమాణమును గనపఱుప లేదు. 19వ మార్కుదస్తావేజు (వాల్మీకిరామాయణము) క్రమముగా నర్థముచేయలేదు దానిలోఁ బ్రమాణముగానెత్తుకొన్న భాగ మీక్రిందివిధముగానున్నయది.

> ఇష్టకాశ్చ యథాన్యాయం కారితాశ్చ ప్రమాణతః।
> చితోగ్నిర్బ్రాహ్మణై స్తత్ర కుశలై శ్శిల్పకర్మణి॥

కొన్నికర్మలుచేయుటకుఁగాను బ్రాహ్మణులు క్షేత్రగణితమును జిత్తరువునువ్రాయుటను గొంతవఱకు నేర్చియుండవలసియున్నది.

సప్రమాణంబుగా వీనిఁ జాల మంచి
గానె తీర్మాన మొనరించెఁగాని జడ్జి
తుద కొకించుక క్రిందుమీఁదుగనొనర్చె
ప్రకృతనిర్ధార్య మతిసూక్ష్మభాగ మగుట॥ 197

పైఁజెప్పినదానిలో నావిషయములోఁ గుశలురైన బ్రాహ్మణులవిషయమై చెప్పబడియున్నది. శిల్పులు బ్రాహ్మణులని దానియర్థము కాదు. "శిల్పకర్మణి" యనుదానిలో సప్తమి "బ్రాహ్మణైః" యనుదానిలోఁ దృతీయ యుపయోగించినందున నిజముగా శిల్పులు బ్రాహ్మణులని దీనిలో నర్థముచేయనట్లు కనఁబడును. దీనివ్యాఖ్యానములో శిల్పకర్మణియనుదానికి శుల్బకర్మణియని పాఠాంతర మున్నట్లు కనఁబడును. శుల్బశాస్త్రములోఁ గుశలురని యర్థము. కాఁబట్టి 19వ దస్తావేజు (వాల్మీకిరామాయణము)లో శిల్పులు బ్రాహ్మణులని యర్థముచెప్పుట కుపచరింపదు. 24వ మార్కు దస్తావేజు (శాటియారుల నాగరఖండము)ను నిప్పుడు దాఖల్ చేసిన డబ్లియుమార్కు దస్తావేజైన యచ్చుపుస్తకము [సంస్కృతాక్షరములలోనున్న నిజమైననాగరఖండము]ను ననేకభాగములలో సరిపోయినట్లు కనఁబడదు.

[6] మనుష్యులు నాలుగుజాతులుగా విభాగింపఁబడినారనియు వానిలోనుండు భేదములు కొంచెమించుమించుగాఁ బుటుకతోనే వచ్చుచున్నవనియు హైందవులు నమ్ముచున్నారు. ఇంతవరకు నీహిందూదేశములోనుండుమానవుల నాయాజాతులక్రింద విభజించుట కెట్టికష్టమును గనఁబడదు. ఇతరయుగములలోమాదిరిగా నీకలియుగము [అనాయాగ్రస్తమైన కాలము]లో నొకజాతివా రంతకంటెనుత్కృష్టజాతికివచ్చుటకు వీలులేదనికూడ హైందవులు నమ్ముచున్నారు. బ్రాహ్మణుఁడు తనయిష్టమైనవృత్తినవలంబించుటకుఁ బ్రమాణమున్నదికాని యేజాతివాఁడైనను వృత్తిమార్చుటవలనఁ బైజాతిలోనికిఁగాని క్రిందిజాతిలోనికిఁగాని పోనేరఁడు. క్రమముగానో యక్రమముగానో బ్రాహ్మణులు సంఘములోఁ బ్రథములుగానున్నారని యొప్పుకొనకతప్పదు సంఘములో నుత్కృష్టుఁడై యున్నంతమాత్రమున జాతి మాఱఁబోదు. వారిస్థితిమాత్రము మాఱవచ్చును. అట్టిప్రశ్నవివాదాంశగానప్పు డనేక కాలములనుండివచ్చుచున్న బ్రాహ్మణోత్కృష్టతనైని సులభముగాఁ దప్పులెన్నుట కోర్టువారుచేయు తీర్మానములో నప్రస్తుతము. జనులగుణాగుణములే జాతిని నిర్ణయించునవిగాఁ జేసికొనినయెడల హైందవధర్మశాస్త్రము నమలునకుఁ దెచ్చుటకుఁగాని శుద్ధజాతులలోనచ్చుపగవులు తీర్చుటకుఁగాని యసంభవము.

సీ॥ * ప్రకృతదేవాలయాల్ బ్రాహ్మణజనులచే
భక్తిమైఁ గట్టింపఁబడియెననియొ
తద్గ్రామదేవతాద్వయమున కవ్వార
లొగి క్షేత్రపాత్రంబు లొసఁగిరనియొ
ఆ దేవతావిగ్రహములదైన ప్రతిష్ఠ
శాస్త్రోక్తవిధముగా సలిపిరనియొ
దేవతాకృతీరాను దీర్పించి విగ్రహాల్
నేర్పుమై గుడులందు నిలిపిరనియొ
వాసికొఱకుఁగాను వసుధామరుల్ సొమ్ము
ప్రీతితోడఁ గర్చుపెట్టిరనియొ
నేనుబుజువుచేయ నేరనైతినటంచు
ప్రోసివ్రై చెజ్జ్జీ తుద కపీలు॥ 198

క॥ చందాలువేసికొనిజనులందఱుఁగట్టించియుండిరా యాలయముల్
చందాబ్రాహ్మణులిడమికిముందే తెల్పితి నిదానముం గనుఁ డచటన్

క॥ కులములకన్నిటికిం గురు
వులగుటఁ జందాలుతప్పె భూమిసురులకున్

ఈకేసులోఁ బైనిజెప్పినవిధముగా నే నభిప్రాయపడుటవలన వాది తాను బ్రాహ్మణుఁడనని చెప్పు శాస్త్రములోఁగాని ప్రామాణికగ్రంథములుచేయు నర్థములోఁగాని బ్రాహ్మణు లెవరాయనువిషయములో సకలహైందవులు నొప్పుకొనురీతిగాఁగాని ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులని నేనొప్పను. సంఘములోనున్న యితరజాతులవారి హక్కులతో జోక్యముపుచ్చుకొనంతకాలము ప్రతివాదులు తమ నేపేరుతోఁబిలుచుకొన్నను నాక్షేపములేదు.

* (7) వాది దావాకుసంబంధించినదేవాలయములు బ్రాహ్మణులుకట్టించినారని కాని బ్రాహ్మణులచే వానికీనామములీయఁబడినవనికాని వానిలో విగ్రహముల బ్రాహ్మణులుస్థాపించినారనికాని వారు బ్రతిష్ఠచేసినారనికాని యందునిమిత్తమై కర్చుపెట్టినారనికాని స్థిరపఱచుకోలేదు. దావాయాలయములలోనుండుశిలలు నూతనముగా నేర్పఱుపబడినవై యున్నయవి.

ఇలఁ జందాయిడనట్టిరె
అలఘుతదారంభములను నగ్రేసరులున్॥ 200

క॥ మునిసిభుకడఁ గరణముకడ
పనిపాటలవాండ్రికడను బ్రాహ్మణులకడన్
గొన చేయూరను జందాల్
జను లందఱుఁ బొంగినట్టి చరితమొ యిదియున్॥ 201

తే॥ అట్టిచందాలొసంగని యామునిసిభు
కరణముల్ బ్రాహ్మణులె యగ్రగణ్యులచట
కనుక బ్రాహ్మణు లేమియుం గర్చుపెట్టి
గుడులుకట్టింపకుం డొక్క కొదవగాను॥ 202

క॥ పదిమందితనయు లోకనికి
నుదయింపఁగ నంద ఱగుదురొక్కో యుద్యోగుల్
ఎదియు గడింపనివానికిఁ
బదపదమని భాగమిడక పంపఁగవలెమే॥ 203

క॥ భీమార్జునసంపాదిత।మామహికంతటికి నేలయుధికృతుఁడయ్యెన్
దానునుధర్మజుఁడటుచం।దామెమిడకయె ప్రధానతఁగాంతుమటన్

ఆ॥ ఈయకుంటనిజమొ యీదేవతలకు బ్రా
హ్మణజనంబు తాము మాన్యములును
అంతమాత్రముననె యవ్వారిస్వాతంత్ర్య
మునకు నేమిలోపమో యెఱుఁగ॥ 205

ఆ॥ ఈయకుంద్రిగాక యీబ్రాహ్మణులు వాని
నిచ్చినారొ యితరు లెవ్వరేని
కాన నందఱికిని గలదుపో స్వాతంత్ర్య
మచటి మంచిచెడ్డ లరయుటకును॥ 206

ఆ। ఎవ్వరెనినాములిడిధర్మకర్తలై।యుందురేన్ స్వతంత్రులొరులుకారు
ఎల్లరున్ స్వతంత్రులేమాన్యముల్లేని।యీవిధంపుగ్రామదేవతలకు

ఆ॥ గ్రామజనులకెల్లఁ గలుగుటసంబంధ
మలరె గ్రామదేవతలుగ నవ్వి
గ్రామదేవతాఖ్య గలదె యాశివకేశ
వాదులకును నెందు నరసిచూడ॥ 2…

క॥ స్థాపనమునకుఁబ్రతిష్ఠకు। నేపాటియొభిన్నభావమెఱుఁగనుగాని
బాపలప్రతిష్ఠకుంగల। దాపార్టీసాక్ష్యమొకరమాధారంబై॥

ఆ॥ అందటెఱుఁగుమీఁదనైనప్రతిష్ఠలే। రెండు, వానిలోననొండు
సుకులచేసినారుపెరబ్రాహ్మప్రతిష్ఠకే। యీవివాదమంకురించుటగాదయ॥

క॥ కావునఁబైయంశంబుల। నేవిధముననిర్ధారణచేయనేనరయంగన్
గేవలసాక్ష్యమెకొనఁజన। దీవిధపుంగేసులందు నెన్నడుజడ్జీల్॥ 2…

ఆ॥ *గ్రామదైవతముల బ్రాహ్మణుల్ పూజింప
రనుచు జెడ్జికూడ మునిసిభటులె
తలఁచుచున్నవాఁడు, దానిని గుఱియించి
వ్రాసియుంటి మున్నె వాస్తవంబు॥ 211

క॥ †పూజయు నైవేద్యముఁ బ్రతి
రోజును సిగుడులలో జరుగవను మఱియుం
డోజంగలిగెను సందియ
మీజడ్జిగారికకట! యేమనువాఁడన్॥ 21०

క॥ ఎన్నియొమహాస్థలంబులె। యున్నవిమహిమీఁదఁబూజయున్ నైవేద్యం
బెన్నడొయొకనాఁడగునవ। వన్నియుద్విజులేగఁదగనియవియగునా

ఆ॥ అనుదినంబునేగి యర్చించి నైవేద్య
మిచ్చునట్టివార లెవరులేక

---

* ఆవిగ్రహములు బ్రాహ్మణులు సామాన్యముగాఁ బూజచేయనిగ్రామదేవ
తలని నిర్ణయింపఁబడినవై యున్నయవి.

† నానాదేవాలయములలోఁ బ్రత్యహమునుబూజానైవేద్యములులేవు ఇప్పుడు [illegible]
హములఁ జేయుటకుఁగాని స్థాపించుటకుగానిబ్రాహ్మణులు కొంతవైకము
[illegible] పూజావ్రచేయలేదు.

ఆంజనేయుఁడుండెనస్మదీయగ్రామముననె, యతనిఁగొల్వఁజనరెద్విజులు॥

సీ॥ తద్ధనూమంతుని ధామమ్మే దమచేత
భక్తిమైఁ గట్టింపఁబడినదనియొ
తద్గ్రామదూతకుఁ దమచేతనే క్షేత్ర
పాత్రంబు లొసఁగంగఁ బడినవనియొ
తద్దేవతాశిల తమవారిచేతనే
పరఁగఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడియెననియొ
తన్నిమిత్తముగాను దమచేత నొకకొంత
పైకంబు వ్యయపెట్టఁ బడియెననియొ
బ్రాహ్మణాళి బుజువుపఱుపఁజాలరుకాన
స్వర్ణకారముఖ్యజనములార!
ముట్టుకొనుఁడు మీకుఁ డట్టె ప్రతిష్ఠింపుఁ
డిఁకఁ దదాంజనేయు నేమిభయము॥ 215

తే॥ * నీచజాతికి వృత్తిగా నిర్ణయించె
భద్రకాళ్యర్చనము స్మృతి బాగుగాను
గాన కుమ్మరి పూజారిగాపుటకును
నర్హుఁడే గ్రామదేవతయాలయమున॥ 216

తే॥ సంకరుండగువాఁడుపూజారిగాఁగ
నుండు దేవత నర్చింప యోగ్యమగునె
భూసురుండని శంకింపఁ జాలఁదప్పు
శాస్త్రవిహితంపుఁబనిగాన సలుపుటొప్పు॥ 217

* గొల్లవాఁడును గుమ్మరవాఁడును, ననఁగా శూద్రులీదేవాలయములలోఁ బూజారులని యుభయవాదులు నొప్పుకొన్నదే. అందువలన నీదేవాలయములలో బ్రాహ్మణులు పోయి పూజించునాచారము లేదు.

వైద్యనాథదీక్షితీయము.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణా చ్ఛూద్రకన్యాయాం జాతః పారశవస్తథా
భద్రకాళ్యర్చనం తస్య వృత్తం వాద్యంచ వర్తయే॥

* క॥ కలివర్జంబులఁ జేరుట
నిలిచెఁ దదాచారమిపుడు నిశ్చయమునకున్
తొలియుగములఁ బాకంబును
సలిపినవార్ శూద్రులె ద్విజసదనంబులలోన్॥ 218
క॥ శూద్రుఁడువండినయన్నమెభద్రదముగ మెసవినట్టిబ్రాహ్మణజనముల్
శూద్రార్చకదేవత కేమాద్రిం బూజింపదగరు క్రమదిఁ బరికింపన్॥
తే॥ ప్రథములగు బ్రాహ్మణులయిండ్లఁ బాకములను
ఆచరించినవార్ శూద్రులగుటవలన
కాదె సచ్ఛూద్రులైయున్న కాఁపులిపుడు
కుమ్మరుల్ వండు నన్నంబు గుడుచుచుంట 220
ఉ॥ కుమ్మరివండునన్నమును గుడ్చుట తప్పెటుగాకయుండెనో
కమ్మల కాప్రకారమున భూసురకోటికిఁగూడ నియ్యెడన్
కుమ్మరియర్చకత్వమునఁ గూడి రహించెడి గ్రామదేవతన్
సమ్మతితోడఁ గొల్చుటయు శాస్త్రహితంబయగున్ నిజంబుగన్॥
ఆ॥ భగవదాజ్ఞయగుచుఁ బరఁగు శ్రుతిస్మృతుల్
పలికినటుల మనము సలుపవలయు
కాని యల్పశంక కల్పించుకొని స్వేచ్ఛ
చనుట నరకమునకుఁ జనుటయగును 222
క॥ ♦ విద్యాహీనులపూజకె హృద్యత నేర్పడియెనంటయీదైవతముల్
విద్యాహీనులుకారొకొ యద్యతనప్రజలు పెక్కురవనీస్థలిలోన్॥ 22

♦ పామరులయొక్కయు విద్యావిహీనులయొక్కయుఁ బూజనిమిత్తమేర్పడి యీగ్రామదేవతల స్థితి యెపుడేని కఱవుగాని జాడ్యములుగాని వచ్చినప్పుడే బైటికి చ్చును.

*పరాశరమాధవీయము 24వ పుట.

...కన్యానా మసవర్ణానాం వివాహశ్చ ద్విజాతిభిః...ద్విజస్యాబ్ధౌతు నిర ణం శోధితస్యాపి సంగ్రహః...బ్రాహ్మణాదిషు శూద్రస్య పచనాదిక్రియాపి చ.. తానిలోక సప్త్యర్థం కలే రాదౌ మహాత్మభిః నివర్తితాని కర్మాణివ్యవస్థాపూర్వ బుధైః

తే॥ వేదశాస్త్రపురాణముల్ వెక్కిరించి
కాని వెఱ్ఱియొ వ్రాయుటేకాదు విద్య
వేదశాస్త్రపురాణోక్తవిధులెఱింగి
ఆప్రకారము వర్తించు టగునుగాని

ఉ॥ సత్యమెఱుంగ జేయఁగల జ్ఞానమె వాస్తవమైనవిద్య,యా
సత్యము బ్రహ్మ,మన్యమగు సర్వము మిథ్యయ,యిట్టిలోకమున్
సత్యముగాఁ దలంచి ప్రజ సంసృతిమోహములోనఁజిక్కి తా
నిత్యము సంచరించునొకొ నిక్కపువిద్యయె నేర్చియున్నచోన్॥ 225

తే॥ బ్రహ్మమే సత్య మితరప్రపంచమెల్ల
కల్లయనుపాటిజ్ఞానంబు గలుగుఁగాక
సతము మాయాతిరస్కృతమతులుగాక
ఉంటమాత్రము దుర్లభం బుర్విపైని 226

క॥ దారసుతాదులయందున్ దీరనిమోహముననుండిధీమజ్జనమున్
వారలయారోగ్యంబును గూరిచివెయిదేవరలనుగొల్చెదఁగానన్॥ 227

తే॥ జాడ్యములచేత నవ్వారు పీడ్యమాను
లైనయెడ గ్రామదేవత యర్చనంబు
తప్ప కొనరించుచుందురు ధరణిదేవు
లైననేమి మఱెవ్వరో యైననేమి॥ 225

*ఉ॥ ఎన్నఁడొ యాదికాలమున నీగుడు లెవ్వరుకట్టజేసిరో
నిన్నటివారి కేమెఱుక నే నది గట్టిగఁ జెప్ప,నట్టిచో
ఎన్నుచు దీనిఁగూడ నొక హేతువుగాఁగ నపీలు త్రోసివై
చె న్నరవర్యులార!సబుజెడ్జియు నేమివచింతు మీకిఁకన్॥ 228

యస్ మారుకుదస్తావేజు(దేవీభాగవతము)లో జీవహింస చేయఁగూడదని యెట్టి ప్రమాణమును లేనప్పటికి వాదియొక్క 2వసాక్షి(శిష్టాసీతారామశాస్త్రి)చెప్పినప్రకారముగాను ప్రతివాదుల5,14సాక్షులు చెప్పినప్రకారముగాను నీగ్రామదేవతలయొద్ద జీవహింస చేయుటవలన బ్రాహ్మణులు పూజచేయుట మానినట్లు కనఁబడెడిని.

*ప్రథమమం దీదేవాలయములు కట్టించినవారియొక్కయు నీవిగ్రహములఁబ్రతిష్ఠించినవారలయొక్కయుఁ బేళ్లు చెప్పలేనని వాదియే యొప్పుకొనుచున్నాఁడు.

తే॥ ఉండఁ బ్రాచీనపుగుడి [illegible]
ఎవరు కట్టించిరో దాని నెవ్వ[illegible]
రటఁ బ్రవేశించి చండాలు [illegible]
లేక మనటఁ గావ్యాఘ [illegible]॥ 230

క॥ * శివకేశవులఁ బ్రతిష్ఠం[illegible]
అవనీసురజనము చే[illegible]
ఎవ రేని చేయఁదగు[illegible]
అవనిలఁ గ్రామదేవతాప్రతిష్ఠ[illegible]॥ 231

ఆ॥ మాత్రుకాప్రతిష్ఠ [illegible]
మగుఁ గాక, దాని [illegible]
తత్ప్రతిష్ఠితములు [illegible]
తదనుకులకుఁ [illegible] 232

ఆ॥ గ్రామదేవతలను బ్రాహ్మ[illegible] పూ[illegible]
నిశ్చయంబుగా[illegible] ప్రస్తు[illegible]॥

ఐతే, నిజముగా [illegible] ప్రామాణులు
స్థలములకు దేవాలయాలను [illegible]
నన్న మాత్రమునకే దేవాలయాలని [illegible] ప్రమాణము [illegible]
చుట్టి ప్రతిష్ఠచేసినట్లు [illegible]
దక్షిణజాతివారిచేఁగాని పూ[illegible]
మశా(స్త్రి) చెప్పియున్నారు. ఇది [illegible] 1 [illegible]
నిట్టిప్రతిష్ఠలు చేసినట్లు సా[illegible] గాని
యంతకుఁ దక్షిణజాతివారుగాని పూ[illegible] ప్రతిష్ఠించినట్లు [illegible]
బడెడిని.

* శివునియొక్కయు [illegible] (బ్రాహ్మణు
లకే) చెప్పఁబడినను [illegible] 24 [illegible]
దస్తావేజు (నిర్ణయసింధువు) [illegible]
యున్నయది.

ఆ॥ గ్రామదైవతములఁ గావింప రక్షింప
ధరణిదేవులన్న తలఁపుతోడ
జెడ్జిగారు నిర్ణై చేసిరి తీర్మాన
మిచటి ధర్మసూక్ష్మ మెఱుఁగఁబడక॥ 234

కం॥ విప్రులు వికర్మగతులై। ప్రాజ్ఞతనూనుచు వైరిమహాత్ముల్
సుప్రథితమైనధర్మం। బప్రామాణికవిమర్శ నడపింగలసెః॥ 235

సీ॥ బ్రహ్మవిద్వేషంబు ప్రబలిపోయె జగాన
కాసాగి రెల్లరుః కర్మసుపర్వు
లర్థతత్పరులు ధర్మాధికారముమాసి
రై రూళ్ళఁ దీర్పరు లల్పమతులు
దుష్టుల కందఱుం దోడ్పడఁజొచ్చిరి
శిష్టులపస కేరుఁ జేరరైరి
కల్లలేజనరంజకంబులై రహించె
జనవిరుద్ధంబయ్యె సత్యవాక్కు

వైజాతివారైన వారి యీప్రతిష్ఠవలన నేమియు నష్టముపొందినట్లు కనుబడుట పలేదు. గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణులచేతనే ప్రతిష్ఠింపఁబడవలసినట్లు ప్రమాణమును లేదు. సాక్ష్యమునులేదు. ఇంకను 28వ నెం. దస్తావేజు (నిర్ణయసింధువు)లో దీనికి విరుద్ధముగనే యున్నది. వారిచేఁ గనఁబఱుపఁబడిన ప్రమాణములనుబట్టికూడ విగ్రహములను జేయు నధికారులు లేక శిల్పులగువారు ప్రాణప్రతిష్ఠచేఁబూర్వము కొంతకర్మము చేయవలసినట్టుగాఁ గన్పడెడిని. ఈకేసువిషయమై పైని నేనభిప్రాయపడినదానినిబట్టియురికార్డులోనుండు సాక్ష్యమునుబట్టియుఁ జూడఁగా వైదికాముష్మికసంబంధమైన యెట్టినష్టమును బ్రాహ్మణుఁడైనవాఁడు పొందలేదనియు వ్యాజ్యమునకుఁ గారణ మేర్పడలేదనియు నష్టమిప్పింపఁదగిన యేయపకారమును పొందలేదనియు నేను మనస్తృప్తిగా జెప్పుచున్నవాఁడను. ఇతరుల నష్టపెట్టుటకైనను గాకపోయినను నీదావా మంచినలహాలతోఁ జేయఁబడలేదని నాయభిప్రాయము. పైయర్థానమునుబట్టి యీయప్పీలు కర్చులతోఁ గ్రోసివేసితిని.

25-9-15 — ఎం. సాంబమూర్తి అయ్యరు-సబ్ జడ్జి.

పిన్న పెద్దవివేకంబు సున్నయయ్యె
గురువు దైవంబు ననుమాట మఱనఁబడియె
నందియన నంది పందినాఁ బందియయ్యె
పదుగు రొక గుంపుగం జేరి పలికినంత॥ 236

ఉ॥ కొంపలుగాల్చనీ యొరుల కుత్తుకలొత్తదనుంచుఁ గాలనీ
కెంపుఘటిల్ల నేత్రములఁ గేకలువేయుచు నొత్తెఁ బెట్టనీ
లంపులమారులై యధికలాభములొందుచు సంచరింపనీ
తెంపువహింపనీ యెవరుఁ దీర్పఁగడంగరు తత్సురాత్ములన్॥ 237

చ॥ కుజనుని జోలికేగఁ దమకొంపల నెక్కుడు నిప్పుబెట్టునో
గజిబిజిగానటంచుఁ బ్రజ కాతరులై కర మూరకేని యా
కుజనుఁడు కీడుసేయఁ గనికూడ వచింపరు సాక్ష్య మెక్కడన్!
నిజమికఁ నేడనున్నయది నీతిపరుల్ కడుఁ దక్కువైరిలన్॥ 238

ఉ॥ కల్లలు వల్కియో యొరుల కాళులనొత్తియొ ముష్టినిప్పియో
పిల్లలనమ్మియో మఱియు బీదజనంబు దివాలుదీసియో
అల్లరిచేసియో యెటొ ధనార్జనసేయుట ముఖ్యధర్మమం
చెల్లరు నేర్చికోఁగడఁగి రీ కలికాలమహాత్మ్య మెమనన్॥ 239

క॥ కావుననీతీర్మానము కావింపంబడె యుగానుకారముగాఁగన్
యావద్ధర్మముమాఱఁగ నీవిషయముఁగూర్చిచింతిఁ బుటికిఁ జేయన్

ఆ॥ ధర్మనిష్ఠగలదు ధర్మాధికారుల
కైనఁ బ్రస్తుతాంశ మధికసూక్ష్మ
మందువలన నిట్టులయ్యెఁగాని యొకింత
యును స్వభావదౌష్ట్య ముండఁబోదు 241

ఉత్సాహము॥ ఉగ్రబాలతోనె మనుజు లొగి ససత్యనిష్ఠులై
సిగ్గువీడి కోర్టులెక్కి చెప్పఁ దప్పుసాక్ష్యముల
పగ్గెగలిగినట్టి తీరుపరులు నేమిచేయుదుర
లగ్గ లెటుఘటిల్లు సాధులకు ధరిత్రి నియ్యెడన్॥ 242

తే॥ ఇప్పటికినైన నష్టమిప్పింపఁదగిన
యంతతీర నాకుఁ గల్గలేదనితలంచి
ఈయఁజేయకపోయె,గానీ తలంప
నుడువఁ డగసాలులన్ బ్రాహ్మణులుగ జడ్జి॥ 243

చ॥ వ్యవహృతి త్రోసివేయఁబడి వాది జితుండయిపోయెనన్న వై
భవము మఱేమిలేదు ప్రతివాదిజనంబుల కెంచిచూచుచో
అవనిసురత్వముంగుఱిచి యన్వహముం బడుపాట్లు వ్యర్థమై
అవమతిఁగూర్చుటం దమరె వైరి జితుల్ పలుమాట లేటికిన్ ॥ 244

క॥ ఈవిషయముస్పష్టంబడెఁ గావలసినదేమినాకు,గ్రామపుదైవా
లావారికెపూజ్యములై కైవల్యపదంబొసంగుఁగావుతఁద్వరలోన్ ॥245

తే॥ శక్తియున్నను లేకున్న శ్రద్ధమెయిని
ధర్మమున్ నిల్పయత్నంబుఁ దగ నొనర్పఁ
బాపములనుండి విడువంగఁబడి యుమేశుఁ
జేరుననుచుఁ బురాణముల్ చెప్పుకతన॥ 246

చ॥ అగుదుము మేము బ్రాహ్మణుల మం చగసాలులు వాదులాడఁగా
దగదని రాయిగుద్ది యది ధాతుణి శాశ్వతమౌచుఁ దాఁ జెలం
గఁగ నొకతీర్పుమూలమున గట్టియొనర్చినవాఁడఁ గాని నేఁ
బగఁగొనికాద యేరిపయిఁబద్మదళాక్షుఁ డెఱుంగు నంతయున్ ॥247

ఉ॥ కొందఱు మెచ్చ కీపనిని గోవిదులయ్యు వృథాప్రయత్నమం
చందురఁ,టంద్రుగాక విధియౌట నొనర్చితి నేను దీని,నీ
చందము మత్కృతంబయిన సర్వము పుణ్యచరిత్రమౌచుఁదా
నందఱిచేత గేయమగునట్టుల గ్రంథముగా లిఖించితిన్ ॥ 248

ఉ॥ ఎందఱిచేత వ్రాయఁబడె యెన్నిచరిత్రము లుండ పృథ్విపై
నందఱునుం బఠింపరవి యందఱుఁ బారముసేయకుండ, రా
చందము నాదుగ్రంథమును సత్యరతుల్ పఠియింత్రు కొంద, ఱే
రందఱుమెప్పులన్ వడయునట్లు లిఖింపఁగలారు చూడఁగన్ ॥ 249

సీ॥ పద్యముం బఠియించు పాండితి యుండఁగవలె
నున్న సర్వజ్ఞాన మొనరఁగవలె
నొనర రసజ్ఞతయును గల్గఁగావలె
గలిగిన సువిమర్శకతఁ గనవలె,
గనిన శ్రుతిస్మృతులను నెఱుఁగఁగవలెఁ
నెఱిఁగి యారీతిగా నేగఁగవలె
నేగి పెరల కది యొసఁగింపఁగావలె
నొసఁగించియు సమాయఁ దనరుఁగవలె
ఇన్ని రకముల సుగుణంబు లున్న వారు
పాట మొనరించి యద్దాని బఠియుటాంత్రి
ఆడ లేకను మద్దెల నోడటన్న
భంగి గుణహీను లేమేని బల్కనింక॥ 250

క॥ ఏరోటికి నా పాటయె యారంభముచే తద్ధర్మమని కాని యిటుల్
సారెకు నేను లిఖించుట యూరక యనే నన్న సన్న్యాసన్న్యాయము మదియుఁ॥

ఉ॥ ఒక్కఁడె యయ్యె విశ్వసము యుండఁగ నేక భూమికల్
పెక్కులు దాల్చి చేసిన ప్రతిని దాన నొనర్చ నేసటం
చిక్కరపం బోనర్చితిని నీను సభూమిని నెంచి, సజ్జనుల్
తక్కిన వానియందు మనసు దజ్జగ దాత్మ చరించుఁగాతఁ॥ 252

గద్యం.

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్షసంప్రాప్తకవితా
సాహిత్యనిధానమహితసగోత్ర శ్రీనివాస లక్ష్మీనారాయణ
పేరమాంబికాగర్భసంభవ మునుజానామాత్య విద్వత్సభా
నిష్క్రాంతానఘాననిధాన జానపాటీపట్టాభి
రామాభిధాన విరచితంబగు స్వర్ణకార
వ్యవహారంబునందుఁ
జతుర్థభాగము.

సమాప్తము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	25	సుడి	జుడి
4	8	దర్మతిఁ	దుర్మతిఁ
3	18	సుడీ	జుడీ
16	3	పెఱుంగ	పెరుంగ
18	21	కాపు	కాఁపు
19	2	నిష్టమగు	లిష్టమగు
	6	తోడ్కొనిరా	తోడ్కొనిరాఁ
20	5	కాపుల	కాఁపుల
	17	గాపులు	గాఁపులు
23	21	తీసుకొనె	తీసికొనె
24	18	యప్రృతిష్ఠ	యాప్రతిష్ఠ
29	7	కాఁపువై	కాఁపవై
	19	కర్మనిట్లు	కర్మమిట్లు
32	7	యతాతనిది	యాతమిది
35	14	డిట్టగ	దిట్టక
	24	మొండివాడ	మొండివాఁడ
36	15	మాయుర్కమ్మలు	మాయూర్కమ్మలు
37	7	వర్ణషే	వర్ణమె
	13	లిట్టలే	లిట్టులే
	16	కిష్టుల	కిట్టుల !
	20	గ్రామణిముఖ్యుల్	గ్రామణ్యాదుల్
	21	లప్పతిష్ఠ	లాప్రతిష్ఠ
	24	పోఁడటన్నధీఁ	పోఁడటంచు నేఁ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
38	14	పల్యంజనేయ	పల్యాంజనేయ
39	9	యాత్మలోన	యాత్మలో
43	8	దట	దట్టె
44	2	గావుతినేలా	గాకమనేలా
	3	పంగల బత్యము	మందుల మానము
45	6	యప్రృతిష్ఠ	యాప్రతిష్ఠ
	11	యప్రృతిష్ఠలు	యాప్రతిష్ఠలు
	12	మహీసురల్	మహీసురుల్
47	11	నరకవీధుఁ గూరుచుండ	నూరకవీధిఁ గూర్చుండ
	18	నరసయావ్వ	సరవయావ్వ
48	12	త్పరుషుఁ	త్పూరుషుఁ
	16	దావనం	దానవం
52	3	ట్లోనరించు	ట్లొనరుచు
	7	దార్ష్యమున	ధార్ష్యమున
	16	పెలుచఁ	వెలుచఁ
	20	బోవలె	బోవవలె
53	5	నే	నేఁ
	15	దదితర	దదితర
	23	కోర్డువారు	గోర్డువారు
	24	తోఁచి	తోఁచి
54	3	యెదియు	యెవియు !
	14	కించ	కించి
	16	కర్చుపెట్టు	కర్చుపెట్టి
	24	పర్గోచిత	సర్గోచిత

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
55	6	వ్యాజ్యము	వ్యాజ్యెము	78	4	పక్షులవాత్రిలు	పక్షులవ్రాఁతలు
	12	వంజనేయ	వాంజనేయ		7	మనిబూసుకొనె	మనిఁబూసికొనె
56	15	బ్రతిష్టనకగు	బ్రతిష్ఠలకగు		10	శంకేతిత	సంకేతిత
57	11	తలంవుతోడ	తలంపుతోడ	79	6	బుట్టుట	పుట్టుట
58	7	పిర్యాదు	ఫిర్యాదు	80	15	గాలవాలము	కాలవాలము
59	23	అవున్న	అట్లావున్న		22	పృద్ధికి	వృద్ధికి
60	15	కమసాల	కమసాలి	81	8	మేల్లాలుపునే	మేలాట్టలుపనే
61	1	4 సైలునఁ	ఫైలునఁ	82	11	పవిత్రితమైన	పవిత్రితమైన
62	2	ఘాతుకులు	ఘాతకులు		14	కమసాల	కమసాలి
63	1	ప్రయత్నించిరి	ప్రయతించిరి		15	కాబోలు	కాఁబోలు
	11	విధిట్టాస్మృతేః	విధిస్మృతేః		16	బైటబడు	బైటఁబడు
	17	అప్పకిణ్వావా చారి	అప్పకణ్వావారి		19	సుప్రశిద్ధ	సుప్రసిద్ధ
				83	4	ననుగూర్చి	ననుఁగూర్చి
65	2	వర్గంబుల	వర్ణంబుల		6	గలిగినగదా	గలిగినఁగదా
	15	వగడఁగ	వడఁగ		11	ఉన్నత్తును	ఉన్మత్తును
66	8	చదునవురు	చదువునరు		25	పనిజేయు	పనిఁజేయు
	17	సంపోత్రిక్షుల్వా	సంప్రోక్షణ	84	16	ఖ్యానం	ఖ్యాన
	18	నపహరించిన	కపహరించిన		19	ఇతిస్యా	ఇత్యేస్యా
67	4	ద్వేవమునందె	ద్వేషమునందె		21	రక్షితైః	రక్షితై
68	6	బజ్జినీ	మజ్జినీ			సమాసె	సమాసే
70	5	దిగంతరాళుమై	దిగంతరాళుతై		23	సల	సల
72	15	నంతర్లాపికా	నంతర్లాపిగా		26	వక్షి శేవక్షి	వక్షిశేవక్షి
74	16	సెని	సెను	85	[illegible]	తాశ్య	రీతాశ్య
75	4	మోఁనరించ్చిన	మోనరించిన			విశ్వ	విశ్వ
	5	వినబడని	వినఁబడని	85	18	వష్టోపి	వష్టోపి
	6	పయికి,	పయికిఁ	85	20	వచ	నచ
	11	గఁడచి	గడచి		24	రీర	శరీర
	24	రుజు	ఋజు	86	7	నిరత్వాది	నిరతత్వాది
76	21	కంసాలుల	కమసాలుల		18	పర్వతాతి	పర్వతాది
78	1	బోతులను	బోతులకు	87	17	బ్రాహణత్వా	బ్రాహ్మణత్వా
	3	కూలి	కూఁతు		19	పట్కార్గాంతత	పట్కార్గాంతర్గత

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు.
87	21	ధేయం	దేయం
88	8	బ్రాహ్మణత్వస్య	బ్రాహ్మణత్వస్య
	23	శౌనిక	శౌనక
	24	స్వాతంత్రేణ	స్వాతంత్ర్యేణ
		రీర	శరీర
	28	విధివత్సంతక్కృత	విధివత్సంస్కృత
89	21	చ్ఛతుర్ముఖ	చ్చతుర్ముఖ
	22	న్నివన్నో	నివన్నో
	32	త్యుక్తవతి	త్యుక్తవతీ
91	23	ఋవకు	ఋనకు
	28	దేహాన్యాత్ర	దేహాన్యాత్మ
93	28	స్త్రీకి	స్త్రీకి
95	20	చరంబు	చరణంబు
96	13	కాతనూభవగర్భ	కాగర్భ
98	16	గాకితంబుక	గాకితంబులక
101	5	బేథ	భేద
102	7	స్కాంథ	స్కాంద
104	15	రద	రథ
	23	యబ్ఞ	యజ్ఞ
106	11	మంజేనే	ముంజేనే
107	26	రైత్యర్థః	త్రైత్యర్థః
108	4	సార్యుల్	నెపుడున్
109	22	అనులోవ	అనులోమ
	26	వైశ్య	ద్వైవశ్య
110	23	భృగుణాం	భృగూణాం
112	5	వాక్పమోథరీ	వాక్సుధాధరీ
	12	జరువుతున్న	జరుపుతున్న
115	15	లేసి	లేని
116	8	సత్సంపదు	త్సంపదు
	28	ప్వార్గతం	ప్వార్ద్గతం
119	6	బాహ్యా	బాహ్యా
119	19	యదునున	యదనున
	20	దదవరసంబు	దదవసరంబు
118	6	పోవు	పోపు
	16	హేతు	హేతు
119	6	సద్గుణ	సద్గణ
	20	నేకాక్షు	నేకాక్షి
120	17	చెప్పి	చెప్పి
	19	దాన్య	ధాన్య
	22	నల్పిన	నిల్పిన
125	17	ఆప్పటికి	అప్పటికి
127	1	చండాలి	చాండాలి
128	21	దెవతల	దేవతల
135	26	త్సన్నిధిం	త్వత్సన్నిధిం
137	8	కొల్ప	కొల్పి
142	20	పోయివ	పోయిన
	22	పోతేరు	పోతేదు
144	25	చేయించివారు	చేయించినారు
147	7	నప్రతిమ్మలన్	నాప్రతిమ్మలన్
148	7	పేరమాంబికా తనూభవ	పేరమాంబికా
	18	కమసాల	కమసాలి
148	21	తీసుకొందురు కులకు	తీసికొందురు కులస్థు
150	5	అనిన తనను	అన్న తన్ను
151	7	వర్ణ	వర్గ
	18	తసదు	తనదు
152	11	భోజనము	భోజనము
154	1	చతుర్వింశ	కములయిన
	11	పూరుడు సుడికి	భూసుర నుడికి

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
156	7	తచ్ఛ_క్తి	తచ్ఛ_క్తి
	9	మేతీర్జూచిన	మేతీర్యూచిన
158	1	నూర్వశి	నూర్వశీ
	19	వారితేజము	వారితేజము
	28	గరాఃత	రాగతః
161	9	ఋషిపరు	ఋషివరు
162	15	తెజోమూ_ర్తి	తేజోమూ_ర్తి
	24	కలలె	కలరె
165	2	పంశమందె	వంశమందె
	4	తసుజాత	తనుజాత
	8	మునివచః	భృగువచః
	20	నర్మహీశ్వరు	నర్మహీశ్వరు
166	4	మహాత్తు	మహాత్త
	12	మహాత్తుకల్మి	మహాత్మకల్మి
	20	దక్షాత్మజ	దక్షాత్మజ
167	8	సాగన	సానగ
	9	నునువని	మనువని
169	4	నసంతరా	వసంతరా
	8	సంకరపర్ణ	సంకరవర్ణ
	10	ప్రస్తాప	ప్రస్తావ
	12	సంకిర్ణ	సంకీర్ణ
170	21	హాధాస	సాధాన
	24	లకుమని	కాలమని
171	24	వాత్రైవర్ణిక్లో	వాత్రైవర్ణిక్లో
	25	హీనాస్తు	హీనాస్తు
172	4	పరమునులుం	వరమునులుం
	19	వ్యశ్త్రాధ్యాయస్యః	వస్త్రాధ్యాయస్య
176	25	స్తతో	స్తతో
177	5	వ్రాసినాదన	వ్రాసినాంఁడన
	19	మనో	మనో

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
183	15	దర్పరుండు	దర్పకుండు
185	13	ఒకు	ఒకు
186	17	పుష్కరే	పుష్కరే
	20	పుత్రోసి	పుత్రోసి
	23	ధధిజాత్రోసి	దధిజాత్రోసి
	26	వశ్యతే	వశ్యతే
188	28	కనక	కన్య
190	19	గలకదంట	గలదంట !
	25	వర్గములలో	వర్గములలో
193	28	కూద్రశబ్దో	కూద్రశబ్దో
	29	అనిసగసితానా	అనిగవసితానా
194	23	హౌత్రసంతుష్ట్యతి	హౌత్రసంతుష్ట్యతి
	27	ద్వాహాకు	ద్వాహామునకు
198	3	తాగవాక్	నాగవాక్
200	20	నలంకరగంతురు	నలంకరింతురు
	24	పశుఫులలో	పశుషులలో
	27	యుండెలేదు	గూండెలేదు
201	5	స...	స...
	26	అందుపయిన సేన	అందుపయిన
201	27	భోజనము యివ్వడం లేదని 1, 3, 4, 5, పంక్తులు అన్నాదు అందుపయిన సేను. సేను	
203	7	చిన్నమల్లిదేవ	చిన్నమల్లిదేవ
206	21	నాతో	నాతో
207	18	కేమి	కేమి
	22	మనసగ్రహాములు	మునిగ్రహాములు
210	11	తోముందుగ	తోముందుగ
215	13	పూజనాదర	పూజనాదర

పుట.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
215	9	కం॥	కం॥
216	2	గాన్చేసిన	గ్రాన్చేసిన
218	16	బతింతము	[illegible]
219	[illegible]	నెన్నిదింటి	[illegible]
222	5	అంజనీ	[illegible]
223	28	ఏజంట్లు	[illegible]
224	2	వడికిజ్ఞ	[illegible]
	4	నగౌరవా	[illegible]
225	6	నగు	[illegible]
229	[illegible]	[illegible]	[illegible]
230	12	[illegible]కత్యంబు	[illegible]
233	11	[illegible]	[illegible]
236	20	వేవౌరంమునని	[illegible]ప్పి
239	5	శైలై	శైలై
	11	బింబాధరి	[illegible]
241	19	కొంతెనజను	[illegible]
	21	కారణము	[illegible]
242	25	ప్రతిష్ఠాధికారము	ప్రతిష్ఠాధికారము
243	10	కర్పునకైన	కర్పునసైన
248	3	మీదు	మీరు
	14	లాబ్రహ్మణ	లాబ్రాహ్మణ
246	2	బ్రహ్మణలాదికకాక	బ్రాహ్మణతాదికకార
	28	వతుర్గో	చతుర్గో
	24	స్థూలాకార	స్థూలాకార
	25	మాత్రము	మాత్రమున
247	8	లోలచేత	లోకులచేత
	10	పక్కృతము	ప్రకృతము
248	1	గుములు	గుణములు

పుట.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
[illegible]	[illegible]	[illegible]న్నే	[illegible]న్నే
	[illegible]	[illegible]	ప్రాన్తాణత
	[illegible]	[illegible]	పౌరుషంబు
	[illegible]	[illegible]ము	బ్రాహ్మ్యమున
			నిషు నృగతము
	[illegible]	[illegible]	విషయమందు
253	18	స్వపిరం	స్వపిప్రియా
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	పౌరుషసంఘ
	[illegible]	[illegible]	పౌరుషంబు
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]నంతరం
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	నాయికర్తయా
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]లంగని
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
270	[illegible]	బ్రహ్మణాలు	బ్రాహ్మణులు
271	2	వా	వారు
278	2[illegible]	నవియు	ననియు
280	12	పతిష్ఠ	ప్రతిష్ఠ
	19	శ్రీమత్పినపాటి	శ్రీమత్పినపాటి
	20	శ్రీవిశ్వేశ్వర	శ్రీవిశ్వేశ్వర
	21	శ్రీదుర్ముఖి	శ్రీదుర్ముఖి
281	18	తాడిపల్లు	తాడిపత్రు
	26	[illegible]ష్ణాణః	విష్ణోః
286	17	వాజ్యెమును	వ్యాజ్యెమును
287	16	యటు	యట్లు
289	22	సజనూచి	వ్రజసూచి
292	6	వేదనియు	లేదనియు
	17	లేదవి	లేదని

పుట.	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
294	24	కర్మాణాం	కర్మణాం
		కర్మణాం	కర్మిణాం
	25	ద్రాతా	[illegible]
	26	బ్రాప్తే	[illegible]
295	3	త్రైపిష్ట్యాత్	త్రైవిష్ట్యాత్
	6	యోాధిక్యమున	యోాధిక్యమునకు
296	14	ప్రతివాదులుల	ప్రతివాదుల
297	20	గోోలాభా	గోోలాభా
		కర్మః	కర్మభిః
298	20	పూ_ర్తగా	పూర్తిగా
	26	ఇటకాళ్ళ	ఇష్టకాళ్ళ
	27	శిల్ప	శిల్ప
299	16	బుటుక	బుట్టుక
303	26	వైథ్యబాధ	వైద్యబాధ
304	1	వర్జంబుల	వర్జ్యంబుల
	27	సత్స్వర్థం	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	19	[illegible]	కట్టి
	23	[illegible]	మాత్ర
		[illegible]	భాగవతము
	28	[illegible]	ప్రమాణములు
307	9	[illegible]	ధర్మాధికారము
		[illegible]	నాని
	15	[illegible]	కనబడు
		[illegible]	[illegible]
	25	[illegible]	[illegible]
309	9	స్పష్టబడే	స్పష్టంపడే
	15	వాగులాడెంగా	వాదులాడెంగా
310	13	చేత	చేత
	16	సొనర్పనే	నొనర్పనా
	23	నివర్తితా	నివృత్తా

———— :O: ————

పండితాభిప్రాయములు.

... ... అయ్యా! తాము వ్రాసిన స్వర్ణకారవ్యవహారనుచు గ్రంధమును స్థాలీపులాకన్యాయముగా, చూచితిమి. కవితాపరిపాకము సహృదయహృదయానందమై యున్నది. ఇయ్యది శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాది ప్రమాణోపబృంహితమై బ్రాహ్మణేతర బ్రాహ్మణతాభిమానగాఢధ్వాంతచండభాస్కరమై గన్పట్టుచున్న యది.

ఉ॥ చూచితిమయ్య శిల్పకుల చోద్యపుఁబోకడ పొత్తమందు, శా
స్త్రోచితయుక్తియుక్త భవదుక్తులు దుర్మతవాదివాదముల్
ద్రోచ నుఁ ద్రెంపఁజాలఁగల పెంపునహించుచుమించె మోదముల్
దోఁచె మనంబునందు కవిధూర్వహ! సజ్జనమాన్య! మిత్రమా!

కొప్పరంగ్రామం సిద్ధాంతులు. } చింతలపాటి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. చింతలపాటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

ఉ॥ ఒక్కెడ వేదశాస్త్రనిచయోదితసూక్తులు నొక్కచోట నా
తెక్కలికాండ్ర బత్తుల శ్రుతిస్మృతిదూషితదోషవాక్కు లొం
డొక్కెడ నెక్కసక్కెయపునుక్తులు గేవలయుక్తు లొక్కచో
నెక్కువసప్రమాణముగ నీకృతియందుఁ బ్రకాశమొందెడిన్ ॥

మ॥ చరితంబా! యఘనాశనంబు, గవితా! సాహిత్యయుక్తంబు, వై
ఖరియా కమ్రము, పాకమా! మధురసాక్రాంతంబు, సారాంశమా
ధరణీనిర్జరవర్ణనిర్ణయము, సిద్ధాంతంబ శూద్రాదిధ
ర్మరహస్యంబును దెల్పు మీకృతి నుతిన్ మాబోంట్లశక్యుల్గదా ॥

ఉ॥ మంచిపనిన్ రచించి బుధమాన్యతఁజెందితిరీర లాంధ్రదే
శాంచితవిప్రపక్షమున న్యాయసభన్ శ్రమకోర్చి బత్తులన్
వంచనఁజేసి బ్రాహ్మణ భవస్థితధర్మములెల్లనిల్పి ధ
ర్మంచర" యన్ నుడిన్ దవిలి రాజిలుచుంటిరి ధార్మికావళిన్ ॥

ఉ॥ ఇందఱువిప్రులుండి తమకేమియు సాయముఁ జేయలేనివా
రుందురుగాక యింపులకు నూఁపిరియాడని యంతకష్టముల్
చెందినమిమ్ము మీకృతి నిసీ యనువారిలనుందురే? సుధీ
బృందకులాబ్ధి సోమ! యిపు డిందఱుఁ గృతజ్ఞులమేము మిత్రమా!॥

చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి,
శికిందా్రబాదు.

ఉ॥ బత్తుల మొండివాద మణఁపన్ ద్విజులందఱియందు మేటివై
యత్తఱి న్యాయగోష్ఠి శ్రమలంది జయంబనుమాట వారికే
హత్తిన జన్నిగట్టుల కనాదిగనుండెడి ధర్మజాల మా
యత్తముఁ జేసి నిల్పితి వనర్థవిధానవివాదఖండనన్॥
చ॥ తమకృతినుండు పద్దెములఁ దద్దఁబఠించితి వాహ్వారే విశే
షముగను శ్లేషలన్ జొనిపి సల్పినవానిని గొన్ని గ్రంథపా
ఠమునొనరించియుంటి నికఁ డక్కరులెల్లరు డింకవేయు నా
గమనిగమాదిసూక్తుల బ్రకాశముఁ జేసితి రోసుధీమణీ॥
చ॥ కలియుగమందు ధర్మములన్నకై కులపాలనొందు మానవుల్
గలఁగఁబాఱుచుఁ [illegible] పల్కుచునుండు; నైన మీ
ర [illegible] ధర్మములను [illegible] కృతిన్ రచించుటల్
దలఁచిన జిత్రము [illegible] కృతజ్ఞుల మిందుల కోధరాసురా॥

శ్రీరస్తు

[illegible]—12—1917

అయ్యా! నమస్కారములు.

[illegible] ఘంజుకవిత్వయుక్తంబై యథార్థకథాబోధకంబై యుక్తప్రమాణవిశేషనిశిష్టంబై యొప్పుచున్న యది. చిత్తగింపుఁడు.

శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి,
ఉప్పుర్ హైస్కూలు తెలుగుపండితుఁడు,
గుంటూరు.